חסידות · ספרי חסידות נוספים

זכרון זאת (לובלין)

רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

זכרון זאת (לובלין)

רבי יעקב יצחק הלוי הורוויץ

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/זכרון-זאת-לובלין/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
בראשית 5
פרשת נח 7
פרשת לך לך 10
פרשת וירא 15
פרשת חיי שרה 17
פרשת תולדות 23
פרשת וישלח 32
פרשת וישב 35
פרשת מקץ 38
פרשת ויגש 44
פרשת ויחי 48
פרשת שמות 50
פרשת וארא 54
פרשת בא 56
פרשת בשלח 60
פרשת יתרו 64
פרשת משפטים 65
פרשת תרומה 67
פרשת תצוה 68
לפרשת שקלים 70
פרשת זכור 71
לפורים 72
פרשת כי תשא 76
פרשת ויקהל 85
פרשת פקודי 86
פרשת ויקרא 88
פרשת צו 89
לפסח 96
פרשת שמיני 104
פרשת תזריע 108
פרשת מצורע 109
פרשת אחרי 111
פרשת אמור 114
פרשת בהר 117
פרשת בחקותי 123
פרשת במדבר 127
פרשת נשא 129
פרשת בהעלותך 129
פרשת שלח 136
פרשת קרח 137
פרשת חקת 139
פרשת בלק 141
פרשת פנחס 143
פרשת מטות 145
פרשת דברים 148
פרשת ואתחנן 150
פרשת עקב 150
פרשת ראה 152
פרשת שופטים 152
פרשת תבוא 155
השמטה לפרשת ויקהל 157
השמטות 182

הקדמה

אנכי לה' אנכי אשירה מה נכבד היום בהגלות נגלות לנו אור צח ומצוחצח בהיר הוא בשחקים. תעלומות חכמה אשר היה ספון טמון זה תשעים שנה. ולא זכינו לאור באור החיים ספר **זכרון זאת** ממרן זקני הקדוש בוצינא קדישא איש האלקים המפורסם בפי כל בשם רבינו **רבי מלובלין** זצקלה"ה. וכבר נודע דרכו בקודש בספריו הקדושים אשר כבר יצאו לעולמים. אשר בשמם המה נודעים. הראשון **זאת זכרון** והשלישי **דברי אמת.** וזהו הספר הקדוש הוא העמוד התיכון אשר פי קדשו נקבהו בשם **זכרון זאת** ספר שני. מה אדבר ומה אמלל ומה אוסיף להלל את אשר כבר בתשבחות מהולל. אין בפי מלה לו דומיה תהלה ומה גם כי כל צדיקים וגדולי קדושי דורנו הם תלמידי תלמידיו. והנני נותן שבח ותהלה להשי"ת על כל הטוב כי גמלני להיות ממזכי הרבים להביא ספר הקדוש הנ"ל לביה"ד. אשר מסר לי אבי יחי' הכיה"ק שהיה לו מירושת אביו הקדוש זצ"ל. וזאת לדעת כי כתב ידו הקדושה בספרו זה הקדוש בכמה מקומית משונה מאד. ונמצא בלשונו הקדוש חסרון הניכר אשר מגודל התלהבות לא הביט על הלשון כלל בעת הכתיבה רק על המכוון הקדוש. ובכל זאת יראתי לשלוח ידי להגיה בדבריו הקדושים כי לשון חכמים מרפא. אך באיזה מקומות שהחסרון ניכר הוספתי איזה תיבות וסגרתי התבה כזה [] או בסופו בלוח הטעות:

גם קרוב לסוף הספר נמצא כמו ארבעה עלים מהתנהגותיו הקדושים ובהם דברים נפלאים מאתנו מאד. ונעתיק ג"כ אות באות כי הדברים עומדים ברומו של עולם. אך מה שלא יכולתי להעתיק מחמת טשטוש הכתב כתבתי אצלו חסר. אך זאת הוספתי מדעתי ויגעתי הרבה בזה לסדר הספר הקדוש על סדר הפרשיות למען אשר בנקל יוכל המעין למצוא מבוקשי. וסמכתי בזה על מאמרם ז"ל עשה לך סימנים בתורה:

וזאת לדעת שבכל מקום אשר ימצא בזה הספר איזה תיבות אשר הם בשני חצאי לבנה כזה () הוא מה שבא בדעתו הקדושה בעת הכתיבה ולא בשבת קודש עשה לו מדור בפני עצמו, כן כתוב בכתב ידו הקדוש בפ' תשא:

והנני נותן הודאה לשעבר ומתפלל על להבא כי חפץ ד' בידי יצליח וזכות אא"ז הרב המחבר הקדוש זצקלה"ה יגן עלי שהשי"ת יברך אותי ואת אבי מורי שיחי' עם כל ב"ב ועם כל בית ישראל ונזכה להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים ויהיה ה' אלהי עמי כאשר הי' עם אבותי. ואזכה לגדל בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות בחיי אריכא ומזוני רויחא ובריות גופא אמן:

דברי המוציא לאור והמביא לבית הדפיס ביגיעה רבה מאד בכל האפשרות. היום יום ה' ל"ג בעומר למב"י **בא יבא הגואל לציון במהרה ובימינו לפ"ק פה למאז**:
הק' **דוד** במהור"ר **משולם זושע** הלוי הורוויץ נכד הרב המחבר הקדוש זצקלה"ה חונה פה ק"ק הנ"ל. (הנהגות ישרות כבר נדפס בספר **דברי אמת**) **זכרון זאת**

בראשית

כתיב ימין ה' עושה חיל ימין ה' רוממה ימין ה' עושה חיל. דהנה איתא ימינו פשוטה לקבל שבים, וכן כתיב למען יחלצון ידידיך הושיעם ימינך וענני, דהנה כתיב אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד, ופירשו רז"ל למימינים בה כו'. דהנה כל העולמות נבראו בתורה וכל התורה היא שמותיו וכל האור נתלבש בהתורה אור, והנה מי שרוצה להמשיך שפע רוחניות וגשמיות יכול להמשיך הכל עי"ד התורה, והנה השפע הקדושה רוחניות ודאי הוא העיקר והוא שפע קדושתו ואהבתו ויראתו ית' וחכמה ושכל גדול לרצונו ית', והכל נכלל בחכמה שהיא חיות וכמו שכתוב החכמה תחי' בעלי' והיא שורש כל הנבראים כמו שכתוב כולם בחכמה עשית זה הוא העיקר כמו הימין שהוא העיקר לאדם ויד שמאל טפלה יד כהה כידוע, כן שפע רוחניות הוא העיקר והימין, והגשמיות השמאלי', וזה למיימיני' בה שנוטים בה לימין להשפיע על ידה שפע רוחניות, ולמשמאילים בה שנוטה בה להשפיע על ידה שפע גשמיות, יכולים כן, וזה אורך ימים שהוא דבקותו ית' כי כתיב וירא אלקי' את האור כי טוב וטוב היא התורה, כידוע, אין טוב אלא תורה וכתיב ויקרא אלהים לאור יום ומי שהוא בדביקות גדול במדריגה עליונה הוה לו אורך ימים שהימים שלו ארוכים. וזה למימינים בה, ולמשמאילים בה עושר וכבוד ולזה צריך) אפשר לומר בעזרת אל ב"ה שמאתו בא לי בלא ישוב דעתי כ"א בשפעו שבא מאתו ית' הרוצה להחכים ידרים פי' להמשיך שפע חכמתו כו' כי כל שפט רוחניות נכלל בחכמה, כי לכאורה תמי', היה לומר לחכם וכן להתעשר, ולשון להחכים להמשיך שפע חכמתו וכמו שכתוב ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, זה קאי על קדושתו ית', והנה שפע קדושתו להתרבות כבוד שמים יכולים להמשיך בגלוי נמי כי אין יכול להיות שום קטרוג על זה כי הכל עבדוך ומי שאינו רוצה שיתרבה כבוד שמים הוא מורד בו ית' ע"כ אין שום קטרוג על זה גם אם הוא בגלוי, משא"כ שפע גשמיות לפעמים צריך דוקא בהצנע לכת שלא תהי' קיטרוג על זה, וזה להעשיר למי שרוצה יצפין הדבר לשון ותצפנהו, וזה י"ל למען יחלצון ידידיך שיחלצו העולם מכל שפלות ורע וחטאים שיהיו ידידיך הושיעה ימינך, פי' כמו למימינים בהם פי' השפע

עקרית, ועננ׳ גם בענין גשמיות, וע״כ אומר הדבר בהצנע במלה אחת, ועננ׳, ומה שאומר ידרים י״ל על שהשמש הולך אל דרום בכל יום וסובב אל צפין ובדרום האור מאיר ביום בגלוי, וזה ימין ה׳ פשוטה בגלוי לקבל שבים, והנה כתבנו על ממולח טהור קודש כי צריך האדם שני דברים אחד לגרום נחת רוח לפניו ית׳ וא׳ לראות שתהיה נפשו מטוהרה ולהתדבק בו ית׳ שתהיה עבודתו רצוי׳ לפניו ית׳ וזה טהור קודש הוא על השלמת רצונו כדאיתא בספר שערי קדושה שזה נקרא קדוש מי שכל כוונתו להשלים רצונו וזה י״ל ימין ה׳ עושה חיל גורם להחכים אח העולם להמשיך שפע קדושתו יתב׳ ונסים ונפלאות להרבות כבודו ולהמשיך שפע קדושתו ואהבתו ויראתו ב״ה ללבות ב״ו להיות צבאותיו שיקרא יחד אלקים צבאות ישראל, וזה עושה חיל, וגם מועיל הימין ה׳ רוממה להתדבק הצדיק ע״י בהבורא ב״ה, וזה רוממה שיתרומם ויתדבק יותר בהבורא ב״ה ויוטהר יותר משפלות אחר שפועל הצדיק במשיכת הימין לעשות חיל לקרב את העולם לו ית׳ ומועיל גם כן להצדיק גופו להתרומם מכל שפלות, וגם ימין ה׳ עושה חיל יכולים להמשיך על ידו שפע גשמיות כמו שכתוב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל, הכוונה על צרכות של עניני עוה״ז ג״כ יכולים להמשיך עי״ד התורה שבא מימינו אש דת:

ונח מצא חן. הנה צריך האדם להשגיח לרצונו ית׳ בעינא פקיחא תמיד ובהכנע, וזה מיקרי נון פירושו דג עינא פקיחא כדאי׳ בזוהר נשא ויש נון כפופה הוא הנ״ל שהצדיק משגיח אליו ית׳ לרצונו וחרד תמיד על עבודתו אך בחכמה וכמו שכתוב אל תצדק הרבה למה תשומם שלא יבוא מזה מרה שחורה ח״ו וזה נח נון כפופה וח׳ חכמה גם ר״ת חיות עי״ד זה (זה) [נ׳ שצ״ל זוכה] להשגחת עינא פקיחא המרומז בנו״ן פשוטה התפשטות מעילא לתתא וחכמה ממנו יתב׳ להאדם וזה ונח מצא חן כו׳, וכן נמי צרוך האדם להיות מנדד שינה מעיניו נמי מרומז בנון כפופה עינא פקיחא, בזה מתקן פגם הברית שנקרא רע עי״ד מה שהוא ער וילמוד תורה שנקרא טוב, וגם יהיה טוב לכל היפוך הרע (וזה נח לשון נייחא וזה י״ל אלה תולדות נח אלה פסל את הראשונים שאינם מזיקים לו עונות ראשונים, כי אינו אוחז מעשה אבות בידיו, וכן נמי אין צריך לחסדים הראשונים ולברית ראשונים כי מעצמו נמי צדיק, וי״ל אלה תולדות נח כנ״ל נח שמשיג נשמה חי׳ מרומז בר״ת נח וכן נמי כדאיתא במדר׳ נייחא לו נייחא לעולם כי ממשיך שפע להעולם ממילא הרוחניות עובר דרך עליו כדאיתא בזוהר המתפלל על פרנסה הוא ברא מהימנא דעל ידו ישתכח ברכאין בכולא עלמין דהשפע היורד מלמעלה למשל פרנסה ודאי לחם אינו יורד כאן הרצון ולמטה מתגלים ומתעבה ונעשה מזונות כדאיתא בזוהר במן, והנה הצדיק עליון יותר מהמון עם ובשרשו השפע עובר ברוחניות ובא לו אור קדושתו ית׳ וזה נייחא

לו ונייחא לעולם, וכן לאבות ולבנים כי האבות הם עליונים ועובר השפע דרך עליהם ובא להבנים וכן לעליונים ותחתונים, איש צדיק הוא איש ואדון על זה על מי שרוצה שיהיה צדיק. וגם תמים פי' אין בא לו גאוה מזה שיקרא בעל מום, היה בדורותיו פי' מעלה ניצוצות מעולמות שהיה בונה יתברך והחריבן ומעלה הוא לעולם התיקון להיות מהם דורות, וזה היה בדורותיו, את האלקים התהלך נח. דהנה נח לשון נייחא דצריך להיות נייח ולא כעסן וכן הפרושים הנ"ל ומזה בא למדרגות הנ"ל, וקאמר את האלקים התהלך אם הוא תמיד דבוק בה', נח עי"ד זה בא נמי ממילא להיות נח. (ויולד נח כו' פרשנו על בני חיו ומזוני):

פרשת נח

ויולד נח שלשה בנים כו'. י"ל בקיצור גדול דהנה בזכות שבת יש כח להמשיך בני חיו ומזוני שהם שירש של העולם, וכמו שפי הרב ר"מ אלשיך על בא שבת בא מנוחה, חיות העולם וזה י"ל ויולד נח הוא השבת מנוחה, שלשה בנים להיות להנקראים בנים שלשה מיני השפעות כנ"ל שלא שייך המזל של האין כ"א לישראל, והם תלויים במזלות תחתונים, ולנו אמר יתב' מאותות השמים אל תחתו כו' וכדאי' נמי במדרש לך לך וזה שלשה בנים, ומפרש מה הם, את שם דהנה שמעתי מהרב המגיד מזלאטשוב שיחיה כי השם של האדם הוא לבוש לחיות שלו וזהו את שם הוא חיו, ואת חם הוא בני, וכדאיתא בזוהר מתחממין באישון קדישין וזה את חם, ואת יפת הוא מזוני ועושר, כדאיתא על יפות תואר כשהשובע בעולם הבריות נראות יפות זו לזו וזה את ופת:

טוב ה' לכל כו', י"ל ורחמיו כמו דרחמיה קמצא. פי' ואוהביו הם על כל מעשיו מושלים, ויש להם כח להמשיך כל השפעות ולבטל כל הגזירות, וע"כ גם זה מה שטוב ה' לכל כי רחמיו הם אוהביו יש להם מדותיו לרחם על הכל, וזה טוב ה' לכל ורחמיו כו':

עוד כל ימי הארץ זרע וקציר כו'. יש לדקדק מאי לשון עוד כאלו היה זמן העבר מן העולם יותר מלהבא שייך לשון עוד וזה אינו, וי"ל דהנה שינוי הזמנים דהיינו בזמן הראוי להיות קור אם הוא חום או להיפוך חלילה גורמים חולאים על רשעים ר"ל, והנה הקב"ה הבטיח בשבועה שלא לחרוב העולם כמו שכתוב לא אוסיף כו' ואמר עוד נוסף על זה אעשה שלא יהי' שום שינוי בזמנים ולא תהיה אפילו שום חולאים להעולם, וזה עוד פי' נוסף על השבועה הנ"ל יהיו כל ימי הארץ כו', אך זה הי' בלא שבועה, וי"ל עוד בסיפא דקרא בדרך הלצה לא ישבותו דהנה איתא במוהר"ם אלשי"ך ז"ל על מה היה העולם חסר מנוחה בא שבת בא מנוחה, פי' הוא ז"ל דהנה נברא כל הגשמיות וכל הויתם,

וחיותם הוא הקדושה העליונה והוא השבת מרכז האמצעי כידוע. וזה מה היה העולם חסר מנוחה כו', וזה י"ל דהנה הבטיח על בריאת העולם כנ"ל, עוד כל ימי הארץ כו' ואמר לא, פי' אם לא יהיה כן ישבותו, פי' יקיימו מצות שבת כתקנה יתוקן הכל בעזרת אל ית':

ובדרך הזה פירשנו עוד בעזר משדי על צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם, וי"ל כן צנים פחים, פי' בעת שראוי וטוב להיות צנים הוא פחים כידוע לשון פחמים חמים או להיפך נמי יש לפרש הוא בדרך עקש שומר נפשו לשון וינפש, פי' השומר השבת ירחק מהם כי עי"ד השבת יתוקן הכל כנ"ל:

עשה לך תבת עצי גפר כו', דהנה תפלה ותורה מגינה ומצלי בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, והנה הדיבורים מגינים על האדם הגם שבא ממנו (וכמו נקבה תסובב גבר כי גם דיבור הוא נקבה כי מקבל מה חפץ לדבר וזה עשה לך תיבת לשון תיבה ומלת. עצי גופר לשון עצה וכמו שפי' בזוהר על לא תשחית את עצה לשון עיצה הצדיק הנותן עצה, וכן פי' על האדם עץ השדה כן, וזה עצי גופר עצה לזה הוא התבערה לו ית' לשון גפרית ואש, קנים תעשה את התיבה, לשון קן צפור להיות הדיבורים קן להקדושה, וכפרת אותה מבית ומבחוץ, לשון כפרה ותשובה, וזה אשר תעשה אותה, זה הוא ית' נקרא כן זה אלי. שלש מאות אמה אורך התיבה שתראה שתמתיק הדינין שתעשה מהדין רחמים, וכן אלקים במילוי יו"ד גימ' ברחמים, נמצא נעשה מאלקים רחמים וגימ' שלש מאות, וזה אמה לשון ותשלח את אמתה לשון זרוע, וחמשים אמה רחבה, עי"ד בינה שיש בה חמשים שערים וכמו שפירשנו שנקרא מי על שכל מקבל נקרא ד' לשון דלות כי אין לו מעצמו, והנה עי"ד חכמה מבין ויודע נמצא כי הבינה מקבלת מהחכמה והחכמה מרומז ביו"ד כי הוא התחלה מהנעלם וראש כל אות הוא יו"ד וכן לחכימא ברמיזא ורמז העין מרומז ביוד, וכן כתיב כולם בחכמה עשית הוא התחלה מאין יש והוא אות הקטן יותר הוא יו"ד וכשמקבל בינה הנקרא דלת נעשה ה. ראשונה אך באמת הוא למעלה וכלול מעשרה ע"כ בן ארבעים לבינה וכשמקבל היוד כמו שאיתא הבן בחכמה וחכם בבינה נקרא מי והוא נקרא רחובות הנהר כי הוא קדמה לעולם ואין בו כ"כ צמצום כי עולם חסד יבנה והתשובה קדמה לעולם ובא מבינה כמו שכתוב יבין ושב ורפא לו וזה וחמשים אמה רחבה ושלשים אמה קומתו קאי על חב"ד שכלול כ"א מעשרה ומרומז במגדל הפורח באויר ה"ל לשון לומד שהוא עי"ד שכל שמרומז בחב"ד, וכן יש לומר עי"ד שורש האבות אהבה ויראה ולפאר ליוצרנו שמרומז בשלשה, צהר תעשה לתיבה, לשון צהרים אור, ואל אמה תכלנה מלמעלה להיות למעלה עד האחדות גמור, ופתח התיבה

בצדה תשים, להיות נפתח לבא עי"ד שפע להעולם ליהנות עו"ד. כמו בבית נהנים ממנו עי"ד הפתח שנכנסים לתוכו זה להיות בצדה, והעיקר להיות לו ית' וזה ואל אמה תכלנה מלמעלה תחתום ושנים ושלישים תעשיה. עי"ד תיקון המחשבה ודיבורים ומעשים ואני הנני מביא כו' והקמותי את בריתי אתך כו', י"ל רמז על עתיד אלף שנים שעתיד הקב"ה לחדש בהם את עולמו יהיה רק מים וזה ובאת אל התיבה אתה ואשתך כו' ומכל החי כי כל אשר משורשו יחי' אתו, וכן י"ל בנח גופי' כל אשר נשמרו למיניהם היו משורשו: **עוד** כל ימי הארץ זרע וקציר כו'. י"ל הלשון עוד דקודם לכן נשבע ית' שלא לשחת הארץ כמו מבול עוד, אח"כ אמר עוד נוסף על זה יהיה כל ימי הארץ זרע וקציר קיץ וחורף קור וחום לא ישבותו שלא להיות שינוי אויר, והנה כתיב צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם, ידוע פי' התוספות וי"ל עוד דהנה פי' לעיל על פסוק (משליך קרחו כפיתים) הנותן שלג כצמר כו', דהנה דוד ביקש רחמים והורידם לארץ לאש וברד ושלג וכו' והיה הטעם י"ל כדי שיוכל האדם ליקח לו אותן דברים בעת שצריך לו גם לא עי"ד תפלה, כי הארץ נתן לבני אדם ודאי קאי על תולדות הארץ כמו שאמרו חז"ל כאן לאחר ברכה. וזה מבטן מי יצא הקרח, פי' ממחשבת הצדיק הנקרא מי יצא הקרח בעת שצריך להעולם כדי שלא תהיה שינוי האויר שלא תזיק וזה צנים פחים כו', דהנה ודאי בעת שזמן של החום לא מזיק החום אדרבה טוב כן, וכמו שכתוב ממגד תבואת שמש וכן חירגא דיומי מסי כי תלאם בגלגל חמה כידוע, אך בזמן שראוי להיות קור ודאי לא טוב להיות אז חמימות כי הוא שינוי האויר וזה צנים פחים בעת של צנים אם סם פחים שרבי' זה הוא בדרך עקש, אבל שומר נפשו ירחק מהם כי וגזור שתהיה צנים ויעשה כן כו', וזה עוד כל ימי הארץ נוסף על השבועה שתהיה כל ימי הארץ זרע כו' קור וחום כו' כל אחד בזמנו לא ישבותו כדי שתהיה אפילו בריאות הגוף בעולם נוסף על שלא תהיה השחתה. וי"ל לא ישבותו בדרך הלצה. לא, פי' אם לא כן הוא, אם יש שינוי, ישבותו, יחזיקו שבת ממילא יתוקן הכל שתהי' בדרך הראוי להיות:

את קשתי נתתי בענן כו', י"ל דהנה בלא הצדיק יש זכות על העולם כי יצר לב האדם רע מנעוריו, אך עיקר הבריאת העולם היה בשביל הצדיק כמו שאמרו רז"ל כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה, ועל ידו חלילה יש קטרוג הלא גם הוא היה לו יצה"ר והוא טוב. אך עי"ד זה יש לו כח להתפלל על העולם ממ"נ. והנה הצדיק צריך להיות נכנע קבל וקים וזה ענן. וקשת לשון תפלה, כן שמעתי בשם הרב המגיד מראוונא זלה"ה על ותשב באיתן קשתו, וזה את קשתי נתתי בענן וי"ל כן קשת שמגין עליו כמו קשת לדורכים. וזה והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ הוא החומרית שלא תזיק להעולם ושלא יתיאשו

מלהטיב מעשיהם עי"ד הארץ הוא חומריות וכמו אפילו מלכים שנפלו שנתקלקלו כי הלא הוא צדיק וכן נמי לבקש רחמים עליהם. וזה ביני ובין הארץ:

פרשת לך לך

במדרש שמביא רש"י ז"ל ואעשך לגוי גדול זה שאומרים אלהי אברהם כו' יכול יהיו חותמין בכולם ת"ל והיה ברכה בך חותמין ולא בהם. והנה אברהם אבינו ע"ה נקרא אב המון גוים, י"ל דהנה ירש מדת החסד ואהבה, והנה פירשנו שאיתא א"א ע"ה עבד אותו ית' באהבה ויצחק בפחד ויעקב בשניהם לפאר ליוצרנו שיתפאר בו. וי"ל למה חדש יצחק ולא היה לו די במדרגת אביו וכי החזיק את אביו למגרע וממעט, אך האמת יורה דרכו שאברהם אבינו שירשו הוא מדת החסד וגורם אהבה לו ית', והנה ודאי הראשון הוא יראה ובושה זה קודם לכל, והנה א"א ג"כ פחד את הבורא ב"ה ותיכף שהתחיל להתדבק בו ית' בבושה מלפניו בא לו שפע קדושתו ית' משורשו וכל מה שהתדבק יותר בא לו שפע אור משורשו יותר והוא אהבה ולא היה יכול לפחד מגודל האהבה כ"א שלא יבא לו ח"ו מעוט יראה ע"כ עי"ד אהבה גימט' אחד בו ית' נפתחו לו שערי חכמה והשיג מרוממותו ית' הרבה עד אין קץ ונתירא עוד יראת הרוממות עי"ד חכמתו ית', וזה אלקותו של א"א ע"ה, ויצחק אבינו ע"ה ג"כ רצה לעבוד אותו ית' באהבה ותיכף שהתדבק בו בבושה בא לו שפע משורשו שהיה מדת הפחד וכל מה שהתדבק יותר בא לו יותר פחד ולא היה יכול לעבוד מפחד, אך מפני שלא ימעט מעבודת שמים ומלשבחו עי"ד פחדו הגדול נפתחו לו שערי בינה והשיג גודל חסדו ית' וגרם לו גם אהבה וזה שופר אילו של יצחק תוקפו של יצחק והוא גורם לו עבודתו ונקרא אלקותו. ויעקב אבינו שורשו מדה ממוצעת דעת לפאר ליוצרנו מכל הנ"ל ע"כ יעקב אבינו ע"ה דהוא יושב אוהלים תפארת הוא חיור וסומק זה הוא תפארת לאדם ויש בו אהבה ויראה והנה בהתדבקו בו ית' בבושה דהוא התחלה לכל בא לו שפע אורו ית' מחסד ופחד אהבה ופחד ביחד, והנה לאהבה צריך שערי חכמה להפתח לו כנ"ל ולפחד שערי בינה כנ"ל, וכיון שבאים לו ביחד צריך להפתח לו שער הדעת הכולל חו"ב כי עי"ד חכמה ובינה יודעים ונקרא זה אלקותו כי בזה יש בו תרווייהו ביחד לבוא בינה להבין חסדו נגד מדת הפחד להמתיק ונגד האהבה שערי חכמה. וי"ל עוד כי יעקב אבינו ע"ה עבד בהתפארות שיתפאר בו ית' ותהיה לו ית' נחת רוח תלה הדבר לו ית' ע"כ יש לו נחלה בלי מצרים כפי' השערי אורה משא"כ אהבה תלוי בו שהוא אוהב וכן פחד יש לו פחד ע"כ תלוי מעט בהעולם כי עולם חסד יבנה וד"ל, משא"כ יעקב אע"ה, וזה ואלקי יעקב, וידוע כי זה הוא עץ חיים

כי הוא דבוק בעץ חיים מהלך ת"ק שנה (גופא דמלכא כביכול), והנה השם, שם האדם הוא לבוש של החיות כן שמעתי מהרב המגיד רבי יחיאל שיחי' לאוי"ט. ומובן למבין כגוונא דלעילא משמותיו ית' והוא שורשו עץ החיים, וזה ואגדלה שמך זה שאומרים ואלקי יעקב יכול יהיו חותמין בכולם ת"ל והיה ברכה כו', דהנה החתימה של האדם הוא סימן עליו ועל דיוקנו של אדם וכדאיתא בזוהר על פסוק שמיני כחותם וכן כאן. דהנה נ"ל שראיתי זה בספר הישר של ר"ת ז"ל אם ירצה האדם לנסות בעצמו האיך היא מחזיק בעבודת שמים ישתוק ויתבונן מה שחפץ ומתאוה אם משתוקק להיות טוב או לפעול רצונו ית' הוא טוב ומכ"ש אם מתאוה להיות אך טוב לישראל ויהי' כבוד שמים וכיוצא בזה, ויש אדם שתשוקתו הוא לאכילה ושתי' וכיוצא בזה לכבוד המדומה ומכ"ש מי שמתאוה לעבירה חלילה, ודאי בעת שאדם רעב וצמא מתאוה האדם לאכילה ושתי', כ"א בסתם אם מתאוה לגשמיות אז צריך תיקון כי עוקר הוא באהבם מה שהוא אוהב, וזה (א' הוה אברהם ויירש את הארץ, פי' אם האהבה הוא א' במדת אברהם הוא נוחל את הארץ וזה הוא החתימה הדיוקן של אלקותו של אדם והסימן לו, ולזה צריך ג"כ סייעתא דשמיא, וזה בך חותמין ולא בהם:

עוד במדרש כל הירא מה' נעשה מלך אברהם נתירא שנאמר עתה ידעתי כי ירא אלקים אתם ונאמר אל עמק שוה הוא עמק המלך, ואף משה רבינו שנתירא ונעשה מלך שנאמר ויהי בישורון מלך, ולכאורה תמוה מאי גם, אך הנה שמעתי מפה קדוש רבינו הרב המגיד מראוונא רבי ר' בער שאמר באריכות, ותוכן הדברים שלמה המלך ע"ה אמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני דייקא כי עי"ד היראה יכול להשיג ענוה ובא מחכמה עליונה כי חכמה מאין תמצא ומלך צריך להתנהג בגדלות כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, וזה רחוקה ממני, משא"כ אדם אחר יכול להשיג גם חכמה עליונה, היוצא מזה לענייננו כי מלך צריך לו מעט גדלות, וידוע כי גדול שנאמר במשה מאשר נאמר באברהם שהוא אמר ואנכי עפר ואפר ומשרע"ה אמר ונחנו מה ה"א שאי אפשר לו להיות מלך. אך בשביל היראה זכה ונעשה מלך (ואפשר עי"ד זה לפרש ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל ואז אין צריך גדלות כי אין ממרון את פיו כלל. [זה היה כתוב על הגליון בסוף הדף. וזה י"ל ומותר האדם מן הבהמה אין שיכול להמשוך מאין ודו"ק]:

יש לדקדק מאי וילך אברם כאשר דבר אליו ה' יאמר בקיצור וילך אברם, וגם לוט מאן דכר שמיה, י"ל בקיצור כי כבר נ"ל כתוב בספר הראשון פי' פרשה זו והיה ברכה, פי' כל הדבוק בך יהיה מתברך כאלו אתה ברכה ואברכה מברכך גם אשר לא יהיו דבוקי' בך ונוסף על זה ומקללך אאור, כי גם הדין יסכים עמך לטובתך להפיל דין על שונאיך

להנאתך, ועל זה אמר וילך אברם לא היה בשביל הבטחה הנ"ל כלל וכלל ח"ו שהיה אצלו שוה כאלו היה לו צער עי"ד זה וזה וילך אברם כאשר דבר אליו ה', דבר לשון קשות שהיה רק כוונתו לעשות רצונו ית' ולא לשום פניה בשביל הטובות, וזה כאשר דבר אליו ה', כאלו דבר אליו אם עשה ודאי לא היה לו פני' כ"א לשמים כן גם עתה וילך אתו בזה כולל כל הבטחות הנ"ל שאמר לא מבעו' הבטחות לטובה לבד נתקיימו אפילו מה שיותר קשה להיות הדין עמו לטובתו וחסדו גם זה נתקיים, וזה וילך אתו לוט לשון לטותא כמו שאמר לו ות' ומקללך אאור:

ואברם בן חמש שנים כו'. דהנה כ' כחצים ביד גבור כן בני הנעורי', י"ל שרחוק להיות אדם ניצול לגמרי משום חטאות הנעורים, אך עי"ד מה שעושה תשובה נעשים עבירות זכיות והנה זכיות נקראים בנים כמו שאמרו רז"ל עיקר תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים, וזה כחצים ביד גבור כן בני הנעורים, שעושה מחטאות נעורים זכיות, יש לו כח גדול שמוציא יקר מזולל כפי תהיה, לבטל גזרות, כדאיתא בגמרא והנה עבירות מרומז בשנים כמו שכתוב אם יהיו חטאוכם כשנים כו', וזה ואברם בן חמש שנים לשון וחמש את ארץ מצרים וכן וחמשים עלו בני ישראל כי הי' מזוין מעבירות הדש בעקביו או מגלגול העבר וכנ"ל ושבעים שנים הוא המדות שתיקן לו והם שבע מדות והתחרט על מה שהיה צריך או שגרם למעלה לטובת העולם, פי' אם אדם מתקן מדת החסד שלו מיראה שלא יאהוב מה שאין לאהוב כ"א מה שראוי לאהוב, גורם להאיר מדת חסד למטה וכיוצא בזה:

אמרי נא אחותי את כו'. וכן ולאברם הטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר כו', וראשון אינו מובן לומר, כן כדי שייטב לו בעבורה וכן בשני היה לכתוב הטיב בעבורה ויתן לו מהו ויהי לו משמע ההטבה היה דבר אחר, וי"ל דהנה שמעתי אומרים בשם רבי ר' מלך שיחי' לאוי"ט מהאוכל יצא מאכל ממה שהאדם אוכל עי"ד זה יצא מאכל, והבנתי הדבר כי הנה אמרו רז"ל בגמרא בחמשה דברים הנשמה דומה ליוצרנו ב"ה והנה כתיב אכלו רעים קאי על חיך וגרון והנה כתיב והתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך. י"ל פשוט דהנה הבא לטהר מסייעין לו. והנה יש אדם שרוצה לעורר באכילתו היחוד של אכלו רעים דהיינו כמו שהאדם באכילתו זן את כל גופו שהוא עולם קטן כן יתעורר למעלה לימשך שפע מזוני מאתו ית' דרך העולם הנק' חיך וגרון לכל העולמות שנקראים הכל ביחד עולם ובתענוג שלו להיות לו ית' תענוג מזה שימשיך שפע מזונות טובים כי ית' חפץ חסד הוא, וזה אז תתענג על ה'. פי' בשביל ה' לימשך עי"ז שפע מהמקור להקיצוי של יו"ד וממנו ליו"ד ומיו"ד לה' כו' לנו, וזה על ה' ויתן לך משאלות לבך ותן לך כח לזה

שיפעל משאלות לבך כדי שתעשה רצונו ית' כי הבא לטהר מסייעין לו כנ"ל ומפרש זה עונג שבת ת"ח נקרא שבת וכל אדם בשבת (יש לו דין חבר והנה כתיב לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת, הוא ית' נקרא איש איש מלחמה ע"כ כנסת ישראל נקראת אשה וכ"י נקרא שורשנו הכולל כל ישראל הוא כנ"י. והנה אמר לשרה אמרי נא אחותי את פי' שתחזיק אותך בכ"י לעורר למעלה בעניני הן בשארך וכסיתך כנ"ל שאני נותן לך לבוא עי"ד זה ממנו ית' לכנ"י. והנה אם היא במקום כנ"י נקראת אחותי כי הכל חלק ממנו ית', וזה למען ייטב לי בעבורך, שאהיה עי"ד זה טוב כדי שאהיה יכול לעורר רצונו ית' כנ"ל, וגם בגשמיות וחיתה נפשי בגללך שתבא גם לי בענין גשמיות המרומז בנפש בגללך וכנ"ל, ולזה ולאברם הטיב בעבורה שיהיה טוב וזה עיקר הטבה וממילא גם זה ויהיה לו העניני גשמיות הכתובים במקרא ג"כ:

על פסוק וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו כו'. במדרש ויתן לו מעשר מכל איני יודע מי נתן למי הוי אומר הקב"ה נתן לאברהם אות משמו ה' מכסא הכבוד, וזה צריך ביאור, אך הנה פירשנו על נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק דהנה אמרו שהקדים שם ברכות עבד לרבו וצריך טעם עליו, אך הנה ידוע עולם חסד ובנה, כי הנה צריך לפרש מאי לשון אל עליון כי עולם חסד יבנה ויש מקור החסד שלו ית' שורש מציאות העולם כי חפץ חסד הוא ורצה שם לקשר את א"א ע"ה בשורש החסד ולהיות הכל א' להתקשר במקור החסד וכמו שכתוב חסד לאברהם במקור החסד, וזה ברוך אברם לאל עליון החסד עליון וברוך אל עליון מהמקור וכמו שכתיב אשה כי תזריע וילדה זכר ע"כ התעורר ממטה למעלה ואמר אשר מגן צריך בידך שלא יתפשט החסד לשונאיו הם עובדי כוכבים חלילה וחס ופעל כן ויתן לו ית' מעשר מכל שם אל מעשר מיש מאין הוא אל, והנה עולם חסד יבנה ע"כ ה' כי עולם נברא בה'. וזה י"ל וחסד ה' הוא מקור החסד שורש הוי' הוא נוצר חסד שית' נוצר ומצפה לעשות חסד ע"כ המציא העולמות וזה וחסד ה' מעולם ועד עולם, פי' מעולם לעול' על יראיו פי' לצורך יראיו, וכמו שפירשנו על יראו את ה' קדושיו כי אין מחסור ליראיו כי יכולים אפילו להשיג לראות קדושיו כי אין מחסור להם מלהשיג וזה על יראיו עי"ד זה בא להם. ג"כ שפע גשמיות ומזוני, וגם עושר אם בא להם להיות יכולים לעשות צדקה יועיל הזכות לבני בנים אך שלא יבא לרשעים וכמו בא"א ע"ה אם היה בא לישמעאל או לבני קטורה ח"ו לא היה טוב ונייחא לו לזה אומר לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם, הם העוסקים בתורה עי"ד זה זוכרי פקודיו, וזה תתן אמת ליעקב חסד לאברהם. ומה שאמר מה תתן לי כו' הלא עיקר שכר הוא בעוה"ב, אך הנה הדבוק בשורשו יש לו עוה"ב והוא ודע כי

שורשו הוא חסד והוא התפשטות ואם לא הוה ליה זרע איך הוה ליה עוה"ב להיות דבוק בשורשו החסד ואין על מי להתפשט ומהחסד שלמעלה נתפשט כל העולם והוא לא כן והאיך יש לו שורשו וק"ל:

נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם כו'. י"ל דהנה איתא בשם שאמר ברוך אברם לאל עליון כו' וברוך אל עליון כו'. וצריך טעם על קדוש עליון למה באמת הקדים ברכת העבד לברכתו ית', אך כוונתו היה י"ל כי ידוע אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. ע"כ אנו אומרים השיבנו ה' אליך ונשובה והוא ית' אומר שובו אלי כו'. אך כיצד יתקיימו ב' הכתובים כי הוא רוח הקודש וכל היוצא מפי לא ישוב אלי ריקם כו' כתיב אך כך אנו מתפללים השיבנו כך בדרך שיהי' נקרא על שמנו, וזה השיבנו ה' אליך ונשובה מעצמנו, פי' יעזור להבאים להטהר עזר גדול לפעול נסים ונפלאות עי"ד יתקרבו ישראל מאהבת הנס כמו בימי מרדכי ואסתר וכיוצא בזה, וזה ברוך אברם יבא לו השפעה וברכה לאל עליון שיהיה יכול לעורר מ"נ לאל עליון עי"ד זה, וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידיך. להיות אותו השפעה, כי ידוע שהם היה רמז לגוג ומגוג. וכן י"ל באמת גרם שנשבע לו ית' בעקדה ברך אברכך והרבה כו' ויירש זרעך את שער אויביו, עקב פי' לבסוף, וזה י"ל נשבע ה' פי' לאברהם ולא ינחם ע"כ לא יהיה התרה, ומה הוא השבועה מפרש מה שנשבע אתה כהן לעולם, פי' שר לעולם כמו ובני דוד כהנים. על דברתי מלכי צדק. כי הוא התעורר כן בדיבוריו:

ה' מי יגור באהליך ומי ישכון בהר קדשך הולך תמים כו'. י"ל דהנה כתיב גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך, ומה טעם הוא, אך י"ל דאיתא בחובת הלבבות קבל אחי תנאי הגירות כו' יעו"ש, פי' שיזכור האדם האמת שאין בכאן עיקר קיומו עיקר קיומו הוא לעוה"ב, וזה אמר דוד המע"ה גר אנכי בארץ. עיקר דירתי היא למעלה ע"כ אל תסתר ממני מצותיך הוא דבקותך וכן חובת הלבבות שאינו יודע בהם כ"א הבורא ב"ה, וזה ה' מי יגור באהליך, כי עוה"ז נקרא אהלו ית' כמו הנוטה כדוק שמים וומתחם כאוהל לשבת וזה מי יגור יחזיק עצמו לגר באהליך תחת השמים, ומי ישכון בהר קדשך, עיקר שכונו הוא בהר קדשך הוא עולם הבא כדאיתא בזוהר, וקאמר מי שהוא כן יכול להמשיך להעולם שפע בני חיי ומזוני, וזה הולך תמים הוא בני לקיים בהם מצות מילה. שנאמר עליה לאברהם אבינו ע"ה התהלך לפני והיה תמים, וזה הולך תמים, כמו הולך מהרה אל העדה, ופועל צדק, הוא שפע ומזוני ועושר, עי"ד זה פועל צדק, גורם להיות יכולים ליתן צדקה, ודובר אמת ג"כ לשון הולכה, כמו ידבר עמים, דובר אמת הוא אלנא דחיי, כמו תתן אמת ליעקב, וידוע כי יעקב הוא עץ חיים. ע"כ הרואה יעקב בחלום חיין אתוספו

לי'. אך הלא לזה צריך מדת אין, כמו ששמעתי מהרב איש האלקים ר' בער מראוונא על אין מזל לישראל מי שמחזיק עצמו לאין יכול להמשיך דברים התלוים במזל בני חיי ומזוני, לזה קאמר בלבבו עי"ד מה שמוצא בעצמו לפעמים שני לבבות, נעשה נכנע ושפל בעצמו כאין, והיה יכול להמשיך כנ"ל ודוק:

כי המלך בוטח בה'. ובחסד עליון בל ימוט, דהנה כתיב בזאת אני בוטח, כבר כתיב כי מי שיש לו יראת שמים אינו מתירא משום ענין, כי הוא דבוק במלכות שמים והוא מולך על הבל, כי מלכותו בכל משלה, וזה אומרו אם תחנה עלי מחנה לא ייירא לבי, כי יש לי יראתך. ע"כ אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח פי' בזאת שלא ייירא לבי, כי יש לי יראתך, ופי' זאת לפי זה הוא היראה, כי קאי אמה שאמר לא ייירא לבי, וזה בזאת, והנה מי שיש לו יראה נותן לו הבורא אהבה. וזה כי המלך בוטח בה' מי שיש לו יראה הנקרא מלך כנ"ל בוטח בה' הוא האהבה שיבא לו עו"ד זה, ובחסד עליון בל ימוט, כי אהבה גימ' אחד הוא י"ג. עי"ד זה יכול להמשיך י"ג מכילין דרחמי. ובכללם המזל התלוים בו בני חיי ומזוני וזה בחסד עליון הוא המזל מקור החסד הנקרא נוצר חסד, שנוצר ושומר ומצפה לעשות חסד והוא מקור הנדיבות העצמיות כן שמעתי בשם הרב הנ"ל, וזה בחסד עליון בל ימוט, פי' יהי' לו בנים ברא כרעא דאבוה, וזה בל ימוט רגלי, כי יהיה כרעא כראוי וכן מזוני, כי ממון של אדם מעמידין אותו על רגליו, וכן חיי כי גוף הוא רגל לנשמה, כי רק הסוף ורגלי הנשמה הם למטה כי עיקר הוא שורשה למעלה:

פרשת וירא

וירא י"ל וירא אליו ולא הזכיר שמו. וכמה וכמה פעמים הזכיר שמו נראה אפילו ללא צורך, וכאן בתחלת הסדרה אומר סתם, וגם מה מעלה שלו עתה יותר מקודם המילה בריש לך לך נמי כתיב וירא ה' אל אברם, אך הנה כתיב בחלום אדבר בו, וכן בחלום חזיון לילה בתנומות עלי משכב בנפול תרדמה על אנשים כו' אז יגלה אוזן אנשים, וכן כתיב הוה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר כמו בחזיון לילה, גם שאמרו שהוצרך ליפול על פניו. והנה ידוע כי עוקר האדם הוא הנשמה, כי הגוף נקרא בשר אדם, וכן השם נותן הקב"ה בפה אב הולד כפי שורש נשמתו. וזה י"ל וירא ה' אל אברם, הוא הנשמה לבד כמו בחזיון לילה, וכן יש בני אדם רואים שמו ית' בתנומות או קודם שינה או אחר כן, ויש גם ביום רואים אותו ית', וזה י"ל קודם המילה וירא ה' אל אברם כנ"ל, משא"כ אח"כ שנימול וירא אליו ה', לגופו ונשמתו ביחד. וזה והוא יושב פתח האהל ודאי לא נתנמנם שם) וי"ל עוד לפרש המדרש ילמדנו רבינו קטן לכמה ימים הוא נמול, כך שנו

רבותינו קטן נמול לשמונה ימים, וממי אתה למד מיצחק שמל אותו א"א ע"ה לשמונה, וכמו שכתוב וימול אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כו' והוא תמוה פוק חזי מאי עמא דבר ומקרא מלא הוא כמה פעמים, ונראה בעזרתו ית' דהנה אמרו רז"ל גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות, ושמעתי מהרב רבינו ר' בער מראוונא ז"ל דהוא י"ג מכילין דרחמי, וכמו שאמרו רז"ל ברית כרותה שאין חוזרים ריקם כן שורש מה ששמעתי. ואנו זוכר כי הוא אמר אז באריכות, והנה שורש וכולל הי"ג מדוה הם שנים, נוצר חסד שהקב"ה נוצר ומצפה לעשות חסד וכולל אל רחום וחנון וכו', וכן ונקה שאמרו רז"ל מנקה לשבים כולל נושא עון כו', והנה גם תשובה נקרא מילה וכמו שכתוב ומלתם את ערלת לבבכם, וידוע שתשובה מבינה וכמו שכתוב ובלבבו יבין ושר, וידוע כי עולם נברא לשבעת ימים ותשובה קדמה לעולם הוה יום שמיני מתתא לעילא, כי עולם חסד יבנה אותיות בינה הקודם, וע"כ גם מילה גופו מעורר מה שקדמה לעולם, וממילא נוגע ומעורר הי"ג מכילין דרחמי (הנק' זקן כי קודם לעולם ומה שקודם הרבה נק' זקן). וידוע כי כתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא עי"ד מי הוא נ' שערי בינה, וכמו שפרשנו כמה פעמים טעם מפני מה נקרא מי שמקבל מחכמה כי הבן בחכמה ומקבל נק' דלת ל' דל, ומשפיע נ"ו ולמעלה בהמקור יו"ד, כי הוא התחלה של האותיות, וגם הבינה מפני קדושתו אין דבר שבקדושה פחות מעשר' הד' הוא מ"ם והיו"ד שמקבל מהחכמה נקרא מי, וזה מי יקום יעקב כי קטן הוא ואין לו הרמת ראש עי"ד תשובה יקום יעקב כי כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה וזה אם יגאלך טוב הוא תורה ומ"ט יגאל ואם לא יחפוץ לגאלך וגאלתיך אנכי, הוא תשובה כי אני הוא יראה, כמו גבור שמטיל אימה. אומר אני אני הוא ואנכי, הכ"ף מרומז בכתר הוא מלכות באור פני מלך חיים הוא תשובה:

וי"ל נמי אנכי דיציאת מצרים דהיה גם כן עי"ד תשובה, וכדאיתא במדרש וירא אלקים את בני ישראל, הרשעים הרהרו תשובה בלבם ובינונים עשו תשובה ונתקבלו וידע אלקים שאף א' בחבירו לא ידע). וזה וירא אליו ה' כי ו"ו רומז על המזל, הוא נוצר ונקה וכדאיתא בשם האר"י ז"ל, וזה עי"ד מילה, באלוני ממרא, הוא המזל שמשם בני חיי ומזוני, הוא אלוני לשון אלנו', וכן י"ל לשון חוזק, ממרא אפילו להממרים כו לא בזכותא תליא אלא במזלא ופרושו הגם אין כדאי, כי ודאי גם זכות מועיל כי זכותא דא"י לבנים וכמו הכנסת צרה, וכן זכות צדקה ותורה כ"א פרושו גם אם אינו כדאי וזה באלוני ממרא, והוא יושב, קאי על עולם הנסתר הנקרא הוא וכמו שכתוב ועתיק יומין יתיב הנעתק ונעלם, וכן י"ל נמי לשון זקן וכנ"ל, על שקודם הרבה לעולם. לבושו כתלג חיוור, ללבן

עונותינו, ושער ראשי' פי' הדינין המרומז בשער מותרות, כעמר נקי, שלא יבא על ישראל כ"א על העובדי כוכבים וזה והוא יושב פתח האהל פי' עו"ד המילה האור של מעלה פתוח, ואהל לשון והלו אורם. וכדפי' רש"י ז"ל בשבת על וכולן זכה משה ונטלן. שנאמר ומשה יקח את האהל. כחום היום פי' כשעוסק בתורה ומ"ט. שהם נקראים אש הלא כה דברי כאש, וזה כחום היום פתוח לו האהל פי' האור:

ועפ"ז י"ל המדרש. קטן לכמה ימים הוא נמול. קאי על ערלת לב, כי כתיב ודע שמי יקראני ואענהו, פי' יעקב הנקרא קטן בגלות שאין לו הרמת ראש לאיזה יום יכוין להמשיך לו תשובה, ומשיב כך שנו רבותינו קטן נמול לשמונה כי יש דקדוק יאמרו ילד או בן נמול לשמונה ומאי קטן. אלא רמזו לזה וזה כך שנו רבותינו, וממי אתה למד מיצחק, כי איתא בר"מ אלשוך אברהם קראו הר כי בית ראשון היה בזכות אברהם, ולא חרבה עד שעבדו שבעה ב"ד ע"ג כו הוה מצד החסד, ויצחק קראו שדה כי בית שני בזכות יצחק הוא פחד, מ"כ רק בשביל שנאת חנם חרבה, הגם שהיה תורה וגמ"ח, ונקרא הגלות הזה יצחק, וזה וממי אתה למד מיצחק בנו שמל אותו בן שמונת ימים:

ויכלו המים מן החמת ותשלך את הילד תחת אחד השיחים. י"ל למה השליכה אותו הוה לה להניחו בנחת עכ"פ, והלא לא שנאה אותו כי היתה בוכה עליו, כדכתיב אך הנה תפלה נקרא דברים העומדים ברומו של עולם. כדאי' בגמרא על כרום זלות, כי אם צריך לרחמים גדולים צריך וטוב להיות התפל' רק לשמים בלא חומריות כ"א אם אין צריך כ"כ לרחמים גדולים כך ג"כ מועיל, (ואפשר בשביל זה לא האריך משרע"ה בתפלה על אחותו כי במעט נקל להיות הכוונה לא על שהוא אחותו) וזה י"ל ויכלו המים הם החסדים מן החמת הם הגבורות לשון חמה, והיה צריך לרחמים גדולים, ותשלך את הילד. השליכה מחשבתם ענין הילד שהיה לה ילד שעשועים, תחת אחד השיחים, שיחים לשון תפלה ותחת כמו עין תחת עין פי' בשביל להיות לה תפלה אחד מיוחד שהוא התפלה העומדת ברומו של העולם:

פרשת חיי שרה

בפ' חיי שרה על פסוק ואברהם זקן בא בימים כו'. דהנה איתא במתני' (שבת דף קל"ז ר' אליעזר אומר תולין את המשמרת ביום טוב ונותנין לתלוי' בשבת. וחכ"א אין תולין את המשמרת ביו"ט ואין כו'. י"ל בעזרת אל ית' וי"ש, דהנה כתיב ימים יוצרו כו' דהנה כתיב ויקרא אלקים לאור יום ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, הנה התורה נקראת אור כדכתיב התורה אור, נ"ל בדרך הזה נמי הפסוק הנ"ל ויהי ערב ויהי בקר כו' דהנה האדם

צריך להיות הולך מחיל אל חיל ולית פוחלנא קמי' קוב"ה אלא רחימו, ובאמת בלא יראה גם האהבה אינה כראוי, וכמו שפירשנו בזאת יבא אהרן אל הקדש, כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ע"כ האהבה נקראת אהרן הכהן והנה היראה נקראת זאת כמו שכתבנו בספר ראשון על שהיא נוקבא כי אינה עדיין עיקר העבדות, כי לית פולחנ' קמיה קב"ה אלא רחימו, כ"א מהיראה נותן הקב"ה לאדם אהבה, כי ביראה אינו יכול לעבוד את הבורא ולהודות ולהללו, כי זה רצונו יתב' כמו שאיתא כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו, ואיתא במ"א לקילוסו והכל א'. כי עי"ד הקילוס נושעים מאויבינו ממילא נתרבה כבוד שמים, וכמו שכתוב מהולל אקרא ה' ומן אויבי אושע, וזה הוא כבוד שמים וכל מה שברא הקב"ה הוא העיקר הכל ישראל הם, וכמו שכ' ויברא אלקים את האדם וישראל קרואים אדם וישראל עלו במחשבה ע"כ איתא כל מה שברא הקב"ה, ולא שיצר הגם שכתיב ג"כ ויצר את האדם כו' זה קאי אגוף כי הלא כתיב אח"כ ויפח באפיו נשמת חיים, והנה עי"ד היראה אינם יכולים לשבח ולפאר להיוצר יתב' אם לא שהקב"ה נותן אהבתו להאדם. מודים ומשבחים ומפארים לו ית'. כ"א שלא תבא גאוה להאדם כי גם זה הוא גדלות כ"א שהאדם הוא מוכרח להודות לו ית' מפני אהבתו שבוער בלב האדם ואחר כך כשפוסק אותה תבערה שלא תבא גאוה מה עושה הקב"ה ית' בעוד בלב האדם האהבה מאיר הקב"ה עיני שכל האדם להשיג מרוממותו ית' ומחכמתו שאין לה שיעור בא לאדם הכנעה ובישה מלפניו יתב' ומכיר שעבודתו כאין ואין חשיב כנראה לפי מה הראוי לפניו ית', ולפי חסדיו וטובותיו ית' וזה י"ל והחיות רצוא ושוב מאהבה והיראה שבא אח"כ מהשגתו ית' מרוממותו מעט כנ"ל, נמשך מזה אח"כ בושה ויראה והכנעה לאדם מלפניו ית' והיא עליונה במעלה יותר מהיראה שהיה להאדם בראשונה, שע"כ נותן לו הבורא ב"ה האהבה כנ"ל והיראה השני' הנ"ל היא העליונה במעלה יותר כמו כן בא אח"כ לאדם עי"ד זה אהבה יותר עליונה, לפי ערך והשגה יותר להשיג רוממותו להתבייש מלפניו ית' להכנע ולירא מפניו כנ"ל, והוא עוד במעלה יותר מהיראה השני', ואח"כ אהבה עליונה יותר מהשני' וכן השגה כנ"ל יותר עד אין שיעור הכל כנ"ל בפעם ראשונה כי כל מה שבא לאדם אהבה גדולה יותר והיא נקראת גדלות, וזה לעומת זה. יש גאוה שהיא גרועה שלא תמשך להאדם בהפסק התלהבות שלא תשאר במקומה הגדלות של הסט"א היא הגאוה הגרועה ואינה מועילה השגה הראשונה מרוממותו ית' הנ"ל, כי הגאוה הגרועה הנ"ל של עולם יותר עליון מהשגתו הנ"ל, הגם שכל הקדושה למעלה וכל הסט"א היא למטה, אעפ"כ צריכים להכניע הסט"א בהקדושה עליונה מלעומתה או עכ"פ בלעומתה כי מלכותו בכל משלה, ע"כ צריך השגה עליונה

יותר וחכמה עליונה גורם הכנעה יותר ויראה יותר ואח"כ אהבה יותר, דוק כי האהבה הראשונה לא היתה מועלת כיון שבא ממנה השגה ובושה מלפניו צריך תבערה יותר והתלהבות יותר שלא יוכל להתאפק מלשבחו ית'. והנה היראה נקראת לילה וערב. והאהבה בוקר, וכמו שכתוב וישכם אברהם בבקר כדאיתא בזוהר ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, הוא מהתורה שנקראת אור והנה בכל יום אפשר לאדם להיות לו כמה ימים כנ"ל בכל אהבה ויראה וזה י"ל ומי שנותינו בהם כו', כי שנה גימ' ספירה וגם לשון שינה (נראה שצ"ל שינוי בכל ספירה יש שינוי לטובה מספירה שתחתי' והשבעה מדות שנזכר בספר ראשון כמה פעמים נקראים שבע שנים ובאדם שאינו הגון כ"כ נקראים שבעים, כי במי שהוא בדביקות יותר הוא באחדות יותר נקראים שבע שנים משא"כ במי שאינו כראוי פעמים יש בו מעט מאותם מדם ולפעמים עוד מעט, ואם הולך מחיל אל חיל בהדרגה מאד הוא עולה מעט מעט, וכל דבר שבקדושה אינה פחות מעשרה הוא שבעים וזה אפשר להסביר בעזרת הש"י שתהיה שבעים מדרגות וגם שבע מאות ויותר יותר כמה פעמים וזה י"ל כי הצדיק שמתנהג כן באהבה ויראה תמיד ממשיך שפע קדושה לעולם ממילא נמשך שישובו בתשובה. וזה ימי שנותינו בהם בהימים הנ"ל שהם הרבה כנ"ל, בהם נפעלים, שבעים אפילו שאינו הגון כנ"ל, שנה חוזר בתשובה שלימה לו ית' בדביקות עושה בכל המדות אחדות א' להבורא ית'. ואם בגבורות, אם הצדיק מתנהג בגבורות שמתגבר מאד על יצרו בכל ענין. או הכוונה אם אינו חושב מחשבה אחרת כ"א בהבורא ב"ה הוא מהבינה הנקראת גבורות, פועל שמונים שנה ממשיך שמונים שנה שישובו כך בתשובה שלימה ומתקשרים כ"כ בהבורא עד שיש להם הרהור תשובה תמיד לקיים וחטאתי נגדי תמיד להתמרמר על העבר, וזה נקרא שמונים שנה שמונה ספירות באחדות, וגם פועל להכניע שונאים, וזה ורהבם עמל ואון ולפ"ז מזה י"ל ימים יוצרו) ולפי זה י"ל ר"א אומר תולין את המשמרת ביו"ט, כי הנה התורה שנקראת טוב, כדאיתא אין טוב אלא תורה ואהבה ויראה נקרא יום טוב יום של התורה הנקראת טוב. וזה תולין את המשמרת התשובה נקראת משמרת. לשון משמרת למשמרתו ופשוט ג"כ כמו משמרת שמוציאה את היין וקולטת את השמרים, כן עי"ד הרהור תשובה מברר עסקיו באיזה להתעסק ומה שלא לעסוק בהם. וביום טוב הנ"ל ממשיך הרהור תשובה לעולם, אך לא בקביעות גמור כמו תולה בספק, ונותנין לתלוי' בשבת הוא דביקות יותר בהבורא ב"ה ועולם המחשבה שנקרא שבת, שמחשב תמיד רוממות אל ית'. נותנין כח לתלוי' להתשובה התלוי' להיות האדם כחומה בה. וחכ"א אין תולין את המשמרת ביו"ט כ"א בודאי פועל, וגם אין נותנין לתלוי' בשבת כי בשבת

פועלים יחודים ופעולות עליונות יותר מאלו, אך נותנין לתלוי' ביו"ט כח להיות שב בתשובה שלימה בודאי:

וזה י"ל ויהיו חיי שרה הוא היראה נקרא שרה, לשון שררה כי יש לו עול מלכות שמים, ועי"ד זה פורק ממנו עול מלכות כו', ע"כ נקראת שרה מאה שנה כי הרהור תשובה ראשון היא בתבערה גדולה כידוע וכדאיתא בספר הרוקח אין חוזק כחסידות בתחלתו ופועל הגם שמדותוו לא היו הגונים הכל בעניני תאוות וגם השכל שכולל שלשה בחינות חכמה בינה ודעת הם מפוזרים בעולם הפירוד. אך הלא שרשם בקדושה, ע"כ נקראים מאה שמפורדים כל אחת לעשרה מדריגות פועל להיות הכל אחדו' אחד בתחלה, ע"כ אומר שנה אחת אחדות א', א"נ שנה על שמשנה הכל לטובה, ועשרים שנה אחר כך מעט מתישב ומיושר מדותיו בישוב הדעת. ומקשר הכל בהבורא ב"ה מתתא לעילא וממשיך שפע קדושה מעילא לתתא עושה אחדות בהעשר בחינות מתתא לעילא ומעילא לתתא וזה עשרים שנה (ושבע) א"נ מאה שנה בפשיטות שקודם לכן גם שהוא שב בתשובה, כיון שלא בקי עדיין הגם שכוונתו לשמים עדיין אינו בדביקות גמור הוא שלא נסה עדיין באלה, ע"כ נקראה מאה ואח"כ עשרים שנה ואח"כ ושבע שנים, כי אח"כ מוצא לו חסרונות בהמדות יותר ומשיג שהם שבע שנים מפורדים, כיון שהוא בא לישוב הדעת בלא החימום הגדול הראשון עד שבא מחיל אל חיל להיות דש בעורו הוא התעוררות שלו וזה שני חיי שרה יש לו חיות כפול לנפש ולגוף, כמו שפרשנו על חש בראשו יעסוק בתורה שנאמר לוית חן הם לראשך כנ"ל. עד שאומר חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא. ולכאורה קשה יאמר בקיצור חש בכל גופו, וגם בפסוק גופו למה לי יאמר בקיצור, אך קאי על הנפש, בראשו הוא בהשכל, בגרונו הוא שלהוט אחר גרונו. או בדבור גרוע לשון הרע וכל הארבע כחות, חש במעיו תאוות נשים, כמו שכתוב בני אשר יצא ממעי חש בעצמותיו שיש לו גאוה בשביל זכותו ובהירותו כמו עצם השמים לטוהר חש בכל גופו קאי על הגוף, וזה שני חיו, חיות כפול לנפש ולגוף כנ"ל. וזה י"ל ואברהם זקן בא בימים כו' באותם ימים טוב:

עוד י"ל ואברהם דהנה אהבה ויראה נקרא אברהם כי איתא אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא. וכן מצוה כי עשה יעשה לו כנפיים באהבה ויראה שחושב בהבורא ית' יש עי"ד זה כנפיים להתורה ומצוה שיוצא מהאדם שהוא בגוף ופורח למעלה, והנה האדם גימ' מ"ה, כי הנשמה נמי קרוי' אדם וגם הגוף. כי אם הנשמה הוא מהשורש שם הוי' ב"ה במילוי אלפין גימט' מ"ה, ועוד כי מאהבה ויראת הבורא האדם כאין נגדו וזה מה, והנה אבר נקראים כנפים כמו ועלו אבר כנשרים, וזה אבר מ"ה הוא אותיות

אברהם, וזה ואברהם פועל זקן בא בימים ממשיך הרחמים לעולם. כמו שאיתא זקן מלא רחמים, א"נ זקן יכול להשיג חכמה הנקרא זקן זה קנה חכמה. וזה זקן בא בימים עי"ד הרחבת הלב שנקראים ימים משא"כ צער ר"ל נקרא לילה. וה' ברך את אברהם פי' נוסף על אהבתו ויראתו שיכול להשיג עוד ברך ה' אותו בכל, פי' בשביל כל העולם לקרבם אל הבורא ית', ולהמשיך שפע לעולם:

עוד ויצחק בא מבא באר לחי רואי. דהנה תורה שבעל פה נקראת באר על שהיא מבאר פי' תורה שבכתב והנה כתיב מעין גנים באר מים חיים כו'. דהנה השפע שממשיך האדם מהבורא ב"ה נקרא מעין גנים הצדיק נקרא כן, שהוא כמו נהר ומעין להמשיך עי"ד הצדיק השפע להגנים, מרומז לכל מקום שיכול להיות עושה פירות וצריך להמשיך שם שפע, כמו שכתוב והשקית ברגלך כגן הירק כי גן צריכים להשקות ע"כ נקרא מעין גנים וזה יכול לפעול בטוב ונכון מי שעוסק בתורה שבע"פ ג"כ בדחילו ורחימו הגם שיש בה להבין ולהעמיק יזכור בהבורא ב"ה וזה באר מים חיים שלומד תורה שנקרא מים בחיים דבקות הבורא ב"ה שנקרא חיי עולם. וגם עוד יכול להמשיך נוזלים מן לבנון, כי השפע הבא מהמקור הרחמים והחסד הוא הרצון של הבורא ב"ה שהוא להיטיב לברואיו עי"ד זה הבין בחכמתו וידע האיך לעשות חסד לנו להשפיל ולהכניע שונאינו ולרחם על עמו וכנ"ל והנה כתיב עולם חסד יבנה קאי טל חסד הנ"ל שהוא הרצון והצנור של החסד שמהשורש הנדיבות בא להתנהג בחסד לצורך קיום עולם ובהמקור הוא אחדות ונעלם החסד עדיין עד שמתפשט מהכח אל הפועל, אעפ"כ גם בהמקור יש שורש של י"ג מדות של רחמים ובגימט' שלהם הוא אחד והרצון להטיב כוללם והוא צנור הוא אותיות נוצר חסד גם בפשוט שהוא שומר ומצפה ונוצר לעשות חסד השמירה יותר נקרא נצירה כידוע. וע"כ נקרא עינא פקיחא על הנצירה זה שנוצר תמיד כמו שכתוב הנה לא ינום כו', כמו שאיתא בזוהר עינא פקיחא דלא נים ונטיר תדירא. והנה זה נקרא מזל שמשם נוזל ונובע להתפשט חסד לקיום עולם ובהם תלוים בני חיי ומזוני שצריכים לקיום העולם ע"כ אינם תלוים (במזל) בזכותא כ"א הגם שאינם כדאים באים מהמזל. וזה עולם חסד יבנה וזה ונוזלים ממשיך מו לבנין עולם הרחמים הגמורים. וזה י"ל ויצחק בא מבא. כי הצדיק נקרא יצחק על שאינו מתירא מהכל אם הוא מתגבר על יצרו ומתירא מה' ית' צוחק על הכל שבוטח בה' ית' וזה ויצחק בא מבא. פי' בא לעולמות העליונים לא עי"ד יסורין ולא עי"ד חטא שיוכנע עי"ד ויהיה בעל תשובה אם הוא יש לו באר לחי רואי שעוסק בתורה שבע"פ ג"כ שנקראת באר ולחי רואי. שהוא רואה ומסתכל תמיד להבורא ית' שהוא חיי העולמים, חי וקים נורא כנ"ל:

והוא יושב בארץ הנגב. אם אינו חושש כ"כ על עניני עולם הזה. ואפי' מה שרוצה בעניני עוה"ז הוא לש"ש. ומצד תאוות הגוף מנגב עצמו מהם. ויצא יצחק לשוח בשדה כו' להתפלל על שפע פרנסה הוא כמו שדה לעשות פירות להמשיך מזונות. וכן לפעול להמתיק דינין כמו שאיתא בר' יוסי לא קראתי לשורי כ"א שדי, שיר מרומז בהדינין כמו שור תם ושור המועד. ואיתא שלשה אבות נזיקין נאמרו בשור קראתי שדי כמו שדה שעובדין אותה עושה פירות. כן פעל שהמתוק הדינין היה לו הנאה מהם שבאו להכניע שונאים כי כן הוא המתקת הדינין שבאו להכניע שונאינו, וכן פרשנו שורי במלאפום לשום [אולי צ"ל לשון] ראי', אם ראה דינין לא הייתי אומר שתהיה כן שראיתי כן כ"א עבדתי להמתיק הדינין שתהיה רחמים עלינו תמיד, וזה לשוח בשדה לפנות ערב שיופנה החושך שלא תהי' שום חושך וצרה כלל, וישא עיניו, כי יש עיני ה' כו' שרואים בעונות העולם הצדיק פועל שיוגבהו למעלה שלא לעיין ולדקדק בעונות:

וירא והנה גמלים באים, בני אדם שגומלים להם חסד וטוב באים לרשות היחיד להתדבק עי"ד זה בהבורא ב"ה:

במדרש ואברהם זקן בא בימים כו' וגם עד זקנה ושיבה אלקים אל תעזבני. אמר דוד אם תתן לי זקנה תן לי שיבה עמה וכן מצינו בא"א ע"ה שקיים התורה כמ"ש למען יצוה את בניו ואת ביתו כו' לעשות צדקה ומשפט, זכה לזקנה שנאמר ואברהם זקן כו'. י"ל זקן זה קנה חכמה, ובלא יראת שמים אינו כלום, ושיבה מרומז בתשובה ומחילות עונות. וכמו שכתיב ועתיק יומין יתיב לבושו' כתלג חיור כו'. להיות מוחל עונות. נמצא השיבה מרומז הלבנינות למחילת עונות כי אין צדיק בארץ כו'. וזה תן לו שיבה עמה למחול כל עונותי, וכן בא"א ע"ה כתיב זקנה הוה טוב כראוי, כמו שכתוב לעשות צדקה ומשפט. וזה ואברהם זקן בא בימים מרומז על מעשים טובים כנ"ל. וה' ברך את אברהם בכל, לשון בכל י"ל דכתוב אור זרוע לצדיק פי' הצדיק זורע אורו בכל הקרובים אליו ואם הוא גדול ומושפע גם אורו אשר בם מתברך וזה וה' ברך את אברהם בכל:

כתיב למעלה עוד מעין זה כי קודם נראה לצדיק שפועל הרבה ואח"כ שהוא מקורב יותר לו ית' מכיר חסרונות בעצמו ובעבודתו נראה לו שפועל מעט ואח"כ נראה לו שהוא גרוע ומוצא לו חסרונות ועיקר החסרונות בהמדות שקשה לתקן כולם כראוי לגמרי כ"ז שהוא חי והם שבע מדות א' שלא יהא לו שום אהבה אחרת זולתו לו ית' וכן שלא ישנא כלל חוץ ממה שהוא נגד רצונו ית', ושלא יהא לו שום נדנוד התפארות מעט ושלא ורצה לנצח כלל זולתי לשמים. ויותר מזה לא יקפיד כלל אם ינוצח, וכן יודה על האמת בכל לגמרי ויודה על הכל, וכן שלא יעשה לו שום נדנוד תענוג כ"א להתענג על ה'. וכן שלא יחשוב

שום ענין כבוד וחשיבות. וזה י"ל מאה שנה קודם היה נ"ל שפועלת יחודים כמאות בסוד מאה ברכות ואחר כך עשרים שנה רק בעשירות ואח"כ רק ביחידות וגם בזה מצאה לה חסרונות ועבירות וזה ושבע שנים לשון אם יהיה חטאיכם כשנים ושנה פרושו לשון עבר ושנה, פי' כי בעבודת שמים פועלים אתערותא דלתתא לבא שפע מלמעלה ואיתא אין טפה יורדת מלמעלה עד שטיפיים עולות מלמטה. וזה שנה כפול ודו"ק:

פרשת תולדות

י"ל דהנה איתא הקורא לאברהם אברם עובר בעשה וליעקב לא כי הדר אהדרי' קרא. י"ל למה כן ומה שנא, וי"ל לפי מה שפרשנו דאברם נקרא התלהבות ודבקות גדול בהתפשטות הגשמיות ופירושו אב רם בשכל עליון ממילא שם אין שייך שים תאוה אחרת ולא שום גאוה, אך הקב"ה רצה להתפשט האהבה גם בגשמיות לאהוב את הבורא ב"ה וזה אברהם נתוסף ה"א עוה"ז שנברא בה"א וע"כ שלא תהיה אחיזה בתאות אחרות עי"ד התעוררות האהבה להבורא ב"ה וכן לא גאוה הבא מהגדלות שגורם אהבת אל ית' צריך יראה, וזה יצחק פחד יצחק, וזה י"ל אלה תולדות יצחק מזה נולד יצחק בן אברהם מי שהוא בן להבורא ית' פי' שרוצה לעשות רצונו ואוהב אותו כבן לאב ולא רק בהתפשטות הגשמיות כ"א באותו עולם, וזה הנקרא אברהם כי אברהם הוליד את יצחק כנ"ל, ע"כ הקורא לאברהם אברם עובר בעשה, שאינו מביא האהבה גם לעשי', משא"כ יעקב יש כמה פירושים, אחד על המלחמת היצה"ר כמו שכתוב בתחבולות תעשה לך מלחמה ברמאות, כמו שאיתא בזוהר על שנחש הי' ערום צריך להתנהג בערמה ובתחבולה, וזה עם עקש תתפל, וזה יעקב לשון רמאות כמו ויעקבני וכשהוא בדביקות ואינו צריך למלחמה נקרא ישראל ישר אל שהוא בדרך הישר ואינו צריך להטות לימין או לשמאל ברמאות אעפ"כ איתא אל תאמין בעצמך כו'. ע"כ נקרא גם אח"כ יעקב ג"כ: **ויעתר** יצחק לה' כו' ויעתר לו ה' אינו מובן פירוש הלשון ויעתר ורבותינו ז"ל אמרו למה נמשלו תפלת הצדיקים כעתר כו' שמהפכין מדה"ד למדה"ר וזה הוא דרש ולפירוש רש"י ז"ל פירושו לשון ריבוי ואפשר לפרש על הכל יעו"ש, ותפלה מאן דכר שמי' בכאן ועוקר חסר מן הספר, ונ"ל בעזרתו ות' דהנה כתיב דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב ומה לשון בהמצאו בפשטות כי ביו"ד ימי תשובה הוא, והנה גם זה צריך פירוש מדוע באותו זמן, אך הנה בני חיי ומזונא במזלא תליא ודאי גם זכות מועיל כמו שאמרו רז"ל זכותא דא"י מועיל לבני וכן זכות צדקה לחיי ולמזוני וכמו שאמרו רז"ל על רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד הקב"ה ממציא לו מעות לעשות צדקה, ואנו פרשנו שקאי על

בני חיי ומזוני וזה חיים צדקה הוא מזוני וכבוד הוא בנים שיכבדו אותו שיקיימו מצות כבוד אב כ"א כוונתם לא בזכותא תליא. גם אם אין אדם כדאי יכולים להמשיך לו מן המזל הוא המקור של הוי' לעשות חסד כי חפץ חסד הוא ונוצר חסד פי' שומר מצפה ית' לעשות חסד ע"כ המציא הויות העולמות והדברים עתיקים ולמבין בדוקים. ושמעתי מעין זה משם החכמים מובהקים והנה זה הוא מקור הוי' שורש התשובה הוא אהיה שכן פרושו להיות הוי', וכן בתשובה הוא כן הגם שלא הייתי כראוי אהיה טוב וכן אהיה מתוקן וצדיק והוא שורש הוי' וזה דרשו את ה' בהמצאו הוא שורש הוי' כנ"ל הגם שהכל א' הוא כי עלת כל העלות ית' המציא שמותיו והוא ושמו אחד כי כל השמות נקרא א' והנה בהוו' מרומז בני חיי ומזוני כי בלא זה לא הוה הוי' כלל כו צריכים כולם לחיים וכן להמזונות וכן לבנים ע"כ תלה ית' אותם במזל במקור שלא יהיה קטרוג כדי להיות קיום העולם. וכן י"ל כי בני מרומז בהוו' כי מי שיש לו בן מל אותו. ובמילה מרומז הוי' כדאיתא על מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי' ברוך הוא וכן חיי מרומז בו כי הוא עץ חיים וכן שורש דיסודות שהחיות תלוי בהם שורשם הוא הוי' ב"ה. וכן מזוני ברכת ה' הוא תעשיר. וזה דרשו ה' בהמצאו הוא על תשובה כנ"ל וקאמרו רז"ל ביוד ימי תשובה ודו"ק וכן בענינו על בני חיי ומזוני פי' להמשיך מהמקור ואח"כ שכבר המשיך קראוהו די רק לקרות בהיותו קרוב משא"כ קודם כתיב דרשו ודו"ק. וזה י"ל ויעתר יצחק לה' פי' הרבה לה' מהמקור ועל מה הרבה מהמקור להוי' ב"ה זה אומר לנוכח אשתו וכו' ויעתר לו ה' ותהר כו':

שם במדרש בשכר הבארות שחפר יצחק אבינו בבאר שבע זכו בניו לד' דגלים. וצריך ביאור מה שכר שייך בזה ומה מצוה הוא. וכן מה קאמר בבאר שבע. והנה כתיב ויזרע יצחק בארץ ההוא כו' ויברכהו ה' לכאורה אינו מובן הלא כבר נתברך כי מצא מאה בדשערוהי עכ"פ היה לכתוב ויברכהו עוד ומה לשונו בפשיטות. אך הנה אם אין יראה אין כלום וכשזוכר אדם בו ית' שמלא כל הארץ כבודו ובוחן כליות ולב נתמלא האדם פחד גדול מלפניו כי פחד על הקרובים ועי"ד זה עכ"פ נשאר לו יראה (וזה עו"ד חכמה וזה ס' בחכמה יסד ארץ) והיראה נקרא ארץ כי היא מדרגה תחתונה כי אהבה הוא העיקר הרצויה לפניו וכמו שאמרו רז"ל לית פולחנא קמי' קוב"ה אלא רחימו. ומהיראה בא לאהבה והיראה נקרא ארץ ההוא וע"כ כתיב הוא וקרי הוא כי היראה ממשיך שפע ע"כ נקרא מקבל ומשפיע וכמו שכתוב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה, וזה ויזרע יצחק בארץ ההוא. יצחק קאי על פחד יצחק ולשון צחוק כי מי שיש לו פחד ממנו ית' הוא שוחק מכל ומצחק ואינו מתירא משום ענין וזה ויזרע יצחק בארץ ההוא

וימצא בשנה ההוא לשון עבר ושנה וכנ"ל שהתעורר עי"ד מין מרומז בשנה כי אין טיפה יורדת כו' עד שטיפים עולות כו' ושמעתי מהרב שיחיה הוא ד' ורחימו וזה בשנה ההוא. מאה שערים, י"ל שהעלה את היראה להשכל חו"ב וכתיב הבן בחכמה וחכם בבינה ויש נ' שערי בינה וכן בחכמה וזה מאה שערים וזה ברוך ס' יום יום באלף דלת פרשנו כן שמעלה היראה שלו להיות בשכל חו"ב וזה יום יום וכמו שכתוב ואהיה שעשועים יום יום ופרשו רז"ל אלפים שנה קדמה תורה לעולם ראיתי הפי' על חכמה ובינה וזה אלפים לשון אלוף חכמה אלוף בינה וזה אלפים וזה קדמה לעולם כי עולם חסד יבנה עי"ד זה יעמס לנו האל הוא החסד עי"ד זה ישועתנו סלה וזה עי"ד זה ויברכהו ה'. והנה י"ל היראה נקרא באר שבע שנובע לתוכו מכל השבע מדות שעל ידה מתקן מדותיו והם שבע כנ"ל בפ' חיי שרה והוא באר שבע (והנה י"ל שיצחק היה שם בארץ פלשתים היה צריך לתקן מחדש שם היראה להעלות משם נצוצות וכנ"ל ויזרע יצחק בארץ ההוא כו'), ואם האדם עי"ד יראה עושה לו הנהגות לפניו ית' ועי"ד העבדות בא לו שפעו ית' ונקרא מים חיים חסד ותורה שיש בה חיות ממנ' ית' חי העולמים, וזה נקרא באר מים חיים, וי"ל קודם חפר ותקן באר לזה ממ"ט ויריבו כו' לנו המים במע"ט י"ל שיש לו פניה אחרת ויקרא שמה עשק כי התעשקו עמו, כי בעולם השפל שהם בו וישב ויחפור באר אחרת י"ל על דיבורים ותורה, וגם בזה הגם שהוא עולם למעלה ממעשים עולם הרוח אעפ"כ י"ל שיש בו פניות ויקרא שמה שטנה ויעתק משם לעולם נסתר הנעתק מהשגה הוא עולם המחשבה ויקרא שמה רחובות כי שורשו מרחובות הנהר (וי"ל כי אין בו צמצום כמו בדיבור ומעשה) והוא נעלם הוא בלתי לה' ואין מעצור, ויעל משם באר שבע הוא יראה עליונה כנ"ל, ושם חפרו באר ויקרא שמה שבעה דכר. נמצא כולם היו עי"ד באר שבע היא היראה כנ"ל:

פרשת ויצא לראש הפרשה דהנה הצדיק עיקר דירתו הוא למעלה בדביקותו יתברך. אך צריך גם כן לעיין בצרכי ציבור להמתיק דינין וכיוצא בזה לבקש רחמים על ישראל. וזה ויצא יעקב מבאר שבע. היא היראה והקדושה עליונה. וילך חרנה לעיין בענין שלא יהי' חרון אף כלל. ויפגע במקום. התפלל בשבילו ית' שנקרא מקום כי בכל צרתם לו צר. וכן איתא אפילו יחיד המצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי כו'. וזה ויפגע במקום. בשביל מקום ב"ה. וילן שם. פרשנו כבר שפעל בתפלתו שנענה ויצא מחשיכה לאורה, וזה וילן שם, וי"ל עוד לשון תלונה, כי יש צדיק המשיג אורו ית' וכשנודע לו שום קצף חלילה כועס על הסט"א ופועל בזה. אך זה הוא דוקא עמו ית' וזה וילן שם אימתי אמר כי בא השמש שבא לו אורו. ולשון שם י"ל קאי על סט"א. וכמו שפרשנו על וגילו

ברעדה אמרו רז"ל במקום גילה שם תהא רעדה פרשנו בעזרתו יתברך במקום גילה אם הגילה הוא במקום בה' שם פי' בזה לעומת זה הוא הסט"א תהא רעדה. כמו ביעקב ועשו כשזה קם זה נופל וזה וילן שם כו' ויקח מאבני המקום. הם האותיות כדאיתא בספר יצירה ופרושו תורה ותפלה. וישם מראשותיו עי"ד זה הוא לו תועלת להשיג מוחין. וזה מראשותיו לשון ראשו. וישכב במקום ההוא. פי' כי החלום הוא הסתלקות ועלי' משיג מדריגה יותר מבהקיץ. וכמו בחלום אדבר בו. וזה וישכב היא שינה. במקום ההוא הוא נסתר כי פרושו עולם עליון יותר. ואז ויחלום והנה סולם מוצב ארצה. פי' שסמל הגם שהוא למעלה ראשו מגיע השמימה הוא שמו שמים וכמו שפרשו רז"ל על לשאולה, כן כאן להיפך. והנה מלאכי אלקים עולים. פי' השלוחי הדין עולים עי"ד לשורשם ונמתקי'. ויורדים בו. נעשה מהם חסדים הנקרא יורדים כמו מים הנגרים:

במדרש אם יהי' אלקים עמדי כו'. אמר יעקב הבורא ב"ה הבטיחני שיהיה ממני העולם ויהיה עמי במה אדע שיהיה עמי וישמרני. אם יעמדו ממני כהנים גדולים אוכלים לחם הפנים ולובשין בגדי כהונה, והוא תמוה. אך הנה אין מזל לישראל שמעתי מהרב ז"ל מראוונא אין מאין מזל לישראל. והנה ממזל באים בני חיי ומזוני והוא עיקר קיום העולם ע"כ לא תלוי בזכות כ"א גם אם אינם כדאי יכולים להמשיך משם וכמו שכתבתי כבר נ"ל כמה וכמה פעמים. והנה המזל הוא המקור החסד שורש המציאות שע"כ המציא הקב"ה העולמות כדי להטיב כי חפץ חסד הוא. ושרשו הוא נוצר חסד שהקב"ה הוא נוצר ושומר ומצפה לעשות חסד וכמו שפרשנו על דרשו ה' בהמצאו כנ"ל בפ' תולדות על ויעתר וזה נקרא בזוהר עינא פקיחא דלא נים ונטיר תדירא. כי שפעו וחסדו ית' מרומז ונקרא השגחה כמו נדיב וטוב לב בכל מקום שמשגיח נותן מה שצריך והיפוך נקרא הסתר פנים חלילה. וזה הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל וכדאיתא בזוהר באדרא רבא. וזה אם יהיה אלקים עמדי יכול לכתוב עמו. ולשון עמדי מרומז בני חיי ומזוני כי ברא כרעא דאבוה נקרא עמידה על הרגלים והכרעים. וכן מזוני ממון של אדם דמעמידין אותו על רגליו הוא לשון עמידה. וכן חיי כי עמידה נמי לשון עכבה להתעכב בעולם זמן רב להאריך ימיה. וזה חיי. וזה אם יהיה אלקים עמדי. וי"ל נמי בושמרני מרומזים כנ"ל ששורשו הוא עינא פקיחא. כדכתיב הנה לא ינום כו' שומר ישראל ע"כ אמר בקיצור במה אדע אם יהיה עמו. ושמרני פירושו להיות נבנה ממני העולם כמו שהתחיל ופירושו בני חיי ומזוני כנ"ל וקאמר אם יבואו ממני כהנים גדולים אוכלים לחם הפנים על שורשו מזוני כי פנים מרומז בעולם הרחמים שאין שם כ"א פנים ולא אחורים וי"ל נמי בשביל שאמרו רז"ל הרוצה להעשיר יצפין וסימנך שלחן בצפון כי מלחם הפנים נמשך שפע

מזוני ועושר וכן בגדי כהונה מכפרים וכמו שכתוב ועתיק יומין יתיב לבושו כתלג חיור להלבין עונותיהן של ישראל והוא משורש א' שבו המזל וכן איתא ונקה לשבים ומרומז בפסוק לחם לאכול כי לאכול הוא מיותר וכנ"ל ניחא כי קאי על לחם הפנים שמשם בא שפע וזה לחם לאכול עי"ד. ובגד ללבוש הוא כפרת עונות לעשות מבגד לשון בגידה לבוש הוא חלוקא דרבנן לבוש להנשמה כי העבירו' יעשו זכיות כי בגדי כהונ' מכפרים: **וישא** יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם דהנה כתיב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם נשכח, וירא והנה באר בשדה, י"ל פשוט באר הוא השפע הנובע מקור השפע הוא המזל שנוזל אל הבאר והעיקר העולם שבו המזל הוא הנקרא שדה על שנקרא ארץ שממנה יצא לח"ם וגימט' מז"ל, וכמו שבשדה גדל התבואה שבא ממנה לחם כן נמי נקרא שדה. וזה והנה באר בשדה. והנה שלשה עדרי צאן רובצים עלי' הם שלשה כתות מישראל הנקראים צאן אתן צאני כו'. השלשה עדרים הם הצריכים בני והצריכים חיי והצריכים מזוני. כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים. כתיב הוא וקרינן היא כי שם הוא עלמא דדכורא. אעפ"כ יש דכר ונוקבא. ישקו העדרים משם מי שמשקים. והאבן גדולה על פי הבאר. י"ל דהנה איתא האבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת. דהנה החבית נקרא שורש של השפע. א"נ י"ל חביות הוא מרומז האדם כמו שאיתא שאמר יעקב אבינו ע"ה לשמעון ולוי עכרתם אותי. פרשו צלולה היתה החביות ועכרתם אותה. ופי' אדם שיש בו יין התורה. ויש אבן על פי' הוא היצה"ר הנקרא אבן. מטה על צדה והיא נופלת. דהנה האדם צריך בכל להתנהג עפ"י המיצוע כדאיתא בשמונה פרקים להרמב"ם ז"ל משא"כ אם יש בו חסרון מצד א' צריך להתנהג בהיפוך לגמרי עד אח"כ במיצוע וזה מטה על צדה והיא נופלת וכדאיתא שם יעו"ש, היתה בין החביות, אם היה האדם שמרומז בחביות כנ"ל היה מעורב עם הבריות מאוד ומתבייש להתנהג בקצה אחד דהיינו לפזר יותר מדאי אם היה קמצן וכן להתנהג בתענית אם היה רעבתן וכיוצא בזה כדאיתא שם. והוא מעורב עם הבריות מאוד ומתבייש לשנות משאר בני אדם. מגביה ומטה על צדה, צריך ליתן בו דבקות הבורא ב"ה עד שיוגבה מבני אדם ולא יהא מעורב עמהם שיחפוץ בבדידות, כדאיתא בחובת הלבבות באוהב את השי"ת כראוי, וזה מגביה ומטה על צדה והיא נופלת, וזה י"ל גם כאן והאבן גדולה ע"פ הבאר, דהנה איתא אין מזל לישראל ופירש הרב המגיד מראוונא ז"ל מי שהוא אין גורם מזל לישראל משא"כ היפוך מי שמתנאה שיש בו גדלות. והנה גם גדלות טוב איתא ובאמת הוא שפל בעיניו כ"א שאינו חושש לשום אדם להתבטל מרצון אל ית' כמו שאיתא בחובת הלבבות פניו צהובות ואבלו בלבו כ"א מי שהוא גאה הוא חפץ שיעשה לו כבוד

תמיד הוא רוצה תמיד לקבל כבוד ושבח בני אדם. וזה והאבן גדולה היצה"ר של גדלות שהוא נוקבא וזה גדולה ע"פ הבאר כ"א ונאספו שם כל העדרים וגללו את האבן, כי אל כביר לא ימאס, אך, אח"כ והשיבו את האבן למקומה, ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם. יכולים אתם להמשיך שפע מאין כמוני. ויאמרו מחרן אנחנו. יש להם חרון אף, ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור. הוא החסד הגדול שמתפשט רוח קדושה מעולם החסדים הפשוטים רוחא דקודשא מחוטמא דפרדשקא, וזה בן נחור לשון נחירים והוא נעלם ויאמרו ידענו, ויאמר השלום לו, פי' עי"ד שלום יכולים להשיג ויאמרו שלום, מקבלים על עצמם להתנהג כן, והנה רחל בתו, הוא כנסת ישראל נקראת רחל כי הלא ישראל נקראים צאן ושורשם נקרא רחל בתו כמו שאיתא בת הוה לאברהם אבינו ובכל שמה הוא כנסת ישראל הוא בכל עם ישראל שהם כל שמו שאמר יעקב יש לו כל וא"א נקרא לבן בן נחור. (כי ברוח הקודש הבא מעולם הנקרא חוטמא בא לשון נחירים והוא חסד גדול נקרא א"א, ועוד י"ל כי בחסד עושים מדין רחמים ודין מרומז בנחור לשון בני אמו נחרו בי לשון אף וזה לבן בן נחור. זה היה כתוב על הגליון) הוא חסד הגדול, וזה רחל בתו באה עם הצאן, עי"ד שלום כ"א חרב בית שני בעון שנאת חנם ממילא כשתהי' שלום תהיה הגאולה, ויאמר עוד היום גדול, גדול פי' עי"ד שלום היא היום גדול גם בעוה"ז יש רחמים גדולים לנו וזה עוד היום גדול נוסף על עוה"ב, לא עת האסף המקנה, אם יש אסיפה ואחדות בהמקנה הם ישראל, לא עת, אין מתנהג עפ"י מקראות הזמן כי יכולים להמשיך מעולמות שהם למעלה מהזמן, וזה לא עת האסף המקנה, השקו הצאן, להמתיק כל הדינין, ולכו, מחיל אל חיל, רעו, תעשו ריעות והתקשרות בהעולמות, עודנו מדבר עמם והנה רחל באה, פי' בא לו התעוררות ומרגיש מהכנסת ישראל עם הצאן כו' ויהי כאשר ראה יעקב את רחל כו'. ואת ישראל כשהרגיש בצערם, ויגש, הוא הגשה לדורון ולתפלה ולמלחמה, כי בכל פועל הצדיק, ודורון היא צדקה, ותפלה פשוטה, ומלחמה הוא תורה מלחמתה של תורה, וגם בצעקה מכניע את הרע שלא תשלוט להרע חלילה, וזה ויגש יעקב ויגל את האבן וישק את צאן כו' ויגד כי אחי אבי' הוא שגם הוא יש לו דביקות באבי'. וכי בן רבקה הוא, פי' הגם שהוא חפץ חסד הוא אעפ"כ הוא בן רבקה היא היראה ועול מלכות שמים לשון רבקות בקר, פי' בזה שהוא ממשיך חסד היא בן רבקה ועובד אותה כי גור' עי"ד זה וראת שמים כנ"ל, ותרץ ותגד לאבי'. כי מלמדת עליו זכות ומעלת תפלותיו להי"ת, וזה וירץ לבן כו' קאי על הבורא ב"ה כנ"ל, מעולם החסדים הגדולים, ויחבקהו ויספר ללבן את כל הדברים האלה, פי' מבקש רחמים ומעורר רחמים על ישראל וזה מספר הדינין הם דברים קשים ויאמר אך עצמי ובשרי, קאי על הנפש

לשון עצם השמים לטוהר, ובשרי, שגם בעניני הגוף מקדש עצמו הצדיק ונזהר מכל איסור וכוונתו לשמים גם בעניני הגוף וזה ובשרי אתה, וישב עמו חודש ימים, שמחדש הכל להיות ימים ולא לילות. פי' שתהי' רחמים על ישראל:

שם וללבן שתי בנות כו'. נ"ל שכתוב בספר ראשון:

שם ויקח לו יעקב מקל לבנה נשכח:

והנה איתא בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן, פירשנו במה שממשיכין הי"ג מכילין דרחמי עי"ד זה התורה נדרשת בהן כו'. וזה אומר מקל על ישראל, וחומר על שונאי ישראל, כי כן נקראים הי"ג מדות על שיש בהן מדות על הרחמים שלא יתפשטו כ"א על ישראל ודין על השונאים, וכן פירשנו כי אל הוא חסד ופירושו גם דין לשון קשה כמו אילי הארץ על השונאים קשה וכן רחום אותיות חמור על השונאים וכן כולם נשכח המותר, וזה וחומר, וגזרה שוה להשוות שלא תהי' גזרה קשה כו'. וזה י"ל ויקח לו יעקב מקל, פי' להקל להמשיך חסד ורחמים לבנה נשכח פירושו שהוא בנו חיי ומזוני, ויפצל בהן פצלות לבנות שיכולים להתפשט החסדים וזה מחשוף הלבן אשר על המקלות ויצג אותן ברהטים הם רהיטי מוחין מי שממשיך דבקות וחכמ' הבורא ב"ה וזה רהטים, ובשקתות המים מי שממשיך חסדים ומתיקות הדינין, אשר תבאן הצאן להצדיק לשתות בשביל צרכם להמשיך להם עי"ד זה, ויחמנה, ניתן בלבם התלהבות לה' ית'. ויחמו הצאן כו' ותלדנה עתודים, הוא דבקות לשון נעקד ומקושר להו"ת, נקודים אשר אין להם כ"א נקודות הוא קדושתו ית'. כי נקודה הוא יו"ד מרומז על הקדושה שאינה פחות מעשרה, כדאיתא בכתבי האר"י ז"ל, וטלואים הוא יותר מנקודות. והכשבים הפריד יעקב מיתר העם ויתן פני הצאן הם העשירים אל עקוד אל אשר יש להם דבקות בו ית' שיחזיקו העשירים אותם לרצון אל והם יתפללו עליהם להיות להם הצלחה ויזכו על ידיהם לחיי עולם הבא כמו זבולון וישששכר, ואל חום. פי' אל אשר בועד בלבם אהבת אל וכן הלומדים תורה שהוא כאש בלבם וזה אל חום בצאן לבן, וישת לו מדרום לבדו ולא שתם על צאן לבן, זה הסיום פי' של הכשבים הפריד ועקב כנ"ל, והיה בכל יחם הצאן המקושרות פי' שמקושרות בהבורא ב"ה, וכן י"ל המקשרים עצמם בהצדיקים, וכן אשר יש להם שלום ואהבה וריעות, ושם כו' את המקלות ברהטים, הם רהיטי מוחין ליחמנה במקלות כנ"ל, ובהעטיף, פי' אותם שהם רק מתעטפים בטוב, ובפנימיות הם רעים וחטאים כמו העושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפנחס, לא ישים, והיו העטופים ללבן, יוכרחו לשוב בתשובה ללבן עונותיהם כו':

וישק את צאן לבן אחי אמו, והוא מיותר, יעו"ש, אך הנה האדם צריך לכבד קרובות אביו ואמו, וזה הוא כבוד אב ואם, וזה וישק את צאן לבן בשביל שהיו אחי אמו:

אתה ידעת את אשר עבדתיך ואת כו' ויברך ה' אותך לרגלי, לכאורה הכל מיותר הלא בעצמו אמר נחשתי ויברכני ה' בגללך, אך הנה אמר נחשתי כו'. ויעקב סתר לו זה כי לא נחש ביעקב, ע"כ אמר אתה ידעת כו'. כי מעט אשר היה לך לפני ויפרוץ לרוב עי"ד וזה אתה יודע, ולמה ניחוש לזה הלא נראה לעין לך וי"ל נמי כמו שאיתא בגמרא נ"ל שאמר זה ר' זירא אובא טמיא כדוב ומולי' כדיבין כו'. ומסיק הגם שאמר אמת סתר דבריו שלא ימשכו אחריו ע"ש (ברכות נ"ט):

רואה אנכי את פני אביכן כי איננו אלי כתמול שלשום ואלקי אבי היה עמדי. לכאורה הוא מיותר שאלקי אביו היה עמו כי אח"כ אמר בפירוש שאמר לו ית' לשוב לאביו, אך הנה איתא בזוהר על מה ששלח לעשו עם לבן גרתי וכן מה שאמר יש לאל ידי לעשות עמכם רע והאיך יודע הלא לא לגבורים המלחמה אך הלא היה יכול לקלל כבלעם ע"כ אמר לו אלקים השמר לך מדבר עם יעקב כו' כי כחו היה בדיבור והיה מפורסם שא"א לינצל מפניו, ע"כ הפחיד בזה את עשו שגר עם לבן ולא מבעי' שניצל ממנו אך אפילו נתעשר ממנו, ובזה היה לעשו מורא גדול ממנו לולא מה שהכניע עצמו מאוד לפניו, ע"כ גם כאן ניחא שאמר להם רואה אנכי את פני אביכם כו' שיש לו שנאה עלי, וחש שודאי לא יאמינו לו כי היה מפורסם להרע לאשר רצה. כ"א ודאי שהוא שלם עמו, ע"כ אמר ואלקי אבי היה עמדי ע"כ לא תתמהו על זה, כי אלקי אבי הפיל פחדו עליו וניצל ממנו לשלום:

שמים לא זכו בעיניו, דהנה כתיב אלקי אברהם ופחד יצחק היה לי, הוא פשוט, וי"ל עוד הנה כתיב תתן אמת ליעקב חסד לאברהם, ויצחק אינו נזכר כאן, למה, אך י"ל דבזה כולל גם יצחק כי יעקב מובחר שבאבות ויורש את שניהם מדת החסד לעצמו ומדת פחד להפיל פחד על שונאיו, דהנה כל שורש העולמות היה להטיב ית' לברואיו ובשביל שראה שאין העולם מתקיים מרוב שפעו ית' צמצם אורו ית'. והנה הצמצם הוא קמץ ומיעט אורו ות'. והוה דין, אך הוא להטיב לבד שתבא הרצון והחסד מכח אל הפועל והוה טפל לחסד וממנה שורש כל הדינין. והנה מי שיודע ומעלה את הדין אל שורשו פועל מיתוק הדין כיון שמעלה כן להשורש הוא הצמצום שהי' רק לצורך קיום החסד הוה החסד עיקר, ואין בא הדין רק לקיום עולם. דהיינו על עובדי גלולים שלא יאבדו את העולם, ומסירים הפחד מישראל ומשליכים על עובדי כוכבים, והרוצים למסור ולהלשין על ישראל, וכיוצא בזה, כיון ששורש הפחד הוא לקיום העולם פועל כן להיות הגמר

כן, וזה י"ל מימינו אש שאש הוא הגבורה בא מימין לצורך הימין הוא חסד לאברהם, וזה אלקי אברהם ופחד יצחק הוה לו שניהם, מצד אלקי אברהם הוה לו חסד, ומצד פחד יצחק הפיל פחד על לבן שלא ידבר עם יעקב מטוב עד רע, וי"ל עוד אלקי קאי נמי אופחד כלומר אלקי של אברהם ושל הפחד נמי. וזה בעל גבורות שהוא ית' מושל בגבורתו להשליכה על מי שצריך וזה תתן אמת ליעקב, כי אמת יש לו רגלים תתן ליעקב הפחד יצחק בדרך אמת שתהיה רגלים והעמדה קיום עולם לבא הפחד על שונאינו כנ"ל, והעמדה וקיום עולם שלא יבטל בני חיי ומזוני, וזה תתן אמת ליעקב הפחד יצחק, וגם עוד חסד לאברהם נמי אתה נותן ליעקב כנ"ל, שאמר יעקב אלהי אברהם ופחד יצחק היה לי היה מועיל לו הפחד לקיום ואמת, והנה רחמים הוא מדה ממוצעת, וי"ל שכולל שניהם לקיום העולם, כי ר"ח גימט' יצחק שמדתו פחד, וי"ל עוד לשון חור לשון חרה ולשון חירות, שהוא השורש של הדין ומים הוא מים חסד, וזה הוא בפירוש, כי נוטה לחסד כי העיקר הוא חסד כנ"ל, והדין בא רק לצורך קיום העולם בחסד כנ"ל והפחד הוא טפל להחסד ע"כ זה בפירוש כי זה הוא הוא העיקר, וזה רחמים וזה פי' שמים פי' רש"י שא מים שם מים אש ומים פי' שא למעלה להשורש להצמצום את הדין שהוא לקיום החסד, והוא מום וזה שם מים אין דין כלל ועיקר ובמה יעשה באש ומים שלא תהיה אש גבורה על ישראל ולא מום חסד על עובדי גלולים להרע חלילה, וזה ושמים לא זכו בעיניו כנ"ל ית' תמיד שצריך רחמים יותר ומגדול רחמיו יתברך יותר וזה ויגדל האיש וילך הלוך וגדול עד כי גדל מאוד מצד אברהם ששורשו גדול, וביעקב נאמר ויפרוץ האיש כי יש לו נחלה בלי מצרים כנ"ל, כי הוא העיקר. (כי החסד לבד לא היה מתקיים ומכ"ש פחד וצמצום לבד, כי לא היה לצורך עצמו כ"א לצורך ביאת החסד מכח אל הפועל, רק השורש היה להיטב בשניהם כלולים, והפחד טפל להחסד וזה היה העיקר, וזה מדת יעקב ע"כ נאמר ויפרץ), כמו המלך פורץ גדר לעשות דרך, כי יש לו נחלה בלי מצרים וזה נמי ופרצת ומה איתא במדרש בזכות יעקב נקרע הים, נ"ל בשם ר' עקיבא שנאמר ופרצת ומה, כי מדרגתו הוא עד אין סוף, כי הוא העיקר כנ"ל, וכולל שניהם נעשים בו היחודים מכח על הפועל לגמר וסוף וזה ים סוף וזה קריעת ים סוף בעתיקא תליא, הוא יעקב שעולה עד אין סוף, עתיקא לשון סבא ישראל סבא, וזה ופרצת ומה אתה תפרוץ את הים כפי' המדרש:

פרשת וישלח

שם ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים כו'. וריש וישלח, דהנה איתא כל דיבור שיצא מפי הקב"ה נברא ממנו מלאך, י"ל דקאי גם אצדיק שומר פיו ולשונו, וזה פי הקדוש שמתקדש ברוך הוא מה' ית' שפיו יש לו שורש בשמותיו ית'. כיון שהיא מתקדשת מטומאתה אין מסך מבדיל ונברא ממנה מלאך והם פועלים דבורו בעזרת אל ית'. וזה ויעקב הלך ויפגעו בו מלאכי אלקים התפללו בעדו מלאכים הנבראים על ידו. וכן נמי פשוט יתר מלאכים נמי, ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלקים זה, פי' הצדיק ג"כ יכול לפעול מחנה אלקים, כי הצדיק נקרא זה, כדאיתא טעמים בספר ראשון וכן נקרא רקיע לשון חשיבות על שהוא חשוב בכל העולמות:

ומה שהוא גוזר הבורא ב"ה מקיים. כולם שואלים עליו מי הוא ומשיבים זה ע"כ נקרא זה, ויקרא שם המקום ההוא מה שהוא קידוש ה' שנקרא מקום, וזה שם המקום ההוא שזה הוא קידוש ה' ג"כ שנותן הבורא ב"א כח להצדיק לפעול, כן קרא זה מחנים שתי מחנות שגם הצדיק יכול לפעול מחנות כמו הבורא ב"ה, וישלח יעקב מלאכים לפניו, פי' לפניו ממש במה שדבר כן בינו לבין עצמו, וזה לפניו בזה שלח מלאכים אל עשו אחיו שיהא אחיו אוהב אותו כאח, ארצה שעיר שדה אדום ולא ארץ ישראל, לזה ג"כ שלח:

כתיב אך אלקים ימחץ ראש אויביו קדקד שער מתהלך באשמיו, י"ל מה לשון אך כי הוא פסוק בפני עצמו ויש לו פי' בפ"ע, (וי"ל דלמעוטי שאינם אויביו, אך זה פשוט וגם הוא דרך דרש), וכן לשון מתהלך היה לו לומר מהלך כי לשון מתהלך משמע לשון תענוג, אך הנה כשיודע האדם מדינין ראוי להעלותם לשורשם שורש ההוי' ונמתקים שם, כמבואר כמה פעמים האיך והנה השורש הוי' הוא אהי'. כדאיתא בספר שערי אורה, וכמבואר למעלה, והוא גימט' כ"א, וזה אך טוב לישראל עי"ד אהי' שהוא כמנין אך נמתקין הדינין ואינו אומר נבטלו הדינין כ"א לשון מיתוק כי הם ענין עליון כ"א שמתוקנין להיות על רשעים, ויש הנאה ותענוג מהדינין שבאים על השונאים, וזה פי' מיתוק, ועי"ד אך טוב לישראל, ואלקים הוא הדין הוא רק לברי לבב אשר הם ברי לבב שני לבבות שאין להם שום חשש להיות להם לב אחד והם עובדי כוכבים, וזה אך הוא השם הנ"ל עי"ד זה אלקים הדין בא שימחץ ראש אויביו קדקד שער מתהלך באשמיו שהיה לו תענוג אם לא היה לו כ"א אשמיו כי נוסף עליו גם עונות דאיש תם כמו שכתיב ונשא השעיר עליו את כל עונותם כו'. וזה י"ל נמי וישלח יעקב מלאכים לפניו ששלח מלאכים הוא דיבורים קדושים שנקראים מלאכים, וכן שכל ג"כ נקרא כן, וכדאיתא על מלאכים המוני מעלה קאי על או"א כי שם המתיק הדין שעלי' והוא נקרא פניו לשון אף, וזה וישלח מלאכים

לפניו, פי' לדבר זה להיות פניו הכעס אל עשו אחיו ארצה שעיר כו'. וכמו שפי' על וישובו לארץ למדרגה תחתונה, וכן שדה אדום שלא להיות עוד צאן שדה כ"א להיפוך אדום כי כשזה נופל זה קם:

הצילני נא מיד אחי מיד עשו. קשה לכאו' מיד מיד למה לי, אך הנה כתיב מים רבים לא יוכלו לכבות האהבה ונהרות לא ישטפוה לשון כפול, כי יש שני יראות א' שלא ירעו לנו העובדי כוכבים, וגם שלא יתקרבו אלינו יותר מדאי שלא להחטיא חלילה וחס שלא ללמוד ממעשיהם, והנה הראשון נקרא מים רבים לשון מים הזדונים, ונהרות הוא לשון שלום, כדאיתא לא ישטפוה, לא ימשכו את האהבה אליהם. וכן הצילני ממים רבים מיד בני נכר, יש לפרש כן וכן כאן מיד אחי שלא יהיה לו התחברות עמו חלילה שלא להחטיא. וכן מיד עשו שלא ורע כלל. ועל זה קאמר ואתה אמרת היטב איטיב עמך כי הגם כי הכל לטובה הלא אמרת היטב איטיב, פי' הטובות עי"ד טובות, ולא עי"ד צער וזה נקרא חסדים טובים, ע"כ הצילני ממנו של ירע כלל, ובמה דסיים פתח, ועל הראשון אמר ושמתי את זרעך כו'. אשר לא יספר מרוב, כי ודאי על עצמו לא נתירא יעקב וכדאמרו רז"ל מי שעברו רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא כ"א על בניו נתירא שלא ילמדו ממנו, וזה אמרת כו'. אשר לא יספר מרוב, לשין ספיר, וכמו שפי' בזוהר על השמים מספרים, מרוב לשון גדולה לשון אור שיהיה כ"כ במעלה עליונה שלא יצטרכו להתכשר ולתקן יותר מרוב אור:

שם קטונתי מכל החסדים כו'. דהנה איתא בחובת הלבבות שחכם אמר לתלמידיו אלמלא שאתם יש לכם חטאים הייתי מתירא בכם ממה שהוא גרוע מחטאים, ושאלו אותו מה הוא גרוע יותר מחטאים, והשיב גאוה, כ"א עי"ד חטאותם הם שפלים בעיניהם, והנה גם עוד תקנה לזה הוא, אם חלילה יש לאדם צער או עניות ר"ל נעשה נכנע, וזה לשון עני שפל, כמו שאיתא לענות מפני להיות עני ושפל, ויש עוד תקנה טובה לצדיק גדול שמכיר רוממות אל, ויודע האיך צריך וראוי לעשות רצון יוצרו ומשיג חסדי אל עליו ויודע שלא פרע אחת מני אלף ורבבה, ממילא הוא נכנע מלפניו ית' והוא כאין, וזה י"ל קטונתי מכל החסדים והאמת, פי' אפשר לי להיות קטן ושפל בעיני מכל החסדים ומכל האמת שאני משיג שאתה מדריך אותי בדרך אמת אשר עשית כו'. כי דבר ההוה תמיד נקרא לפעמים לשון עבר, ופעמין לשון עתיד, ופעמים לשון הוה, כדאיתא ברש"י ז"ל, ע"כ אני מתפלל הצילני נא כו'. כי אני [אולי צ"ל איני] צריך לשום חטא. ולא לשום צער ר"ל, והנה יש חטא ר"ל ויש שלפעמים מראה היצה"ר בלב האדם שהוא מצוה והוא באמת עבירה, וזה חשה יותר ר"ל כי אינו מרגיש לשוב, וכן יש עבירה מניעת

מצוה ופצלות, יש לפרש הכל בהפסוק הצילני מיד אחי שלא יתנהג עמו כאח שחפץ בהצדקי והוא עשו, וכן פשוט מיד עשו שלא יחטיאני וכן שלא יגרום עצלות ע"כ כפול מיד, כי ירא אנכי אותו קאי אחטא, ועל השני י"ל פן יבא והכני אם על בנים, אם הוא התשובה כידוע וכמה פעמים בספר ראשון, על בנים, פי' יכול להכני חלילה ולהיות אם על בנים תשובה ומעשים טובים, ובאמת יכנו חלילה שתהיה נראה לי שמדריכנו בתשובה ומע"ט ויהי' חטאי'. ואתה אמרת היטב איטיב עמך. אעשה עמך טובות טובות, פי' שיהיו באמת טובות, ולא טובות הם קיומי התורה שנקראת טוב והם רעות, וגם ושמתי את זרעך כחול הים, הם המע"ע כי עקר תולדותיהם של צדיקים הם מע"ט:

סכותה פי' ויעקב נסע מחיל אל חיל עי"ד זה השיג ראיה רוחניות, וזה סכותה לשון שהכל סיכון ביפי'. ויבן. הבין לו בית זו היראה, כמו שאיתא חבל על דלית ליה דרתא כו'. ולמקנהו, הם עם בני ישראל שהוא פרנס שלהם ורועה שלהם, עשה סוכות, פי' מדרגה עליונה יותר שזוכה לראיה לא על עניניו לבד כ"א לצורך העולם, עי"ד זה ויבא יעקב שלם בגופו וממונו ותורתו, עיר שכם, עיר לשון התעוררות היא הוראת שמים שכם הוא החלק הטיב הוא ה' ית'. כמו שכתוב חלקי ה'. וזה הוא מהרב המגיד מראוונא ז"ל שפי' כן מור אלקינו:

שם ויסעו ויהי חתת אלקים על הערים כו'. דהנה הצדיק אם הולך מחיל אל חיל ממילא נופל למטה כי הלא זה לעומת זה עשה אלקים, וכשעולה למעלה השפלות שכנגד מדרגה ראשונה שלו אינו יכול לעלות כי שקר אין לו רגלים לילך מחיל אל חיל להתדבק בשפלות שכנגד עולם שלמעלה שהוא עולה, וכמו שכתיב יתפרדו כל פועלי און, וזה ויסעו ויהי חתת אלקים על הערים, הם השונאים כמו ויהי ערך, אשר סביבותיהם, כי סביב רשעים יתהלכון, ולא רדפו כו' אחרי בני יעקב, הם גם תלמידי הצדיקים שנקראים בנים, כי הם ודאי הולכים בדרך אמת, ממילא ההיפוך הוא שקר ממש ולא תערובות:

במדרש על פסוק ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך עלי' נסך ויצוק עלי' שמן אמר ר' חנן מי שיודע לחשוב כמה נסוכים נסך יעקב אבינו בבית אל יודע לחשוב מימי טבריא, והוא תמוה (וגם לשון לחשוב ולא למנות, ומכ"ש בסופה במימי טבריא האיך לחשוב) ונפרש הפסוק קודם לזה כתיב ויעל מעליו אלקים במקום אשר דבר אתו פי' רש"י איני יודע מה מלמדנו, ולפי שטתנו י"ל דראה יעקב שבמקום שדבר הוא ית' עמו נמתק הדין מעליו ע"כ ראה כיון שהמקום הוא גורם לרחמיו ית' שימשיך הוא רחמים לכל מה שצריך לדורותיו כידוע שהוא עשה הכל פעולות בעבור כל דורותיו, וכדאיתא בזוהר, וזה ויעל מעליו אלקים, הוא הדין, במקום אשר דבר אתו,

והבין שהמקום קודש ע"כ ויצב מצבה במקום אשר דבר אתו המשיך שפע בני חיי ומזוני, מצבה מרומז בו קיום והעמדה הוא חיי ובריאת הגוף וחוזק וכח. וכן נמי מזוני כי ממונו של אדם מעמידין אותו על רגליו והם כמעט ענין א' כידוע מאן דיהיב חיי יהיב מזוני, וכן פעם אמר להיפוך ע"כ כולל בדיבור א', מצבת אבן, י"ל על בנים כי אבן אב ובן, וכמו שפרשו טל משם רועה אבן ישראל, ויסך עלי' נסך הוא יין מרומז משורש יין המשומר בענביו והוא דבקותו ית' יין המשמח אלקי' ואנשים, ודביקות הוא אהבה הגדולה לו ית' וכמים פנים אל פנים וכמו שכתוב אני אהבי אהב והיפוך מזה שונא זימה היא אהבה רעה תאוות נשים, וזה י"ל עין לא ראתה כי אינא ולבא סרסורי דחטא אם עין לא ראתה מה שאין צריך עי"ד יבוא לחעה"ב, והנה יצה"ר של תאוות הוא אש של גיהנם, וכמו שאיתא ברז"ל בהג' ימים שהיה היצה"ר דג"ע תפוס היה אש של גיהנם כבה ואח"כ כשהתחילו להתחמם עי"ד היצה"ר נבער וניצת אש של גיהנם והנה אם זה קם זה נופל, אם יש לו התלהבות ניצול מיצר של תאוות רעות וניצול מגיהנם וזוכה להיות מאותם שהגיהנם יהיה מחול להם, כדאית שתהיה הגיהנם מחול לצדיקים, וזה מי שיודע לחשוב כמה נסוכים ניסך יעקב אבינו כי ודאי אין לך אדם שאין לו שעה כ"א אם יש לו הידיעה לחשוב שיהיה חשוב אצלו כמה לא פעם אחד לבד כ"א כמה פעמים הנסיכים שניסך יעקב אבינו שתקן הדביקות והיין המשמח להמשיך ולהיות מיין המשומר בענביו יודע לחשוב מימי טבריא העוברים על פתח הגיהנם כידוע שגיהנם יהיה מחול לו בין הצדיקים, כי נסך הוא יין ודאי כיון על שורשו, ושמן נמי על חכמה כידוע, ע"כ התקועית היתה חכמה כי שם שמן זית מצוי:

פרשת וישב

אלה תולדות יעקב יוסף, דהנה כתיב בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש, י"ל דהנה הצדיק הלוחם עם היצה"ר, י"ל נקרא יעקב על כי בתחבולות תעשה מלחמות, וזה יעקב לשון ויעקבני כו' ומי שהוא צדיק יותר הקב"ה משליטו ביצרו, וכן פשוט יש צדיקים שאינם חושבים כ"א לטובות העולם ולהיות כבוד שמים מתרבה תמיד, וזה יוסף שיוסף ה' תמיד לישראל צרכם הטוב וכן יוסיף כבוד שמים והתגברות קדושה, וזה בית יעקב אש משיג אש שלמעלה שאוכלה אש של היצה"ר ואינו מכלה כי משייר לקיום העולם כדאיתא שתהי' כן לעתיד לבא, שלא יבטל היצה"ר לגמרי כ"א ישאר לצורך קיום העולם, ובית יוסף להבה, ששולט למרחוק לבער היצה"ר מכל הקרובים אליו ואפילו למרחוק שולט ובית עשו לקש שנשרף עי"ד מהרה והנה ממדרגה ראשונה

יכול להשיג גם שני' וזה אלה תולדות יעקב יוסף, ואפשר עוד לומר דהנה יעקב י"ל מי שהוא עוסק בתורה לבד ואינו יודע מדביקות הבורא ב"ה, והנה גם זה הוא טוב אך אין זה לבד גמר הכל כי העיקר הוא דבקות כדאיתא בספרים ובזוהר לית פולחנא קמי קוב"ה אלא רחימו, וכן איתא בחובת הלבבות יעו"ש שקאמר שזה מדרגות האבות כי הם השיגו עי"ד דבקותם בהבורא ב"ה גם התורה, והעיקר שלהם היה הדבקות, ע"כ אנו הלומדים מתיחסים ומבקשים מה' ית' בזכות אבות שהם לא היה להם התורה, אך האמת עתה אסור לבטל כלל, כי זה הוא רצון אל ית' כמו שאיתא משמח את המקום ב"ה, וגם איתא הפוך בה כו'. כ"א מה שצריך להתדבק בהבורא ב"ה ולהתבודד בו ודאי טוב יותר. והנה יעקב העוסק בתורה לבד ואינו יודע מלעבוד גם במחשבה ולרצות גם תמיד שתהיה לו ית' נחת רוח ויוסף נקרא מי שחפץ תמיד יותר לעשות נחת רוח לו ית' והולך מחיל אל חיל ובכל עת חפץ יותר לעשות נחת רוח לפניו ית'. כי כל מה שמשלים רצונו מוסיף לו אהבה וחפץ יותר להשלים רצונו ומוסיף לו אהבה, וזה נקרא יוסף ויעקב נקרא יושב אוהלים ללמוד וע"כ כתיב תולעת יעקב כמו התולעת אין כחו אלא בפה, והנה המאיר שבתורה גורם דבקות בו ית'. וזה אלה תולדת יעקב יוסף כו'. י"ל בקש יעקב לישב בשלוה כו' אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעתיד לעוה"ב כו'. י"ל דהנה איתא במרע"ה שבקש רחמים הרבה ליכנס לארץ איתא בגמרא וכי לאכול מפרי' היה צריך אלא אמר משה הרבה מצות תלויות בארץ אכנס ואקיימם. והשיב לו הקב"ה כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר אני מעלה עליך כאלו קיימתם קשה וכי משה רבינו ע"ה עבד על מנת לקבל פרס, שאמר כלום אתה מבקש אלא לקבל שכר וכן באברהם אבינו ע"ה כתיב יצוה את בניו ואת ביתו אחריו כו' למען הביא ה' על אברהם אשר דבר עליו, וכי בשביל זה היה כוונתו הוה בשביל שכר. אך שם יש לומר יצוה כן לבניו, וכן איתא להדריך כן כי מתוך שלא לשמה יבואו לשמה, ועיין בסוף ספר ראשון נ"ל מתורץ עוד זה, וכן עוד איתא בגמרא ר' זירא כי הוה עיף מגירסא ישב בפתח בית המדרש אמר איקום מקמי רבנן כשיעברו שם ואקבל אגרא. גם זה תמיה כנ"ל, אך שם יש לישב נמי כי איתא שכר מצוה מצוה וזה השכר רצה כי ראה שלא היה לו כ"כ חשקות למצות ולעסוק בתורה כראוי. ונראה לישב הנ"ל דהצדיק חפץ לעשות נחת רוח להבורא ית' וידוע מאד שהוא רצונו ית' ליתן שכר והבריאה היתה כדי שלא תהיה נהמא דכסיפא, וע"כ חפצו כן להיות נחת רוח להבורא ית' במה שיתן להם. כי חפץ חסד הוא, כי אם אין החסד והנדיבות שלם אם היה צער להמקבלים באשר הוא נהמא דכסופא משא"כ כשמקבלים שכר. וע"כ י"ל לצדיקים יראה להם היצה"ר כהר ולא יהיה להם נהמא דכסופא בשכרם כי פעלו הרבה,

וזה אמר כלום אתה רוצה אלא לקבל שכר, וכן באברהם וכן בר' זירא י"ל כן. והנה הצדיק היודע חפצו של הקב"ה להטיב ולהשפיע יש מתפללים אפילו שייטיב בעה"ז ולהשפיע כמו עד כאן, וזה י"ל הכוונה שמצינו שהקב"ה מתפאר בצדיקים כמו שמצינו בשאול המלך ע"ה שהפאר עמו הבורא ב"ה, וכן נמי כתיב ישראל אשר בך אתפאר, וזה י"ל אמר הקב"ה לא דיין לצדיקים הנחת רוח שגרמו לי שמתוקן להם לעוה"ב אלא אפי' בעוה"ז מבקשים לישב בשלוה, ומבקשים לשון תפלה, וכן נמי בתשובה כי רצון יראיו יעשה, וכן לעיל יש לומר כן בקש יעקב לישב בשלוה שהיה מבקש תמיד לישב בשלוה. ע"כ קפץ עליו רוגזו בפתאום שלא למנוע שאלתו אם יתפלל, כי זה היה צריך בשביל הגזירה של בין הבתרים, ועוד פרשנו בקש לישב בשלוה ונתקבל תפלתו ע"כ לא ורד בשלשלאות של ברזל כמו שהיה ראוי לו ע"כ קפץ עליו כו':

ויקנאו בו אחיו כו'. דהנה איתא אין אדם מקנא לאשתו אלא א"כ שנכנס בו רוח טהרה, אפשר לומר עוד על פשוטו, כי הנה היראת שמים נקרא אשה, ואיתא בספר ראשון טעם על זה וכמו שכתוב אשה יראת ה'. והנה לכל ישראל יש יראת שמים שחפצים בהצדקם מכ"ש לאשר מתנהגים בדרך הישר אך אין בוער כ"כ בלב האדם היראת שמים שישנאו את המונעים אותו מעשות רצינו ית'. וזה אין אדם מקנא לאשתו היא היראה אא"כ נכנס בו רוח טהרה, וי"ל רוח טהרה אם הוא טהור לקריו בלא [אולי צ"ל בא לו] רוח קדושה עי"ד הטהרה וזה רוח טהרה. והנה מי שמתחבר לצדיק בו (צ"ל בא) להם רוח קדושה כשהם מתטהרים, וזה י"ל ויקנאו בו אחיו, לשון מאחה המתאחים עמו ומתדבקים עמו היה להם על ידו קנאה ליראת שמים, גם פעל כי אביו הוא ה' ית' שמר את הדבר הוא דין שלא יהיה על ישראל חלילה:

ועוד וישב יעקב בארץ מגורי אביו, הוא היראה לשון מגיר, כי מהפחד הגדול ממנו ית' נשאר עכ"פ יראה ובושה מלפניו מלחטוא. וזה מגירי אביו כי כתיב פחד יצחק, ע"כ י"ל קודם יעקב לשון ערמה כמו ויעקבני כי צריך תחבולה להנצל מיצה"ר, ואז צריך יראה ובושה מלפניו מלחטוא ואח"כ כשהתגבר על יצרו צריך דבקותו ית' להבין רוממותו ית'. וזה ישראל ישר אל כ"א אעפ"כ איתא אל תאמין בעצמך, ע"כ שם יעקב לא נעקר הימנו וכשנקרא ישראל בדבקותו ית' היה לו הכנעה מרוממותו ית'. וזה בארץ כנען ועוד מה שאין למעלה אלה תולדות יעקב כו'. יו"ד עקב או לשון ערמה כנ"ל כשהוא בגשמיות שנקרא יעקב מעין צרכי העולם ומתפלל עליהם, וזה יוסף שממשיך שפע בני חיי ומזוני, והכל מרומז ביוסף, חיי כמו שכתוב בחזקי' הנני יוסיף על ימיך, וכן להוסיף מזוני ועושר, וכן בני כמו יוסיף ה' לי בן אחר, וזה אלה תולדת יעקב יוסף בן שבע

עשרה, שתקן מדותיו הם שבע כנ"ל כמה פעמים, ושכל הוא שלש חב"ד הוא עשרה, שנה עי"ד זה העלה המ"ן למעל' והוא טיפיים, וזה שנה לשון משנה עי"ד זה המשיך שפע, הוה רועה את אחיו בצאן, פי' המשיך להיות תמכי אורייתא עי"ד עשירים עמא קדישא שנקרא צאן קדשים, כי אין להם השגה כבהמה אך אם מחזיקים לומדי תורה נקראים צאן קדשים (וזה י"ל אדם ובהמה תושיע ה' אם מחזיקים את האדם הוא ת"ח) וזה רועה את אחיו בצאן, פי' עי"ד צאן, והוא נער כו' כנ"ל, וישראל אהב את יוסף מכל בניו, פי' מכל מעשים הטובים שנקראים בנים, כי עיקר תולדותיהם של צדיקים הם מעשים טובים, כי בן זקונים הוא לו, כי עי"ד זה הבורא ב"ה שהוא חפץ חסד נותן לו חכמה גדולה, וזה בן זקונים לשון זקן זה קנה חכמה:

וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם, נקוד על את שלא הלכו אלא לרעות את עצמן, י"ל כי כוונו כמו שרועים צאן אביהם, כן יעוררו למעלה להמשיך פרנסה לבני ישראל הנקראים צאן, ע"כ גרמו שבא יוסף למצרים וזן אותם:

פרשת מקץ

ויצבור יוסף בר כו' עד כי חדל לספור כי אין מספר, הנה איתא במתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל ולא יכנס אדם למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדין, כי בזוהר איתא השמים מספרים כבוד אל, מנסרים לשון ספיריו, לבנת הספיר, והנה ודאי צריך האדם לפשפש במעשיו בכל עת, אך כשהשי"ת נותן לו דבקות אליו ית' ונעימות לו יהי. ודאי אין לחשוב באותו זמן בשפלות ובעבירות להעצב בהן עד אחר כן, וזה י"ל לא ישב אדם לפני הספר הוא מוכיח להזכירו שפלותו לבדוק במעשיו שיוטהר מעון סמוך למנחה כנ"ל, עד אחר כן ולא יכנס אדם למרחץ, הנה הגם שהוא מצוה גדולה להוציא יקר מזולל אעפ"כ אין נכון לאדם להכניס עצמו לזה, כמו מי שנכנס למקום מלא צואה לטהר את המקום ההוא ודאי צריך לו מרחוק במרא וחצינא ולא ליכנס לאותו המקום לבער הצואה בידיו ובכל עצמו, וכן נמי כן הוא, כי אדם מתטנף בעבירות החוטא קודם שהחוטא שב בתשובה, וגם שזה ספק אם יחזירו בתשובה והוא ודאי מתטנף ממנו קודם ואפילו אם יחזירו בודאי בתשובה אין נכון לעשות כן, כ"א יזדמן מעצמו שבא חוטא אחד ליתן לו תשובה אין לדחותו כי מה' הוא שהזמין כן אולי שורש נפשו הוא וכיוצא בזה שמוכרח להתקן על ידו דוקא, ועד [אולי צ"ל ועוד] כי כולם יאמרו כן, ומי יקרבו, וכן שמעתי בשם הרב המגיד מראוונא ז"ל שאמר מוכיח הוא כמו מרא וחצינא שמשליך זבל לנקות והיא בעצמה מתטנפת, כ"א אם רואה עבירות מוכרח להוכיח.

וכדאי' בשלחן ערוך וכן יותר מזה אפילו אם הוא עשה עבירות כמו עניני תאוות וכיוצא בזה אם ישוב, אך אולי צ"ל אלן יזכור אותם במחשבתו לגמרי כל הנהגתם, כי גם זה הוא חטא והרהורי עבירה היא כ"א בדרך כלל יזכור ויפרטם, וכן להחזיר בתשובה את האדם צריך שבל יכנס לעומק הרשעות, ושמעתי אומרים על עניני אכילה שמבררים נצוצות. מי שאין מאסף כל מחשבתו וחשקו לתוך המאכל להגשמיות כמו אדם טובע בנהר, אם אוחזים בו להוציאו מהנהר בקל הוא שיטביע גם את האדם השני כ"א יקחו בשערו וימשכהו לחוץ, כן הדברים הללו, הן באכילה, וכן להחזיר בתשובה, זהו לא יכנס למרחץ, פי' שירחץ עצמו מעונותיו שלא יכנס בהם לגמרי, ולא לבורסקי, לסרחון עונות הרשעים, וזה נראה מה שאמרו רז"ל א"א לעולם בלא בושם ובלא בורסקי אשרי מי שאומנתו בושם, אוי למי שאומנתו בורסקי, כי בושם הוא מי שמתנהג בעבדות הש"י לקרב בני אדם ההולכים בתורת ה' ית' שידבק בה' ית' להיות צדיקים ולילך מחיל אל חיל וללמדם תורה יותר, וזה אומנתו בשם, כי איתא כל דבור ודבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולם בשמים, וגם איתא בגמרא הדודאים נתנו ריח, אלו בחורי ישראל, שלא טעמו טעם חטא, אוי למי שאומנתו בורסקי כנ"ל וי"ל עוד דהנה מי איתא מדת תשובה, ובספר ראשין איתא כמה טעמים על זה, והנה גם כשעוסק בתורת ה'. אפשר להמשיך גם מדת תשובה לעולם ולהחזיר את הרשעים בתשובה בשכל שלא תזיק לאדם, וזה אשרי מי הוא מדת תשובה שממשיך האדם שאומנתו בשם לא להתטנף וליכנס לסירחון, אוי למי שאומנתו בורסקי, שמחזיק בתשובה עי"ד בורסקי כנ"ל, וזה לא לבורסקי, ולא לאכול, שיכנס להקדושה בשביל לאכול אכילה רוחניות וכמו שכתוב ויחזו את אלקים ויאכלו וישתו, לא תהיה הכוונה בשביל זה, ולא לדין שיהיה יכול להמשיך דין על שונאיו:

והנה י"ל ויצבור יוסף, כי הצדיק נקרא יוסף שרוצה תמיד להוסיף לישראל צרכם וחסד אל כל היום, וגם להוסיף תענוג לו ית'. ולהוסיף קדושתו ית' עליו ולהוסיף כבוד שמים להתרבו'. הנה הקב"ה נותן לו תועלת בכל. כי הבא לטהר מסייעין לו. וזה י"ל ויצבור יוסף בר, הוא רוחניות, כמו נשקו בר, כחול הים כו' עד כי חדל לספור, לטהר עוד כ"א הולך וגדול, כי אין מספר כו'. שאינו מטוהר ואינו יכול ליטהר כראוי כמו שהיה משרע"ה עניו מכל האדם:

ויוסף הוא השליט על הארץ כו'. הצדיק פועל שני דברים, דהנה כתיב באלישע שבקש מאלי'. ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, לכאורה תמוה לבקש מאדם מה שאין לו, וי"ל דהנה אלי' היה פועל טובות, כי גם את המת החי'. וכן התפלל על גשם ופעל הכל כי

נענה, וכן רעות כמו שאמר חי ה' אם יהיה טל ומטר כו'. והיה כן, וזה בקש ויהיו נא פי שנים, שיהיה יכול לפעול בפיו שנים ענינים רחמים למי שיחפוץ ויגזור בפיו ודין על עובדי כוכבים, כמו שפע [אולי צ"ל שפעל] גם דין עי"ד המלחמות של ישראל, וכן על התינוקות שיצאו דובים ובקעו מהם, וזה יהיה ברוחך אלו תהיה לו יכולת כן, וזה י"ל ויוסף, הצדיק פועל, הוא השליט על הארץ, יכול להמשיך דין ופחד על מי שרוצה, וזה השליט על הארץ, הוא המשביר כו'. גם חסד ממשיך לכל עם הארץ, עוד בדרך הזה, דהנה איתא הקב"ה נגלה ונסתר, וכן התורה, וכן ישראל, והנה הצדיק ממשיך שפע מחסדים שהם בכח שהקב"ה נוצר חסד, שומר ומצפה לעשות חסד וזה אינא פקיחא דלא נים למשל על שהוא משגיח, ונוצר חסד לעשות חסד עמנו והצדיק ממשיך אותיות נוצר מהכח אל הפועל לבא לעולם בני חיי ומזוני, וזה נגלה ונסתר הגם שפשוט הוא גם כן נגלה מצד פעולותיו ומעשיו והנהגתו את הכל, ונסתר מצד עצמו ית' לעולם אכן גם הנ"ל הוא אמת נגלה ונסתר, וע"כ שם הצדיק הוא צפנת פענח, מה שהיו החסדים מכוסים ונעלם בכח, פענח אותם שמוציאם לחוץ לצורך העולם, והנה שניהם הם חסדים גם הגבורות על רשעי'. הנה עובדי כוכבים יש לקרותם ארץ, שהם רק כמו ארץ למטה, ואינם חושבים כ"א בארציות, וזה י"ל ויוסף הוא השליט על הארץ הוא מרומז בעולם הנסתר משם משוך לנו חסד הן להכניע שונאים, וזה הוא השליט על הארץ הם עובדי כוכבים מושל בהם שלא יוכל להגביה ראשם נגדנו, וכן נמי הוא המשביר לכל עם הארץ קאי על ישראל כמו שאיתא עם הארץ ורגמהו באבן, פי' רש"י עם שבשבילם נברא הארץ עם שעתיד לנחול את הארץ:

ועוד עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע, דהנה יוסף לא קבל מגבריאל הע' לשון עד שהוסיף לו אות משמו ית'. וזה יהוסף פי' כי עי"ד זה היה דבוק בהוי' ב"ה כראוי, והוא שם המיוחד שורש השמות אשר נאחזים בהם ט' לשון, וזה ויוסף ויו מוסיף על ענין ראשון, הוא השליט על הכל, וזה עדות ביהוסף שמו, פי' את ה' ית' בצאתו על ארץ מצרים, עי"ד שנקרא יהוסף הוא עדות על הגאולה שגם כנ"י הדבוקים בהוי' ב"ה כי חלק הוי' עמו ג"כ נשלוט על כל וזה שפת לא ידעתי אשמע:

עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו, כי איתא וידבר ה' אלי אלי הוה הדיבור וקודם לא כתיב כ"א ויאמר:

במדרש חזית הובא במתנות כהונה, הדודאים נתנו ריח זה ראובן שהציל את יוסף מן הבור, ועל פתחינו כל מגדים, זה נר חנוכה, והוא פלאי, כי הנה כתיב ויצבור יוסף בר כחול הים הרבה מאוד כו'. י"ל לשון בן כי עי"ד שהמשיך שפע לישראל גרם להיות

להם דבקות בו ית'. וכמ"ש בספר הזה על פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע כו'. יעו"ש וכן פרשנו המזמור רועה ישראל כו'. איתא שלשה פעמים השיבנו והאר פניך ונושעה, פעם אלקי' השיבנו פעם אלקים צבאות השיבנו פעם ה' אלקים צבאות כו'. כי באור פני מלך חיים, ובחיים מרומזים בני חיי ומזוני, והכל נקראים כידוע, מי שאין לו בנים ר"ל, וכן עני חשוב כו'. והנה כתיב ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה כו' כי מזוני תלוי בהיראה וכן נמי כתיב יראו את ד' קדושיו, כי אין מחסור ליראיו, הוא בשם אלקים, ואלקים צבאות נקרא התשובה בו תלוי חיי, והאלקים צבאות הוא שורש יוסף הצדיק, שהוא עם יעקב א' שורשו הוי' ב"ה ומחבר הכל, וזה ה' אלקים צבאות, ודוק כי קצרתי מאוד, והנה הממשיך שפע להעולם עי"ד זה יש להם דבקות בו ית' וכנ"ל והוא ענוות גדול וסבלנות שימשיך הוא ית' שפע שעי"ד זה יהיו טובים, ואיפכא מסתברא, אך במקום גדולתו אנו מוצאים ענוותנותו, ע"כ יכולים לפעול כן, והנה זה מצינו בראובן סבלנות גדול, שע"כ נקרא ראובן, מה בין בני לבן חמי, שהציל את יוסף מן הבור, הגם שנתנה לו בכורתו, וזה הדודאים נתנו ריח, דרשו רז"ל על פושעי ישראל, וכמו שפרשו רז"ל על שני דודאי תאנים על צדיקים גמורים ורשעים גמורים, ושמא תאמר אבד סברם ובטל סכוים. ת"ל הדודאים נתנו ריח, אלו ואלו עתידים ליתן רוח טוב, וזה י"ל הדודאים נתנו רוח, גם פושעי ישראל ועי"ד מה, עי"ד ענותנותו ית' שישפיע להם, וזה קאמר, זה ראובן שהציל את יוסף כו', וי"ל כי בזה אנו יכולים לעורר ולהמליץ על הענוית הנ"ל, וכמו שעוררה רחל במה שלא קנאה באחותה, כשהכניסו אותה ליעקב אבינו, כדאיתא במדרש איכה, ובזוהר, וקאמר נמי אח"כ סמוך לזה, ועל פתחינו כל מגדים, כי נר חנוכה מצוה להניחה למטה מעשרה טפחים, ולמה זה על כי בשביל זה נקרא נר חנוכה. שהוא להמשיך אור למטה מעשרה, שלא ירדה שכינה מעולם למטה מעשרה, לחנך אותם שהם לא טובים שיהיו הכל טובים. והנה אם אור למטה כ"כ, ממילא לאשר הם למעלה בא שפע גדול הרבה, וזה על פתחינו אנו שהם למעלה כל מגדים, זה נר חנוכה ממשיכים למטה, ממילא לנו על פתחינו מגדים, שפע נועם עליון להתענג על ה' ונשכח, וזה ויצבור יוסף בר. עי"ד שהוסיף והמשיך שפע וכנ"ל, הצבור והאסיף את ישראל הנקראים בן לו ית'. וגם אותם שהם בחוץ. ע"כ כתיב לשון בר כמו לבר. או לשון תרגום שאינם נקראים עדיין בן ג"כ הוא אוסף אותם הרבה מהם:

הבוקר אור והאנשים שולחו המה וחמורוהם, דהנה כתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפי'. דהנה כתיב עוד וארא והנה רוח גדולה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש, דהנה ידוע שאור של

יום ראשון, אדם רואה בו מסוף העולם עד סופו וגנזו לצדיקים לעתיד לבא, ואיתא בזוהר שגם בעוה"ז יש לצדיקים ממנו, ופשוט הלא שבת הוא מעין עולם הבא, ויש צדיקים שנקראים תמיד שבת, וזה אור זרוע לצדיק, כמו מי שזורע, יש לו לאכול מהפירות, ועיקר שמור לו באוצרותיו, אם ירצה, וגם לזרוע עי"ד זה עוד, וזה אור זרוע לצדיק ולישרי לב, שאינם מהרהרים אחר הצדיק, אדרבה מתחברים אליו, יש להם שמחה טל ידו, וזה י"ל כאן, דהנ' איתא ברוקח ז"ל, אין חוזק כחסידות בתחלתו, ובוער מאוד באדם כאש אהבתו ותשובתו ועי"ד זה משיג יותר שפלותו וגרעון עונותיו, וזה וכנה רוח גדולה באה מן הצפון, הוא אור הגנוז וטוב הצפון להצדיקים לעתיד לבא שנובע להצדיק בא עי"ד זה הן לו והן להמתחברים אליו, רוח גדולה באה רוח גדלות שאינו חש לשום להתבייש ממנו מעשות רצון אל, וכן להכניע שונאים, ולשון גדולה, כי מי שיש לו גדלות גרוע הוא גאוה, מתפאר עצמו, משא"כ הגדלות שבא מלמעלה, בא עי"ד הכנעה, שהיה נכנע ושפל בעיניו קודם ומשיג שזה הוא מה' והוא מקבל מה' ית'. וזה גדולה נוקבא ומקבל מלמעלה אח"כ מזה בא ענן גדול, שהוא משיג שפלותו, ואש מתלקחת בוער בלבו אש אהבתו ית'. ונוגה לו סביב, לו ולהמתחברים אליו סביב ומתוכה כעין החשמל, פירשו עתים חשות כו'. מפני יראת ה' ית' ואהבתו, ולפי זה פירשנו גם הפסוק, מי בכם ירא ה'. שומע בקול עבדו כו' שפרשנו כבר, כדאיתא בספר ראשון כו' וזה הוא בקיצור מי בכם כשבא ויש בכם הרהור תשובה שנקרא מי כו'. העצה הוא האיך להתנהג להיות ירא ה'. וגם שומע בקול עבדו, וכמו שכתוב ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אז ישיר ישראל, כי אם האדם אינו צייית לדברי חכמים שבכל דור יכול לעשות כמה עבירות, ויהי' נראה לו מצות, כ"א צריך להתחבר לצדיקים שבכל דור, שהם אינם מחזיקים טובה לעצמם וה' אתם, וכן חקרו בשפלותם, ויש להם סיוע עליונה, בפרט לצורך העולם, וע"כ נקראים ת"ח ולא לומדים, כי צריך ללמוד מחכמי הדור, וזה שומע בקול עבדו כי גדול שמושה יותר מלימודה ואיזה הוא העבד ה' לשמוע בקולו. אמר אשר הלך חשכים החשכות הלך ממנו. ואין נוגה לו. שאינו מחזיק עצמו ברור ונוגה. עוד י"ל ואין נוגה לו. כי יכול להמשיך ולבא אליו שפע יש מאין, וגם פרושו הוא המזל שתלוים בו בני חיי ומזוני. כמו שאיתא אין מזל. וכמו שהבאתי כמה פעמים בשם הרב המגיד מראוונא ר' בער ז"ל, וזה ואין נוגה לו, יבטח בשם ה' וישען באלקיו, כי הוא המושיע ומשפיע עי"ד הצדיק, כי כן חפצו ית'. וזה י"ל וזרחה לכם יראי שמו שמתיראים שלא תהיה חלול השם חלילה, וזה יראי שמו להיות קדוש שם, כמו ויעש דוד שם, שפירושו קדוש השם ית'. יזרח לכם מאור שבעת הימים. יבא מזה גם בני חיי ומזוני. וזה שמש פשוט הוא בהירות ואור

מליון. וי"ל דקאי על בני לשון שימש בנים לשמשו. וגם צדקה הוא עושר רב ליתן צדקה מזה. וזה הוא מזוני כי משורש המזונו בא. מב"ש עושר לאשר יש לו כבר שיתעשר. וזה הוא נקל מלהמשיך מזוני לאשר אין לו כלל. וכמו שאמרו קשה מזונותיו כו'. וכן בני נמי קאי אפילו מי שאין לו כלל, והוא או הוא עקרים. או זקנים. ולהרבות בנים הוא מסוף אותה מדרגה. וכן מרפא בכנפי'. פי' בסוף של הזריחה הוא רפואה. וזה משורש חיי הוא אפילו להחיות מתים. ורפואה הוא קל מזה כיון שאין כ"כ נס נגלה. והוה כמו להוסיף על אשר יש לו וזה בכנפיו לשון סוף כמו ציצית הכנף. והנ"ל הוא היש מאין דלא הוו כלל. כי כל הפירושים אמת, וכמו שפי' אין מזל לישראל אפילו מאין לו כלל ובלא מעשה גשמיות יכולים להמשיך לו ממזל לישראל וזה י"ל דהנה הצדיק נקרא בוקר שמבקר תמיד ומפשפש במעשיו. גם מבקר תמיד צרכי ישראל. גם מבקר להיות כבוד שמים תמיד מתרבה. וזה הבוקר אור. שבא לו מאור הגנוז. והאנשים שולחו. נשלחים הבעלי דינין מישראל. המה וחמוריהם. המקבלים מהם כפי' הזוהר. עוד י"ל והאנשים שולחו. לשון המשכה. יכולים להמשיך אנשים הם בנים. וכן פשוט שולחו מלמעלה אנשים בנים טובים. כמו כל אנשים לשון חשובו' כי אין דבר טמא יורד מן השמים, מכ"ש אם בא עי"ד המשכת הצדיק בתפלתו וחשקו ורצונו שעושה הקב"ה רצון יראיו. הוה כמו אשה כי תזריע וילדה זכר. כי בא מהתערותא דלתתא. ואפשר בשביל זה היו אמותינו עקרות שיתפללו עליהם. משא"כ אנו אין צריכים לזה כיון שאנו יודעים שזה הוא רצון הבורא ב"ה שנתפלל אנו מתפללים גם בלא צער העקרות. וכיוצא בזה. וזה והאנשים שולחו המה וחמוריהם. פי' חיים של הגופים. כי הנשמה גם בלא גוף חי' תחי' וחי קאי גם בעוה"ז. וזה וחמוריהם ומאן דיהיב חיי יהיב מזוני:

עוד פרשנו מה שאמר בגמרא פסחים מאי אור. רב הונא אמר נגהי רב יהודא אמר לילי. י"ל דקאי על האיר שיכול להמשיך על ידו. אמר רב הונא נגהי קס"ד נגהי ממש דוקא. אם יש לאדם אור יכולי' להוסיף לו. משא"כ אם אין לו כלל. הן לענין בני וכן חיי ומזוני ורב יהודא אומר לילי. אפי' למי שאין לו אור כלל כמו לילה וחושך. יכולים להמשיך לו ומסיק לכולי עלמא לילי. אלא באתרא דרב הונא קרי נגהי שידעו שאין שום חושך כלל. כי המתיק כל הדינין ואין להקשות א"כ לא מת אדם. אך לא בקשו אלא במקום שהבינו שהוא צורך לכבוד שמים. כמו שאיתא עני' זו לשוא שמרה בקש רחמים ונפקדה. וכן חיתה האשה וכן באנטונינוס. שהחי' החכם את עבדו. כי אמר איך אעשה להושיבו שמת אין משיבין על הקלקלה. לילך ממנו ולא להושיבו תשובה. הוא נוגע בכבוד מלכות בקש רחמים והחיהו פ"א ברפואה ודאי טוב תמיד לאשר צריכים מישראל. וכן בני ומזוני:

פרשת ויגש

כתיב אני חכמה שכנתי ערמה. והנה איתא הוי ערום ביראה. דהנה מי שמפשפש במעשיו ומוצא לו חסרונות ומתודה לפני הבורא ב"ה והוא מכיר שפלות יכול להשיג יותר חכמה. כי החכמה מאין תמצא. וגם נמשלה למים שהולך למקום נמוך. וזה הוי ערום ביראה לשון ערומים. שמכיר חסרונו ומוצא חסרונו במצות שהוא עושה. שמשיג האיך ראוי לעבוד למלך הכבוד. והוא ערום בעיניו וזה ערום ביראה. כי משיג עי"ד זה חכמה. וכתיב הן יראת ה' הוא חכמה. וזה אני חכמה שכנתי ערמה לשון ערום כנ"ל. וזה ויגש אליו יהודה. לשון הודה מתודה עונותיו לה' ית' הוא נגש אל ה' לעולם הנסתר. ע"כ כתיב בנסתר אליו. ויאמר בי אדוני. שהקב"ה עמו. וגם ידבר נא עבדך דבר. פי' דבור קל להיות באזני אדוני. וגם ואל יחר אפך בעבדך. להיות הדבר תלוי בעבדך שלא יחר אפך שיהיה יכול עבדך לפעול בחפצו כן שלא יחר אפך. כי כמוך כפרעה. לשון פרועה הוא כי פרעה אהרן. פי' שישיגו ויהיה גם בהנגלה כהנסתר שחפץ חסד הוא. וכמו שכתוב כמוני כמוך כו':

והנה ההולך בדרך זה לפשפש במעשיו. ה' עוזר לו להשיג עבירות שאדם דש בעקביו ועבר ושנה ונעשה לו כהיתר. אעפ"כ עוזר הקב"ה למצוא אותם בספרים או לשמוע מפי חכמים. וזה י"ל אשא עיני אל ההרים. הם עבירות. כמו צדיקים נדמה להם כהר. מאין יבא עזרי. ומפרש עזרי מעם ה' כו'. אל יתן למוט רגלך. לשון רגילות שאדם דש בעקביו ורגיל בהם לא יתן למוט. פי' להוות להאדם שאינם עבירות והוא שקר ושקר אין לו רגלים. וזה למוט להתמוטט שלא להיות רגלים. ויתמוטט חלילה. וזה אל יתן למוט ולא עי"ד יסורין, וזה אל ינום שומרך. דהנה הקב"ה הוא טוב. ולעולם חסדו. ע"כ נק' הצער חלילה להסתר פנים חלילה. ועביד גרמי' כמאן דדמיך. וזה אמר שלא תהיה לך יסורין. וזה אל ינום שומרך. הנה לא ינום כו'. לשון מזומן כמו הנם הנם שתהיה נראה כן. כהאמת הנסתר שלא ינום ולא יישן שומר ישראל:

במדרש זה שכתוב הנה ימים באים ונגש חורש בקוצר ודורך ענבים במושך הזרע והטיפו ההרים עסיס כו'. חורש זה יהודה. קוצר זה יוסף כמו מאלמים אלומים. ודורך ענבים זה יהודה. כמו כי דרכתי לו יהודה קשת במושך הזרע זה יוסף שהמשיך זרעו של אביו למצרים. והטיפו הרים עסיס. אלו השבטים אמרו מלכים מדיינים אלו עם אלו אנו מה איכפת לנו. והוא תמוה האיך יהיה כן לעתיד והטיפו ההרים עסיס אלו השבטים כו' מה דהוה הוה, ועוד פעם קרא את יהודה חורש פעם דורך ענבים וכן את יוסף. ולמה כופל. והנה ודאי נראה שהמדרש רוצה לפרש הלא התורה גם לעתיד והוא נראה רק סיפור

מעבר. ע"כ פירש זה שכתוב הנה ימים באים. פי' יש לפרש גם בהפסוק ויגש על זה. אך צריך ביאור. והנה כתיב ויכלכל יוסף את אביו כו'. וצריך לפרש לשון כלכול ולא זן ומפרנס ומשביר נוסף על זה נקרא יוסף כלכל. כדכתיב בשלמה המלך ע"ה ויחכם מכל אדם כו'. ומכלכל זה יוסף. דהנה כתיב ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. פרושו ב' שלום וכמו שכתוב או יחזיק במעוזי יעשה שלום לו שלום יעשה לי דהנה הצדיק נקרא שלום שעושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. ויש שני צדיקים יוסף נקרא צדיק. וכן בנימין קראו אותו רז"ל צדיק. שאמרו רצועה יוצאה מחלק יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין והיה מצטער עליו אותו צדיק לבולעה. ובודאי מי שקראו אותו צדיק. הוא משורש בו ית' שנקרא בו ית' צדיק ה'. והוא מעולם שמשפיע על ידו כל טוב. וכמו שכתוב אמרו צדיק כי טוב. כי בשפעו ית' טועמים טובו וע"כ יוסף הגם שאיתא במדרש שהוא ראש לחסידים קראו אותו צדיק על שורשו ועל שהתנהג כן שהמשיך שפע להעולם. אך בנימין לא השפיע. אך דהנה כנסת ישראל נקרא יהודה כידוע. כל ישראל נקראים יהודים. ויש צדיק שמאהב את ישראל לאביהם שבשמים ומעלה מ"ן למעלה לה' ית' ומשתעשע עמו ית' וזה בנימין בן ימין שמעלה מ"ן ורוצה להיות ישראל טובים לפניו לעורר מ"נ ולעורר אהבה לו ית' בשלהובין דרחימו (וזה פרשנו במקום אחר על אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים וקאי על המ"נ והוא עולה למעלה. ע"כ הגם שאנו קוראים מ"ן הוא על כי המים הם חסד ופרושו אהבה. אך באמת אינו מים כי עולה וטבע המים לירד, וזה טהור כי צריך לטהר אשה לבעלה). והוא בנימין צדיק של יהודה שמקרב אל יהודה להתודע יוסף אליו. וע"כ נעשה יהודה ערב על בנימין ומסר עצמו עליו ויוסף נקרא הצדיק המשפיע ממנו ית' לעולם. והנה בנימין הוא הצדיק המשפיע לו ית' תענוג שישפיע כי הוא ית' יש לו תענוג להשפיע לכנסת ישראל. ויוסף הוא המשפיע על ידו לכנס"י וזה ויגש אליו יהודה וקאי על השורש יוסף. ויש לומר כמו על עולם הנסתר, ע"כ כתיב סתם אליו ולא פי' למי. ויאמר בי אדוני. כי אין טפה יורדת מלמעלה עד שטיפיים עולות מלמטה. וידוע כי כנסת ישראל מרומז בשם אדני, כי אדני לשון יראה ואדון, כי בזה הוא מכנס את ישראל, כי הכל יש להם יראה וזה כנסת ישראל והנה יש כ"ד צרופי אדני וי"ב צרופי הוי'. וזה טיפיים מלמטה וטיפה מלמעלה וזה ב"ו הוא י"ב אדני, עי"ד זה ידבר נא עבדך דבר בעלמא ויהיה באזני אדוני ומכ"ש תפלה ממש, ואל יחר אפך בעבדך כנ"ל, וזה או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי. פי' מעלה מ"ן מעשי' ונקרא שלום הצדיק המעלה ל"ו הוא ליו"ד הוא להמקור כי הוא ראש והתחלת האותיות וכן להחכמה, ועי"ד זה שלום יעשה לי, ממשיך ממקור שפע לכנסת ישראל, כי הגם

שיוסף היה שורש צדיק עליון, ובנימין הצדיק המעלה מ"ן, אפילו כן עתה כל המחזיק במעוזי יכול להשיג שורש יוסף ובנימין, וכן נמי גם יוסף היה יכול לפעול ולהשיג גם רוחניות שורש בנימין כשהיה צדיק, וכן אמרו כשהיה יוסף במצרים שמש בנימין גם במקום יוסף, וזה ויכלכל יוסף עשה כללות ושלום מתתא לעילא ומעילא לתתא וזה כל כל עי"ד זה נמי מכלכל נקרא. וכן נמי פרנסה נקרא כן כי מעורר מ"ן ומעלה תפלת ישראל וצרכם וממשיך שפע וזה את אביו הוא ית' שהיה לו תענוג, ואת אחיו. שהמשיך להם להקרובים אליו, ואת כל בית אביו לחם לפי הטף, וזה ה' יברך את עמו בשלום, הוא התרין שלומו' הנ"ל, וזה הנה ימים באים נאום ה' ונגש חורש בקוצר, פי' יהודה הוא כנ"י כנ"ל, יהיה היחוד כנ"ל ב' שלומות יהיה תיכף ביחד יהודה ויוסף, עי"ד בנימין המעלה מ"נ, והנה בענין השפע הוא מוחין חב"ד, ומשם בני חיי ומזוני, ולענין מזוני קאמר חורש בקוצר, כי המעלה מ"ן נקרא חורש, כמו חורש עדיין אינו כ"א הכנה למזוני וקוצר נקרא מזוני הבא עי"ד יוסף, ודורך ענבים קאי על בני, וכמו שכתוב כי דרכתי לי יהודה קשת, כידוע על ותשב באיתן קשתו, וענבים י"ל כי משם יין המשומר בענביו הוא עוה"ב, כי מי שיש לו בנים הוא בא לעוה"ב כידוע אם אפשר לו משא"כ אם אין לו, וי"ל נמי דורך הוא בני כנ"ל ענבים מרומז בו חיי שמשם בא חיים כידוע למבין, ובשביל שבמזוני גם (בני) חיי בה כידוע, ע"כ רק מרמז במלת ענבים, במושך הזרע, זה יוסף קורא אותו בענין משיכת שפע, בני מושך הזרע שהמשיך זרעו של אביו למצרים, וכמו שאמרו בזוהר אלה תולדות יעקב יוסף, כי המשיך כל שפע, והטיפו ההרים עסיס אלו השבטים, י"ל דהנה יש י"ג מכילין דרחמי, כי יש י"ב צרופי הוי' ב"ה, והם שורש הי"ב שבטים והכולל הם י"ג, והנה המשפיע ומקבל הוא כמו קטגוריא, וכמו שאמרו בזוהר על ריב למסכני. ע"כ יעשה שלום מי שנותן לעני וזה נקרא מלכים מדיינים זה עם זה, אנו הם השבטים הי"ג מכילין דרחמי הם רק משפיעים עסיס:

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף כו'. דהנה איתא מקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד, ולכאורה תמוה מהו לשון עומדים ולשון לעמוד הלא כתיב ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, ואיתא צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא לעוה"ב, שנאמר וילכו מחיל אל חיל כו' קרו הכל הליכה, וי"ל דהנה אי' ממונו של אדם מעמידין אותו על רגליו י"ל דהנה כתיב ועל הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה מהו זה, וי"ל דהנה הקב"ה ברא והאציל כל הספירות והעולמות בשביל ישראל:

והנה ישראל נקראים לו ית' בנים, וכרחם אב על בנים. והנה כשחשב הבורא ב"ה בנו אותו הרצון שהוא חי וקים לעד הוא ושמו אחד נקרא אדם על דבר ישראל שנק'

אדם הישראל, כמו שכתוב אדם אתם לשון אדמה לעליון כי הצדיק מדמה הבורא ות' אליו, מה הבורא ב"ה גוזר ומקיים, כן גם הצדיק גוזר והקב"ה מקיים, וכן יכול לבטל גזרת הבורא ב"ה, וכן בגימטריא שלו כמו מילוי שם הוי' ב"ה, והנה אותו הרצון עדיין היה סתום מאד וקרוב להמאציל מאד, ע"כ נקרא קדמאה סתימאה ובצמצומים יותר נקרא המחשבה של ישראל אדם הראשון, והנה זה שופרי' דיעקב מעון שופרו' דאדם הראשון, כ"א שיעקב נקרא קטן ובתרגום זעיר, והנה פשוט ממונו של אדם הוא הבורא ב"ה שמשפיע לישראל שג"כ נקראים אדם, מעמידין אותו על רגליו. הוא לקיים תורת אמת יש לו רגלים כי אם אין קמח אין תורה, והנה הבורא מתאוה לתפלתן של צדיקים. כי אז בא שפע מאתו ברחמים גדולים כמו אשה כי תזריע וילדה זכר. כשבא עי"ד אתערותא דלתתא, ומכ"ש בעל תשובה שיש לו לב נשבר בנקל יותר מהצדיק כי נזכר מעשיו הראשונים, יכול לפעול יותר נסים ונפלאות, כי הבורא ב"ה חפץ חסד, ושלא יתגאה האדם במה שתקובל תפלתו צריך עזר ולהזכירו ולהשכיל אותו שהוא לטובת ישראל. והנה הבעל תשובה שהוא שפל בעיניו מאד פועל נסים ונפלאות והנה צריכים מאד להיות פרנסה בריוח להעמיד את האדם על רגליו כנ"ל עי"ד ממון, וכן להחזיק לומדי תורה בזה מתוקנים הרגלים, הנה המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה, יש לו להעמידו על רגליו וזה מקום שבעלי תשובה עומדין דייקא, כי יש לו כח יותר להמשיך מזוני בריוח שקשה כקריעת ים סוף, ויש לו ג"כ תחלה, ופשוט י"ל דהנה צדיק י"ל נקרא מי שהיה לו נסיון ועמד בצדקו נקרא צדיק גמור ומי שהוא עומד באותו מדריגה נקרא צדיק גמור, ומי שהולך מחיל אל חיל מעולם לעולם בכל פעם למדריגה יותר עליונה, מסתמא חוטא מעט באותה מדרגה ובל"ז הוא משיג בכל פעם יותר רוממות אל והאיך ראוי לעבדו באמת ובאיזה מחשבה, וכמה גודל הפגם, מתמרמר בכל עת יותר על העבירות שעשה, וגורם לו שפלות עצמו בעיניו יותר מהצדיק גמור שאינו הולך מחיל אל חיל, והנה האדם המכיר שפלותו מקרי יודע האמת משא"כ מי שאינו יודע כ"כ, וזה מקום שבעלי תשובה עומדים כו'. פי' הרגלים שלהם הם יותר, כי יודעים יותר האמת מצדיקים גמורים כ"א בעולמות שלמטה שאין כ"כ גילוי קדושתו ית' גם זה האמת משא"כ לפי העולמות שלמעלה מגולים קדושתו ית' יותר אין האמת כן כמו שנראה להם שראוי לעשות רצון אל, ואינם יכולים לעמוד שם הצדיקים גמורים שאין להם רגלים שום, כי אינם יודעים האמת לפי העולמות העליונים, והנה השפעת הבורא ב"ה נקרא יוסף, ששורש השפע בא ממזלא שורש הרצון להטיב, והוא נוצר חסד שומר ומצפה לעשות חסד, וזה יוסף שרוצה להוסיף תמיד, ואין שם צמצום לומר די, וזה י"ל

ואת יהודה קאי אבעל תשובה שמודה ועוזב, שלח לפניו לפני הצדיק, אל יוסף לשורש השפע, ולמה ימשוך, להורות לפניו, כי אם אין קמח אין תורה. ע"כ צריך להמשיך מזוני בריוח להורות לפניו, וגם גושנה, פי' לגושן תקרובתא לעשות יחודים ולהתדבק בהבורא ב"ה כמו שפרשו בזוהר בדרך זה:

ויכלכל יוסף את אביו כו'. כפי' הנ"ל דהצדיק הממשיך שפע נקרא יוסף שרואה ומתבונן תמיד צרכי ישראל המרובים, ורוצה ומבקש להוסיף להם תמיד וע"כ אותו צדיק נקרא טוב עין, שהוא אינו נותן עין הרע, שכל טוב שהוא רואה בישראל אין לו חידוש אדרבה נראה לו טוב להוסיף לו יותר, ומה שרואה חסר לשום אדם מכל טוב הוא קשה לו, וזה הוא חידוש אצלו לחסר לישראל שהם בני אל חי, ומה לו לאב שהגל' את בניו מעל שלחנו, ודוק ותשכח בני אדם שיש להם כן מדת קונו בלבם וחפצים טובות ישראל מאד כאב לבנים, וזה מקרי טוב עין הוא יבורך, כי נתן מלחמו לדל, שהמשיך עי"ד תורתו שנקראת לחם, לחמו בלחמי, נתן עי"ד זה לדל כל מחסורו, וכן י"ל מלחמו לחם גימ' מזל, שחלוום בו בני חיי ומזוני, וכל החסר לאדם נקרא האדם דל מאותו דבר שחסר לו, והנה בשביל שהוא אינו נותן עין הרע כנ"ל, ע"כ זכה יוסף לברכת עלי עין שלא תשלוט בו ובזרעו שום עון הרע וזה י"ל ויכלכל יוסף כו'. שפירשנו מדוע נקרא כלכל שעושה כלל לעולמות עם הבורא ית' מתתא לעילא, שמעלה צרכי ישראל ותפלותם במעשיו הטובים ותפלותיו ותשוקתו ורצונו הטוב, כי רצונו יעשה הבורא ב"ה, כמ"ש רצון יראיו יעשה, וכן ממשיך שפע מעילא לתתא ועושה כלל הקב"ה וכנסת ישראל וכל העולמות בהשפע שממשיך ממנו ית' למטה, וזה ויכלכל יוסף את אביו, שנותן תענוג להבורא ב"ה הוי כאלו כלכלהו כביכול וכנ"ל, ואת אחיו, הצדיקים שמאחים עמו וכן המתחברים אליו יש להם שפע קדושה מאתו ית' כחפצם ורצונם, וזה הוא פרנסתם, ואת כל בית אביו, מרבה כל העולמות לחם המזל כנ"ל, לפי הטף, פי' לפי דבורו שדבורו מקוים כמו עם פי בעת הטיפי לשון דבור:

פרשת ויחי

לישועתך קויתי ה'. מה שלא הזכיר ה' קודם, י"ל קאי אדן לישועתך שתהיה על ידו לסוף יומיא הוא שרי' שיהיה עם משיח שובי"ב, קויתי ה' שיהיה הוי' שלם, וי"ל עוד דהנה אנו מתפללים על רחמים, וכן על בני חיי ומזוני שמרומז בשם הוי' ב"ה, כי מי יעלה לנו השמימה, ר"ת מילה וס"ת הוי' כדאיתא בזוהר והוא בנים וכן חייו כי הד' יסודות אשר בהם תלוי חיי האדם שורשם הוי' ב"ה ד' אותיות, וכן מזוני כדכתוב ברכת ה' הוא

תעשיר, וכן עשיר ורש נפגשו עושה שניהם הוי'. וכן כי השפע הולך דרך זה מהמקור להקוצי של יו"ד ולהוו"ד וכנ"ל עד מ"ה אחרונה להעולמות שלמטה, אך אמת שהוא ושמו ות' א', אך מה עבדות הוא לא"ס ב"ה במה שאנו ממשיכי' רחמי' וכיוצא. אך כי חפץ חסד הוא ורצונו להטיב ולהושיע וזה אומר לישועתך הוא להוא טמיר ונעלם. שהאציל העולמות כולם ושמו ית' לאשר הוא ישועתך שרצונך להושיע, ע"כ קויתי ה'. כי זה הוא רצונך ודו"ק:

גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך לכאורה מתחיל לשון יחיד יהיה זרעו, ואח"כ לשון רבים ישרים, ואח"כ לשון יחיד יבורך, והנה כתיב בן פורת יוסף בן פורת עלי עין כו'. י"ל דהצדיק מקרב את ישראל לאביהם שבשמים, וגם רואה לאשר יש להם מניעה מעשות רצונו ית' כראוי עי"ד חסרון, מה שצריך לו כמו עניות ר"ל, שמעביר על דמת קונו הוא ממשיך להם צרכם, וי"ל ע"כ נקרא הצדיק יוסף יוסף הצדיק, לשון הוספה שמוסיף כנ"ל), וזה בן פורת יוסף, שמרבה הבן להיות ישראל נקראים בן לעבוד אותו ית' והבן פורת מרבה צורכו עי"ד מה מפרש עלי עין הוא המזל, לשון עין הקורא מעין עליון נוזל ונובע בלי הפסק שאין חטא מונע, כי בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא כ"א במזלא עי"ד זה בנות צעדה, פי' המקבלים נתקרבים עוד"ז, עלי שור, בשביל מה שרואים שטוב לצדיק, וכן י"ל כאן גבור בארץ יהיה זרעו, מקום שהצדיק זורע, פי' שממשיך אור, והרהור תשובה פועל להיות גבור בארץ, להתגבר על הארציות, ועוד פועל דור ישרים אשר הם ישרים, אך מפני חסרון צרכם, הם לשין פירוד כי אינם כ"כ באחדות ובדבקות גמור להיות נפש אחת כמו שבעים נפש פועל הצדיק יבורך ממשיך להם ברכה, עי"ד זה הם אחדות אחד ע"כ כתיב יבורך:

במדרש כל אלה שבטי ישראל שנים עשר, וזאת אמר יעקב עתיד איש כמוני לברך אתכם, וממקום שפסקתי הוא מתחיל וזאת הברכה, י"ל כי קודם אמר ממקום שפסק יצחק אבינו ע"ה ויקרא בקריאה, שם התחיל יעקב כו' כי קריאה מרומז על עולם היראה הנקרא זאת, כאשר פרשנו טעם כמה פעמים. ויעקב אבינו ברך משורשו אהבה, נקרא וזאת וי"ו מוסיף כי התחיל ויקרא מרומז ביראה, כי בזאת יבא אהרן אל הקודש, א"כ היראה הוא התחלה, כי קוראה לאדם להכנס פנימה, וסיים וזאת ביראו ואהב' המרומז בוי"ו, ומשה שהיה ג"כ אב לישראל מצד הנשמות, כי הוא שורש הנשמות, וזה איש כמוני, התחיל וזאת הברכה וסיים באשריך ודו"ק:

מרוב שפע קודש נשכח, ולא היה אפשר לזכור הכל, אך מעט לזכרון שבנתים ועיני ישראל כבדו מזוקן, דהנה הצדיקים נקראים עיני העדה, על שמשגיחי' טובות העדה,

ועל ידם נזהרים ישראל שלא להכשל, כי אפשר האדם לטעות עצמו להחזיק עבירות לזכיות, משא"כ עי"ד הצדיקים שישרו מדותם והשיגו האמת, כי מי שהוא להוט על שום דבר, נראה לו כן האמת כמו שאיתא דהיינו דוקא בענין עוה"ז, כי השוחד יעור ואותו ענין עוה"ז שהוא להוט הוא כמו שוחד ידוע ומובן, ובפשיט שאינו יודע כ"כ התורה הצדוקים יודעים יותר, כי לא ימנע טוב להולכים בתמים ועי"ד הצדיקים גם השאר יודעים האיך לילך, ע"כ נקראים עיני העדה, וגם לשון עין הקורא אשר בלחי, וכן עין המים לשון מעין מעינות של העדה, שעל ידי הצדיקים החכמים בא לישראל כל השפע וע"כ גם נקראים שער כידוע, וזה י"ל (ויהי) ועיני ישראל כבדו, לשון כבוד כמו שפי' בזוה"ק על וידי משה כבדים, לשון מכובדים, ע"כ פעל בידיו נצחון המלחמה, כי בגמרא הוא טעם ע"פ פשוטו, וכן כאן ועיני ישראל, כמו עיני העדה, כבדו, הם מכובדים, מזוקן, מעולם הרחמים הגמורים, כמו זקן מלא רחמים, וכן פשוט כי עולמות העליונים נשתלשלו קודם העוה"ז, ע"כ הם למשל זקן יותר מעוה"ז:

פרשת שמות

ואלה שמות בנ"י כו'. דהנה כתיב נשכח בקיצור הנה כתבנו כי צריך הצדיק שיהיה יכול לעורר מ"ן בקיצור הכולל הנזכר לי, כי זיווג נקרא בלשון אכילה ג"כ, כמו שכתוב אכלה ומחתה פי'. וכן איתא בגמרא על אוכלת עמו ליל שבת, כי הנה האכילה יורדת מחיך לגרון, והחיך אינו נוטל כ"א הטעם שטועם ומקבל תענוג ירידה ממנו להגרון והגרון מקבל ממנו, וזה נקרא ג"כ לשון זיווג, שיש לו תענוג בהשפעה שמשפיע טוב, והנה בגרון יש אחה"ע גימ' ב"פ מ"ב כי אין טיפה יורדת מלמעלה עד שטיפיים עולות מלמטה והוא כאן אחה"ע בא שם מ"ב מהחיך כידוע, וזה ואלה כי אלה הוא השנים שעולות מלמטה הוא אחה"ע, ואלה מוסיף הוא טיפה יורדת שם מ"ב (ע"כ גימ' מ"ב), וזה ואלה שמות בני ישראל, השמות שלו ית' הבאים להם מצרימה, את יעקב איש וביתו, הוא המשפיע ומקבל הנקרא בית, כמאמר ר' יוסי קראתי לאשתי ביתי, באו בשבילם פי' שיהיו יכולים לפעול בתפלתם לעורר מ"ן ולבא להם תיכף מלמעלה מ"ד:

ראובן שמעון כו'. י"ל קודם כתיב הוי"ו בתיבה רביעי ויהודה, אח"כ בתיבה שלישי ואח"כ בכל תיבה שני'. וכאשר מביא אבן עזרא ז"ל, י"ל ראובן אם הוא ממליץ על ישראל ומראה שבחם וטיבם, כלומר ראו בן כי ישראל הוא בן למקום ב"ה, עי"ד זה שמעון, נשמע מליצתו ותפלתו, לוו, ילוו עליו מישרא' גם מעולמות שלמעלה אפילו האבות כיון שדורש טוב לעמו, וכדאי' בגדעון ויפן אליו ה' ית' בעצמו, אעפ"כ לא בא לו גאוה מזה

כיון שהוא עי"ד האמת, וזה מי אנכי כי אלך אל פרעה כו'. ויאמר אליו ה' כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, ולכאורה היה לו ית' להשיב לו הלא אתה גדול מכל אדם, ומה אומרו מי אנכי, ואלא מי ולך מי הוא גדול ממנו, אך בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, הוא רוצה להתנהג בענוה השיב לו ית' כן, אמת מי אתה שתלך, אך כי אהיה עמך, וזה לך האות, לכאורה תמוה, ורש"י ז"ל פי' וזה לך האות על מה שאמר לקמן, ובפשיטות לא משמע כן, וי"ל דהנה מהאמת ועבדות טוב וגם מדרגה אמיתית, אינו בא גאוה לאדם ואם בא לאדם גאוה מעבדות או ממדרגה ש"מ, כי יש בה חסרון או בכילה או במקצתה לפי ענין הגאוה הבא לו, וזה אומרו וזה לך האות, פי' שאתה אומר מי אנכי ואתה שפל בעיניך ומכיר האמת זה הוא האות כי אנכי שלחתיך מעולם העליון הנקרא אנכי ודוק, וזה אומרו כאן ויהודה, הגם שיש מדרגה שמעון לישמע תפלתו, ולוי ילוו עליו, אעפ"כ ויהודה לשון הודאה מודה על האמת שפלותו שהוא רק לתועלת ישראל, וכיוצא בזה ישכר י"ל לשון יש שכר. וכמו שאמר דוד המע"ה, יודע אני שאתה נותן שכר טוב לצדיקים אבל איני יודע אם יש לי חלק עמהם שמא יגרום החטא, אם אדם אומר כן באמת במחשבתו יש שכר, אך איני יודע אם יש לו עי"ד זה, זבולון לשון בית זבול לך, הוא מרכבה לשכינה, כי אני את דכא אמרו רז"ל, ובנימין לשון בין ימין, כי משיג בינה להיות נהנים ממנו עצה להבין אל הימין, וזה בין ימין וכמו ששמעתי על יהושע בן נון לשון בין שהבין נון שערי בינה, דן ונפתלי, אם דרכו להיות דן לעובדי כוכבים לבקש נקמה מרשעים, ונופת לי, פי' לאשר לי לישראל מבקש המתקות הדינין ונופת עי"ד זה גד, יכול להמשיך ממזל שנקרא גד כידוע, הוא בניו חיו ומזוני התלוים במזל, הגם אם אינו כדאי, כמו שאמרו רז"ל לא בזכותא תליא כ"א במזלא, פי' הגם אם אין לו זכות, וזה גד ואשר הוא יכול לעורר ליתן לו כח לאשר את ישראל בדרך האמת:

ויקם מלך חדש על מצרים כו', דהנה כתיב כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא. אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת. דהנה יש שני דברים שנקראים ים, ים החכמה והוא ים של שלמה, וים סוף, והנה הרצון של האדם למשל. פי' מי שעלה ברצונו להטיב מעשיו, וזה בא לו משורשו שלא נודע כי בא ונעתק ממקום הנעלם, והוא נקרא רישא דלא אתיידע משם נעתק ובא לו הרצון האיך להטיב מעשיו והנהגתו, הגם שבא לו מלימוד תורה ויודע האיך להתנהג זה לא הוה כ"כ שינוי ואנו מיירים במי שבא לשנות להיות נהפך לאיש אחר שיהיה טוב גמור. והנה בחכמתו מבין וחושב האיך להתנהג. והנה המחשבה שחושב ומתנהג כן נקרא ים' שכל הנחלים של הרצון שלו נמשכים שם בכל ענין שצריך להתנהג בדרך טוב, ושורש הכל הוא הרצון. וממנו בא

המחשבות שלו בענין זה עי"ד חכמתו ובינתו ודעתו בא אל התבונה של הנהגות שלו, וחושב ויודע ומתנהג במדות טובות, וכן הולכים דבוריו ומעשיו, והדבורים ומעשים שלו נקראים ים סוף לשון סוף. שבא הרצון מכח אל הפועל לגמר וסוף להיות טוב, וכן המעשים והדבורים הכל א', וכמו שאמרו רז"ל עקימת שפתיו הוה מעשה, ובפשוט שזה הטוב בדבריו ומעשיו שלא יחטא ומהדבור בא מעשיו וכן עקימת שפתיו כנ"ל הוה מעשיו. וכן נמי המחשבות הוא סוף, כי גם בזה עובד אדם כ"א שבכלל בעולם המחשבה או בזה ג"כ. ולמה נקרא ים משום ששם הנחלים הולכים האיך להתנהג במדותיו ודבוריו ומעשיו, וכן המעשים ששם בא הסוף של הנהגות טובות והנה מצוה גוררת מצוה. וכן כל הקדושה הוא אין סוף. והבא לטהר מסייעין לו, וכל מה שמתקדש נכנס יותר ומקרי יותר בא לטהר ומסייעין לו יותר, וכל מה שחושב להיות טוב ולהתנהג בטוב בא קדושה וכח להרצון הנ"ל יותר, וכן במעשיו כל מה שמתנהג בטוב מתקדש ומצוה גוררת מצוה ע"כ נקרא ים, ובשביל שה' מוצאו' הפה, וכן עוה"ז נברא בה'. נקרא המעשים שהוא בעה"ז ה'. ואין דבר שבקדושה פחות מעשרה, וה' פ' יו"ד הוה ים, וכן י"ל כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא. כי אוהב כסף הוא דבר הכסוף. כמו נכסוף נכספת לבית אביך, לא ישבע כסף כי הבא כו'. ואדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשין אותו למעלה הרבה כידוע וזה והים איננו מלא כי אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים ללכת תמיד כנ"ל, והנה כתיב אשר שמתי חול גבול לים, הנה הגבול לים הוא הגבול לים הנ"ל שלא תהיה הנהגות האדם במה שיש ביטול העולם וכרות' ר"ל, הן בענין המחשבה, והן בדבוריו ומעשיו, הגבול לים הוא היראה והענוה, וחול היא הענוה, והאומר לוים עד פה תבא, בענין הפירוש הנ"ל קאי טל היראה, (וזה ואשבור עליו חקו. וכן חק עולם ולא יעברנהו קאי על היראה שלא יעבור, וזה חק הלכות התורה שנקרא חק) והנה הנ"ל נקרא רגל, כו הוא סוף מדרגות עליונים כנ"ל, כ"א לפי המדרגה שלו, והנה שמעתי בשם הרב המגוד מראוונא ז"ל פי' על אף ידו יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ידי נקראת היראה, שאינה עדיין העיקר כמו יד שמאל באדם, וימיני נקראת האהבה, כשאדם במדרגה טובה יותר יתנהג באהבה, שהוא עיקר רצון אל, ומן הסתם כשהוא במדרגה פתוחה ביראה עכ"פ וי"ל שנקרא ידים שבהם נותן תענוג להבורא ב"ה ומקבל ממנו כל שפע כנ"ל, אדם מקדש עצמו מעט כו', והנה יש צדיק שנכנס כבר מעולם היראה לעולם האהבה כי ה' אתו, והנה כתיב ויאמר אל תקרב הלום של נעלך מעל רגלך כו, י"ל דהנה איתא לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו ויקח מנעלים לרגליו כו', שרגלים נקראים הגשמיות, וכן נמי הדבורים והמעשים שהם סוף המדרגות כנ"ל הוא לשון רגלא וכן נמי לענין

הנשמה ששורשה למעלה ומתפשטת למטה מתלבשת בגוף כל מה שאפשר, וכיון שהוא בסוף התפשטות נקרא רגלו. וזה וקח מנעלים, כמו ברזל ונחשת מנעליך, לסגור ולשמור הרגלים שלא לחטא כנ"ל, והנה איתא אין הלום אלא מלכות. כי הנה היראה נקראת מלכות, כי הוא עול מלכות שמים, וכמו בשאול המלך כתיב זה יעצור בעמי, על שהמלך עוצר בעם שלא יעשו כל אות נפשו כ"א כחפצו. ונראה לו כן נמי היראה. ע"כ נקראת הלום, כמו האומר לים עד פה תבא. והלום לשון פה תבא שהוא גבול ומנעל לרגליו כנ"ל. וזה י"ל אמר לו הקב"ה צא מעולם היראה אינך צריך לשמור עצמך כ"כ, טוב יותר שאתה תהיה רק עוסק בדביקות ועשיית רצונו ותהיה היראה טפלה אליך כו אהיה עמך, וזה אל תקרב, פי' אלי להתקרב אל הבורא ב"ה, כי הצדיק מתקרב תמיד הלום בעולם היראה, של נעלך מעל רגלך כי המקום כו' אדמת קודש הוא. שהגוף כבר קדוש. וכן י"ל שאתה בעולם האהבה על היראה, והיראה נקראת אדמת קודש כידוע, וזה י"ל ויקם מלך חדש על מצרים. הוא גבול לים הנ"ל, לא היה עוד היראה דוקא לגבול ושמירה כ"א באהבה העיקר, וזה מלך חדש כו' שהשמירה נקרא מלך כמו ועצור בעמי, על מצרים אשר לא ידע את יוסף. כי האהבה נקרא יוסף כנ"ל כמה פעמים נ"ל, וזה ובית יוסף להבה כי מאהבה בא התלהבות והאהבה מוסיף אהבה תמיד, ורצונו להוסיף תמיד תענוג לו ית' וכמו אוהב כסף לא ישבע כו', גם עי"ז האהבה אוהב ממילא את אוהביו ית' הם ישראל, ומתאוה שיוסיף להם כל טוב תמיד. משא"כ להרע ר"ל אינה נקראת יוסף, כי נקרא ר"ל הסתר פנים, ממילא בא ר"ל כל רע, משא"כ הטוב נקרא הוספה שמוסיף אהבה בעצמות כביכול, וזה יוסף פי' ה' תמיד והיראת נקראת את יוסף שהיא עם האהבה, שמי שיש לו אהבה גדולה לו ית' יש לו נמי הוראה ממילא, ע"כ נקראת את יוסף כנ"ל, וזה אשר לא ידע את יוסף, כ"א האהבה העיקר, וזה מלך חדש, כי האהבה מתחדשת תמיד כנ"ל, והנה מצד היראה לבד אינו עובר שום עבירה קלה כי מתירא, אך איתא כל מעשיך יהיו לש"ש, ואיתא בקדושין על אשר לקח נכדו על ברכיו א"ל חתנו היא מקודשת איתא שם הוא סבר כאידך דשמואל כל מעשיך יהיה לש"ש ע"ש, וכן פשיט גדולה עבירה לשמה, בשביל אהבתו שמשיג שמזה תמשוך קדוש שמו ית' אינו חושש אפי' אם נראה חשש עבירה, והוא נקרא איש האלקים, פירושו על היראה, כי היראה טפלה לאהבה, ומי שיש לו אהבה יש לו יראה ממילא נמי כנ"ל:

שם **וימת** מלך מצרים ויאנחו כו', י"ל לפי פשיטו דהנה היה נראה להם הרגילות שכן ראוי להם לעבוד, אך אח"כ שמת מלך מצרים ונסתלק מעט המסך מבדיל. אז הבינו

והיה צער גדול להם על עבודה. כי אז נפתחו עיניהם והיטב חרה להם. שבני אל חי יהיו משועבדים אז ויזעקו:

פרשת וארא

וארא כו'. פי' רש"י וארא אל האבות, דהנה אנו מתפללים אלקי אברהם אלקי יצחק וכו' ואח"כ האל הגדול וכו', י"ל דהנה איתא אין אבות אלא שלשה. י"ל דהנה יש ארבעה יסודות והוא לשון חיות של כל העולמים, כמו שאיתא העולם עומד על עמוד א' וצדיק שמו דכתיב וצדיק יסוד עולם והצדיק נקרא חי, כמו ובניהו בן יהוידע בן איש חי, וכן גם במותם נקראו חיים. והנה כתיב ואתה מחי' את כולם, פי' תמיד, וכן כתיב מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ומה שאומר בכל יום תמיד, הלשון כפיל, י"ל בכל יום הייתי סבור פעם אחת בכל יום, וכן תמיד לבד, הייתי סבור או פעם אחת בשבוע, או פעם אחת בכל יום, ועתה פרושו תמיד ממש בלי הפסק, והנה איתא שהעולם נברא בחכמה בינה ודעת, וכמו שכתוב ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, ובדעתו תהומות נבקעו, ודאי גם מחי' על ידם. והנה צריך חיות רוחניות לעולמות הרוחנים ולנשמות ולגופים. ובגופים הם היסודות, והנה הכל הוא בשם הוי' ב"ה, והם ארבעה אותיות, וארבעה יסודות, והלא שלשה הם חב"ד, אך דעת כולל שני בחינות, וכן הפי' דעת הוא התחברות, וכמו והאדם ידע, וכן דעת כולל אהבה ויראה, כמו שנכתב לקמן אי"ה, והנה השורש הוא השלשה יסודות, והעפר הוא המקבל והשורש לשלמטה, כמו שאיתא הכל היה מן העפר אפילו גלגל חמה, והנה הארץ מרומז בה' בפרט ארץ ישראל, והאבות שרשם בשם יה"ו דשם הוי' ב"ה, ומזה בא החיות לכל כי גם הטל של תחי' בב"י יהי' מהג' אותיות בשורש אדם גימ' ט"ל ד"ל ובזה י"ל וארא אל כו' דהנה מי שזוכה לשורש החסד ואהבת הבורא ב"ה פותח לו הבורא ב"ה חכמתו משיג רוממות אל ית'. ושלחכמתו אין שיעור והחכמה שנתן בכל ברואיו נמי אין שיעור וסוף ומתבייש מלפניו ונעשה כאין בדעתו, וזה בא מב' טעמים, א' כי אהבה גימט' אחד. ובפשיטות מי שהוא אוהב לאדם הוא עמו בלב אחד כאיש אחד, עי"כ משיג מחכמתו ית' ומשיג שאין לה שיעור, שאי אפשר לנברא להשיגה כי אין לה סוף, ועוד טעם מפני שאהבה גורם מעט גדלות וחוצפא כמו באדם שדש בי'. וע"כ גם נקראת גדולה ובפשיטות הוא כן כי יראה גורם צמצום, כמו שכתוב ראוני נערים ונחבאו, משא"כ אהבה, ובודאי בשטת שיש באדם התדבקות לו ית' אין פחד, כי הגדולה הוא לחי העולמו' רק אח"כ כשמתמעט התבערה הגדולה כי הולך הוא האדם והורידה מעט הוא צורך עלי' יותר. וגם כתיב והחיות רצוא ושוב שלא תבא

גאוה לאדם מזה המדה של גדולה עי"ד השגת החכמה נעשה האדם בעצמו כאין לפניו ית'. וזה י"ל והחכמה מאין תמצא בשביל אין שיהיה אדם בעצמו כאין בשביל זה צריך חכמה. והנה משיג את הבורא ב"ה עי"ד חכמה. וזה היה, דרגא דא"א ע"ה, וי"ל שע"כ נקרא אברהם, וכן קודם אברהם לשון אב על שורש החכמה שנקרא אב, על שהוא שורש לכל, כמו שכתוב כולם בחכמה עשית כידוע, ומי שהוא עובד את הבורא ב"ה במדת יראה ופחד צריך שלא תהיה לו עצבות ועצלות, וגם בשביל להיות לו גם אהבה נותן לו הבורא ב"ה בינה ומבין חסד אל וטובתו עלינו ומהבינה משיג חסדו ית', ומשיג שבמקום גדולתו יש ענותנותו נותן לו אהבה וחשקות אליו ית' להודות לו, כי לולא זה היה מונע מפחדו ית' ומהדר גאונו לשבחו ית', כי מה הוא האדם לפניו ית' לדבר אליו ולזכור שמו. נמצא יש לו ג"כ אהבה ויראה, וכן להקודם אהבה ויראה כו' וזה משיג את הבורא ב"ה עי"ד בינה שמבין חסדו וטובו, פי' השי"ת מתגלה אליהם עי"ד מדת חכמה לזה ובינה לזה, ויש עוד מדרגה שלישית מי שכוונתו לו יתברך לנחת רוח שיתפאר הבורא ב"ה בו וכל מעשיו הוא לשם שמים, ופעמים עובד באהבה ופעמים ביראה, כדי להיות לו לנחת רוח ומפאר ליוצרו, וזה משיג דעת התחברות חכמה ובינה, כשהוא עובד באהבה צריך להשיג חכמה כנ"ל, וכשהוא בפחד בינה כנ"ל כי זה משיג שורש הכל כיון שכוונתו לו להתפאר הוא כמתדבק בגופא דמלכא מתגלה אליו ית' בדעתו, וזה י"ל אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, שהבורא הוא אלקיהם, לזה עי"ד חכמתו כו' כנ"ל, ואין נזכר לו כראוי כפי שאמרתי, ואח"כ אומר האל הגדול הגבור והנורא על מדת אהבה ויראה ותפארת, שגם זה בא ממנו ית' והאבות היו מאותם השרשים, וזה י"ל וארא אל אברהם יצחק כו' פירש רש"י האיך נגלה ז"א אל האבות השיגו הם החב"ד כו' שהם אבות לכל שבהם ברא יתברך הכל ומחי' הכל, ואומר הפסוק באל שדי פי' נגלה אלקותו אליהם באבות כפי מה שהיה די להם וזה אל שדי שיהיו יכולים לסבול ושמי ה' לא נודעתי להם, כ"א נראה להם ולא נודע הוא יותר שזה נשלם בא"י, ועדיין לא נגמר הנתינה וכנ"ל, ומה שכתוב אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים כו', כתיב לתת את ארץ כנען כו' לכן אמור כנ"ל אני ה' וכתיב והבאתי אתכם אל הארץ וגם אח"כ לא פסק הגם שאנו בגלות כמו מי שיש לו אשה הגם שהוא בדרך זווגא עילאה משתכח עמיה הגם שהוא בלא אשתו משא"כ למי שלא נסב:

שם ושמתי פדות בין עמי כו' דהנה איתא בבריאת עולם באו כל אותיות התורה להתחיל התורה בהם, באת הפ"א לא רצה יתברך להתחיל ממנה. הגם שנקראת פדות משום שהפדיון הוא ואתן אדם תחתיך ולאומים תחת נפשך, וכן נתתו כפרך מצרים כו', ורצונו

ית' להטיב כ"א מוטב ליתן עובד כוכבים תחת ישראל שלא תהיה לישראל שום יסורין אך טוב הוא אם טוב לישראל ואין [אולי צ"ל וא"צ] לפדיון תחתיו, וזה י"ל ושמתי פדות, פי' עובד כוכבים חלף ישראל, בזה נודע ההפרש בין עמי ובין עמך. וסיפא דקרא י"ל דהנה כתיב ויכם דוד מהנשף עד הערב למחרתם, י"ל דהנה יש מחר שהוא לאחר זמן, והנה נשבע הקב"ה בכסאו למחות זרעו של עמלק מפני קנאת הברית וזה יהיה עכ"פ, וזה י"ל דוד הוה כיון בהכאתם לקרב מחייתם, כמו שפעל אלישע הנביא בחץ תשועה בארם, וזה ויכם כו' למחרתם, לעשות פעולה לקרב מחרתם מה שתלוי עליהם להיות מחר לאחר זמן (להקדים), וזה למחר יהיה האות הזה, קאי על ההפרש ביני ובין עמך, הם האומות במחיית זרעו של עמלק וכן י"ל יהיה האית והזה. שתהי' קנאת הברית בו שנקרא אות הזה, ויותר נשכח:

פרשת בא

י"**ל** בא אל פרעה ולשון התגלות) דהנה כתיב והוא מחולל מפשעינו מדוכא בעונותינו, י"ל דהנה כתיב את דכא ושפל רוח, וגם איתא מי שדעתו שפלה עליו, כאלו הקרוב כל הקרבנות כולם, הנה איתא עוד המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו, וזה פרשנו דום לה' והתחולל לו. אם תדום לכבוד ה', והתחולל לו, תהי' כאילו נולדת באותו זמן, כמו קטן שנולד בלא חטא, כמו שפירשו רז"ל על בן שנה שאול במלכו כבן שנה שלא טעם טעם חטא, והנה עוד מעלה בשפלות עצמו א' שהוא מעביר על מדותיו כנ"ל, ועוד שעו"ד שהוא שפל בעיניו ומחזיק עצמו גרוע מרשעים, וה' יתברך אתו כי הוא את דכא, מושך לפי דעתו הקדושה גם דרך הרשעים ממילא חוזרים בתשובה כי רצון יראיו יעשה וזה י"ל והוא מחילל מפשעינו בשביל פשעינו מוכרח להיות שפל בדעתו ומעביר על מדותיו הגם שאין מזדמן לו כן מחשבה טיבה הקב"ה מצרפה למעשה, וזה מחולל לשון והתחולל לו כנ"ל, כמו שרה תחיללכם וזה צריך בשביל פשעינו להמשיך קדושה לעורר בתשובה, מדוכא בעונותינו עונות הם קטנים מפשעים אין צריך שפל בדעתו כל כך, ודי אם מדוכא, פי' דכא בדעתו בשביל עונותינו להחזיר בתשובה, ואיני זוכר עוד, והנה י"ל בא אל פרעה, אמר להצדיק בא אל החכמה ובינה להיות מגולה לפניך דרך ה' להשיג הצדיק רוח חכמה. לידע האיך להתנהג וכתיב הטעם למה הוצרך לומר כן, כי אני הכבדתי את לבו כו' להשיג במהרה על נכון תיכף האיך להתנהג, למען שיתי אותותו אלה בקרבו פי' במה שמקרב עצמו הצדיק אל השי"ת והעולם מתקרבים אל הצדיק, הגם שכבד הדבר שהכביד את לבם, והוא מתקרב אל השי"ת, והם מתקרבים אליו, יכול

לעשות אותות ומופתים, וכן י"ל ה' אמר להצדיק בא אל פרעה, התגלות שיתגלה להעולם בנסים ונפלאות ושפע שממשיך ממנו יתברך להעולם, ואמר טעם כי אני הכבדתי כו' ואפילו כן מתקרב אל ה' ועבדיו שנעשים עבדים לה' על ידו. וזה עבדיו מתקרבים הגם שהכבדתי כו' יכול הקב"ה לעשות על ידו אותות בזכות קרבו כנ"ל וקרבם על ידו:

ולמען תספר פרשנו כי הנה שמעתי מהרב המגיד מזלאטשוב שיחיה שבאותיות של רפואה יש החיות של רפואה כי כל התורה הוא שמותיו ית'. והתורה הוא אותיות, וכן כיוצא בזה, וזה למען תספר כי' וידעתם עי"ד זה אתם נמי כו אני ה' כי יתמשכו עי"ד הסיפור בהאותיות שורש של גאולה והצלה ורכוש ונסים ונפלאות. וזה וידעתם כי אני ה':

ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה כו', י"ל דהנה כתיב ויבן ערי מסכנות לפרעה את פיתום ואת רעמסס י"ל דהנה יש צדיק שעובד את הש"י בדרגא דיראה, ויש שיוצא ממדרגה זאת ובא לאהבתו ית'. והנה באהבה כתיב ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, ושמעתי הפי' אפילו נוטל נפשך ממש, וזה כל מעשיך יהיו לש"ש, וזה בכל דרכיך דעהו אפי' לדבר עבירה, פי' שהנה יש אדם בשביל יראת חטאו תמיד אין לו שום אהבה, כי תמיד דואג ומתפחד אולי חוטא בזה, והנה זה צריך לפעמים משא"כ כשאפשר לעבוד באהבה יותר טוב הרבה, כי זה עיקר רצונו וזה לית פולחנא קמי קוב"ה אלא רחימא וכן איתא כל מה שברא בעולמו לא ברא אלא לקילוסו וזה א"א בלא אהבה, ואם מזכיר אותו היצה"ר באהבתו שום עבירה קטנה או גדולה להפחידו ולבטלו מאהבה יחשוב כן הלא אוהב בכל נפשך אפילו נוטל האהבה את נפשו ולא יבטל בשביל זה ובאמת אפילו עבירה לשמה גדולה. אכן טוב מזה ומזה מי שמשיג חכמה מאהבה בא אל החכמה כנ"ל בפרשת וארא, ובאותה פרשה זה עובד מאהבה ויודע איך להתנהג, וקרוב לזה ראיתי כתוב בשם הרב המגיד מראוונא ז"ל. הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כו' דהנה יש עובד מאהבה ויש מיראה והנה הנביאים יש היו מסתכלים כלפי מעלה באיזה ענין לעבדו יתברך אם בא להם יראתו עבדו אז ביראה ופחד ואם אהבתו באהבה אך לא היראת חטא כ"א הפחד וזה כמו למשל העבד החדש שאינו יודע עוד עבדות ורצון רבו ורואה בידי רבו במה שהוא עוסק ועושה ודאי זה חפצו, גם העבד שרוצה לעשות רצון רבו לבד ואין כוונתו לפרס נמי עושה כן עד שיודע ממילא מה לעשות והאיך להתנהג לרצון רבו, וזה הנה כעיני עבדים אל יד כו' וכן שפחה אל יד גברתה כו' והמשל הוא על האהבה ויראה שנקראים ידים שבהם נושאים ונותנים תענוג להבורא ב"ה ולוקחים ממנו כל השפע, עד שיחננו

פי' יזכנו לחכמתו שנדע האיך לעבוד, נמצא מהוראת חטא זוכה לאהבה, שלא לחוש כ"א לעשות רצונו ות' ורצונו הוא אהבה לו יתברך כנ"ל. וזה אפילו נוטל את נפשך שאין כוונתו לגמול. או להנצל מגיהנם כ"א לרצונו ית', וזה י"ל דהנה הראשון הוא היראה זה השער כו' וכן פרשנו בזאת יבא אהרן עי"ד היראה ובא מדרגת האהבה נקרא אהרן הכהן שושבינא דמטרוניתא, כי באהבה מתקשרים העולמות וכנ"י בה' ית' ומזה אל הקודש היא חכמה כנ"ל, וזה י"ל ויבן ערי מסכנות הוא אוצרות לפרעה הוא החכמה שנקרא פרעה כנ"ל על שמגלה לאדם דרך ילכו בה, שיש לו שכל האיך להתנהג בעבודתו ית' וזה נמי ממסכנות, שעודד קדושתו ית' לאדם נעשה עני ושפל בדעתו שמשיג שהוא אין נגדו ואינו יוצא ידי חובתו כלל, וכן לשון אוצרו, כדאיתא במסכת שבת ערבת בהן קב חומטין, אמר לא אמר מוטב שלא העלת שאין מתקיימת התורה ומצות בלא יראה לפחות ואהבה יותר טוב, וגם איתא בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא. ע"כ נקרא היראה ואהבה מסכנות לפרעה כו' את פיתום, י"ל קאי אוראה פי של התם התמימות כמו ויעקב איש תם כי היראה הוא התחלה כמו פי האדם הוא התחלה להבין שכלו וחפצו וענינו, ורעמסס י"ל הוא האהבה לשון מתרוסס כמו שאמרו רז"ל שעו"ד האהבה הגדולה אינו חושש עניני הגוף וכמעט מבטל עצמו ממציאות. ועובד בכח גדול, הגם שעזר אל שאינו מזיק לו כ"א לפי חפצו ותאותו לו יתברך מתרוסס וזה י"ל גם כאן ויסעו בני ישראל מרעמסס, היא האהבה, סוכותה לשון סוכין ביפי' היא החכמה כנ"ל כמה וכמה פעמים שעי"ד האהבה פותח הבורא ב"ה לאדם שערי חכמה. ולהנחיל אוהבי יש היא החכמה יש מאין כמו והחכמה מאין תמצא וכנ"ל:

וזה י"ל כשש מאות אלף ר"ל פי' הצדיק הנ"ל הוא שקול כשש מאות כו'. הם הגברים לבד מטף, כמו שאיתא במשה רבינו ע"ה ששקול ככל ישראל, ודאי גם כהטף:

שם ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה, י"ל הנה איתא הרואה ירק בכרם ואמר כשאגיע לה אלקטנו מותר, כשאחזור אלקטנו, אם הוסיף מאתים אסור י"ל דהנה איתא לעיל שעיקר רצונו יתברך מאתנו אהבתו בלבנו, ולקלס לפניו ית' וזה הוא באהבתו ודאי, אך גם וראה צריך לאדם לפעמי' כשאינו במדרגה העליונה כנ"ל נ"ל בשם הרב המגיד מראוונא ז"ל, על אף ודי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, והנה מהאהבה הוא התלהבות לו ית' ופשוט האהבה הוא דבוקות בו ותברך כמו מי שאוהב דבר הוא חושב אותו דבר והוא תקוע בלבו, מכ"ש ברוחניות הוא בלבו מקושר באותו רוחניות, וכן אהבה גימט' אחד, וזה י"ל הרואה ירק בכרם, כי כרם נקרא הדבקות בו ית'. כמו שכתוב שמוני נוטרה כו' כרמי שלי לא נטרתי, וכן פשוט כי בכרם יש יין המשומר בענביו הוא מעוה"ב

מעין זיו השכינה, וידוע שבת הוא א' מס' מעוה"ב וכן עוד דהנה נקרא יין המשומר בענביו, למשל יין מביא שמחה לאדם אם שותה במדה הראוי' ויין טוב בוער בלב האדם, כן המשל על הדביקות והתלהבות להבורא ב"ה, וזה בא מאהבה בא התלהבות ותבערה בלב האדם לו ית'. ע"כ הוא נקרא כרם, וירק י"ל נקרא הוראת חטא שממנה בא עצבות, אם הוא בתמידות בלא אהבה, ומעצבות בא לידי קרי, אך היראה בעצמה אינה עצבות ע"כ רק אותיות של קרי הוא ירק, וכן היראה הוא שלא יחטא וקרוב הוא לפרס לש"י עולמות, ע"כ גימט' ש"י, י"ל וזה הרואה ירק בכרם, כשהוא בדבקות בא לו יראה שמזכיר אותו החטאים ושפלותו, וזה גורם לו בלבול מדבקות, כי מזכיר אותו שאינו ראוי לשבחו ית'. וכן בתורה כמו שכתוב ולרשע אמר אלקים כו'. וכן איתא בהאר"י ז"ל שבעוד שלא שב נותן חלילה כח במ"ט לסט"א ר"ל, ובאמת בעזיבת חטא די לזה ואח"כ כשתהיה אפשר לו יתקן יותר בוידוי וחרטה בפירוש ובסיגוף אם תהי' אפשר לו, וכן פרשנו ומודה ועוזב ירוחם לשון דרחים רבנן, פי' אפשר שיבא לאהבתו ית' אם מודה ועוזב, כי מקובל עבדות שלו והוא רצוי, אך אח"כ יעשה מה שלבו חפץ בתשובה, וכן שמעתי מספר בשם הרב ר' ישראל בע"ש ז"ל, וזה הרואה כו' ואמר כשאניע לה פי' אח"כ שלא יהיה בדבקות יזכור אותה יראה שלו שמזכירו מותר, פי' אינו מזיק לו היראה לבטלה מהדבקות, כשאחזור אלקטנו, פי' רוצה תיכף לשוב בתשובה ולחזור מחטאיו וללקוט את היראה כנ"ל, אם הוסיף מאתים אסור, פי' אם שהה כ"כ ועשה פעולה בה והוסיף מאתים, פי' שנתדבק בהבורא ב"ה באותה היראה וזה נקרא הוסיף מאתים, כי עושה יחוד מתתא לעילא בעשר ספירות שכלולים יחד, א' מא' הוה מאה, ועילא לתתא מאה הוה מאתים, כי ממשיך שפט מ"נ ומ"ד בה אסור בה, פי' קשור בה קשה לו הדבקות כי בלבלה אותה המחשבה הנ"ל משא"כ אם לא שהה בה כ"א במהרה מודה ועוזב ירוחם יכול להיות לו הדבקות כנ"ל, וזה י"ל ושמרת את החוקה הזאת למועדה כו'. דהנה היראה נקרא חוקה וכן כתיב זאת חקת התורה לשון חק וגבול שלא יעבור משא"כ באהבתו יתברך פעמים אינו חושש כ"כ בחשש חטא כנ"ל שלא להתבלבלו מאהבתו ודבקותו יתברך, וגם הוא התפשט' ומסירת כל אשר לו לו ית'. ומתנהג יותר מכחו לו ית' בלי חק והיראה נקראת זאת שהוא (נקראת) נראה שאינו עובר משא"כ אהבה הוא בלב ואינו ניכר במעשיו אם מדקדק הוא במצות כי עיקר הוא בלב אהבתו, והנה על שיראה אינה העיקר נקראת נוקבא וזאת נקראת וזה י"ל זאת חקת התורה כנ"ל, וזה י"ל ושמרת את החוקה הזאת למועדה, פי' לזמנה המיוחדת בעת שאין האדם בדבקות והתלהבות והשגתו ית' שאין שיעור לחכמתו, וזה למועדה מימים ימימה, כי אהבתו נקראת יום כנ"ל. נשכח העוד:

גליון (**וזה**) י"ל מימים הוא כשנסתלק ממנו יזהר ביראה עי"ד זה יבא לאהבה גדולה יותר, וזה ימימה כי תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל ה' בסופה, ולזכרון בין עיניך, פירושו על התפילין של ראש, שהוא מוחין של אהבה כמו שפרשנו, ונ"ל שכתבתי כבר במקום אחר, והאהבה מביא זכירה את הבורא ב"ה, וזה למען תהיה תורת ה' בפיך כי ע"י זכירה תהיה כל דבורך תורת ה'. כמו ששמעתי ממורי שיחיה, ודברת בם שיהיה השיחות חולין הכל דברי תורה, וזה עי"ד אהבת הבורא ב"ה, וזה כי ביד חזקה הוציאך כו'. וזה מעורר האהבה, ובשביל שהעובדי כוכבים גם הטובים אין להם כ"א יראה ולא אהבה וסימן גר צדק ע"כ וראו כל עמי כו' ויראו ממך אלו תפילין שבראש ע"כ היה כתוב על הגליון כ"י הקדוש:

ויאפו את הבצק אשר הוציאו כו'. הנה איתא בצקות של נכרים אדם ממלא כרסו מהם בפסח ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה, דהנה כתיב טרף נתן ליראיו וזכור לעולם בריתו, כו הנה כתיב ובגוים לא יתחשב, ידוע הפירוש רש"י ז"ל, כשישראל שמחים והם בשלוה, הם לבדם ויש להם העיקר וכשעובדי כוכבים יש להם שלוה אוכלים ישראל עמהם, ובגוים לא יתחשב להם להחזיר אח"כ, וזה טרף נתן ליראיו, שהוא ית' טורף מן העובדי כוכבים ליראיו, ונתן לשון מתנה בלא נכיון אח"כ, וכן י"ל משגיא לגוים גם בענין זה, וזה י"ל בצקות של נכרים, הוא השפע שכל סעודה נקרא לחם ושורש שפע נקרא בצק, אדם ממלא כריסו מהם, אדם נקראים ישראל לוקחין מהם כל צורכם בחסד ורחמים, וזה בפסח ברחמים, כפי' רש"י על ופסח וחמל, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה, פי' הגם שהוא עתה אין כוונתו לשמים, בלבד שאח"כ תמשך מזה כזית, פי' לבטוח בה' ית' לבד כמו שאיתא שאמרה יונה לפני הקב"ה יהי רצון שיהיה מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך כו', וזה י"ל כזית מצה בלא חמץ חטא באחרונה. כי לטובה דן את האדם על שם סופו כידוע כ"א לרעה אם וחטא אח"כ איתא שאומר הקב"ה באשר הוא שם, היותר נשכח:

פרשת בשלח

הנה י"ל הצדיק נקרא פרעה על שהוא מגלה כבוד שמים בתפלתו שפועל נסים נגלים לשון פרוע הוא כו'. והנה הצדיק מחזיר למוטב את העולם ומקרבם לו ית'. וזה י"ל ויהי בשלח פרעה את העם ולא נהגם במדת הדין, וזה ולא נחם אלקים כמו באלקים, רק האיך מנהיגם דרך ארץ פלישתים, לשון מבוי מפולש להם דרך הארציות להיות להם כל טוב, כי קרוב הוא דרך זה להיותם טוב לה' ית'. כי אמר אלקים פן ינחם העם,

פי' (אם) שמא ינחם העם במדת הדין בראותם מלחמה הוא הנסיון מלחמת היצה"ר. ושבו מצרימה, ומה עושה במדת הדין משם ממשיך פרנסה ועושר להעולם. כי שלחן בצפון ומצפון זהב יאתה, וזה ויסב אלקים את העם לשון הסבה כדאיתא בבעל הטורים, דרך המדבר ים סוף פרשנו בספר הראשון נ"ל איתא קאי על המזל שתלוים בה בני חיי ומזוני דלא בזכותא כי הגם שאינו כדאי לנס יכולים להמשיך לו מהמזל דברים הללו בענינים מסוגלים בזכות צדקה, וכן נמי רק בתפלה וים סוף נקרא הדיבור שכל רצונו בא לדיבור פה ומעשיו והכל אחד כי גם הדיבור נקרא מעשה כמו שאמרו רז"ל עקימת שפתיו הוה מעשה, וכן שמעתי מהרב המגיד מראוונא ר"ב ז"ל כי במלך הדיבור שלו הוה מעשה כי הוא אינו עושה בידים רק מצוה ונעשה כן, והנה ה' מוצאות הפה וכל דבר שבקדושה אינו פחות מעשרה, ה' פ' יוד גימ' ים, סוף, לשון סוף כי הדיבור הוא סוף המדרגות שכל הנחלים הולכים אל הים כל המדות הטוב והתפשטות הרצון הטוב להטיב ויש עוד ים החכמה ים של שלמה הוא הבינה במחשבה, כי מה שעלה ברצונו להתנהג מבין בחכמתו ומחשב כן והמחשבה ג"כ הוא באותיות רוחניות מאוד כן ראיתי מהרב הנ"ל על פום ממלל רברבן אותיות גדולות כי רוחניות גדול יותר הרבה מאוד מאין רוחניות כ"כ ע"כ נקרא ים של שלמה כי במחשבה הוא אחדות גמור ושלום הכל משא"כ בדיבור נקראים האותיות בפירוש וע"כ היה שלשים אמה על שחב"ד הוא אחדות וכל א' כלול מעשרה ועוד טעם ורוחב עשרה כי הכל אחדות, וע"כ ים הנ"ל נקרא ים סוף ממשיך לשם מהמדבר הוא המזל שהוא הפקר גם שבזכות אינו כדאי, ע"כ נקרא מדבר, וחמושים, פי' אם הם מזוינים נגד מלחמת היצה"ר הנ"ל שיש להם כל טוב עלו בני ישראל כו':

כתיב כי עבדים אנחנו ובעבדותינו לא עזבנו אלקינו כו'. י"ל דהנה כתיב אם אב אני אי' כבודי ואם אדונים אני אי' מוראי, כי העובד מאהבה נקרא בן שמכבד את אביו כמו שפירשו רז"ל על שכתוב בכבוד אב קודם ובמורא אם קודם, כי את אמו מכבד יותר כי משדלתו בדברים אוהב אותה יותר כו'. הנה כבוד בא מאהבה ע"כ כתיב אם אב אני כו'. וכן יראה שייך בעבד כמו שכתיב אם אדונים אני אי' מוראי, וזה י"ל דהנה האדם מעורר למעלה במחשבתו הטהורה והנה ביראה הוא רחקות כמשל מי שמתירא מאדם מאוד נשמר ממנו ואינו מראה עצמו לפניו שמעורר למעלה ג"כ רחקות חלילה לא כן אדרבה מעורר רחמים וכל שפע ואהבה, וזה הנה עין ה' אל יראיו כו'. והנה הגם שעזרא ודאי עבד מאהבה נתלבש בחלוקו של ישראל. כמו שאיתא בשמואל הנביא וזה יש לומר כי עבדים אנחנו עובדים מיראה, אעפ"כ בעבודתינו לא עזבנו אלקינו העלנו ממדרגת

עבדות למדרגת בן ויט עלינו חסד ולא פחד, ושנהו' לפני מלכי מדי ופרס פי' עליונים מהם וקודם להם:

ויהי בשלח פרעה כו'. דהנה איתא בספר הישר של ר"ת ז"ל, דלהבעל תשובה עושה הקב"ה נסים ונפלאות ושומע תפלתו כדי לקרבו אליו ית' שלא ישוב לכסלה חלילה ע"כ מקרבו הוא ית'. וזה ימינו פשוטה לקבל שבים, וי"ל עוד ג"כ בענין אחר משים שהבע"ת הוא לב נשבר ונדכה, כי הבא לטהר מסייעין לו והבא לשוב מתגלה וניכר לו מה שעבר ומתגלה לו גודל העבירות כדי שישוב כראוי ומשום שלא ייאש עצמו ושלא תהיה לו עצבות מראין לו מן השמים אהבה ונותן לו ית' רחמים, והנה י"ל התשובה נקרא פרעה לשין פרוע הוא כי השב נתגלה לו יותר דרכי התשובה והעבירות שעבר, וי"ל נמי היצה"ר נקרא פרעה לשון תפריעו את העם ממעשיו כי הוא מבלבל ומבטל מעשות רצונו ית'. וזה י"ל ויהי בשלח פרעה את העם, י"ל האברים מלהיות תחת היצה"ר, וכמו שפירשו ז"ל בזוהר על והיה מחניך קדוש הם רמ"ח שייפין, ולא נחם אלקי' פי' בדין כ"א דרך ארץ פלשתים להיות מפולש להם הארציות, כי קרוב הוא עי"ד זה לרצונו ית'. כי אמר אלקים פן ינחם העם אם יתנהגו עפ"י הדין הנקרא אלקים בראותם מלחמה ושבו מצרימה וכנ"ל, וגם פשוט ולא נחם אלקים לא נהגם הבורא ב"ה דרך ארץ פלשתים מרומז על הדינין כידוע מהאר"י ז"ל, כי קרוב הוא, הגם שהיה קרוב יותר עפ"י נסיון, כי אמר כו' בראותם מלחמה ושבו כו'. ויסב אלקים את העם, דהנה כתיב מה רב טובך אשר צפנת ליראיך וטוב הצפון ומה לשון צפון, וגם איתא שלחן בצפון, דהנה עולם חסד יבנה, הבורא ב"ה ברא את העולמות כדי להטיב לברואיו אך אם היה משפיע טובו ואורו בלי שום צמצום לא היה אפשר לעולמות לסבול ולא היה הכוונה בא מכח אל הפועל להשפיע ע"כ צמצם ית' אורו הגדול עי"ד בא האור בדרך היכולת לסבול ולהנות מאורו, וזה הוא הרחמים ושורש יעקב, ע"כ הוא מבחר שבאבות, והשורש הוא אברהם, והנה לפי זה הדין ג"כ לצורך חסד וטפל אל החסד ותולדת החסד וממנו נולד הרחמים, וזה ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד כו'. והנה העוקר הוא עשות רצונו ית'. ולא יהיה נהמא דכסופא וזה עיקר הטובה, אך לזה צריך מה שיצר יתב' גם היצה"ר הוא עבדות הבורא ב"ה שלא לשמוע אליו אדרבה להכניעהו תחת היצה"ט להיות לבבו נאמן לפניו, והנה לפי זה היצה"ר צורך להעיקר ע"כ שורש היצה"ט בימין הוא העיקר באדם למשל והיצה"ר שורשו בשמאל הטפל באדם, והנה מי שמשעבד היצה"ר להיצה"ט מעורר כן שיהיה הכל כהשורש להיות הדין משועבד וטפל להחסד שהוא העיקר כנ"ל, וזה טוב הצפון שפעל כן שהביא הצפון תחת הימין ממילא נמתקין הדינין עי"ד ויש לו תענוג משורש

זה וכן נמי נקרא היצה"ר צפוני. והנה העיקר צורך הוא להאדם לחיות אך מפני שאי אפשר בלא מזוני צריכין נמי להם והוא טפל להחיים הוא כנ"ל ע"כ איתא שלחן בצפון. והנה בדרך זה גם עושר הוא לצורך רצונו ית' לעבוד מתוך הרחבת הלב, ולכבוד שמים, כדאיתא הנוי והעושר כו' נאה לצדיקים כו' ע"כ כתיב מצפון זהב יאתה ע"ש צפון וימין זה עיקר וזה טפל, ובדרך אפשר להמתיק הדין בשורשו שהוא טפל, להחסד, והדין הוא רק להטיב דהיינו הצמצום כנ"ל, ובדרך זה בא המן הוא מגבורות שני אותיות ראשונות ממנצפך כידוע, וזה י"ל ויסב אלקים את העם לשון הסיבו, פי' המתיק הדין הקשה והיה זן אותם עי"ד זה, וקאמר דרך המדבר ים סוף דהנה כתיב כל הנחלים הולכים אל הים, כי יש ים החכמה הוא ים של שלמה (ט"כ הוה עשרה) כי מן הנעלם דלא אתידע בא ונעתק להיות סיבה לחפוץ להתנהג במדות כמו להטיב ומהסיבה שמסבב להתנהג כן בא שבחכמתו מבין ומחשב ויודע האיך יתנהג ומה לאהוב ומה לשנוא שהוא ההיפוך מחפצו ורצונו ומה שתהיה תפארתו וינצח לזה להתנהג דוקא כן ויודה לזה ויביא המדות מכח אל הפועל המעשה להטיב ולהשפיע ולדברים טובים בענין זה וזה כל הנחלים הולכים אל הים הוא המחשבה וספר הקודם נ"ל מבואר שם מדוע גם המחשבה נקרא ים, שכפי חפצו ורצונו להתנהג כן בא למחשבתו ומבין וחושב האיך ליישר מדותיו לזה הענין והמעשים בענין זה נקרא ים סוף לשון קץ וסוף ושכל הנחלים ממדותיו באים אל הים. והנה המזל התלוים בו בני חיי ומזוני נקרא מדבר על שהוא כמו הפקר לכל הבא ומשיג משם להמשיך כי לא בזכותא תליא כ"א במזלא. ופרושו הגם שאינו כדאי עי"ד זכות, ג"כ יכול להמשיך משם כי ודאי אין הכוונה שזכות לא יועיל כי הלא מצינו זכות תולה במים המאררים וכן זכות הצדקה גורם חיי כמו שכתוב כן צדקה לחיים, וכן בכמה מקומות וכן זכות א"י מועיל לילד וכן זכות מעשר מועיל להתעשר וכן לא ראיתי צדיק נעזב יש לו פרנסה ומזוני, וזה י"ל דרך המדבר המזל כנ"ל, אל ים סוף משם הסיב והזון את העם, וחמושים עלו בני ישראל כו' דהנה ידוע הנס שכבר נעשה נקל לעוררו עוד כיון שכבר נפתח השער על זה כידוע, וכן פרשנו נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך, פי' הלא כבר עשיתי כן וגם עתה תהיה כן כוש וסבא תחתיך, וזה י"ל וחמושים פי' מזוינים עלו בני ישראל מארץ מצרים שבאותו נס הם מזוינים להנצל מכל שונא וכו' כמו אז:

ה' ילחם לכם כו', דהנה כתיב לכו לחמו בלחמי, י"ל דהנה המוכיחים הם כמו מקטרגים ושלא יעוררו שום דין לא על העם ולא עליהם האמת הוא מי שכוונתו לשמים אינו כן אדרבה אמרו רז"ל בזמן דאיכא תוכחה בעולם איכא שלום בזה נקרא כמו דין שמצער את העולם ועושה מלחמה עם היצה"ר ואם יש דין למטה אין דין למעלה ע"כ איכא שלום

בעולם, זה י"ל לכו לחמו בלחמי הוא להוכיח את העולם לכבוד שמים ושתו ביין מסכתי לשון מזיגה את היין במים הוא מרומז המתקת הדין פי' יהיו נמתקין הדינין שעליכם. ועוד י"ל פשוט לכו מחיל ובאיזה דרך אומר לחמו הוא לימוד תורה תזכרו בלחמי תזכרו שהוא תורת דברי אלקים חיים כדי שתלמדו ביראה ואהבה עי"ד זה תלכו מחיל אל חיל ותקרו הולכים:

והנה י"ל כאן ה' ילחם לכם ואתם תחרישון פי' תחשבו כן כמו לב חורש וכמו שכתוב רצון יראיו יעשה כו' והמותר נשכח:

פרשת יתרו

נשאלתי למה כפל הפסוק טעם שמות בני משה. י"ל דהנה איתא שיתרו התנה עם משה להקנות לו בן ראשון לע"ג. ידוע פי' הרב ר' משה אלשיך ז"ל אך לפי פשוטו י"ל שע"כ קרא שם הראשון גרשון והשני אליעזר ולכאורה להיפך היה ראוי, כי קודם לפרסם הנס שהצילו מחרב פרעה אך י"ל שזה התנצלות על שהסכים לתנאו, אמר גר הייתי כו' ולא היה לו ברירה, כי לא רצה ליתן לו אשה, וכמו שאמר ישעי' לחזקי' בהדי כבשי דרחמנא כו' וכן כאן נמי כן אך אעפ"כ וצא ממנו יהונתן כידוע ומשה י"ל השיג זה והתנצל עצמו בשמו גרשון כנ"ל ואח"כ הזכיר הנס והנה ידוע שכשל עוזר ונפל עזור אם יתרו שב להתגייר לא יזיק תנאו שבא ממנו ואין להקשות למה חטא יהונתן הואיל שלא היה כוונתו כ"א לפנים ובשביל ממון ואם לא היה שב יתרו היה חלילה כמה רשעים. וזה י"ל שיתרו שלח שישתדל משה עמו בכל התאמצות לגיורו וכמו שאמר צא בגין אשתך ואם לאו בגינה צא בגין שני בניה, י"ל כן דהנה היה לו בת עובד כוכבים ואם ישיב תהיה בת יהודי ואם אינו רוצה לדור עמה כאשר באמת צא בגין שני בני כ"א היא בת יהודי למפרע בנים טובים יותר וכן י"ל נמי שהזכירו שמות בניו כן שיזכור תנאו ויראה לגיירו כראוי מהרה ויהיה בנו ויוצאי חלציו טובים כנ"ל, והנה ידוע שבבן השני יש בו משורש בן הראשון וכן כולם, שע"כ מרבינן מכבד את אביך כו' לרבות אחיך הגדול וזה הזכיר שם השני כנ"ל להזכיר התנאי ושתהי' טוב להשני ג"כ:

מדרש ומשה עלה אל האלהים. משה עלה בענן וירד בענן וזכות אבות עולה ויורדת עמו, אינו מובן לכאורה, ובעזרת אל ית' נתפרש דהנה כתיב ועתה שמע בקולי איעצך ויהי אלקים עמך כו'. זה ויהי אלקים עמך אינו מובן כלל בפשיטות, ופי' רש"י ידוע וזה כתיב אח"כ וצוך אלקים משא"כ כאן הוא לשון אחר ומיותר ואינו מובן על זה ונראה דהנה פרשנו על פסוק והשתו' כדת אין אונס כי כן יסד המלך כו'. י"ל היסוד של רצונו ית'

לקיים את התורה ולא לעבור שלא להכשל הוא להיות נכנע ואז ה' אתו כי את דכא ושפל רוח, וממילא אינו יכול היצה"ר והסט"א לגשת אליו וזה והשתו' כדת לשון אבן שתי' ממנו הושתת עולם לשון השתות ושת' ממנו הושתת עולם וזה והשתי' היסוד, כדת. לקיים את התורה, און אונס, פי' צריך לאנס עצמו להשיג מדרגת אין, וזה אשא עיני אל ההרים, הוא כמה מיני יצה"ר הנקרא הר וקאמר מאין הוא כניעה יבוא עזרי כיצד קאמר עזרי מעם ה' כו' כי עי"ד זה אנו עם ה' וקאמר טעם כי כן יסד המלך ב"ה על כל רב ביתו וכמו שאיתא בזוהר שלח רב מתיבתא אמר) מאן דזעיר הוא פי' בעצמו הוא זעיר ושפל בעיניו, וכמו שאיתא גם בגמרא עולם הפוך ראיתי. וקאמר אנן כי דחשיבי כאן כן גם שם משום שהגם שהיו חשובים הלא בעצמם ובדעתם היו זעירים ושפלים וזה כי כן וסד המלך על כל רב ביתו להיות רב בביתו כנ"ל ופי' עוד טעם לעשות כרצון איש ואיש דהנה הצדיק צריך להמשיך שפע להעולם והנה אם בדעתו הוא שפל ונכנע, ממשיך כן לפי ערכו ג"כ לשפלים וכן לגדולים כמו שהוא עי"ד זה גדול וזה חפץ הבורא להטיב יותר מה שאפשר כי חפץ חסד הוא, וזה לעשות כרצון איש ואיש, וזה י"ל גם כאן שמע בקולי כו'. דודאי יתרו היה חכם וידע ערכו, שהוא היה קודם כומר לע"ג, וכן איתא חותן משה תלה הגדולה במשה האיך יהיה משה ציית לו ע"כ אמר שמע בקולי איעצך תרויח עי"ד זה ויהי אלקים עמך עי"ד שתתנהג בשפלות כנ"ל, וזה י"ל המדרש דהנה איתא הוי קבל וקים לשון חשוך וכן ענן י"ל כן לשון חשוך ושפל, והיה קשה להמדרש יכתוב ויעל משה אל האלהים כמו שכתוב ויסעו ויחנו ויחן לזה פי' משה עלה בענן פי' בהכנעה וגם הירידה שכבר היה אצל אלקים וזה כתוב ומשה בשביל שהיה משה עניו מכל האדם עלה אל האלקים, וקשה האיך אפשר להיות שפל בעיניו, הלא מדוע היה לו מדרגה זו לעלות אל האלקים, לזה אמר זכות אבות עולה ויורדת עמו כי היה תולה בזכות אבות, לא מצד זכות (נ' שצ"ל זכותו] אבות וק"ל:

פרשת משפטים

הנה כתיב חוקיו ומשפטיו לישראל כו'. י"ל חוקיו נקראים יראת שמים, שעי"ד היראה עושה לו האדם חוק וגבול מה לעשות ומה שלא לעשות, וגם שאינו מרגיש טעם ע"כ נקרא חוקים לשון חוק וגבול, ולשון חקיקה שמצמצם עצמו מעניניו בשביל יראת הבורא ב"ה, משא"כ אהבה נקרא משפט שיש לו טעם בהעבדות שלו, והנה בעובדי כוכבים גם אם יזדמן חסיד עובד כוכבים, הוא מיראה לבד, וכמו גם באיוב כתיב ירא אלקים, ודוק ותשכח, וזה חוקיו ומשפטיו לישראל לא עשה כן לכל גוי, אפי' יש להם לפעם

חוק ומשפטים בל ידעום, וזה י"ל ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ולא לפני עובדי כוכבים, וזה י"ל כשלחן ערוך ומוכן לאכול פי' להיות טעם בעבדות:

דהנה כתיב מגיד דבריו ליעקב כו' לא עשה כן לכל גוי כו', קשה יכתוב בקיצור לא עשה זה לכל גוי ולמה עוד ומשפטים בל ידעום הלא קאי על הכל לא עשה כן לכל גוי ומהסוף משמע רק משפטים בל ידעום, גם הלשון כן היה לכתוב זה, אך בקיצור דהנה כתיב כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל, ידוע פי' רז"ל, וי"ל עוד דהנה יש מדרגה לעבוד את ה' ית' ביראה וזה שוה לכל נפש גם בעובדי כוכבים אפשר כן, וזה כתיב והאלקים עשה שייראו מלפניו, כולל כל העשי', וזה מלך אלקים על גוים, אך אעפ"כ אות יראה ואית וראה, ודאי עובד כוכבים אינו יכול להשיג יראה עליונה כ"א יראה תחתונה, והנה מי שהוא במדרגה קטנה די לו היראה, משא"כ לצדיקים ראוים טוב לעבוד באהבה, וזה י"ל כה תאמר לבית יעקב, כה הוא יראה, כה י"ל עוד כ"ה אתון דיחודא הוא אמונה והיראה אחת היא, ותגיד הוא אהבה לשון אגדה, וזה לבני ישראל והנה היראה נקרא דבור לשון קשה, ואהבה נקרא משפט כמו משפט בטעם הדבר, כי יש לו טעם בעבדות ויש עוד כי צריך צדיק להמשיך שפע להעולם נקרא חק כמו הטריפני לחם חוקי ותתן טרף לביתה וחוק לנערותיה וזה י"ל מגיד דבריו ליעקב, היראה שלו היא יראה עליונה וזה דבריו ליעקב משא"כ לישראל נותן חוקיו כח להמשיך שפע וגם משפטיו הוא אהבה וזה עון משפט, פרשו ז"ל על אברהם ולזה אומר לא עשה כן לכל גוי. פי' הגם שגם בעובדי כוכבים אפשר להיות להם יראה, לא כן הוא כמו לישראל כנ"ל כי אין להם כ"א יראה תחתונה ומשפטים בל ידעום כלל, וזה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, ולא לפני עובדי כוכבים:

במדרש לא תהיה לו כנושה, הדא הוא דכתיב מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו, עד היכן עד עבד לוה לאיש מלוה כביכול, י"ל דיש דקדוק לו הוא מיותר ע"כ פי' הה"ד מלוה ה' חונן דל, פי' להעני לא תהיה כנושה. משא"כ לה' כביכול, כי הוא חפץ חסד רוצה בזה להיות אדם תקיף בדעתו להתפלל ולבטל גזירות ולהמשיך רחמים, וזה לא תהיה לו כנושה, משא"כ להקב"ה כביכול כנ"ל:

ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי כו'. דהנה איתא נ"ל בספר שבט מוסר, לומר האדם בפה מלא קודם עניני עולם הזה כמו אכילה ושתיה וכדומה לו לומר בפה מלא הריני מוכן לאכול להיות לי כח לרצון אל ולקיים מצותו שצוונו השמר לך ושמור נפשך מאד ואכלת ושבעת כו' וכיוצא בזה וכן בשאר עניני גשמיות, וכמו שאיתא בחובת הלבבות, וכן כשנוסע לסחורה יאמר בפה מלא הריני נוסע לסחורה להיות לו

ממון לכבוד השי"ת לשלם שכר לימוד בני, להיות בנו תלמודי חכמים עוסקים בתורה ובמצות לשם שמים וכן להשיא בנותי לת"ח. ולכבד את השבת וליתן צדקות ומעשר וכיוצא בזה, ובזה מקשר עסקיו בו ית' והגם שבא אח"כ הנאות גשמיות זה רק במחשבה והעיקר היה במחשבה ודבור וכן הכל הולך אחר המתחיל, ויש לו עי"ד זה עזר וסיוע להיות כוונתו לשמים ושלא תבטל אותו הנהגותו מדבקותו ית'. וזה י"ל ראשית בכורי אדמתך פי' הראשית הוא המחשבה בכורי הוא דבור י"ל שבא מחשבתו לגמר אדמתך של הגשמיות תביא בית ה' אלקיך, אך כשהוא עוסק בתורה ותפלה לא יסמוך על זה לבד כ"א גם בשעת מעשה תהיה לו דחילו ורחימו והנה המחשבה שהוא חושב להתנהג לקראת אם ושורש של התנהגות, ואם היה סומך בתורה ותפלה על המחשבה ראשונה ודבוריו שאמר לשם יחיד גומר הדבר בזה, והגמר נקרא בישול כמו בישול התבואה, וזה לא תבשל גדי הוא לשון הגדה שיגיד הן תורה הן תפלה לא תגמור בחלב אמו של השורש שחשב ואמר קודם למה מתנהג כן בחלב לשון חלב ומיטב וכן פשוט כ"א בשעת מעשה נמי יחשוב לשמים ודחילו ורחימו כמו למשל ולד שנגמל ואינו צריך לחלב אמו כ"א אוכל לבדו ודו"ק. ועיין לקמן בעזרת הש"י בפ' תשא על פסוק זה שכתוב שם נמי עוד פי. ועוד איני זוכר כראוי:

את חג המצות תשמור. י"ל דאי' אין קשה כמחלוקת ואפי' לדבר מצוה אין להתקוטט וזה את חג המצית תשמור. לשון ריב ומצה וחג לשון יחוגו לחגא וי"ל עוד דהנה איתא בכתבי האריז"ל הנזהר ממשהו חמץ מובטח שלא יחטא. ודאי יש בחירה כ"א מירי באדם שאינו רוצה ליחטא הוא לו לתועלת, וזה י"ל את חג המצות תשמור כל השנה מליחטא:

פרשת תרומה

הנה איתא בספר רבינו בחיי על ופניהם איש אל אחיו כו'. איני זוכר עתה, י"ל דהנה כתיב ועשית כפורת זהב טהור, כי האדם הגם שלומד תורה ויש בו תורה ונעשה ארון קודש. צריך להיות לו הרהור תשובה לעיין ולפשפש במעשיו ולשוב עליהם שיתכפרו לו, וזה כפורת זהב מרומז בהיראה ודין שמחמיר על עצמו ומדקדק, וקאמר זהב טהור להיות היראה טהורה בלא שום סיג יראה אחרת או מרה שחורה ר"ל כו' ועשית שנים כרובים זהב קאי על האהבה ויראה שלו אם הם ברורים הוא בהם להבורא ב"ה כמו תינוק, וכמו שאמר דוד ע"ה כגמול עלי אמו כגמול עלי נפשי. (וי"ל השני פעמים על האהבה ויראה דו"ק), וזה שנים כרובים כמו תינוק להיות האהבה לבדה כן והיראה לבדה כן לא

דוקא ביחד מקשה תעשה אותם, פי' תהיה חזק וקשה בהם שלא תניח להעבירך מהם בשום דרך ואופן וצד שבעולם. משני קצות הכפורת שמהתשובה והפשפוש במעשים תמשך לך מהם האהבה והיראה ממילא הם טובים. ויהיו הכרובים פורשי כנפי' למעלה, פי' דהנה המצות נקראים כנפים וכנפי יונה על שכנסת ישראל ליונה אמתילא ומצות שהם בדחילו ורחימו פורחים לעילא, וזה ויהיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככי' בכנפיהם על הכפורת דהנה על ידי התשובה ועל ידי שמוצא לו חסרונות כמעט קשה להתרומם ולשבח ולפאר ליוצרנו יוצר הכל כראוי בשמחה, וזה הוא העיקר כי ברא הכל לקלוסו, וזה ויהיו הכרובים סוככים בכנפיהם על הכפור' שעי"ד שיעשה המצות בדחילו ורחימו תמשך לו קדושה ותבערה גדולה וישכח החסרון והעבירות. וזה על כל פשעים תכסה אהבה, ופניהם איש אל אחיו, פי' יפעול שיהיו פניו ית' ופני כנסת ישראל תמיד איש אל אחיו, כי הנה כשיש צדיקים מעלין תמיד מיין נוקבין התשוקה והצטרכות של כנסת ישראל אליו ית' וכן המעשים טובים, ויש להבורא ב"ה קורת רוח בהם ומשפיע תמיד לכנסת ישראל כל צרכה. ואח"כ בא תיכף תשוקה ואהבה בלב כנסת ישראל לה' ית', וחוזרים ומעלים מ"נ וחוזרים חלילה תמיד, ומה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, והנה המקבל נקרא נוקבא, ע"כ כנסת ישראל נקראת אשה, אך כשהקב"ה מקבל תמיד נחת רוח מכנ"י, נקראים נמי דכר משפיע תענוג לו ית' וזה ופניהם איש אל אחיו וזה י"ל אומר בספר הנ"ל כתלמיד לפני הרב ועיניו למטה, פי' תלמיד טוב שמחכים את רבו הוה הוא נמי רב ומשפיע להרב ועיניו של הרב להתלמיד:

פרשת תצוה

י"ל ועשה להם מכנסי בד כי'. דהנה כתיב אלקים מושיב יחידים ביתה כו' פרשו רז"ל טל זיווגים קשה לזוגם כקריעת ים סוף וזה מושיב יחידים ביתה הוא לזווג יחידים ביחד, וזה י"ל תראה לפעול שתהיה זווגים. ועשה להם מכנסי בד להכניס היחידים ביתה כנ"ל, ומכנסי לשון להכניס ביתה. בד, לשון לבד כמו שאמרו רז"ל חרב על הבדים שעוסקים בבד, וזה תעשה ותפעול לכסות בשר ערוה שלא תהיה זנות, ותפעול הן לצדיקים שאינם פוגמים ברית כמו יעקב אבינו ע"ה ששמר טיפה ראשונה, והן עוד אפילו בעלי עבירות, וזה ממתנים כמו שכתוב כחו במתניו, ועד ירכים הוא סוף המדרגות יהיו הזיווגים עוד י"ל תראה להדריכם להיות להם התבודדות לעיין בדרכיהם ולפשפש במעשיהם וזה ועשה להם מכנסי בד, להכניס אותם בהתבודדות לכסות בשר ערוה, שישובו על עונות שבא מבשר, הן לגדולים שכחם חזק, והן לקטנים טוב זה:

והיה פיו ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו סביב דהנה העבודה הרצוי' מאד הוא הצנע כל האפשר ועכ"פ שלא לגלות מעשיו הטובים, והוא סימן של לשמה, והנה ידוע מה שכתוב מי האיש החפץ חיים כו' נצור לשונך מרע, הוא מעבירות כמו לשון הרע ורכילות ושקר וריבוי שיחה עם האשה כידוע כו', וזה מרע ושפתיך מדבר מרמה. אף שאינו רע כ"כ פי' מדרגה למדרגה, וזה מדבר מרמה הוא אחד בפה ואחד בלב, ומזה יבא להזהר אח"כ סור מרע ואח"כ עשה טוב הוא יראה, ומזה אהבה הוא עשה אח"כ גם מדות טובות וזה בקש שלום ואח"כ יותר ורדפהו, הוא גם שלא במקומך כמאמר רז"ל, וזה בא מנצירות לשונו, כי גם פשוט טוב למעט בדבור, כי כל זמן שאדם מרבה דברים אי אפשר לבא לתשובה, כי אינו מתישב בדעתו כלל, משא"כ אם הוא מחריש לדעת מתישב ומתבונן יכול לזכור ולשוב להתנהג בטיב ולהתחרט על מה שצריך ומעין זה י"ל כאן והיה פי ראשו בתוכו כי יש דקדוק ראשו אינו מובן וי"ל פי ראשו יהיה בתוכו שלא יגלה מעבדות שלו והוא פי ראשו הוא עבודות הבורא יהיה בתוכו שלא יגלה, שפה יהיה לפיו, הוא מעניני גשמיות שלא נקרא פי ראשו כ"א פיו יהיה לו שפם סביב, כמו שארז"ל יש לו שתי חומות ויהיה מעשה אורג להיות בדבוריו הגשמיות ג"כ כוונה לרוחניות כידוע לנו, וזה מעשה אורג שיהיה ארוג בדבוריו עוד ענין לשמים, כפי תחרא יהיה לו, פי' מעוז ומחסה לו עי"ד זה להיות דבוק בו ית' וזה לא יקרע על ידי זה משורשו ות':

במדרש בקיצור להעלות אתכם בפני שתאורו לי כמו שהארתו לכם להעלות אתכם כו', שיאמרו ישראל מאירין למי שמאיר לכל, דהנה כבר אמורה כמה פעמים שהבורא ב"ה אמר שובו אלי ואשובה אליכם, ואנו אומרים השיבנו ה' אליך ונשיבה. ומי ינצח, ועוד הלא שני הפסוקים הם רוח הקודש ושניהם יתקיימו והאיך הוא, אך האמת כך אנו מתפללים יתן הבורא ב"ה התעוררות כן ברחמיו שנהיה אנו שבים אליו וישוב אלינו וזה השיבנו ה' אליך באופן שנשוב אנו כי הוא הכל יכול, כי יעזור לצדיקים שבכל דור לפעול נפלאותיו להגדיל אהבתו בלב ישראל לשוב עי"ד זה מאהבה והנה ידוע במצרים הי' מאת הבורא ב"ה בלא התעוררות כ"א העלה אותנו בחפזון למדרגה עליונה בליל פסח, וכדי שתהיה מעצמנו אמר אח"כ וישובו ויחנו כו' והוא הספירה עד שאנו באים בחג השבועות למ"ט שערי בינה ונתקיים בזה שובו אלי ואשובה אליכם. כי בא הקב"ה משמי שמים העליונים ונתיחד עם כנסת ישראל ונתן לנו התורה. והנה כמו צאתינו ממצרים אראנו נפלאות ג"כ יהיה גם ממנו ית' סייעתא אך לא בחפזון תלכו. והנה ידוע אשה כי תזריע וילדה אם כנסת ישראל מעוררת ילדה זכר, הוא שיר חדש דכר. אך איתא הרוצה להיות בניו זכרים יבעול וישנה כנ"ל, כי יעזור הבורא ויתן סיוע שנשוב אנו קודם

ויהוה אשה כי תזריע וילדה זכר, יהיה הגאולה שור חדש דכר, וזה י"ל שתאורו כמו שהארתי לכם קודם פי' במצרים בתחלה תאורו אתם לעורר מיין נוקבין למטה בנר מצוה ותורה אור, ויאמרו העובדי כוכבים ישראל מאירין למי שמאיר לכל, פי' אנו הגורמים זה שמעוררון מ"ן לו ית' להאיר לכל ולהשפיע לכל העולמות וזה י"ל דבר אל בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך פי' יהיו הם מעוררים מ"ן:

לפרשת שקלים

(שקלים דף ב') **בא**' באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים כו'. י"ל דהנה איתא אין בין אדר ראשון לאדר שני אלא קריאת המגילה ומתנות לאביונים הא לענין סדר פרשיות זה וזה שווין, י"ל דהנה האדם שהוא שב בתשובה ורוצה להיות צדיק ומתחרט על העבר כראוי הוא חזק בדעתו מאד מעין זה, ואי' ברוקח אין חוזק כחסידות בתחלתו ומקבל על עצמו ונודר נדרים וגומר בדעתו להתנהג באופן היותר מועיל ואח"כ יש שנחלש מעט התבערה אך הבא לטהר מסייעין לו שאח"כ חוזר ובא לו התעוררות והנה גם כן השני הוא קשה מאד ועושה לו סימן האיך נחלש קודם התבערה שיזהר מזה, וגם יכול ללמד לאחרים כיון שהוא בישוב הדעת ובבקיאות כבר בזה, וזה י"ל אין בין אדר ראשון הוא חוזק של החסידות כנ"ל. ואדר לשון חוזק ראשון לאדר השני שגם בראשון הוא טוב. והוא מגעת עד כסא הכבוד כי מדבק עצמו בגודל המרירות בו ית'. אך הוא בדרך כלל ובהעלם ואח"כ הוא יותר מגולה בסימנין וזה אלא קריאת המגילה שכבר הוא מובטח שלא ימוט ונושע משינאוו כמו בקריאת המגילה על שנאבדו השונאים ואנו ניצולים, וגם מגילה לשון גילוי דרך רחוב ולא בדרך כלל לבד כ"א בבקואו'. וגם מתנות לאביונים כי יכול להודיעם דרך טובה. וזה הוא המתנה העיקרית וקאמר הא לענין סדר פרשיות. פי' לפרוש מדרך המות לדרך חיים, זה וזה שווים כי גם בראשונה נעשה מקושר בה' ית' ופרוש מסט"א וכן בפעם השני בגלוי:

והנה יש צדיקים גדולים שהם תמיד כמו בראשונה, בוער בלבם התלהבות גדול לה' ית' כמו בראשונה. וזה שהם הולכים מחיל אל חיל. ובכל פעם מרגיש יותר גודל הפגם ומר לו יותר עברת רצונו ית'. שאתה גוחי מבטן כו' עלת כל העילות שאין נחשב נגדו, ואפילו נגד ברואיו עליונים וקדושתם הגדולה ומתמדה בלא מניעה אפי' רגע כמימרא. אעפ"כ גומל הבורא לו טובות בלי שיעור וכל מה שמתקרב האדם לה' ית' משיג יותר רוממותו ית' והטובות שגמל, ועל עבירות שהתודה עליהם יוה"כ שעבר חוזר ומתודה עליהם להבא אם הוא מתבייש מהם מאד. וזה י"ל תתחדש כנשר נעורוכי. לשון נעור ממעון

קדשו. ולשון חוזר וניעור. פי' התעוררות ראשון הוא גדול מאד. ואתה תתחדש כנשר נעורוכי. התעוררות בכל עת ורגע כמעט כי ודאי לא קאי דוקא על זקנים. כי דברי רוח הקודש הוא ושייך לכל ישראל לזקנים ולילידים. וזה י"ל בא' באדר במי שהוא אחד באדר בהחוזק שתמיד בוער בו התשובה. משמיעין על השקלים. דהנה יש ענינים שנראה לאדם שהוא לשמים ואין כן. וכן נראה שאין חטא ואין כן כי הדבר שקול. אך הצדיק הנ"ל נותן בו הקב"ה רוח קדושה ומשיג האמת. וזה משמיעין על השקלים. שאפשר לשקול בדעתו כן וכן. ועל הכלאים. מי שהוא הולך בדרך הישר ויש בו תערובות דק. וזה כלאים. בחמשה עשר בו קורים את המגילה. פי' כשהוא במדרגה עליונה יותר כמו בשבת קודש ובשעת התפלה. וכן נמי בעתים ביום ולילה (בו). וזה בחמשה שיש בו חמשה בחינות נשמה שלו בשלימות וזה עשר על הקדושה שאינה פחותה מעשר' ועל שהם מעשר ספירו'. קורים את המגילה בכרכין. במה שהם כרוכין בו עוזר להם הקב"ה על ידו אפילו בנסים ונפלאות. וזה קורין את המגילה. וכן אמרו רז"ל בפרק הרואה. הרואה מגלת אסתר בחלום נס נעשה לו. ומתקנין את הדרכים שיהיו הולכים בדרך טוב שיהיו הולכים בדרך אמת שלא יתעתעו חלילה. ואת הרחובות. הוא התלהבות. כי עי"ד היראה הוא מצמצם אדם עצמו באהבה הוא מתרחב וכן מתגדל. וכן שמעתי פי' על כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך. שתהי' לך התלהבות. כן שמעתי בשם הרב המגיד ר"מ שיחי' מזלאטשיב מגיד. וכן י"ל להיות הרחבת לב לעבודת שמים. ואת מקואות המים. מי שהוא מקוה חסד שנקרא מים מתקנין על ידו פי' נמתקין הדינין על ידו. ומציינים את הקברות. הוא דבקות גדול. כן איתא בשם גדול אחד בספר עין יעקב בהכותב. וכן פי' ולא ידע איש את קבורתו בדרך רמז. שלא השיג אדם מדרגתו לאיזה עולם משיג הוא בדבקותו בו ית' מציינין על ידו. כי יכולים להשיג דבקות על ידו בגילוי לציין עצמו לפעם אחר. ויוצאין אף על הכלאים. פי' יוצאים אפי' ואינם מתיראים מכלאו' מתערובי' ומין בשאינו מינו, כמו שכתוב ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם. אבל הכרוכים עם הצדיק הנ"ל. הגם שיוצאים בין בני אדם. הם טל הכלאים מושלים עליו. וי"ל אף על הכלאים כועסים הם על הכלאים. ואף לשון כעס הוא. כו נבזה הכלאים בעיניהם. כן הם חזקים בדבקותו ית':

פרשת זכור

זכור את אשר עשה לך עמלק כו'. דהנה שמעתי בשם הרבי איש האלקים ר' דוב מעזרוטשער שאמר כתיב הוי כל צמא לכו למים. נקרא התורה מים. ופעם כתיב הלא

כה דברי כאש. כי יש שני יצרים. האחד הוא מחמם את האדם לעבירה. והאחד הוא מקרר ומשליך עצלות על האדם מלקיים המצות. והנה איתא בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין. ע"כ ליצה"ר המחמם כתיב הוי כל צמא לכו למים. ועל המקרר כתיב כה דברי כאש עכ"ל. והנה ודאי לחמם הוא להמון עם. משא"כ לצדיקים לא שכיח כ"כ לחמם לטבורה, משא"כ היצה"ר השני נמצא גם בצדיקים, וכמו שאמרו רז"ל פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. כי זה מצוי כ"ז שלא נמחה עמלק וכדבעינן למימר לקמן. והנה ראיתי בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף. שמדקדק תמיד שיהיו שייכים כל המצות בכל זמן ובכל אדם. כי הוא עולם קטן. והאיך שייך מצות מחית זרעו של עמלק בכל אדם. וכן מענין בלעם הלא התורה היא תמידית. וי"ל כי היצה"ר הגורם עצלות ומקרר נקרא עמלק. עם לשון גחלים עוממות. עי"ד זה לק כי יורד ומסית עולה ומסטין כו'. ע"כ כתיב ויבא עמלק כו' ברפידים. ברפיון ידים מהתורה. והשני נקרא בלעם בל עם. פי' שלא יהיה עצל לעבירה כ"א זריז ומחומם. וכן נמי בלעם גרם זנות לעם ישראל. וזה י"ל זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. כשהייתם במעלה גדולה. אך קרך בדרך. פי' בדרך הידוע הישר הקר אותך וציין [אולי צ"ל וצינן אותך להתעצל ברפיון ידים מן התורה. עי"ד זה ויזנב בך כל הנחשלים כ"א אם הצדיקים מתעצלים חלילה יש לו כח יותר על החלושים ותלוים בהצדיקים. ואתה עיף ויגע כו'. כי השליך עליו עצלות. ולא ירא אלקים. כי אם אדם בא ליטהר מסייעין לו משמע הכל גם היצה"ר ראוי שיסייע. ע"כ אמר והיה בהניח ה' לך מכל אויביך מסביב הוא יצה"ר המחמם זה בא מסביב. כי עבירות לא שכיחות ליגמר כ"א עי"ד אדם עוד ולא בעצמו משא"כ עצלות הוא בתוך האדם עצמו ואין צריך לדבר אחר. וזה אומרו מסביב פי' כשתהיה צדיק תמחה את זכר עמלק מתחת השמים כו':

לפורים

אסתר **ליהודים** היתה אורה וכו'. ידוע מאמר רז"ל אורה זו תורה. ושמחה זו י"ט. וששון זו מילה. ויקר אלו תפלין. לכאורה אינו מובן כלל. אי קאי משום שחיו ואפשר לקיים המצות כי במתים חפשי, הלא כל מצות נמי. וצריך לדחוק שעל אלו המצות גזר אפילו ביני וביני בעוד חיים. וי"ל דצריך טעם על משלוח מנות ומתנות לאביונים. והנה איתא חייב אדם לבסומי בפורים עד דלא ידע בין ארור המן וברוך מרדכי. וגם לכאורה צריך טעם מה איכפת אם יודע שהמן ראוי לארור ומרדכי ברוך. הלא כן הוא האמת. אך הנה איתא מרדכי מן התורה מנין מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. דהנה מצינו יוסף זן ופרנס

את ישראל פרנסה תחתונה ידוע כמו שכתוב ויכלכל יוסף כו'. ומשה רוחניות תורה כידוע כי יש שני מיני צדיקים. וכל צדיק צריך להמשיך שפע. ויש צדיק עליון וצדיק שאינו כ"כ במעלה עליונה. והגם שודאי גם יוסף פרנס ברוחניות ע"כ כתיב ויכלכל. כי בפרנסה שממשיך מלמעלה עושה אחדות בכל העולמות שעובר השפע דרך כולם. והוא המשיך רוחניות וגשמיות. ע"כ כתיב ויכלכל שעושה בשני ענינים כללות עולמות. אך העיקר נגלה בגשמיות. ובמשה נמי היה מן בזכותו אך לא בגלוי זה בתורה ובאמת הכל אחדות כמו שכתוב ויקח משה את עצמות יוסף עמו. הוא כמו עצם השמים ומשה נקרא חכם וזכה לבינה. והוא (היסוד של חו"ב) שהמשיך למטה. ויוסף נמי נקרא נבון וחכם כי הכל אחדות. אעפ"כ זה עיקר שורשו בזה וזה בזה. וידוע שמרדכי היה ניצוץ משה בדורו ע"כ היה משה מתפלל למעלה והוא למטה וכן פרשנו על ליהודים היתה אורה לשון נקבה. כי מרדכי נקרא בן יאיר. שהוא היה ניצוץ משה. כמו תורה שבכתב שממנה יונק שבע"פ שנלמד מתורה שבכתב גם מה שהלכה למשה מסיני יש בה אסמכתא ורמז בה. ותורה שבע"פ נקראת כלת משה שנמסרה לו ככלה. וכן מרדכי בדורו האיר להדור. וזה ליהודים היתה אורה לשון נקבה שמקבלת מתורה שבכתב כן פרשנו. והנה איתא מרדכי גימ' ורב חסד. כי כל השפעות מעולם עליון הוא בשפע רב. כי שם אין צמצום כ"כ. והנה אסתר צותה וצומו עלי וכן זימנה המן. כדי שישובו ישראל לה' ולא יסמכו עלי' הוא כי היא משורש זה התשובה (קדמה לעולם נקרא עולם נסתר). וידוע תשובה מבינה ותבינה. כדכתיב ובלבבו יבין ושב ורפא לו. ומשם יין המשמח לבב אנוש. כי לב מבין. וזה מר דרור פרשני כי דרור הוא תשובה חירות. כי הוא בסתר עליון וראש התשובה הוא חכמה וזה מר דרור ודוק. ע"כ מתעורר בכל פורים שורש מרדכי ואסתר. ע"כ צריך לשלוח מנות איש לרעהו גם אם הוא עשיר להוסיף לו שפע. כי מעולם עליון אין מדקדקין. וכל הפושט יד נותנין לו. ובזה מעוררין שפע העולם העליון הנקרא שורש מרדכי. וגם משתה ושמחה לעורר שורש אסתר. גם עי"ד זה יבא שפע אור תורה ותשובה לאשר צריכים, וזה מתנות לאביונים שהם עניים באמת שישובו וזה חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. פי' שיעורר כ"כ כנ"ל שיומתקו כל הדינין. ממילא לא יכפת ליה בהמן ולא יבחין. כי יומתקו הדינין ולא יהיה להמן כלום כי ודאי לא קאי על המן המת כ"א על שורשו בסט"א. שימשיך כ"כ שפע אור והמתקת הדינין משורש מרדכי ואסתר ובקריאת המגילה ומנות ומתנות. כי בכל פורים מתעורר הטוב. כמו שכתוב והימים האלה נזכרים ונעשים. עי"ד זכירה נעשים הימים מרומז הטובות. כי רע נקרא חושך ולילה לא אור יום, כי רעה לא תעורר פעם שנית כמו שכתוב

לא תקום פעמים צרה וזה י"ל ליהודים היתה אורה משורש מרדכי. ושמחה משורש אסתר, וששון זו מילה קאי על שורשה וכמו שכתוב ויקח משה את עצמות יוסף עמו, (וסר ערלה מהקדושה), ויקר אלו תפלין פרושו מוחין ועטרון כידוע ודוק:

כתיב ואהיה להם למקדש מעט כי הנה לא מרובכם כו' כי אתם המעט פירשו רז"ל כי אתם הממעטים עצמיכם כו'. וזה י"ל ואהיה להם למקדש שאשרה שכינתי עמם מעט שיהיו שפלים ומעוטים בעיני עצמם לפניו, ומעין זה י"ל והשתי' כדת אין אונס כו'. דהנה הבחירה חפשית ומי שהוא רוצה לבטל בחירתו שיהיה צדיק דוקא יראה שיכיר שפלות ערכו ויהיה ה' עמו תמיד, כדאיתא על פסוק ואת דכא ואם ה' אתנו אל תיראום כלל, ממילא טוב שלא לחטא אך אעפ"כ ודאי יעיין האדם שלא להאמין בעצמו, כי מי יודע אם ה' אתו, ואם הוא שפל בעיניו באמת, הגם שנראה לו כן רק ממילא תהי' טיב בעזרת משדי והנה שתיה לשון יסוד כמו שאמרו רז"ל על אבן שתיה שממנו הושתת העולם וזה י"ל והשתי' כדת להיות יסוד שלא תמוט להתנהג כדת פי' כהתורה הוא אין אונסו פי' צריך לאנס עצמו ויכיר שפלותו שהוא כאין כו':

ובצלאל כו' עשה כל אשר צוה ה' את משה ואתו אהליאב, י"ל דהנה כתיב לרקמות תובל למלך בתולות אחרי' כו'. הנה איתא מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר כו'. דהנה מגילה גימט' מזלא שהוא שורש כל הטובות של ישראל, כי אין מזל לישראל מעולם הנעלם שהוא אין, וזה מאותות השמים אל תחתו יחתו הגוים מהמה דהנה פשוט הוא אמת, וגם הנ"ל דאין מזל לישראל מהמזלות התלוים ברקיע, הגם אם מראים שלא כטובת ישראל, מאותות השמים אל תחתו, כי פשיט אמת ואמת הפי' אין מעולם הנעלם שנקרא אין בא מזל מזל לישראל, משם יכול להיות השתנות המזל לטובה יש מאין כי ממציא הדינין לשורש' שהוא רק להטוב כנ"ל כמה פעמים ממילא יומתקו הדינין ובאו על עובדי כוכבים, וזה יחתו הגוים מהמה שמשורש יכולים אנו לפעול ואתן אדם תחתיך כו' וכן נתתי כפרך מצרים כוש וסבא תחתיך וזה יחתו הגוים מהמה, זה העצה אני נותן לך תפיל את הזמן על העובדי כוכבים, כי הנה כתיב באברהם אבינו ע"ה ויוצא אותו החוצה כו' הבט נא השמימה, ופי' חוץ לכיפת הרקיע כי אין הבטה כ"א מלמעלה למטה, כי הוא למעלה מכוכבים ומזלות גשמיות, והנה י"ל מגילה נקרא פי' יכול להפעל נסים והמתק' הדינין כמו המגילה, ולשון גילוי חסדיו של מקום עלינו באחד עשר הוא הצדיק אחד המיוחד שעושה א' בעשר ספירות, ובשנים עשר, מי שהוא אוהב מאד את כלל ישראל שנים עשר שבטי יה, ובשלשה עשר, במי שלומד את התור' שנדרשת בי"ג מדות, ובארבעה עשר, מי שהוא מתקרב עצמו אל הבורא ברשות היחיד גבהו עשרה ורחבו

ארבעה כידוע, ובחמשה עשר, פי' גם שהוא בעל מקרא חמשה חומשי תורה לש"ש לבד שעושה אחדות בעשר ספירות, והנה י"ל לרקמות תובל למלך, מי שפועל המתקת הדינין הוא רוקם, פי' שמביא הדין אל שורשם הם הרחמים, ועושה שילוב ואחדות ממזג דין ברחמים וזה רוקם, וזה י"ל ובצלאל כו' מי שהוא בצל אל שאינו סומך על עצמו כ"א אדרבה הכל הוא בצל אל וחוזר בתשובה, כדכתיב יושב בסתר עליון ופרשנו ושמעתי אומרים מי שיושב בתשובה הוא בסתר עליון בצל שדי יתלונן מכל לילה וצרה רואה בוקר והתשועה ממנה, וזה מקרי לינה כי אין לינה כ"א בעמוד השחר, וזה בצלאל בן אורי יכול להשיג אורו ית'. וכן חור לשון חירות כי הוא בן חורין, למטה יהודה, יכול להטות את ישראל שנקראים יהודאי לכל אשר יחפוץ לכבוד שמים הוא עשה את כל הכלים האלה מתקן כל הכלים האלו להיות כלים מקבלים קדושתו יתברך, את כל אשר צוה ה' את משה ואתו אהליאב, פי' מי שעוסק בתורה לבד, הגם שאי' בס' הישר לר"ת מדרגה שפלה הלימוד לבד, פי' בלא דחילו ורחימו, וכן בגמרא נמי איתא מאותו ענין העוסק בתורה לבד דומה כמי שאין לו אלוה אך אם ת"ח פי' שמקבל מהצדיקים ומשמש להם בא ומי למצות, וזה אהלי אב שיושב באהל של תורה מהאבינו ית'. וכן אחי סמך שהיא בן פי' תלמיד למי שהוא סמך להאח, פי' שהוא סמך להדבק בה'. כי איתא הדבק לשחוור כו'. מי שהוא סמך לדבק גם הוא יהיה דבק בה' ית'. והתלמיד שלו שעוסק בתורה גם הוא למטה דן, יכול להטות הדין לבא רק על עובדי כוכבים כנ"ל, וזה חרש וחושב יכול לפעול במחשבתו כמו שכתוב רצון יראיו יעשה, פי' כי חרש לשון לב חורש מחשבת, פי' חרש וחושב שהוא מחשבות שיתקיימו ויעשו, וזה חרש וחושב שאשר הוא חרש הם מחשבות חשובות, ורוקם, יכול למזג הדין ולהמתיק לשתף עמם מדת הרחמים ולשלב, וזה רוקם, בתכלת ידוע פי' אפי' נגזר גזירה מטין תכלת יכול להעלות אל השורש כמו שאמרו רז"ל תכלת דומה לים כו' עד דומה לכסא הכבוד יכול לחתור שם הרהור תשובה שישוב החוטא הגורם הגזירה של התכלת מהשורש של התכלת להעביר רוע הגזירה, וארגמן, גם בענין רוחניות יכול לפעול שיהיו צדיקים ומרכבה לקדושתו ית' המרומז בר"ת ארגמן, כן שמעתי ממורי על ארגמן ובתולעת, לפעול ללמוד ולהתפלל כתולעת שאין כחו אלא בפה, ושני, שימצא לו חסרונות ועבירות שאדם דש בעקביו שיהיו קלות דומות עליו לחמורות, בהשיגו רוממות אל מעט מאין שיעור וגם טובותיו כי הצדיקים משיגים כמו שכתוב כל ארחות ה' חסד ואמת לנוצרו בריתו ועדותיו, הם משיגים שכל אורחותיו ית' חסד ואמת, ובשש, לתקן כל המדות שהם בדרך כלל שש, כי השביעית הוא הבא המדות לגמר לדבור ומעשה, וכן י"ל לרקמות למו שגורם המתקת הדינין כנ"ל

עי"ד זה תובל למלך להבורא ב"ה, בתולות בני אדם שלא חטאו כבתולה שלא טעמה טעם ביאה, אחרי' רועותי'. המתחברים עם הבתולות הנ"ל גם ג"כ מובאות לך:
מי שישב בדרך ועמד וראה והנה קרוב לעור לא יכנס ר' יהודא אומר יכנס כו' מעשה בר' טרפון שנכנס בלא מתכוון, דהנה לא נקל הוא לבא אל האמת עיקר עשיית רצון אל ית' בשלימות ואפילו מי שהוא קדוש מרחם משחר צריך הוא לתקן מדותיו ומעשיו ולא יסמוך על הדבר, וכן פי' מורי שיחיה על המדרש מי שנולד כשהוא מהול מהו להטיף ממנו דם ברית, פי' גם שנולד ברור צריך להסיר ממנו הערלה אך מעט משאר בנ"א, וזה י"ל מי שישב, פי' שנתישב בדעתו בדרך שהוא הולך ועמד וראה והנה הוא קרוב לעיר, לשון התעוררות פי' להאמת קדושה לא יכנס כיון שלא היה בכוונה כנ"ל, ור' יהודא מקיל שמועיל לו העבדות שיכוון מן אותה זמן והלאה:

פרשת כי תשא

לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש, אינו מובן לכאורה היה לו לומר המלוכה, וצ"ל כמו הממליך מלכים, וכן דרשו רז"ל על המתנשא לכל לראש אפי' ריש גרגותני משמיא מוקמין ליה, וי"ל עוד דהנה כתיב ואתם קח לך בשמים ראש כו'. י"ל בדרך רמז, דהנה משה היה בישורון מלך, וכן נמי כל ראשי דורות הם ניצוצי משה כידוע, זה י"ל ואתה לרבות כל ניצוציו קח לך בשמים ראש, להיות הראשית לא להשתרר כ"א בשמים ראש להיות בה הריח בשמים כידוע למבינים, פי' להיות רק לש"ש, מר דרור, וכמו שאמרו רז"ל זרוק מרה בתלמידים י"ל מרה לשון מרות וקאי על מלכות שמים והוא לשון נקבה מלכות, ע"כ אומר מרה פי' היראת שמים, והנה המקבל עליו עול תורה פורקין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, וכן פשוט חירות על הלוחות, ע"כ כתיב מר דרור מרות של חירות, כי כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וקאמר חמש מאות, עי"ד זה עושה יחוד בכל הה' פרצופין המרומז בד' אותיות הוי' ב"ה ובקוץ היוד כידוע, וכל א' כלול מעשרה עד למאות, וקנמן בשם מחציתו ר"ן, י"ל קאי לתקן המדותיו, ע"כ פי' רש"י קליפת עץ, כי הנשמה נקרא עץ, כמו שכתוב האדם עץ השדה, כי הגוף נקרא בשר אדם, וקליפות הנשמות הם מדות הרעות לתקנם ולבררם, למשל האהבה לברור להיות רק לה' ית'. והשנאה ברע לבד ולא להיפוך חלילה, וזה מחציתו חמשים ומאתים, פי' להתנהג דוקא בהיפוך ממדות, נמצא שניהם טובים ושניהם הם שורש מחצית כפי' רש"י ז"ל ור"ן אותיות נר נשמה כידוע, וקנה בושם הוא חכמה ובינה כמו שכתוב קנה חכמה קנה בינה ג"כ ר"ן עי"ד זה נשלם הנשמה ורוח, (ממילא גם לנפש תועלת ומהמחצית הנ"ל

תועלת מתתא לעילא לנפש רוח וממילא גם לנשמה, ע"כ כאן נר ולמעלה נר דוק), וקידה חמש מאות, הוא הכנעה כמו קידה על אפים, וזה בשקל הקודש להיות הכנעה טובה ולא משום רע, ושמן זית, תשיג חכמה עליונה המרומז בשמן זית, טו"ד שתהיו בעצמך כאין עי"ד זית המרומז בשכחה אם בשום פעם תשכח בו ית' להיות בעצמו כאין עי"ד זה וישיג חכמה מאין תמצא הין להיות יש ויש אצלך כמו הון שלך צדק עי"ד ומשחת, פי' תחבר את אוהל מועד הוא היראה, ואת המזבח התשובה זבוח יצרו, ואת המנורה הוא חכמתך, ואת השלחן הוא אכילתך, ואת הארון הוא התורה שלך להיות הכל במעלה עליונה כנ"ל, ולפי זה י"ל נמי לך ה' הממלכה תמשיך מלכות שמים לתלמידים כנ"ל זרוק מרה בתלמידים עי"ד זה והמתנשא לכל לראות (נ' שצ"ל לכל לראש), פי' המתנשא לכולם לשורשם עי"ד תורתם שתהיה ביראת שמים:

וידבר ה' אל משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל כו'. דהנה ויראהו ה' את הארץ כו' עד הים האחרון פרשו עד היום האחרון, כי הראה ה' למשה דור ודורשיו כו'. ולמה זה אי משום תענוג לו יראהו ית' גנזיו עליונים, י"ל כדי להמשיך אורו וניצוץ משה בהם, ואי משום הרשעים שהראהו כדי שימצא מין את מינו, ויקח מהם הכח והניצוץ שלהם כי משה הוא שורש נצוצי ישראל, וכמו שכתוב וימנע מרשעים אורם כו'. וזה י"ל ראה כדי להמשיך אורו קראתי בשם בצל אל, מי שהוא בצל אל וביטח בו ית' שיהיה בן אורי להמשיך אורו ית'. בן חור להיות לו חירות מכל כמו שכתוב חירות על הלוחות, וכן כל קדושיו בידיך ע"כ אמרו רז"ל מאן מלכי וכו'. וכן צדיק מושל, וכן יאמרו המושלים כי הם מושלים בכל, וכן י"ל נמי להמשיך חירות לישראל, וכן פרשנו מה שאמרו רז"ל בגמרא אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן, ובנביאי אל תרעו אלו ת"ח משים חכם עדיף מנביא, ולכאורה היה ראוי לכתוב ולנביאי אל תרעו בנגיעה שייך הב' כמו אל תגעו בו, משא"כ כאן היה לכתוב ולנבואי אל תרעו, וכן באמת כתיב כן בתהלי' וזה הוא בדברי הימים אך האמת הוא כי צדיק גוזר והקב"ה מקיים יכולים לפעול ולגזור שלא יוכלו להרע לשום בר ישראל, (כ"א הגאולה גמורה אי אפשר לגרום קודם הזמן כי מושבעים שלא לדחוק את הקץ, ואם דוחק את הקץ בזה אינו נקרא צדיק. כי הוא עובר שבועה, משא"כ שלא להרע יותר מן הגלות זה יכול לפעול יותר), וזה י"ל ובנביאי דבר התלוי שלא תרעו כלל אם ירצו כן נביאי ומכ"ש לנביאי גופייהו ע"כ בתהלים כתיב ולנביאי. ונביאי י"ל לשון נוב שפתים, פי' המדברים אלו הן תורה לשמה הן תפלה, (ולהם נמי עוד יש הוכחה, כי הקול קול יעקב אין הידים ידי עשו), וזה בן חור למטה יהודה ופועל ממשלה ליהודה, כי מטה פרשו רז"ל על ממשלה, כמו שכתוב מטה עוז

ישלח ה'. ומעין זה פרשנו הפסוק שררך אגן הסהר אל יחסר המזג. כי רז"ל פירשו על סנהדרין, י"ל כמו סיהר הירח מאיר בלילה ומציל עי"ד זה את האדם מכל מכשול, וזה אגן הגנה, כן הם מגינים גם בגלות שנקרא לילה, וזה אל יחסר המזג, פי' לעולם גם בזמן הגלות מעמיד הבורא ב"ה צדיקים, בכל דור לבקש רחמים ולבטל כל גזירות קשות וכן מעין זה פרשנו הפסוק צאינה וראינה בנות ציון בעטרה כו'. כי בחוץ לארץ נקרא יציאה וזה קאמר צאינה וראינה גם בגלות בנות ציון הם ישראל המצוינים וחתומים בבשריהם בריתו ית'. בעטרה שעטרה לו אמו, קאי על כנסת ישראל כידוע, ביום חתונתו, וביום שמחת לבו שלומדים תורה לשמה איתא שמשמח את המקום ב"ה, וזה ביום שמחת לבו פועלים שעוטרים לו ית' עטרה, פי' שיתגלה מלכותו שלא יוכלו העובדי כוכבים להרע כלל לישראל כי בל"ז מלכותו בכל משלה ופועלים שיתגלה כן, וכן פרשנו הפסוק אך את שבתותי תשמרו כי אות הוא כו' לדעת כי אני ה' מקדשכם, פי' אך את אויביכם אכה אותם ואכניעם במה וקאמר את שבתותי תשמורו, גם הלומד תורה תמיד נקרא שבת כידוע, וזה קאמר כי אות הוא ביני וביניכם לדעת כי אני ה' מקדשכם פי' שיתגלה כן נחזור לעניני ואמלא אותו רוח אלקים כו'. לחשוב מחשבות לעשות כי רצון יראיו יעשה, וזה קאמר לחשוב מחשבות לעשות בזהב ובכסף פרשנו להמשיך שפע אפילו רק במחשבה בזהב פי' מזוני ועושר המרומז כמו שכתוב שלחן בצפון ומצפון זהב יאתה, ובכסף קאי על בני שבא מחוט השדרה שנקרא חבל הכסף, וכן בניו הם נכספים לו, ובנחושת קאי על חיו היפך הנחש שגרם היפך, ע"כ י"ל כתוב ויעש נחש נחושת, וכן שורשו הוא בת"ת עץ חיים, ובחרושת אבן למלאות פי' להיות שכל עליון לפעול באותיות תפלה ובדיבוריו כי האותיות נקראים אבנים כידוע בספר יצירה, וזה למלאות לישראל צרכם ושאלתם, ובחרושת עץ, להיות שכל לפעול בתורה הנקרא עץ חיים, וזה ובחרושת עץ, לעשות בכל מלאכה, וכמו שפרשנו על אורך ימים למימינים בה ולמשמאילים בה עושר וכבוד פי' לממשיכים בה העיקר הצריך כמו הימין שהוא העיקר לאדם יכול להמשיך אורך ימי' שהוא העיקר הן לזה והן לעה"ב, ולמשמאילים בה יכולים להמשיך עושר וכבוד שהוא ג"כ הוא כמו שמאל שסייע לימין ודו"ק:

(מה שיש לפעמים כמו חצאי לבנה הוא מה שנפל לו בעת הכתיבה לא בש"ק עשיתי לו מדור בפני עצמו):

כתיב והחכמה מאין תמצא כו'. הנה איתא אין מזל לישראל, לכאורה קשה הלא איתא אלמלא אתה שאול כו'. פי' רש"י אם היה לך מזל שלו והוא בצדקותיו מזל שלך, וכן עוד ראיות על זה שמזל מועיל גם בישראל, וגם כי איתא בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא כ"א

במזלא וכי אשמעינן בשביל הגוים חלילה כיון שבישראל אין מזל, וי"ל פשוט אין מזל מגיע לישראל דמועיל תשובה ותפלה וצדקה לבטל גזירה, וי"ו מחלקת, כי גם חדא מהני משא"כ אם המזל הוא לטוב ודאי בישראל פשיט' דמועיל המזל, וכי בשביל שאני זכר הפסדתי ובזה יתורץ, ועוד י"ל כפי מה ששמעתי דהנה שמעתי מהרב המגיד מראוונא ז"ל אין מי שהוא כאין בדעתו יכול לעשות מזל טוב לישראל והנה בני חיי ומזוני תלוים במזל, דהנה מי שהוא כאין משיג חכמה ובינה ודעת כי הכל בא מחכמה כי הכל אחד עי"ד החכמה מבין דבר מתוך דבר, וגם שכתוב נמי בינה והחכמה מאין תמצא, ואיזה מקום בינה מי שמחזיק עצמו בחושבו עניני עצמו מחזיק עצמו כאין, ואי זה שפי' שאין מחזיק עצמו צדיק שנקרא זה וזה הפי' ואי זה מלשון ואין זה מקום בינה ממילא בא נמי לדעת, כיון שמבין בחכמתו יודע נמי וזה דעתו והנה איתא דהעולם נברא בג' דברים בחכמה ובינה ודעת כמו שכתב ה' בחכמה יסד ארץ כונן כו'. ע"כ הדברים שקיום העולם תלוי בהם נמי תלוי בג' דברים אלו דהיינו בני חיי ומזוני, והנה אין מזל לישראל כפי' הנ"ל שמשיג חב"ד כמו שכתוב והחכמה מאין תמצא כו' יכול הוא להמשיך בני חיי ומזוני, וי"ל בדרך זה מחכמה חיי כמו שכתיב החכמה תחי' בעלי'. ומבינה מזוני כי הוא צפון וטמור כי נקרא מבין דבר מתוך דבר מה שהיה צפין וכתיב מצפון זהב יאתה, ושלחן בצפון, ומדעת [אולי צ"ל בני] וכמו שכתוב והאדם ידע כו'. ותלד וכו' וזה י"ל כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם. פי' כשתרצה לזכור אותם לטובה למלאות חסרונם, לשון לא נפקד ממנו איש, פי' או בנו או חיו ומזוני, ונתנו איש כופר נפשו כו'. פי' יראו צדיק שמכיר שפלותו שאינו מחזיק נפשו לה' שלם שמכיר שפלותו, וזה כופר נפשו לה'. לשון כפירת ממון שאינו מחזיק עצמו לצדיק להיות נחשב בעיניו שהוא לה'. ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, פי' לא תהיה להם אותו הנגף והצער של פקוד אותם להיות להם חסרון כי הוא ימלא חסרונם בעזרת אל ב"ה:

עוד מעין זה ראה קראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה כו' הנה כתיב ורוח אלקים מרחפת על פני המים, כי המים שורש של התאות כדאיתא בספר שערי קדוש' על שמגדלים כל מיני צמחים להתענג בהם האדם, וי"ל עוד כי מים הוא חסד הוא האהבה והתאוה ובשורשם הוא אהבה גדולה להבורא ב"ה וזה פני המים, וזה ורוח אלקים מרחפת להגן על פני המים, והנה מי שאינו חשוב בעיניו ואינו מחזיק עצמו בצדיק כ"א מייחל לחסדו ית' תמיד, הגם שבא לו קדושה ופועל נסים יודע שהוא בטובו יתברך עוזר לו ית' ולישראל על ידו, וכמו שי"ל וידע דוד כי הכינו ה' למלך על ישראל, וכי נשא ממלכתו בעבור עמו ישראל פי' שדוד לא

נתגאה מגדולתו וצדקותיו וקדושתו, כי הבין וידע האמת שהכינו ה' למלך על ישראל, שה' יתברך הכין אותו להיות כלו מוכן למלך על ישראל וכן נשא ממלכתו ידע שהוא בעבור עמו ישראל, ולא טעה עצמו להחזיק טובה לעצמו לסבור שהוא מצדקתו או להתגאות חלילה, וכן איתא על מזמור ה' לא גבה לבי בפ' במדבר במדרש יעו"ש כי טוב לעשות ככל הענין שם, וזה י"ל ראה קראתי בשם בצלאל, מי שהוא בצל אל ב"ה, וכמו שתרגם רבותי בשום לשון חשיבות, וכן להיות בן אורי להמשיך אור למטה, בן חור, חירות משעבוד גליות וממ"ה ולהמשיך חירות, למטה יהודה, יכול להטות את יהודה הם ישראל לדרך טיב, ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה כו' דהנה יש לאדם לפעמים חכמה ובינה ודעת ואינו מתנהג עמם כשורה ר"ל חכם להרע, ומשא"כ כשיש לו רוח אלקים בחכמה ובכל מלאכה הוא הכל לה' ית'. לחשוב מחשבות לעשות, י"ל דכתיב רצון יראיו יעשה כו'. וזה לחשוב מחשבות שיחשוב וירצה להיותם מחשבות מתקיימות שיעשה רצונו, בזהב, י"ל להמשיך להעולם צרכם, וכן פרשנו רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע הירא ויושיעם או ישמע קאי על הבורא ב"ה שומע שועתם של ישראל ויושיעם עי"ד הצדיק הירא, והנה י"ל עוד דהנה כתבנו כמה פעמים על אין מזל לישראל בשם הרב המגיד מראוונא ז"ל, מאין בא המזל לישראל בדברים שתלוים במזל בנו חיי ומזוני, וזה י"ל לחשוב מחשבות לעשות כו'. כי מחשבה הא נעלם ואין, משם בא מזל לישראל מיראים שמתקנים רצונם, כן נמי י"ל וזה לעשות בזהב י"ל קאי על עושר כמו שאיתא מצפין זהב יאתה, וכן איתא וסימנך שלחן בצפון, וכסף, קאי על בני י"ל על שהזרע הולך דרך חוט שדרה וכן פרשו רז"ל על עד שלא ירתק חבל הכסף חוט השדרה, ונחושת, קאי על חיי שמהנחש בא גרם של מיתה, י"ל שחיי נקרא נחושת היפוך של מיתה כמו שרש תשרש וכיוצא, וי"ל שע"כ עשה נחש נחשת וראה אותו וחי:

וכן פירשנו הפסוק אלקים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה, דהנה כנ"ל מרוח אלקים בא להמשיך שפע כנ"ל, ושורש כל שפע הוא בני חיי ומזוני שכולם נקראים חיים וברכה ושלום כו'. וזה י"ל אלקים יחננו קאי הרמז על בני כלומר ושפוט רוח אלקים כנ"ל להמשיך שפט בני. כמו שכתוב הילדים אשר חנן אלקים את עבדך, וזה יחננו ויברכנו קאי על מזוני, וכמו בבראשית רבה ואברכך בממון יאר פניו אתנו, קאי על חיי כמו שכתוב באור פני מלך חיים:

כתיב מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה, וי"ל דהנה התשובה נקראת מי כנ"ל כמה פעמים, וידוע שהמצות נקראים כנפי יונה, וכנסת ישראל כיונה אמתילא, וכן ידוע שיונה אינה ממרת בת זוגה, וזה מי יתן לי אבר כיונה לעשות מצות רצויות לו

יתברך שיהיו נקראים כנפי יונה אעופה ואשכונה דהנה פרשנו ממולח טהור קודש, כמו ששמעתי זה הפירוש להיות מעורב טהור וקודש כא' איני יודע באיזה אופן, ולעיל פרשנו כי טהור הוא טהרת הנפש ודביקות הבורא ב"ה והתבודדת ולפשפש במעשיו וקודש נקרא עשות רצונו ית' לפעול נחת רוח לפניו יתברך כנ"ל בשם ספר שערי קדושה, ולמשל העבד נאמן שרוצה לעשות רצון המלך באהבתו את המלך צריך גם לראות שיהיה רצוי לפני המלך להיות מעשיו רצוים שיאהוב אותו המלך כדי שתהיה בא רצונו מכח אל הפועל לפעול להיות למלך רצון מאתו למשל למלך שאינו חסר כלום ובפשיטות שבודאי מלך יש לו מי לעשות רצינו והוא אוהב מי שאוהב אותו ופועל חפצו לטובת העבד וצריך העבד לראות שיהיה רצוי תמיד להמלך, כי גם זה הוא נחת רוח להמלך, כי מי שהוא אוהב את אחד מפני חכמתו ומדותיו הטובים וכיוצא בודאי האוהב יש לו תענוג מאהבה המשמחת הלב של האהבה, משא"כ השנאה הוא היפך מזה, ועוד טעם כי אם הוא אהוב להמלך מעשיו יותר רצוים, וזה ממולח טהור קודש וזה אעופה ואשכונה, אעופה הוא לעוף והתדבק בו יתברך ולטהר נפשו ולקדשה לפניו יתברך, ואשכונה נקרא הנחת רוח שפועל במעשיו הטובים, (כי מי שנותן לאדם דבר הוי כאלו שוכן אצלו) כאלו הוא שוכן ומשפיע להבורא משא"כ בהשפעת אורו יתברך אלינו נקרא שכנתי בתוכם, עוד י"ל יתן לי אבר כיונה כו'. דהנה כתוב בשבת שבת שבתון, י"ל הלשון כפול ובשינוי, דהנה איתא צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל כו' והנה ידוע ששבת הוא א' מששים בעוה"ב, ושבת נקרא מנוחה, והאמר אין להם מנוחה, אך הוא האמת העובד את הבורא ב"ה זה הוא העיקר מנוחה, וכן כתיב ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגזך כו'. קאי על שבת משא"כ מהמעשים טובים ודבקות ועבודות התפלה ושירות ותשבחות. ודאי זה הוא העיקר מנוח, וזה י"ל שבת שבתון כי שבתון פירושה על שבות מעט שאינו גמור, כמו שאיתא אישון בת עין על שנראה בה צורת איש קטן, וכן האמינון אחיך על קטנותו בעיניו באותו זמן, וזה י"ל שבת שבתון שבות מועט, דהיינו באותו ענין שטוב שלא להיות מנוחה לילך מחיל אל חיל כו'. וזה י"ל מי יתן לי אבר כיונה להתדבק בהבורא ב"ה בדביקות גדול באהבתו ויראתו שנקראים כנפים כיונה שאינה ממרת בן זוגה, פי' שתהיה הדבקות בדרך אמת בלי שום תערובות פניה אחרת ואהבה ויראה אחרת, אעופה כו'. פי' אתדבק בו ית'. ואשכונה שתהיה נקרא מנוחה הדבקות והליכות מחיל אל חיל לעוף ולהתדבק בו ית' תמיד ואשכונה כנ"ל בשבת קודש:

שם ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות כו'. י"ל הדיבור ואתה שהוא מיותר, דהנה אמשול משל לאב מדברים לנוכח ולאב זקנו מדברים בדרך נסתר כידוע, הגם שהוא ג"כ אב ויותר שהוא אפילו אב לאביו ושורש לאביו מפני רחקו מאדם מדברים לנוכח [נ' צ"ל לנסתר] ע"כ אי' בתורה פעמים לשון נוכח ופעמים לשון נסתר, והגם שהוא הכל אחדות אחד קאי על הקב"ה בעולמות הנעלמים מאוד כמו שכתוב השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך לשון הוא, וכן יוסיף על ימיך, וזה על ה' על התגלות לה'. כי אין לו דמיון לא באות ולא בקוצי כ"א האציל שמו ית'. והוא ושמו אחד וכפי מה שהסברתי ונשכח, ועל זה המשל כתיב עתיק יומין יתיב, ואיתא בזוהר כחמר טב דיתיב על דורדיא שבשורשם נמתקין כל הדינין, וכן איתא בים נגלה כזקן מלא רחמים, והנה אמשול עוד משל למלך שהוא טוב וחפץ חסד, ורק רוצה להטיב ולהשפיע לעמו ברוב חסדו ונדיבות לבו נותן כל מיני שפע ביד הקרובים אליו ובהיכלו ביד שריו ובניו ונכבדיו, וגם מגודל טובו העמיד דיניין לנקום מהרוצה להרע לעמו ולהדריכם בדרך שלא טוב הוא לגרום להם צער או מרידה בו חלילה, כי זה לא טוב להם, והנה הדין בזה השורש הוא טובו של המלך מלכים, והנה לפעמים נראה לבעלי דינין שגם לזה ראוי להרע ובאמת אינו כן שאינו גורם רע, וגם אפשר להדרוכו וללמדו שיתנהג כשורה, לא עי"ד צער, וזה חפץ המלך כי חפץ חסד הוא אם שכל להאדם בא אל המלך בעצמו ממילא טוב וזה המתקת הדינין בשורשם הוא המלך בעצמו שלא היה רצונו בהדינין כ"א להטיב ולקיים את העולם, וזה חפץ חסד מי שהוא חפץ חסד, מה שלא היה לו כ"א צער הוא ימשיך מעולם הנעלם שמרומז בהוא לשון נסתר, ובתשובה בעצמה נמי פועל להטיב לו, וזה ישוב ירחמנו אם ישוב בתשובה ירחמנו, וגם בלא תשובה אפשר יכבוש עונותינו והנה החסד מרומז בלשון אתה כמו שמדברים אל האב, שהוא מרחם כרחם אב, וגם שמרגישים טובו וחסדו מראים אותו על מה שמרגישים טובו אתה כי משיגים אותו כביכול בחסדו שבא ממנו, והנה שורש של החסד שהוא בהיכלות בא מנדיבות המלך וטוב לבו שרצינו להטיב והוא נוצר חסד שנוצר ושומר לעשות חסד ואותיות רצון וצנור של החסד, וזה י"ל מרומז בהוי"ו של ואתה שראשה הוא יוד של המזל כנ"ל בלא תבשל גדי, ומהיו"ד נמשך שפע להחסד שמתפשט להעולם, כי עולם חסד יבנה, וזה ואתה קח לך, וגם י"ל קח לך למטה, כי משורש החסד מכ"ש בא כל שפע רוחניות קדושתו ית' וחכמתו ית' וכל טוב ושכל ואורו ית' וקדושתו ואהבה ויראה, וזה בשמים ראש, כי יש בשמים גשמיים, וזה בשמים ראש של שורש, כי איתא בשעה שדיבר הבורא התורה נתמלא כל העולם כולו בשמים וגם איתא הדודאים נתנו ריח אלו בחורי ישראל שלא טעמו טעם

חטא וזה ידוע למשיגים האמת בקדושתו ית' שמעשים טובים וקדושתו ית' בא ריח טוב, וזה הוא ריח ג"ע וזה בשמים ראש ומר דרור לשון מרות הוא מלכות שמים ויראתו הטהורה, וזה דרור לשון חירות, שעי"ד זה הוא חירות ממלאך המות ומשיעבוד גליות, וכן שלא תהי' מרה שחורה שי"ל היא יראה אחרת שבא ממנה עצבות ומרה לשון מרות כ"א יראה טובה, חמש מאות, י"ל דהנה יש חמשה בחינות נשמה וכל דבר שבקדושה אין פחות מעשרה עד שבא למאות וזה חמש מאות, וכן שמרומז בה' שנכלל מעשרה ומעשרה לעשרה עד לחמש מאות, וקנמן בשם הוא קליפות עץ להיות גם החיצוניות טוב, ולהיות מחציתו חמשים ומאתים הוא גימטריא נ"ר, כי צריך האדם לעשות מצות שלימות רצויות להבורא ב"ה לגרום נחת רוח לפניו ית' תמיד, וגם לעיין להיות נפשו מתוקנת כנ"ל בממולח טהור קודש להיות נפשו מטוהרת, וקודש הוא להשפיע תענוג לו ית'. וכמו שאיתא בשערי קדושה שקדוש נקרא שאין כוונתו כ"א לגרום נחת רוח לפניו ית'. וזה ממולח טהור קדש, וזה מחציתו חמשים ומאתים סך הכל חמש מאות כ"א שעיין בנר מצוה שתהיה של בשם, ובנר ה' נשמתו שתהיה טהור, וקנה בשם פי' קנה שממנה בא הדיבור תורה ודיבורים לשמו יתברך ותפלה להיות בשם, פי' להעלות רוח טוב לפניו, וזה חמשים ומאתים להיות של מצוה והוא נר:

ומשחת בו את אוהל מועד כו'. להיות הוראה טהורה, וגם כל המדות והתשובה והכנעה להיות הכל משוח לרבות קודשא לרצון לו ית'. עוד שכחתי. וקדה, פי' הכנעה לשון קידה על אפים חמש מאות כו'. להיות הנשמה וכל חלקיה של ושמן זית מרומז על אור תורה והתלהבות לו ית'. וזית מרומז בשורש של האור, הין, שבשם הוי' ב"ה יש י"ב צירופים באדנו י"ב אותיות ע"כ גימטר' אדני כו'. ומשחת כו':

כתיב ועץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו, י"ל דהנה יש אדם מורה לו היתר למה שצריך לו בתאוות גם שבודאי אין חפץ לחטא עבירה ידוע כ"א מה שאפשר לומר כן, וכן מקול לו אדם לעצמו כמו שכתוב ומקלו יגיד לו פרשו רז"ל ומקיל לו יגיד לו וזה עץ הדעת טוב ורע, שהדעת נוטה בו טוב ורע הן ולאו, כמו להרע או להטיב פרשו בו רז"ל שאוכל ושלא אוכל לא תאכל ממנו אך י"ל שזה הוא ר"ל העניות מעברת על דעת קונו על אותו עץ הדעת הנ"ל כי שם היה לו לאכול, כי אמר לו הוא ית' מכל עץ הגן אכול תאכל ומעץ הדעת כו'. וזה הוא תועלת להנ"ל בראש הפרשה שראוי להמשיך מזונות קודם, הנה בכיור וכנו, י"ל כי קודם שיתקרב לשרת בקודש צריך לרחוץ עצמו לטהר עצמו הן מעבירות שאדם דש בעקביו שנקראים רגלים הן להיות האהבה והיראה טהורים באמת

לו ית'. וגם הרחוצה עצמו שתהיה בדרך אמת, וזה כיור נחושת וכנו נחושת להיות באמת שיש לו רגלים, וכן ונחושת י"ל היפוך של זוהמת נחש כנ"ל:

ועוד ראשית בכורי אדמתך כו' דהנה הקב"ה התקין מזונותיו של אדם ואח"כ בראו, וכמו שאמרו רז"ל רחיים בצוארו והוא יעסוק בתורה, כן האדם שרוצה שיוגדל ויתרבה כבוד שמים ממילא מתאוה שישובו העולם בתשובה לפניו ית' נותן עצה להיות פועל בעזרת אל ב"ה ובתפלה וחכמה להמשיך שפע גדול ופרנסה בריוח להיות העם פנוים לעבודת שמים כנ"ל, ובלא זה הנפש אדם מרגיש ממי בא לו צרכו ובא ומתקרב אל הצדיק הממשיך זה, וזה ידוע לכל העוסקים בזה דוק ותשכח, וממילא ידריך אותו בדרך ישרה ולא לראות דוקא להמשיך תשובה לבד ואח"כ כשיתקנו מעשיהם להיות להם שפע, הגם שאיתא כן בחובת הלבבות, זה הוא להאדם שבא לו הרהור תשובה ודאי לא ימתין עד תהי' לא, וכמו שאיתא אל תאמר לכשאפנה אשנה כו' משא"כ לאדם אחר, וכנ"ל שעשה הבורא בי"ה, וכן אמרו רז"ל לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן, וזה אם אין קמח אין תורה, הגם שגם להיפך איתא, י"ל קאי על הצדיק שהוא עוסק בתורה יכול להמשיך קמח דו"ק, והנה ידוע שאורו ית' וקדושתו מתלבש באותיו' תורה, והנה מה שהיה הוא שיהיה יכולים להמשיך מהנהגות הבריאות העולם והאדם להיות כן עתה נמי פרנסה בריוח קודם וזה י"ל ראשית בכורי אדמתך תביא, פי' מהראשית תמשיך להיות בכורי אדמתך שתמשוך אתה עניני גשמיות וצרכות האדמיות, בית, כמו לבית ה' אלקיך בשביל בית ה' אלקיך, לא תבשל גדי בחלב אמו, גדי פרושו המזל כמו גד גדי כ"א שיש מזל פשוט ויש מזל עליון שמשם בא בני חיי ומזוני וכנ"ל אין מזל לישראל מעולם הנעלם שנקרא אין, ועל העלמו מרומז [מזל] ביוד שהוא שורש כל השפע כי הוא התחלה של הרוחניות שבא אל הקוצי שעדיין נעלם אל היו"ד שהוא שורש כל אותיות בכל אותיות יש נקודה והיא, וכן כל דבר שבקדושה אין פחות מעשרה וזה גדי מזל שלו שאין נראה, והנה התשובה נקראת אם כמו אם שמולדת הולד ומשפרת ומרחצת אותו, וכן עי"ד התשובה שלימה נעשה האדם כקטן שנולד וטהור ונקי מכל סיג, והנה ידוע מהדם נעכר ונעשה חלב, וזה הוא מרומז בהמתקת הדינין שמרומז באודם נעשה לבן כמו חלב הוא חסד ורחמים, והנה עי"ד התשובה ממילא יתמתקו כל הדינין גם של גשמיות ופרנסה וכן כתיב ושב ורפא לו, וכן כתיב כי שב אפי ממנו והאדם הצדיק לא יהיה קודם כל מגמתו שישיבו העולם בתשובה ועי"ד זה תהיה להם ממילא צרכם בגשמיות, כ"א קודם לכן יראה להמשיך צרכם. וזה י"ל לא תבשל גדי לשון בישול תבואה, פי' לגמור להיות המזל עליון משפיע להעולם, בחלב אמו בהמתקת הדין שתהיה עי"ד התשובה כנ"ל:

פרשת ויקהל

דהנה איתא ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות כו'. לכאורה אינו מובן אדרבה בזה קשה לקיים הכל, ונ"ל ששמעתי דאם אדם עושה מצוה כתקנה הוא כאלו קיים כל התורה, והנה יש לפעמים חשק לאדם לזה יותר ואדם לזה יותר והכל הוא טוב, וזה הוא לזכות את ישראל הרבה להם תורה ומצות, ויש עוד לומר מעין זה, דהנה שקולה שבת ככל התורה כולה, ואיתא המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ג כדור אנוש מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת כו' שומר שבת כו'. וזה י"ל ויקהל משה ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם. הגם שקשה לקיים הכל, ששת ימים כו' וביום השביעי יהי' לכם קודש שבת, תהיה נחשב לכם כאלו קיימתם כל התורה, וכן יש עוד לומר נמי להיפך, כי האיך אפשר לשמר את השבת כהלכתה, לזה אומר אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם ששת ימים תעשה מלאכה עפ"י הדברים אשר צוה ה' לעשות אותם, פי' עפ"י התורה תהי' התנהגות אז וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' כי בתוך כל התורה יש נמי תשובה ואם חוטא ישוב בתשובה, וימחול הש"י עי"ד השבת:

כל העושה בו מלאכה יומת, י"ל דהנה הוצאה והכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד אסור אם לא בשביל פקוח נפש, והנה התשובה שאדם חוזר בתשובה שלימה הוא הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד, כו כל העבירות נעשים זכיות והעבירות הן רשות הרבים של עולם הפירוד ר"ל ומכניסם לרשות היחיד. אך זה ודאי שרי בשבת קודש כי הוא פקוח נפש ממש ודוחה את השבת, אך מצות שבת מה תהא עלי'. אך עי"ד זה שישוב תשובה שלימה בדרך כלל בשבת קודש ובחול יגמור התשובה תהיה לו בשבת הבא שבת יותר טוב, וזה י"ל כל העושה בו מלאכה יומת ובהמלאכה הנ"ל פרושה יומת לשין המתנה כמו שפי' רש"י ז"ל בירובעל יומת עד הבוקר פירש רש"י ז"ל עד הבוקר המתינו, פי' יומתן עד שבת:

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, פי' הגם שמותר לשוב בתשובה שלימה בש"ק לא לבער אש היצר בכל מושבותיכם לעשות סיגופים ובכיות וצעקות גדולות ומשונות כ"א בדרך כלל כנ"ל. וכן שמעתי מהרב הג' מניקלשפורג ז"ל בהיותי אצלו בק"ק שינאווי אלו שמרו ישראל שתי שבתות פי' שישובו בשבת קודש עי"ד קדושת שבת בא התעוררות לשוב בתשובה ויגמרו התשובה בחול, אח"כ יהיה שבת הבא כולו קדוש, וזה שתי שבתות:

עוד פרשנו בעזרת אל בענין לעצמו הפסוק לא תבערו אש כו', דהנה פי' על עוד כל ימי הארץ זרע וקציר כו' דהנה למעלה כתיב שנשבע הקב"ה שלא לשחת הארץ עוד כלל ואמר עוד נוסף על זה אני עושה שלא להיות אפילו שום חולשת ר"ל שלא יהיה שינוי האויר כלל, וזה עוד נוסף על השבועה יהיה כל ימי הארץ זרע וקציר בזמנו, וכן קור וחום קיץ וחורף יום ולילה לא ישבותו, ועוד פירשנו לא ישבותו, למטה, דהנה פי' ביום הניח לך ה' מעצבך ומרגזך כו' פשוט דקאי על שבת. וי"ל ביום פי' בהשבת הניח ה' לך מעצבך בימי החול אפילו וכן מרגזך כו'. כי בשבת קודש בעת רצון תפעול כל טוב. וזה י"ל לא פי' אם לא כן, כי אם יש שינוי האויר חלילה מה תעשה, ישבותו וראוי לשבות ובשבת יתקנו להיות בריאות הגופים כראוי, וזה י"ל לא תבערו אש פי' לא תניחו לבער אש הוא דין, בכל מושבותיכם אפי' במקום שחוטאים באיזה כח ביום השבת:

פרשת פקודי

אלה פקודי המשכן משכן כו'. י"ל דהנה הצדיק צריך לראות שני דברים. אחד שתהיה נפשו מטוהרת ומנוקה מעון ומכל הרהור רע וכיוצא בזה שיהיה מוכן להשראת קדושתו ית' עליו ובתוכו, ועוד צריך יותר מזה לפעול השלמת רצון אל לראות להגביר קדושתו ית' בעולם ולפעול תשועת ישראל ונסים ונפלאות, וזה אלה פקודי המשכן לשון פקודי ה' ישרים פקידי המשכן להיות משכנו עלינו, משכן העדות פי' גם להיות משכנו עלינו בדרך זה לפעול נסים ונפלאות לטובת ישראל, וזה עדות להשראת שכינה בתוכנו שעונה לכל קראנו, אשר פוקד כו' עבודת הלוים, הם הדבוקים בה', ביד איתמר, לשון אתמר פי' עי"ד לימוד הגמרא. בן אהרן הכהן, פי' שיהי' מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום כו' כי התלמידים נקראים בנים, וזה בן אהרן הכהן. ועוד י"ל קרוב לזה דהנה יש שני מיני צדיקים א' שהוא בדביקותו ית' ומהשגתו רוממות אל ית' בא לעבדות ולקיום התורה, וכמו האבות, והקודם מתן התורה וכמו שאית' בחובת הלבבות, ויש פשוט שמקיים כל מה שכתוב בתורה. אך זה צריך ליזהר שלא יעבור אפילו מעט מזעיר, אך תשובה מועיל. כי הנה איתא בשם האר"י ז"ל בא' שדנוהו אחר כמה שנים על שלא זכר בתפילין בשעת אמירת ולא ניגע לריק. אמת ששמעתי בשם הרב הגאון פאר הגולה ז"ל אב"ד ממדינת ניקלשפורג שאמר לו זקן אחד טעם על דוקא בולא ניגע לריק, כי בזה מתקן עון קרי בזכרו בתפילין שם ואמר כי ריק מרומז כן יוד על יוד של הקשר של יד. וקו"ף ורי"ש הוא גימט' שין. ונ"ל שארבעה אותיות מרומז בד' של הקשר. ויש עוד כי איתא שדנו את א' על שנכנס חול במנעלו בשבת ולא דקדק, ואפשר לומר דוקא במי

שהוא צדיק במה שמקיים כל הכתוב משא"כ מי שכל עצמותו הוא לפעול רצון אל ב"ה באהבתו אותו אפשר אין מדקדקין עמו כ"כ. כי אם ירצה הוא לדקדק בדקדוקים כאלה יבולבל מדביקות הבורא ב"ה. ואיתא ואהבת כו' בכל נפשך אפילו הוא נוטל את נפשך ופירשנו בשם גדול א' אפילו האהבה ניטל את הנפש ממש. פי' שלא יבטל מהדבקות בשביל שהיצה"ר מראה לו חטא שיעצב. וכן הנ"ל כיוצא בזה ויעויין בחובת הלבבות הפרש מי שעובד מהשכל הוא מהדבקות מהעובד רק מהכתוב וציווי. והנה המקיים מה שכתוב נקל אצל גאוה משא"כ מי שעובד עי"ד אהבתו יתברך שמשיג רצון אל וטובותיו ורוממותו ית' וחכמתו שאין לה שיעור והוא כאין נגדו אפילו כן גמל לו טובות בלי שיעור. זה הוא שפל בעיניו ומשיג שהוא מקצר לפרוע מהטובות וזה י"ל אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'. והם תמימי דרך שאינם בעלי מומין, פי' שאין לו גאוה שהוא בעל מום כידוע, וזה י"ל אלה פקודי המשכן, המצות של הדבוקים בו ית' וקדושתו שוכן בם. וכן משכן העדות ענין שנוי שמשרה קדושתו עליו עי"ד שמקיים התורה לבד לא מהשכל שלו. כי גם מי שעובד עי"ד השכל צריך לקיים התורה ובלבד שלא לבטלו מדבקות. כי גם א"א ע"ה השיג כל התורה לרצון אל. כיון שהוא רוצה לעשות רצון אל ית' יעשה התורה שהוא רצונו ית'. אך לפעמים צריך לעבוד אם משיג שזה הוא רצונו ית'. למשל באהבת הבורא ב"ה מוכיח את הרשעים ולפעמים מביישם. ומי שרוצה רק לקיים מה שכתוב אינו עושה כן שלא להלבין פנים, ומי שהוא חרד מאוד על כבוד שמו באהבתו על כל פשעים תכסה אהבה ומוכיח ומבייש שלא ימרדו בהמלך בה' כי אינו יכול לסבול, והגם שהוא חוטא אינו חושש בהעונש ר"ל. וכן כל כיוצא בזה למשל עוד מי שהוא עובד מאוד בדביקות גדול בפסוקי דזמרה ובהתלהבות גדול ופחדו הגדול אינו חושש אם יעבור הזמן קריאת שמע בזה, משא"כ העושה מה שכתוב ולא יעבור. ובאמת הכל יש בתורה הקדושה. גם מדרגה השניה הן בגמרא בפירוש ואפילו בחומש נמי למדקדק. ווה י"ל אלה פקודי כו' כנ"ל. אשר פוקד ע"פ משה, כי הכל ע"פ משה פוקד כו'. וזה עבודת הלוים הדבוקים ביד איתמר כנ"ל. ועוד י"ל שהכל נפעל עי"ד הצדיק הגורם המתקת הדינין מעל ישראל. וזה אי תמר כי תמר מרומז בדין כידוע ופשוט לשון תמרות עשן. וזה ביד או תמר. אי לשון אין בלשון גמרא פי' לא תמר שלא תהי' שום דין על ישראל כלל ושיהיה בן אהרן הכהן:

פרשת ויקרא

בקצור דהנה הרב הלומד עם תלמיד ומסביר לו דבר חכמה ודאי אינו יכול לגלות לו כל מה שמבין הוא כי אינו יכול להכניס הכל בדיבור. וגם לפי מה שיכול התלמיד להבין מלבישׁ כבינתו בתוך דיבוריו ומלמדו ומבינו והדיבורים שלו נעשים להתלמיד ראש ושורש לשכלו שיבין וידע נמצא מה שהוא סוף מדרגת הרב הוא הדיבור נעשה בהתלמוד שורש להתחלה שלו. והנה י"ל מדוע לא כתב ויקרא ה' אל משה וידבר אליו וכתב להיפך ואפשר לומר לפי הנ"ל ויקרא אל משה מעולם הנעלם שורש של השמות. וע"כ כתיב לשון נעלם וידבר משם הנ"ל עי"ד ה' אליו, כי אם היה קורא אותו ומדבר אליו משמו הגדול הוי' ב"ה לא היה מקבל כ"א מהסוף השם הוי' ב"ה, ולא כן רצון אל ית' כ"א להיות השכינה מדברת מתוך גרונו של משה ונמצא עומד הוא במקום שם הוי' ב"ה והם מקבלים מהסוף ה' אחרונה וזה ויקרא אל משה כנ"ל וידבר משם עי"ד זה ה' אליו כו'' מאוהל מועד לאמור, שתהיה אמירה שלו מאוהל מועד הוא שם של אדני ה' אחרונה של שם הוי' ב"ה, לאמור משם תהיה אמירה שלו ונקרא אוהל מועד לשון בית הועד של שם הוי' ב"ה ע"כ נכתב בהוי' ב"ה ונקרא באדני. נמצא במחשבה הוא הוי' ובקריאה אדני הוה אדני המועד להוי' ב"ה. ועוד לשון מועד וזמן כי לעתיד תהיה הכל הוי' ב"ה נכתב ונקרא כן ע"כ הוא לזמן לבד. וע"כ יש לומר כתיב באלף זעירא כי אלף מרומז בחכמה ובינה לשון לימוד כמו ואאלפך ובשביל הצימצום של הבינה והחכמה דרך הדיבור הוא אלף זעירא:

אדם כי יקריב מכם כו'. י"ל הפסוק לומד אותנו אם נרצה שיוחזרו ישראל בתשובה לא תהיה מגמתו כ"א להשפיע להם כל צרכם ממילא יהיו טובים. אחד כי כן צריך לנו כמו בתחילת הברואה התקין הקב"ה מזונותיו של אדם ואח"כ בראו כן צריך גם עתה, ועוד שעי"ד יכירו וידעו חסד אל ויוכר טובותיו ונפלאותיו יבערו לבם להבורא ב"ה. וגם כי כן הוא נשמעים דברי הצדיק הממשיך השפע להעם והוא ילמדם דרך ה'. וזה י"ל אדם כי יקריב מכם קרבן לה' שירצה להקריב מכם ממש לה' אני נותן לו עצה מאיזה דבר יכול להקריבם לה' מן הבהמה שימשיך להם דברי גשמיות ובהמיות. וזה הוא בדרך כלל על כל עניני גשמיות אח"כ פורט מעם השפע הכוללת כל עניני שפע הם בני חיי ומזוני שבהם תלוים השפעות אחרות הצריכות וטובות לנו. וזה מן הבקר הוא חיי לשון ביקור חולים, וכן נמי כמו שור הוא מלך של הבהמות כן נמי למשל החיים ובריאות הגוף הוא התחלה לכל עניני גשמיות כי אם חלילה אין חיים אין צריך לשום גשמיות, ומן הצאן כולל בני ומזוני כי בצאן יש שני מינין כבשים ועזים. עזים יש לרמז במזונו ועושר כמו

שכתוב העשיר יענה עזות עז לשון עז בפת"ח וכבשים פשוט על צאן קדשים שישראל נקראים צאן אתן צאני וכן כתיב ארבה אותם כצאן. אדם קאי על בנים הרבה:

אדם כי יקריב מכם כו' דהנה ידוע הקב"ה חפץ חסד הוא ויש לו נחת רוח להטיב. י"ל יקריב לשון תקרובותא לשון מנחה. והנה זכר ראוי להיות משפיע לאשתו והיא מקבלת משא"כ אם כוונתו בזיווג להתענג נעשה מקבל ודאי שגיאות מי יבין ותשובה מועלת משא"כ מי שדרכו תמיד רק להתענג. כן שמעתי בשם הרב מפינסק שיחי':

והנה זכר ונקבה בראם ויקרא שמם אדם. זה י"ל אדם מי שמתנהג להיות נקרא אדם, זכר ונקבה משא"כ מי שכוונתו בזיווגו רק לתענוג נקרא נקבה. והוא נקבה ולא אדם. וזה אדם כי יקריב מכם קרבן לה'. פי' הוא רוצה להביא תקרובתא מכם לה' תדע התקרובתא לה' הוא שתמשוך לישראל לשפע בני חיי ומזוני פי' התקרובתא שלכם שתמשוך לכם הוא תקרובתא שלי שמזה יש לי תענוג. ומן הבהמה ובקר וצאן בו מרומז בני חיי ומזוני, ולפי זה י"ל המדרש ויקרא אל משה, ולאדם לא קרא כו' ולאברהם לא קרא. ועם נח לא דבר, עוד ויקרא (הדיבור קורא והדיבור) אני הוא הקורא ואני המדבר הביאותיו והצליח כו' יעו"ש. י"ל שכל הנזכרים המשיכו להעולם זה בני וזה חיי וזה מזוני, כן יש לפרש הגם שהכל המשיכו. אך זה היה העיקר משורשם משא"כ משה היה צריך להמשיך הכל. ע"כ קאמר אלא אין גנאי למלך לדבר עם ארוסו כו'. פי' אם ממשיך רק דבר אחד משא"כ הוא צריך להמשיך הכל וע"כ הוצרך הוא יתברך לקראותו בעצמו ליתן לו כח להיות מעורר מ"ן על כל שלשתן, וזה הביאותיו והצליח ודו"ק:

עוד לפי' הנ"ל בסיף וכפר עליו הכהן כו'. אשר יעשה לאשמה בה, י"ל דקודם שמכופר אינו מרגיש כ"כ גודל החטא משא"כ אחר הכפרה סר ממנו מסך המבדיל ומתקרב אליו ית' הוא אשם גדול בעיניו, וזה יכפר כו' לאשמה בה:

פרשת צו

זאת תורת העולה כו'. י"ל הפרשה דהנה היראה הוא הבושה מלפניו ית' וכמו שפי' רז"ל למען תהיה יראתו על פניכם זו הבושה נקראת זאת. כי הנה הבורא ב"ה נקרא זה כמו שכתוב זה אלי, וכן הנה אלקינו זה על כי לית אתר פנוי מני' והוא לפנינו נקרא זה, והיראה מלפניו נקראת זאת והנה מהוראה יכול אדם לבא לכל המדרגות אפילו להקרא קדוש, וכן פרשנו יראו את ה' קדושיו. פי' תהי' קדושיו כי אין מחסור ליראיו פי' ליראיו אין מחסור משום מדרגה, וע"כ אמרו רז"ל על פסוק בפ' יראה מה ה' אלקיך שואל מעמך כ"א ליראה כו' הקשו אטו יראה מילתא זוטרתא היא, ולכאורה תמוה הלא

כתיב בפרשה כמה וכמה דברים עוד כ"א ליראה כו', וללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולשמור כל מצותיו, אך האמת הוא שמהיראה באים לכל המדרגות כאלו כתוב כ"א ליראה כו' עי"ד זאת ללכת בכל דרכיו כו' וזה י"ל זאת היראה תורת העולה לעלות לכל המדרגות להתדבק בו ית'. וקאמר עוד הוא העולה עי"ד זה מעלה גם כנסת ישראל, על מוקדה, פי' על הדינין שנקראים מוקד ומפרש על המזבח כל הלילה, פי' בעוד הדין יהיה על המזבח, פי' שלא יניח לבא לידי זביחה חס ושלום עד הבוקר שישיג הרצון והישועה, ואש המזבח תוקד בו פי' בו הדבר תלוי להטיל על אשר צריך להטיל דין וזביחה בו וקאמר ולבש הכהן מדו בד, כי כיון שאמר שפועל שלא תהיה דין בכנסת ישראל וישליך דין על עובדי גלולים קוראוהו כהן המכפר על ישראל, וזה אומרו ולבש הכהן מדו בד. פי' שיראה להתדבק בו ית' בהתפשטות הגשמיות הוא נקרא בד התבודדות משא"כ אם הוא בעניני עולם יש לו חברים, וזה ולבש הכהן מדו הוא חלוקא דרבנן בד בהתבודדות להתדבק בו ית', ומכנסי בד ילבש על בשרו להעלות החומריות וכאשר כתוב לקמן יע"ש עד והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה קודם כתיב אש המזבח ועתה על המזבח כי המזבח נקרא הבושה מלפניו ית' ויראתו עי"ד זובח יצרו, והנה פרשנו עי"ד תשובה משיג אהבה, וכן פרשנו על ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר, כי התשובה נקראת עבר הנהר, כי היא קדמה לעולם אשר ביום נאמר יהי אור, והנהר הוא לשון אל תופע עליו נהרה והתשובה הקדומה לעולם נקראת עבר הנהר, ויש עוד טעם כי נהר נראה נקראת הדעת כי עי"ד חכמה מבין ויודע האיך לתקן מדותיו לבוא הרצון מכח אל הפועל ע"כ הדעת נקרא נהר התפשטות מכח אל הפועל החפץ והרצון ומהבינה יודע הוה הבינה עבר הנהר אם שגיתי אני מייחל לקונה הכל יתקן ברחמיו, והנה בינה היא תשובה עלאה וכמו שכתוב ולבבו יבין ושב, וזה אומרו אחר הכתוב יוציא אל מחוץ למחנה הוא התשובה ככתוב שם מפני שהוא קודם לעולם ונקרא מקום עי"ד זה אש על המזבח הוא אש האהבה לו ית' שהוא על היראה הנקרא המזבח כנ"ל תוקד בו ובער עלי' הכהן עצים בבוקר בבוקר דהנה כתיב וישכם אברהם בבוקר ואברהם הוא שם של האהבה, כי כל התורה שמותיו של הקב"ה, ושם אברהם הוא מפתח האהבה וכן נמי שמעתי בשם הרב המגיד מראוונא ז"ל מצרף לכסף זה אברהם צירוף אותיות הוא לכסף לאהבתו ית', וכתוב וישכם אברהם בבוקר, כי בבוקר באים חסדים, וכן שמעתי מרבי שיחי', ועל שבענו בבוקר חסדך ליתן לנו ית' הרבה חסדים בבוקר עד שנשבע עי"ד זה ונרננה ונשמחה בכל ימינו כל היום תמיד, וזה ובער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר פי' באהבה הנזכר אש על המזבח כנ"ל, כי עו"ד חסדים הוא כמו עצים שבוער ומוסיף האש

של האהבה עי"ד זה וערך עליה העולה להיות עלייתו עי"ד אהבה, והקטיר עלי' חלבי השלמים לקשר העולמות ולהמשיך שפע לישראל (וכמו שכתוב השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך. וזה חלבי השלמים, וכמו שכתוב ותרענה באחו. ותרגום ורעיון באחוה שאין עין ברי' צרה בחברתה) אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, י"ל קאי על אש התורה נקראת תמיד כמו שכתוב והגית בו יומם ולילה, וכן נמי קאי על התפלה כנגד תמידין תקנום, וכן על שבת קודש ג"כ נקרא תמיד כמו שפי' רש"י ז"ל גם מה שהוא רק משבת לשבת נקרא תמיד בלחם הפנים:

חביבין קרבנות הנשיאים לפני הקב"ה כן איתא וכן נמי בקרבנו של אהרן אותו לשון:

במדרש קרבנות הנשיאים שקול כנגד שירת הים כתיב הכא זה קרבן נחשון, ושם זה אלי כו' וחד אמר שקול כנגד הלוחות שכתוב מזה ומזה הם כתובים וחד אמר שקול קרבן אהרן ובניו כקרבן הנשיאים. י"ל דהנה מה נ"מ לדורות, אך הנה נשיא נקרא הצדיק הדבק בו ית' הוא מרומם מן הגשמיות וגם שמתפלל על ישראל איתא כרום זלות דברים העומדים ברומו של עולם הוא תפלה על כן נקרא נשיא זה אומרו שקול קרבן הנשיאים שמקרב את העולמות בתפלותיו ומעשיו הטובים שמקשר מתתא לעילא ומעולא לתתא הוא שקול כשירת הים יכול לפעול רוח הקודש, כמו שאמרו רז"ל ראתה שפחה על הים כו', וגם להמשיך עושר גדול לישראל, וכמו שכתוב תורי זהב נעשה לך כו' קאי על ביזת הים. וחד אמר כשני לוחות, וכמו שכתוב חרות חירות משיעבוד גליות חירות ממ"ה ר"ל, וחד אמר לא מיבעי' הנשיא אפי' אם הוא מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה נמי שקול כנ"ל:

זאת תורת העולה כו' י"ל זאת תורת העולה הרוצה להתדבק אל ה' ית' ולעלות מעלה מעלה קאמר הוא העולה שיראה להעלות כנסת ישראל, עוד י"ל לאידך גיסא זאת תורת העולה של מי שמתדבק את ה' ית' ורוצה לילך מחיל אל חיל בדבקותו ותברך הוא העולה שמעלה אפי' כל כנסת ישראל וכמו שאמרו רז"ל אפילו יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם, ועוד על מוקדה פי' יש עליה על הדינין שלא יכלו לשלוט על שום בר ישראל על המזבח כל הלילה עד הבוקר. פי' בעוד הדין בעולם ר"ל אינו מניח לפעול בישראל, לבא לזביחה ר"ל וזה על המזבח שהוא על הזבח השולט עליה כל הלילה עד הבוקר שבא עת ראוי ורצון מבטל לגמרי הדינין מחששם כלל וכלל, ואש המזבח תוקד בו, פי' בו הדבר תלוי, אם הוא רוצה שתוקד ועל מי שהוא רוצה, ולא אם אינו רוצה, ועוד י"ל על המזבח כל הלילה בדרך עצה, ומזבח הוא התעוררות תשובה והכנעה לזבוח יצרו, וכמו שאמרו רז"ל כל הזובח יצרו ומתודה עליו כו', וזה הוא דוקא בעת שאינו כ"כ בדביקותו ית' וזה

על המזבח יהיה כל הלילה בעת שאין אור לו כ"כ שדומה ללילה יהיה על המזבח עד הבוקר שתהיה לו התלהבות ודבקות עליון ודאי לא יבלבל עצמו בתשובה, כ"א יהיה בשמחת לב בהבורא לעשות רצונו ית' בשמחה גדולה ונפלאה והתפשטות והאש המזבח תוקד בו פי' תבער בו תמיד המרירות של התשובה וחרטת עונות וזבוח יצרו:

ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבם והסירותי את לב האבן מבשרכם כו'. י"ל דהנה כתיב תתחדש כנשר נעוריו, והוא כשהאדם שב בתשובה שלימה לפניו ית' ומתחרט בחרטה גמורה על העבר ומצטער ומתאוה שיתנהג כהוגן שלא יעבור עוד על רצון אל ית' כלל מוחל לו הוא ית' ועושה אותו כברי' חדשה להיות לו לב טוב שלא יגרמו לו עונותיו תאוות רעות ולא תהום לו מדות רעות, והנה יש אדם חוזר שב בתשובה. ובא לו דבקותו ית' ומתדבק בו ועולה ומתדבק עד שנעשה מקורב בא לו בושם יותר מלפניו על שעבר על רצינו ית' ונעשה שפל בעיניו מאוד ונכנע. וחוזר ובא לו התלהבות ודבקות עליון יותר. ויש לו כח יותר להתדבק בו ית' וחוזר ומתדבק במדרגה יותר עליונה וחוזר ומתבייש יותר מהעונות העוברים וחוזר ונעשה שפל ונכנע יותר וחוזר ובא לו דבקות עליון יותר. וזה תתחדש כנשר נעוריו לשון נעור ממעון קדשו, וכן חוזר וניעור, ודאי שכל התחדשותו בכל פעם במעלה יותר וכן נ"ל ששמעתי בנשר שבכל פעם עף לשמים ונשרפו כנפיו וחוזר ומתחדש, וזה י"ל בו שנה כקטן שנולד. ואפשר במקום אחר אומר כן שנעשה כקטן שנולד (ע"כ י"ל נקרא התשובה כמו אם שיולדת אותו מחדש). והנה הצדיק רוצה תמיד רק להשפיע תענוג להבורא. וגם פשוט מי שיש לו מדות הבורא הוא רוצה להטיב חסד של אמת כמו הבורא ב"ה שרוצה להטיב בלי שום פרס כלל. וזה לב חדש דכורא להשפיע לבד תענוג להבורא ב"ה, וכן להמשיך שפע לטובתם ורוח חדשה הוא כי צריך נמי לקבל שפע קדושתו ית' להעשות לפניו ית' נוקבא ומקבל וזה ורוח חדשה כו' והסירותי את לב האבן כו', דהנה מי שהוא צדיק אעפ"כ יש ענינים שעבר כבר שאינו יודע ומשיג אותם לשוב עליהם, ועל זה י"ל שבקש דוד הע"ה הן אמת חפצת בטוחות שאתה חפץ שנדע האמת מה שחטאנו ולבקש שתמחול לנו ואתם רוצה זה, וכמו שכתוב הנני נשפט אתם על אמרם לא חטאנו נ"ל שאיתא בכתוב כן, וזה הן אמת חפצת בטוחות אפי' בדבר שטח עיני אדם מראותם והשוגם שהם עונות שיכיר אותם זה אתה חפץ שנראה ונתאמץ ונעיין ונחפש אותם, וזה נחפשה דרכינו ונחקורה, כי ודאי אי אפשר בלא שום חטא כלל וכלל כ"א שנדע האמת ונבינם. וזה הן אמת חפצת בטוחות באותם שהם נעלמים לשון טח עיניהם מראות, ובסתום חכמה תודיענו באותם שהם סתומים לגמרי חכמה תודיענו שאשיגם לשוב עליהם ולידע אותם, וזה

י"ל אחר אומר ונתתי לכם לב חדש כו' והסירותי את לב האבן מבשרכם פי' אסיר הלב שהוא כאבן ואינו מרגיש עונות שבאים מפאת הגוף כי ודאי הנשמה בלא הגוף לא היתה חוטאה, ואם אינו מבין עונות של בשר שבא מכח הגוף הרי הלב כאבן. וזה והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר, כי לב מבין שתבונו העבירות של הבשר הגוף. ומעין פרשנו על ופשט את בגדיו כו'. כי הנה אי' ר' יהודה אומר בודקין אור ארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית ובשעת הביעור כו' דהנה כתיב ולבש הכהן מדו בד ומכנסי בד ילבש על בשרו, הוא פשוט יראה להיות לו ג"כ התבודדות. כן י"ל הכל בדרך רמז או דרש שילבש מדו חלוקא דרבנן ופשוט לשון מדותיו הראויות אליו, וזה מדו בד בהתבודדות כמו שעוסקים תורה בבד. ומכנסי בד ילבש על בשרו. פי' וראה להכניס עניני חומריות שלו ותאוות הגשמיות שלו להקדושה להיות לבבו נאמן לפניו ית'. וזה ומכנסי בד בבד יראה להכניס עניני בשרו גשמיות. והרים את הדשן כו' נראה לומר דהנה האדם המתדבק עצמו בהבורא ב"ה ופועל יחודים בעולמות ועליות עולמות ומצותיו הנה הוא נחת רוח לפניו ית', אך אי אפשר שלא תהיה בה מעט מעט שום פסולת. אז בא אח"כ שום צד התרוממות או מרגיש נדנוד פניה בעלמא מעט מן המעט ר"ל כי כל נברא חסר מנגד הבורא ב"ה, וזה כמשל דשן שנשאר מהעולה אשר היא כולה כליל. והנה הצדיק צריך להיות בו גם מזבח הכנעה ותשובה שהוא שב ומעיין בשפלותו וחסרונותיו וזה הוא לפרקים כמו קודם שכיבה או בשעה שהוא מתבודד ומתפשפש במעשיו, וזה אינה חובה לכל יום בי אם בדרך כלל יזכור שיש לו חסרונות ושחטא וזה נק' מזבח זבוח יצרו (וזה י"ל מזבח אדמה פי' שזה נקל למצוא לו האדם עצלות וקיצר עבודת השי"ת ומזבח אבנים פשוט של יצה"ר ועונות שהיצה"ר קראו אותו אבן) וזה והרים את הדשן משל על החסרון ופסולת שנשאר מאשר היה לנחת רוח מהעולה כנ"ל בריש הפרשה, אשר תאכל האש. כי האש שבוער בלב עבודות הם רצויות שהם בחיות ודבקות, וגם י"ל על משל השכינה אש אוכלה על של נחת רוח לפניו ית' הוא על המזבח ששורש בלב צריך להיות הכנעה כ"א בשעת דבקות ודאי טוב להיות בהתפשטות שלא לעיין בשפלותו כ"א אם מבין מעצמו, וזה מיירי אח"כ וכן קודם תחלת העבדות, ושמו אצל המזבח. פי' יחשוב באותו שפלות, עוד יש לו חסרון ויכנע עי"ד זה נמי עוד, וזה ושמו אצל המזבח, ופשט את בגדיו זה קאי על לפעמים כנ"ל שאינה חובה לכל יום כמו שפי' רש"י ז"ל כ"א לפעמים כשרבה הדשן הוא הפסולת בתפוח כמו חמץ ושאור תפח ויפשוט את בגדיו לשון בוגדים בגידות שלו, פי' ישוב בתשובה וגם ילבש בגדים אחרים, פי' ישוב אפילו על עבירות של שאר ישראל וכמו שאמרו רז"ל בשמואל שלבש חלוקן

של ישראל ואמר חטאנו לה' הגם שהוא לא חטא, וזה וילבש בגדים אחרים כמו לבש חלוקתן של ישראל, פי' יתודה גם על עונות אחרים, והוציא את הדשן פי' הפסולות של כל הקרבנות שהתקרב עצמו להבורא ות' וכל המ"ט שנשאר מהם פסולות כנ"ל שאי אפשר בלא מעט מן המעט עכ"פ וע"כ בא לו אחריהם או שים התפארות או גבהות מעט או שום פניה בכל פטם הרים אותה כנ"ל. ובעת שהם רבים כל הדשן כו' כי לא הסיר הכל כ"א ששם אצל הכנעתו שיהיה עי"ד זה השפלות ג"כ נכנע כנ"ל, וזה אצל המזבח ופעם הוציא כל הדשן אל מחוץ בעת שישיב בתשובה ויפשוט את בגדיו וינער כל עונותיו יוציא גם הדשן אל שורש תשובתו הרמתה שהוא מחוץ למחנה הוא העולם כי תשובה קודם לעולם וזה אל מחוץ למחנה אל מקום טהור. הוא התשובה, וזה פירוש לזה כי הוא הטהרה העקרית:

והנה יש עוד פסוק מעין זה ולא כזה כלל והוא בפ' פרה ואסף איש טהור את אפר הפרה כו' דהנה כתיב ויקחו אליך פרה אדומה, הוא י"ל התשובה ועול מלכות שמים וכמו שכתוב כפרה סוררה היו בית ישראל, וכאן היפך מזה פרה אדומה פי' שיכירו עונותם וישובו וזה אדומה על אם יהיו חטאיכם כשנים כו' ואם יאדימו, ובעל תשובה הוא שפל בעיניו ומכיר עונותיו, וזה אדומה תמימה, פי' בלי שום פניה אחרת, ובלי שום השתוררות כמשל יש רוצה לעבוד את ה' אך רוצה שבח בני אדם שלא יקיל בעיניהם יש חסרון בתשובתו. וזה תמימה אשר אין בה מום פי' שלא יתגאה עי"ד תשובתו ולא יחזיק טובה לעצמו, כמו שאיתא ברז"ל המתגאה נקרא בעל מום, וזה אין בה מום פי' בהתשובה, אשר לא עלה עליה עול, פי' התשובה נכונה ממילא חירות מהכל כדאיתא א"ת חרות אלא חירות, וכן נמי שלא תהא מניעה עי"ד שום אדם שבעולם שיגמור בדעתו לשוב על כל פנים, וזה אי אפשר כ"א אם הוא בכל לבבו ונפשו ומאדו אינו מונע עצמו עי"ד שום אדם ושום ענין, וזה אשר לא עלה עליה עול, ונתתם אותה כו' כפי' הזוהר כי יש למעלה מטהרה הוא תשובה דהיינו קדושה למעלה הימנה ע"כ הוא בסגן לבד, (וזה והוציא אותם אל מחוץ למחנה הוא התשובה שקדמה לעולם שנקרא מחנה) כנ"ל, ושחט אותה י"ל יעלה את התשובה ויפרישו' מגשמיות אם מעורב בה שם ענין ואסף איש טהור בעלה של טהור יעלה אותה את אפרה ושם לא נק' דשן פסולת כנ"ל כ"א אפרה על ידי אש הבוער מעלה אותם ועושה אותם מזוקק שבעתים כליל, ובזה מטהרת טמאים אך מי שהוא טהור ודאי למה לו התשובה וחרטה ועצבות כלל מוטב לו להיות שש בבורא ותברך ומתדבק בו באהבה גדולה, והעצבות ולפשפש ולעיין במעשיו הוא לו כטומאה לפי מדרגתו, וזה י"ל מטמאת טהורים כי טוב להם מעלה עליונה וקדושה

יותר עליונה מטהרה ומה שמגרע מדרגתו היא אצלם שלא האמת הוה נמי טומאה כ"א הטמאים מטהרת ומעין של מעלה י"ל ר' יהודה אומר בודקין אור לארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית כנ"ל, דהנה ודאי קודם שנכנס להתדבק בהבורא ב"ה צריך לחזור בתשובה ולדבוק ולפשפש במעשיו. וגם בשעת דבקות נמי יבדוק ויעיין במעשיו ובעניניו ובשעת הביעור בעת הראוי לזה כי ודאי צריך כל אדם לראות עת להתבודד ולבדוק ולשוב בתשובה על כל מה שצריך כמו קודם שינה וכיוצא בזה כנ"ל בפסוק ופשט את בגדיו כו' והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה, וכן בדרך כלל עכ"פ קודם התדבקו בהבורא ב"ה. וזה נקרא אור לארבעה עשר, כי רשות היחיד גבהו עשרה ורחבו ארבעה וזה ארבעה עשר, והנה נמי י"ל כו ר' יהודא נקרא התשובה והוידוי כמו (יודו לה') ויזבחו זבחי תודה שיודה חטאיו, פי' התשובה שבא מהבורא ב"ה ללב כל ישראל תמיד גורם וחושק כן שישוב הן קודם הכנסו בקדושה. והן בשעת דבקות בהבורא ב"ה. והן בעת שראוי לאדם לפשפש במעשיו כמו כן בחצות לילה למי שקם וכיוצא בזה וזה באור לארבעה עשר ובארבעה עשר שחרית הוא בעצומו של יום הוא בשעת דבקות ובשעת הביעור ששב בתשובה ומפשפש במעשיו. וחכ"א לא כן אלא אם לא בדק אור לארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר שקודם להכנסו בקדושה צריך לפשפש במעשיו שלא יהיה כטובל ושרץ בידו. וכן איתא בשם האר"י ז"ל כל התורה ומ"ט שעושה בעודו רשע נותן חלילה כח לסט"א ר"ל וע"כ אם לא בדק אור לארבעה עשר יבדוק בארבעה עשר כי גם אם יבטל מדביקותו עי"ד זה טוב יותר כי ודאי הדביקות אינו כ"כ טוב כיון שלא בדק קודם משא"כ אם בדק קודם לא יבלבל עצמו מדבקות בארבעה עשר הוא בדביקותו, לא בדק בארבעה עשר יבדוק בתוך המועד, פי' אם אין לו הרהור תשובה כראוי שכבר נטמטם לבו עי"ד שבא הרהור תשובה כבר כמה פעמים ודוחה אותה כידוע וזה לא בדק כו' יבדוק בתוך המועד, פי' כשהוא בין צדיקים הוא מועד בית הועד, (י"ל בתוך בית הכנסת ובית המדרש, וכן לא בדק בתוך המועד הוא הועד לחכמים כנ"ל כי אז מוטב היה לו להסתכל בצדיקים ולשמוע דבריהם הנעימים ולקבל קדושה מהם על עצמו יבדוק לאחר המועד, כי ודאי סר ממנו המסך ונקל לו לשוב כראוי, ומה שמשייר כו' לא אמרתי אז והנראה ומה שמשייר בשעת בדיקה מחומרוות אשר צריך לו לקיום הגוף ולעבודת שמים יניחנו בצנעה כנ"ל:

אש תמיד תוקד על המזבח כו'. י"ל דהנה בתורה איתא הלא כה דברי כאש. וזה ואש המזבח תוקד בו, כי קודם התורה טוב וראוי לשוב בתשובה ולזבוח יצרו ואז התורה רצוי' כו'. וזה ואש המזבח, וכאן י"ל דקאי על קריאת שמע שבה ג"כ יוצא והגית בו יומם

ולילה, ע"כ נקראת תמיד, וגם כי הוא בשחר וערב וזה לא תכבה, כי תורה לפעמים אין לו זמן משא"כ קריאת שמע מוכרח לקרות וזה תוקד על המזבח שיראה שתהי' כראוי ובדביקות ובמסירת נפש בכל ענין, וזה תוקד על המזבח הוא המסירת נפש לא תכבה, וכן י"ל גם על התפלה כנגד תמידין תקנום, וזה אש תמיד תוקד, שתהיה בהתלהבות ודור"ח, על המזבח, כי גם בתפלה צריך לקבל המסורת נפש בד' באו"א כידוע. וזה על המזבח מסירת נפש סתם הוא אחר התפלה כידוע, אך צריך ליזהר כידוע בשם האר"י ז"ל:

והנה יש עוד פי' על קדושת שבת קודש שצריך להיות להאדם כל ימות החול ג"כ כידוע, וכן בתפלה הוא מעין שבת, וזה י"ל נמי מקרי תמיד הגם שהיא מערב שבת לערב שבת, ויותר ראוי שהלשון פעמים אש תוקד על המזבח. י"ל כן הראשון קאי על אש תורה, והשני והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה קאי על שבת ושלא יעבור עבירה לכבות מצוה, הגם שברעי' מהימנא משמע באותה פרשה שגם מצות ת"ת אין עבירה מכבה אותה, כי הם עושים ע"פ רזי תורה או בדבקות אורו ית' אור רז גימט' ואין עבירה מכבה תורה אור, וזה י"ל ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר כו', פי' בכל עת רצון יוסיף על אותו אש הן בבקר גופו בתפלה וק"ש, והן בכל עת רצון נקרא בקר וערך עליה העולה העלי' הדבקות, והקטיר עליה חלבי השלמים שימשיך שפע לכל העולמות, וזה עליה השלם כל הקרבנות כולם לקרב כל העולמות בשפע שממשיך דרך כל העולמות למטה ואש תמיד, י"ל קאי על ק"ש ותפלה שהם תמיד, ומעין זה י"ל הפסוק ויספה פליטת בת יהודה הנשארה שורש למטה ויעשה פרי למעלה, יש לרמז על קדושת שבת שמצוה להוסיף מחול על הקודש, ויש בו מוסף ופשוט על ובער עליה עצים בבקר כו' כצ"ל קאי על האש של קדושת שבת, וזה שירש למטה יעשה פרי למעלה מה שמוסיף בכל יום עלים והנשארה לשים משים עצמו כשירים בעת שחוזר בתשובה, וגם קודם שבת בערב שבת ראוי לשוב ולהקטין עצמו להיות שפל בעיניו, וזה הנשארה קודם שבת משא"כ בשעת דביקות כנ"ל:

לפסח

פסחים **אין** חוששין שמא גררה חולדה מבית לבית וממקום למקום כו', דהנה איתא על מושיבי עקרת הבית. אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה עשונו בניך כחולדה זו הדרה בעקרי בתים, פירש רש"י דקאי על הצדיקים של ישראל אומרים בניך על כלל ישראל ופשוט דקאי על שורשינו, והנה השכינה כביכול בגלות שורה עם הצדיקים ומלוהם

ובתוכם, וזה ויתרון ארץ הוא השכינה בכל הוא, כן י"ל הוא הצדיק, והנה הצדיקים צריכים להשגיח בשפע קדושה ושכינה שעליהם על העובדי כוכבים שישראלים ביניהם, ועל מקום שפל שבשפלים שישראל שם להתפלל עליהם שינצלו מכל צרה ושיהפך לב רשעים לרחם ולטוב לישראל בכל ענינם, וזה שמוני בניך כחולדה הדרה בעקרי בתים מקום שפל, והנה הצדיק שלא יצטער אולי בזה גורם חלילה הקדושה לצאת למקום אחר או שגורם לו שום ובלבול קדושה, וזה י"ל אין חוששין שמא גררה חולדה, פי' מה שעיין ודר בעקרי בתים כנ"ל לטובת ישראל אפילו לעיין ולפשפש במה שאפשר לעיין כמו מה שהתפלל בקרוב וחשב בעניני שפלות לעיין ולבדוק לפשפש נמי אין צריך, דא"כ מחצר לחצר ומעיר לעיר פי' על מה שרחוק ממנו להתישב ולבדוק אין לדבר סוף (כ"א יתירא לא ירצה לפעול טובות ולא תהיה סוף להדבר חלילה, ע"כ יסמוך שיעזור לו השי"ת ויגן עליו):

כל שעה שמותר לאכול מאכיל כו', דהנה כתיב בעצתך תנחני כו' דהנה כשהקב"ה מעלה את הצדיקים ועובד אותו בגדולות ובדבקות הוא גוזר והקב"ה מקיים והוא נותן עצות לו ית' כביכול, פי' שאומר שכן ראוי להיות שיחי' זה ותהיה טוב לזה והעובדי כוכבים ראוי שיתמוטטו ויקוים ואתן אדם תחתיך וכיוצא בזה, והנה כשאדם במעלה עליונה הגם שבא לו הנאה מזה שפיר דמי, כי ודאי הוא רק שמח בכבוד שמי' וכיוצא בזה, כשהוא רק בדבקות הבורא ב"ה ובמעלה והתלהבות כנ"ל גם אם בא לו הנאה מזה שרי משא"כ אח"כ שפסק ממנו אותה המעלה והדבקות גדול יזהר מלהיות לו הנאה כי הוא התפארות ושלא תהיה נהנה מכבוד התורה חלילה וחס, וזה י"ל בעצתך, פי' כשאני במדרגה של עצתך שאני נותן עצות לך תנחני, מותר לי מה שתנחני, לשון נחת רוח שיש לי נוח, ואחר כבוד אחר אותה המדרגה תקחני, פי' צריך אני להתדבק בך ולהקשר בך וליזהר מכל חטא והנאה, וזה י"ל כל שעה שמותר האדם לאכול, פי' שאינו קשור ומצומצם בקטנות כ"א מותר לאכול לפעול יחודים שנקרא אכילה, וכמו נמי שכתוב ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו, נקרא הדבקות והנאה מזיו השכינה אכילה ושתיה, וזה שמותר לאכול מאכיל לבהמה ולחיה, פי' ממשיך שפע דרך כל העולמות מה שצריך המרומזים באלו הג' בני חיי ומזוני שבהם השורש כל השפע גשמיות ולבהמה הוא בני, כי בהמה גימט' בן ועל שאי אפשר בלא גשמיות, וכמו שאי' במדרש על אבי ואמי עזבוני יעו"ש למי שירצה. ולחיה הוא חיי, ולעופות הוא מזוני, י"ל על שהרבה מצות תלוים ואפשרים להתקיים אם יש לאדם עושר כמו צדקות הרבה וגמילות חסדים ומעשרות והכנסת אורחים ולהחזיק בניו לתלמוד תורה וכיוצא בזה, ומכל מצוה נברא מלאך

שנקרא עוף כמו מועף ביעף, ומותר בהנאתו כנ"ל בפסוק בעצתך תנחני, עבר זמנו אסור בהנאתו כנ"ל, ומוכרו לעובד כוכבים, י"ל דיכול להשליך הדינין והשפלו' עליהם כי הוא ענינם והוא לוקח מהם נוצוצו':

והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש, כי הנה הצדיק רואה תמיד להיות כל חפצו רק לרצון אל ית'. ולהעלות כל התאוות שלו להיות לו רק רצון הבורא ב"ה, ואם יזדמן לו לעבור כי אדם אין צדיק בארץ כו'. כיון שהוא דבוק בה' ית' יש לו גם התשובה בעת שצריך לו לשוב, ואינו עושה בתאוות הגשמיות שלו כ"א מה שמבין שאינה תאוות היצה"ר כ"א תאות הנפש, (וכמו ששמעתי בשם המגיד שיחי'. כי תאוה נפשך לאכול בשר, וכן אי' בר"מ אלשיך כמה פעמים) וזה ונפשו אותה ויעש מביא מכח אל הפועל, משא"כ אם בא לו תאוה שאינה לנפש כ"א מן היצה"ר אינו עושה אינו גומר התאוה חלילה, וזה ונפשו אותה אז ויעש, (וזה והוא באחד הצדיק הוא הכל באחדות בדביקותו ית' שהוא יחיד, כל התאות שלו מעלה אותה אל האחדות, ומי הוא התשובה ישיבנו להבורא ב"ה אם חטא, ונפשו אותה אז ויעש כנ"ל):

מנוגה נגדו עביו עברו כו'. י"ל דהנה אנו אומרים מלאים זיו ומפיקי' נוגה, והנה פרשנו שאפשר לומר דהחרוז טובים מאורות כו' קאי גם על הצדיקים כי כולו נכון ואח"כ מסיים קרא לשמש, י"ל דעד עתה לא אייריו בה, והנה י"ל מלאים זיו ומפיקים נוגה, כי זיו האור תורה הוא המאור שבה, ומפיקים נוגה. פי' שהם מבררי' מהם ומפיקים. מהם הנהגות של שאר בני אדם, יש שמחזיקים אותם הנהגות למצות ולאור תורה הם מבינים האמת שאינם מצד הקדושה מפוקים מהם אותם נוגה, כי אי' בריש מס' פסחים מאי אור רב הונא אמר נגהי כו'. ומסיק דגם רב הוא אמר לילי כ"א באתרי' קורין לנגהי לילי ובאתרי' דמר קורין לוממא נגהי, ע"כ י"ל כי נוגה פירושו כן לקצת בני אדם מחזיקים אותה למצות ומע"ט ואור ולהם שמבינים האמת שהם מצד היצה"ר ולא מצד הקדושה מפיקים מהם, וזה י"ל נמי מנוגה נגדו מאותם הצדיקים המבינים שנוגה הוא נגדו, פי' ומפיקים מהם אפי' דברים והנהגות שי"ל שהם מצד טוב והם מעיינים כראוי שהוא נגדו ומפיקים מהם עביו עברו, פועלים עי"ד זה עביו המסכים עברו וכן מרומז בדין, וכן ברד וגחלי אש עברו עי"ד זה:

ר' מאיר אומר שלש נשים לשות כאחת וחכ"א שלש נשים עוסקות בבצק אחת לשה ואחת עורכת כו' ר' עקיבא אומר לא כל הנשים ולא כל התנורים כו' זה הכלל תפח תלטוש בצונן, י"ל דהנה האדם הרוצה לעבוד את השי"ת צריך ליזהר להיות לו היראה כראוי ושפלות עצמו (ואהבה בא לו עי"ד זה וגם חכמה עי"ד הענוה ואהבה עי"ד היראה),

וכן טהרת המחשבה (ומהטהרה בא קדושה כי צריך כל הנ"ל שתהי' לרצון כראוי), והנה השלשה הנ"ל הם מקבלים, כי צריך היראה לאהבה כי ביראה לבדה אי אפשר לעבוד, וכן מענוה מונע עצמו מעבדות כי מה הוא כ"א שבא לו שכל עי"ד זה שהוא רצון אל ית' שנעבדו דוקא אנחנו השפלים, וכן הטהרת המחשבה ופשוט נמי טהרה צריך קדושתו ית' כמו שכתוב קדושים תהיו והייתם קדושים, ועוד זהו הרצון אל ית'. כ"א מהנשים ומקבלים הנ"ל מושפעים השפעום הנ"ל, והנה אי' בצקות של עובדי כוכבים אדם ממלא כרסו מהם, י"ל קאי על היראה כנ"ל בריש פירוש אותה סדרה, כי לעובדי כוכבים אין להם כ"א ליראה מה'. גם זאת אין להם לגמרי כמו אנו, והנה התורה קרוי' לחם כידוע, והשורש שבא מזה להתורה, י"ל נקרא בצק, וזה בצקות של עובדי גלולים הוא יראה לבד ואינה מדרגה עליונה, אדם ממלא כרסו מהם בפסח, י"ל בחמלתו עלינו אינו מחמור כ"כ, ומותר גם זה לבד, וזה בפסח פרושו בחמלה, וי"ל עוד לשון פוסח בדלוגה וקפיצה שלא יתעכב באותה מדרגה, וזה בפסח פי' פעמים, ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה, הוא הקדושה כראוי שורש הורא' י"ל שנק' לחם אך לחם עוני כי משם נכנס לעיקר הקדושה, וזה י"ל ר' מאיר אומר שלש נשים לשות כאחת. צריך לעיון להיות דוקא השלש נשים הנ"ל, הם יראה וענוה וטהרת המחשבה תמיד, לשות, פי' עושות הלחם הוא הקיום התורה כאחת דוקא, וחכמים די להיות השלש נשים עוסקות בבצק לא כאחת כ"א אחת לשה ואחת עורכת כו' ופי' כשרוצה לבא לו גאוה יזכור שפלות והענוה וכן יראה וכן טהרה, ר' עקיבא אומר לא כל הנשים כי אם יש לו הנשים עליונות מרגיש בהעדרם ואינו צריך להשגיח כ"כ עליהם וכן י"ל להיפך כי כל הגדול כו'. וכן לא כל התנורים הם הקדושות שנגמר הלחם שוות כנ"ל, וזה הכלל תפח אם רואה שום ביאת היצה"ר או מחשב' זרה תלטוש בצונן לקרר היצר:

נגע בחרסו של תנור יקלוף את מקומו נטף מרוטבו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו, הנה כתיב ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות כו' אל תאכלו ממנו נא כו'. דהנה נקרא פסח כמו אדם ששב בתשובה שלימה בכח גדול ובמרירו' וחוזק גדול, כי אין חוזק כחסידות בתחילתו, כן אי' ברוקח ז"ל, והנה גם זה מה' הוא ואותה חסידות הוא בתבערה גדולה ואח"כ נוח מעט מי שהקב"ה עוזר לו ואח"כ צריך להתגבר עכ"פ בהדרגה לילך מחיל אל חיל למדרגה עליונה, וכן היה אצלנו ביציאת מצרים שהיה העיקר יציאה מטומאה לטהרה, כן שמעתי נ"ל מהרב הגאון הקדוש מניקלשפורג, והנה התבערה הראשונה צריכה להיות בלא שום הדרגה ובלא שום תערובות תאוה אחרת כלל, כ"א צריכה רק בכל מכל כל להבורא ב"ה, וזה הוא פסח לשון דלוג וקפיצה שלא

בהדרג'. וצלי אש הוא לבער האש בלב שתהיה הדבקו' והתשובה רק בתבערת אש החימום והתלהבות להבורא ב"ה בלי שום עוד תאוה והנאה אחרת, וזה אל תאכלו נא, לשון בקשה כ"א יחמיר על עצמו בכל האפשר, וכן נמי פשוט חצי צלי'. וכן לא ובשל מבושל במים לקרר החימום, או לרצות בה שום חסד ואהבה אחרת נוסף על הפסח כ"א צלי אש ראשו כו'. ומצות, הוא מלחמת היצר לשון מרוב'. ומרורי' שיתמרמר על חטאיו. וזה נגע בחרסו של תנור הוא של חרס מרומז בהגוף שבו התבער' אם נגע הפסח מעט בהגוף בענין גשמיות וקלוף כנ"ל. נטף מרוטבו אל החרס וחזר אליו, פי' כי מהתבערה וחוזק התשובה והדבקות של התחלה יש בו טעם טוב ומתיקות ואהבה ותענוג, אם נטף מזה שמרומז ברוטבו על החרס הוא הגוף שבא מזה לעורר גם שום תאות גשמיו' וחזר אליו ונתערב ונבלע בו זה יותר נבלע יטול את מקומו:

עוד כיצד צולין אותו מביאין שפוד של רמון ותוחבו בתוך פיו עד בית נקובתו ונותן כרעיו ובני מעיו לתוכו ר"ט או' נ"ל כמין בישול הוא זה אלא תולה אותן חוצה לו, י"ל נמי כמו לעיל על הבערה שבוער בלב אדם להתדבק בו ית' בראשונה שלא כדרך הדרגה כלל כמו שהיה ביציאת מצרים בחפזון, ואח"כ היה הדרגה עד חג השבועות השגנו לערך זה בהדרגה ויותר מבושם ועליון יותר והראשון היה עזר עליון שלא בהדרגה שהיינו צריכים לכך, כמו שכתוב ולא יכלו להתמהמה כי חלילה היו משוקעין שם, וזה צליית הפסח דוקא באש בלא שום מים או משקה, לרמז על חיזק חסידות בתחלתו בהתלהבות גדול ובקפיצה בלא הדרגה, וזה פסח לשון דילוג ובלי שום תערובות אהבה והנאה אחרת שמרומז במים או שאר משקין, ולא שום גשמיות שמרומז בחרסו של תנור, וזה י"ל כיצד צולין את הפסח מביאין שפוד של רימון. הוא עץ חיים להיות שורש וכולל את התשובה והתבערה בלתי לה' ית' לבדו. וזה מרומז בשפוד של רימון, כמו שאי' ריקנים בכם מלאים מצות כרימון, וזה שפוד של רימון ותוחבו בפיו, הוא התחלה עד בית נקובתו מקום הדבקות באין סוף ב"ה שמקבל משם שפע קדושה ממנו ית'. וזה מרומז בנקובתו לשון נקבה המקבל מדכורא, ונותן כרעיו, הם צרכת בניו שמרומז בכרעיו, כמו שאמרו רז"ל ברא כרעא דאבוה, ובני מעיו, הם בני אדם ששייכים אליו שיש להם הצטרכות והוא יש לו רחמנות עליהם, מרומז בבני מעיו כמו מעי מעי אוחילה מעי ככנור יהמו וכן המו מעי לו, וזה נותן כרעיו ובני מעיו לתוכו בתוך אות' תבערה יכול להלביש גם צרכת בניו, ואשר הוא מרחם עליהם להמשיך להם להושיעם צרכם, ר' עקיבא אומר כמין בישול הוא זה, פי' הלא יש לו בו אהבות אחרות ומחשבות אחרות, והתורה אמרה כ"א צלי אש הוא לרמז החימום הגדול בלי שום ענין אחר ולא אהבה אחרת ולא שום חומריות אלא

תולה אותן חוצה לו, לשון ספק כמו תולין לא אוכלין כו'. וזה תולה אותן חוצה לו לא יבקש דוקא כ"א כרצון אל, וגם זה חוצה לו ולא ילביש בו כלל שום ענין:

ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו כו'. י"ל דהנה כתיב לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר כו' דהנה הרוצה לשוב בתשובה שלימה שבא אליו התעוררות גדול כנ"ל אין חוזק כמו חסידות בתחילתו הנה הוא בוער מאד זה בא מן השמים. ואח"כ גם אם יניח מעט אינו מזיק אם הוה בראשונה כראוי כנ"ל, וזה נקרא לרמז על זה פסח שהוא בלא הדרגה כלל עי"ד גודל התבערה לה' ית', וזה פסח לשון פסוח ודילוג שלא בהדרגה כלל, וכן היה ביציאת מצרים וכנ"ל, וזה י"ל לא תשחט על חמץ, פי' כי התבערה ההיא צריך להיות בלי שום תערובת סיג היצה"ר, וזה חמץ וזה דם זבחי, שהוא הזבח של היצר במסירת נפש ודם הוא נפש, ופעם אחר כתוב זבח חג הפסח כו'. כי צריך בשטת הכנסה בקדושה כנ"ל להיות בלא סיג, אך לא ירצה להתיישב הרבה לבער כל שפלות שלא יניח עי"ד העכוב מרתיחתו לה' ית'. וקרוב לזה איתא בספר הגהת יש נוחלין קודם כל ברכה וכיוצא בזה ינוח מעט ויתישב קודם שרוצה לעשות הברכה וכיוצא בה, שתהי' עי"ד זה נחת רוח לפניו ית'. ותיכף בלא עיכוב עוד יברך ויעשה המצוה שלא תהי' זמן ליצה"ר להכנוס לו בלבול יעו"ש למי שירצה, ומעין זה כאן אמר ולא ילין חלב חגי עד בקר, פי' לא ימתין להלין עד בוקר להיות יום גמור שירצה דוקא עד שיהיה ברור כשמש דוקא קודם וכנ"ל שלא ינוח מרתיחה, וזה י"ל ההולך לשחוט את פסחו, פי' הבעירה שלו הוא קרבות הגדול לה' ית' שלא כדרך הטבע הנקרא פסח כו'. והזביחה הוא על שצריכה להיות בהפשט' כל גשמיות, כמו שחיטת קרבן ראויה לגבוה כראוי, וזה ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו, פי' מי שחוזר בתשובה על מעשיו הטובים שמשיג שהיו בערלה ושפלות ופניות, ורוצה לשוב על זה ולתקנם, ואי' תולדותיהם של צדיקים הם מעשיהם הטובים, וזה למול את בנו ולאכול סעודת אירוסין בבית חמיו שרוצה לבא למעלה עליונה יותר להיות לו יראה יותר עליונה, ונקראת אשה והנועם של זה נק' סעודת אירוסין, וכן י"ל על נשמה חדשה והכל אחד, ונזכר שיש לו חמץ בתוך ביתו כו'. אם לא יבלבל עצמו עי"ד זה שישוב לבער לגמרי יחזור ויבער ויחזור למצותו, ואם לאו יבטל בלבו כי העיקר הוא עזיבת חטא:

עוד מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין ובכל מקום ת"ח בטלין ר' כו' אומר למולם יעשה אדם עצמו כת"ח, י"ל דהנה אמת יש לו רגלים ושקר אין לו רגלים. וסימן הנחש נקצץ רגליו, והנה ודאי מצוה גדולה התאמצות של התגברות קדושה והכנעת סט"א צדיקים שחננם הבורא ב"ה יודעים

האמת שהכל הוא מה' ית'. כי אם שהוא ית' רוצה שיעורר מלמטה בעובדא ולפעמים בדיבור ולפעמים אפי' רק במחשבה לבד, ובערך זה פרשנו על ויבן משה מזבח לה' ויקרא שמו ה' נסי. כי הנה משה הבין שפעל דבר גדול במלחמת עמלק, וכן יהושע במה שהיה על ידו המלחמה היה סבור כן, ובאמת רק שה' ית' עזרם וכמו שאיתא בר"מ אלשיך על הסב מאחריהם ובאת להם מול בכאים, שקודם היה דוד סבור שהוא הכם כ"א שה' ית' הפיל שריהם למטה, ובאמת לא כן הוא שהקב"ה עשה הכל גם למטה. ע"כ הודיע הקב"ה למשה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמחה כו'. שישכילו כי הקב"ה שנא אותו מאד מאד שיכירו שהקב"ה לבד פעל הכל, ע"כ צוה לשים גם באזני יהושע, שגם פעל המלחמה שידע האמת כנ"ל, וזה ויבן משה מזבח הוא הכנעה וזבוח שום גבהות מזה, כי ממה שאינו כן יכול לבא גאוה דו"ק, וזה ויקרא שמו ה' נסי. הוא לבד הוא נסו הנס שגרמתי, ויאמר כי יד על כס כו' פי' ע"כ תראה שהוא ית' שונא אותו מאד, ע"כ הוא לבד נסי כנ"ל, והנה מי שמשיג כן אינו מבטל הרבה על פעולות הנ"ל להכניע הסט"א, כי אם מתפלל ועושה פעולות לעורר מיין נוקבין, ואין מעצור לה' להושיע ברב או במעט פעולות כו'. והנה דרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו, מי שמתנהג דוקא בפעולות הרבה ולהרבות ולהפציר בתפלה מוליכין אותו כן, וזהו י"ל מקום שנהגו לעשות מלאכה דוקא בערבי פסחים, פי' לערב ולבלבל הפסחים הם הסט"א שאין להם רגלים כמו העורים והפסחים עושין, מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין, כי מועיל גם מעט, (וכמו בתקיעת שופר שהוא חכמה ואינה מלאכה, ובכל מקום ת"ח בטלין, שהם ודאי גם במקום שנוהגין אין צריכין מלאכה, (כי עץ חיים תאוה בא), ואותו תנא שם אומר לעולם יעשה אדם עצמו ת"ח, פי' אפי' במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה ואין מעלה בזה לת"ח כנראה אעפ"כ יעשה עצמו ת"ח איני זוכר עתה יותר:

את חג המצות תשמור שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתיך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם, י"ל הלשון תשמור הוה לכתוב את חג המצות שמור ותשמור משמע כאלו ממילא תשמור, וכן כאשר צויתיך מיותר, וגם הלשון למועד חדש האביב הוי לי' למיכתב במועד, וגם לא יראו פני ריקם אינו ענין לזה, אך הנה אי' בשם האר"י ז"ל אם אדם נזהר כראוי בפסח הוא מובטח שלא יחטא כל השנה בזה י"ל את חג המצות תשמור את התורה, ומפרש האיך זה וקאמר שבעת ימים תאכל מצות עי"ד זה מקיים כאשר צויתיך כל התורה ועד איזה זמן הוא תועלת, על זה קאמר למועד חדש האביב פי' עד הפסח הבא עלינו לטובה, ומפרש הטעם כי בו יצאת ממצרים פי' בחג המצות, וכיון שהועיל לצאת ממצרים מם"ט שערי טומאה למ"ט שערי בינה, ע"כ גם

בכל שנה הוא תועלת שלא לחטא אך אעפ"כ צריך לראות לקיום כל המצות מעשיות כי לא די שלא יחטא, וזה אומרו לא יראו פני ריקם כ"א גם להתקדש:

מצות יאכל את שבעת הימים, אינו מובן כלל הוי לי' למיכתב מצות יאכל בשבע' הימים או שבעת ימים ואת אינו מובן כלל, וי"ל דהנה אי' אסור להתגרות ברשעים שנאמר אל תתחר במרעים, ורשב"י אומר מותר להתגרות ברשעים, ואם לחשך אדם לומר אל תתחר במרעים, אמור לו אל תתחר במרעים להיות כמרעים כו'. הלשון ואם לחשך אדם לומר יאמר בקיצור ואם יאמר לך אדם אך זה שמתיירא מהם מפני עבירו' שבידו כמו שפי' מי שלבו נוקפו זה מתירא לקרו' אותם מרעים, ע"כ הוא אומר זה בלחש וזה ואם לחשך אדם לומר כו' נמצא מי שהוא כראוי מותר לו להתגרות ברשעים, והנה היסוד להיות טוב הוא המדות טובות, כדאיתא בספר שערי קדושה, והנה המדות הגם ששורשם הם ארבעה אעפ"כ הם שבע מדות, א' להיות אהבתו רק לו ית' ולעושי רצונו, ושלא לישנא כ"א שונאי השם, ושלא להתפאר כ"א לפאר ליוצרנו, ושלא לנצח כ"א לרצונו ית', וכן כל המדות כאשר בארנו אותם כמה וכמה פעמים, והנה התענוג נקרא אכילה, כמו ויחזו את אלקים ויאכלו וישתו כפי התרגום, וכן הלחם אשר הוא אוכל, וכן נמצאו דבריך ואוכלם, וזה י"ל מצות יאכל פי' לשון ריב ומצה להתגרו' ברשעים זה יכול לעשות ולהתענג, וזה הוא את, פי' עם שבעת הימים הם המדות שהם תועלת להתורה הנקרא אור ויום:

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ. י"ל הלשון אור וכמו שאי' בש"ע נ"ל בשם הראב"ד יעו"ש, ונראה דאיתא כמה עבירות שלשאר בני אדם נקראים מצות ולצדיקים עבירות כמו שלא לשמה שטוב לבני אדם שעי"ד זה בא לשמה ולצדיקים הוא עבירה גדולה וכן כל כיוצא בזה, וכן ראיתי בספר תולדות יעקב יוסף על מטהר טמאים ומטמא טהורים וזה י"ל דהקדושה נקרא ארבעה עשר כידוע מזוהר, וזה אור לארבעה [עשר] בודקין את, פי' עם החמץ, כמו שבודקין החמץ כן נמי בודקים האור לארבעה עשר, ומפרש מאי אור ר"ם ור"י כו'. ומסיק באתרי' דרב הונא כו'. פי' קאי על עבירות הנ"ל, כי יש מקומות קורין אותו נגהי מחזיקין לזכיות, ויש מקומות מחזיקין אותן ללילות כנ"ל ודו"ק, וזה פרשנו מנוגה נגדו פי' מי שנוגה נגדו מחזיק אותם להתנגדות ומבער ממנו, ונוגה הוא עבירות הנ"ל לשון נגהי שיש מקומות שמחזיקין לזכיות, עי"ד זה עביו פי' העביות שלו עברו ממנו וגם ברד וגחלו אש, פי' הדינין נמי בדילין הימנו ודו"ק כי קצרתי:

פרשת שמיני

ויהי ביום השמיני קרא משה כו'. דהנה יש ארבעה בגדים לכהן הדיוט ושמנה בגדים לכהן גדול ראוי לפרשם, דהנה והאלקים עשה שייראו מלפניו, ובמקום אחר אי' כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו ולקילוסו, הגם שאפשר לומר שזה הוא כבודו של מלך שמתיראים ממנו ומפחדים מגדולתו, אך הלא כתיב אם אב אני איה כבודי ואם אדוני אני איה מוראי משמע שכבוד ויראה שני ענינים, אך הנה האמת העיקר הוא קדושתו ית'. שכן הקב"ה חפץ שנדמה אליו כביכול, כמו שכתוב קדושים תהיו וכן והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני, ופירושו אם אתם תקדשו עצמיכם תהיו קדושים כי קדוש אני ואתם שורשי וחלקי לבד שלא ניתן ליד שים שרא ע"כ תקדשו עצמיכם ותהיו קדושים, ושינעלו כל החומריות לרצון אל ב"ה, והנה איתא בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה חקק כו' וכבוד גימט' ל"ב, וזה י"ל שקאי על חכמתו ית' שנדבק בו כ"כ עד שנשיג מחכמתו ית'. ופשוט שאיתא אפשר בשם פרקי היכולת וכי לא זה הוא כבודי הדרי שבני מכירים גדולתי וסילסולי, וזה הוא כבודו יתברך שמשיגים שחכמתו אין לה סוף, והנה העובדי כוכבים אין להם כ"א לירא ולפחד מפניו ית'. וזה ואם אדוני' אני איה מוראי קאי על שאינם דבוקים בו יתברך, ואנו נקראים בניו יתברך צריך להיות לנו גם אהבה שנהיה דבוקים בו עד שנשיג מחכמתו ית' שנקרא' קדושה קודש על פרישותה מנבראים שא"א להשיגה כראוי, כמו שכתוב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, וזה לכבודי, והאלקים עשה שייראו מלפניו קאי על השפלים שאין להם כ"א לירא, וי"ל עוד הלשון מלפניו כי היה לכתוב שייראו ממנו, וזה הוא כי מהיראה באים לאהבתו ית' ומשם להשיג מחכמתו וזה יראו את ה' קדושיו, תשיגו מחכמתו כי אין מחסור ליראיו מלחשיג כל המדרגו'. והנה כשמשיגים חכמתו מתוראי' מפחדו ומרוממותו שאין לו סוף לחכמתו ית'. וזה שייראו מלפניו הוא חכמתו יתברך. והנה גם ביראה יש ארבעה בחינות, כי יש בה גם אהבה ושכל הוא חכמה ובינה וכן באהבה, וי"ל שהארבעה של כהן הדיוט הם הד' בחי' של היראה שגם זה כהן מקרי, כי הגם שאמרנו למעלה שהוא מדרגה שפלה היא אם אינה בשלימות רק יראה לבד הוא בקטנות, משא"כ בגדלות שיש בה גם אהבה וחכמה ובינה הוא לבוש לאהבה, ע"כ אפשר לומר ללבושי כהן הדיוט והד' עוד של אהבתו יתברך לכהן גדול, וי"ל עוד שצריך להיות נשלם בשבעה מדות הידועים וגם במחשבה טהורה לה' ית'. וזה השמונה, וזה י"ל ויהי ביום השמיני קרא משה כנ"ל:

ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעולה כו'. דהנה קודם לכל דבקות חדש ליכנס במדרגה צריך לשוב ולהתחרט ולהתודות עונותיו, ואח"כ להתדבק בהבורא ב"ה בחשק וכח, והנה התשובה והכנעת שאור וזבוח יצרו הוא גבורה, כמו שארז"ל איזה גבור הכובש את יצרו וזה קחו שעיר עזים, שעיר מרומז על תשובה ווידוי לפניו ית'. כמו ונשא השעור עליו את כל עונותם, וכן עשו איש שעיר עזים, עז הוא קשה וגבורה להתגבר על יצרו ולשוב ולזבוח יצרו וזה לחטאת, ועגל ג"כ הוא גבורה רפויה מעט כמו שור הוא מהשמאל הוא גבורה, ועגל הוא פחות משור, כי להתדבק בבורא ב"ה צריך ג"כ חיזוק וכח, אך נקל מעט מלשוב כראוי, זה צריך כח גדול וחיזוק גדול, ואח"כ הדבקות אינו כ"כ קשה, וזה ועגל וכבש הוא הדרגה בני שנה שתהי' הכל בעזר התשובה הנ"ל, וסמוך לה הדביקות בו יתברך תיכף, וזה בני שנה קאי על התשובה שנעשו כמו בני שנה בלא חטא, תמימים, שלא להיות בגאות שנקרא בעל מום כידוע על הרים גבנינים בעלי מומין, וזה תמימים לעולה לעלות להמדרגה להתדבק בו יתברך, ושור ואיל לשלמים, פי' ולהמשיך שפע דרך העולמות, וזה שלמים לעשות שלום בעולמות ליתן חלק לכולם, ושור י"ל קאי על שפע עושר, כמו שאי' האוכל מבשרו מתעשר, וכן מלך של הבהמות שור הוא המלך של כל הבהמיות, ואיל הוא חיי לשון אין, איל לשון חוזק הגוף ונפש, לזבוח לפני ה'. כי אם השפע הוא הנמשך מלמעלה יש בה קדושה ומועיל לזבוח וצרו שלא תבא ממנה להכעיסו ית'. ומנחה בלולה בשמן, פי' לעשות מעשים טובים לנחת רוח לפניו ית'. וזה לשון מנחה בלולה בשמן, שתהיה בה אור ושכל טוב שמרומז בשמן:

זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'. י"ל הפסוק הזה בפני עצמו ואינו מובן, עפ"י מה שאי' בר"מ אלשיך ז"ל על ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כי הקב"ה מתאוה לשכון בתוכנו ממש ולא במשכן דוקא, והנה ישראל התאוו במשכן וצפו ויוחלו עי"ד המשכן שתשרה השכינה וירא אלינו כבוד ה'. אמר להם אל תבטחו בזה כ"א העיקר הוא זה הדבר אשר צוה ה' תעשו קאי על התורה, וירא אליכם כבוד ה'. שלא תצטרכו לשום משכן ופשוט שלא תלוי במשכן כ"א במה שתעשו אשר צוה ה':

ויהי ביום השמיני, ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה' ודוד חגור אפוד בד דהנה אמרו רז"ל במה שמש משה שבעת ימי המלואים בחלק לבן שאין בו אמרא, הגם ששמעתי מהרב מפינסק שיחיה על זה סודות, אעפ"כ גם בפשיטות י"ל דהנה אי' משה משה לא פסיק טעמא, משום שלא הצטרך לשום שינוי כמו אברהם אברהם וכיוצא בו, (היה הקריאה עי"ד מלאך והדיבור מדבר עמו כדי שיהיה מוכן יותר לנבואה עי"ד קריאת המלאך) ע"כ

פסיק טעמא שהיה בו שינוי באברהם השני מהראשון, כלומר שנשתנה לטובה והיה מוכן לנבואה אז, משא"כ במשה תיכף שנולד ותרא אותו כי טוב הוא היה מוכן לנבואה, ע"כ לא פסיק טעמא וכתיב בו הדבור קורא והדבור מדבר כנ"ל בפ' ויקרא וזה י"ל ששמש בחלק לבן הוא לבוש לנשמה חלוקא דרבנן לבן ונקי, שאין בו אמרא שלא יקרע, כי לא היה אפשר להקרע כלל, משא"כ לאהרן הגם שאמרו רז"ל שקולין הם, אעפ"כ ידוע שיש חילוק כידוע בכתבים, ע"כ כתיב ויהי ביום השמיני הוא תשובה, מתתא לעילא הוה שמיני ובפשוט דהנה יש שבעה ימי בראשית והתשובה קדמה לעולם הוה מתתא לעולא שמיני, בזה קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, (להיות הכנעה שלהם עי"ד התשובה), וזה י"ל ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה'. פי' בכל עוז של לפני ה' היא התשובה הקדמה לעולם הנגלה הויתו ית'. וזה ודוד חגור אפוד בד, הלבוש שלו הוא התשובה בא עי"ד התבודדו' ופשפוש במעשים, וזה אפוד בד, כן הי' נראה לי בעזרת אל יתברך:

ויקריבו לפני ה' אש זרה אשר לא צוה אותם, הוא לשון כפול, הנה כתיב כולך יפה רעיתי ומום אין בך, י"ל כיון שכולך יפה ודאי מום אין בך, כי הלא יש בכלל מאתים מנה, וי"ל דהנה אמרו רז"ל מר אמר שתויי יין נכנסו למקדש, ומר אמר על דלא נסיבו, ומר אמר הורו הלכה לפני רבן, ולכאורה תמוה מאד הלא בקרא כתיב בפירוש ויקריבו לפני ה' אש זרה והם אמרו שתויי יין וכיוצא בזה, אמת שמשמע כן ממקום אחר או משום שנא' לאהרן תוכף יין ושכר אל תשת [כו'] בבואכם, או משום דכתיב ובנים לא היו להם, וכן אשר לא צוה אותם משמע לאחר צוה, אבל מהו אש זרה, ונראה בעזרת אל ית'. דהנה אמרו רז"ל ארבעה אנשים מה שבקש זה לא בקש זה וכולם נעתרו מה'. דוד המלך ע"ה בקש ארדוף אובי ואשוגם. ולא אשוב עד כלותם, ועשה יתברך כן שנאמר ואויבי תתה לו עורף וגו' ואשחקם כו'. וכן איש ואשה לא וחוה דוד. אסא אמר אני ארדוף ואתה תכם ועשה כן, כן נא' וורדפם אסא עד לפני השער וכו'. יהושפט אמר אין בי כח לרדוף אני ארנן ואתה תמיתם, ועשה כן, ובעת החלו ברנה וה' נתן מארבים על בני עמון ומואב והר שעיר כו'. חזקי' אמר גם זה אין בי כח אני אישן על מטתי ואתה תמיתם, ויעתר כן ויצא מלאך ה' ויך כו' וישכימו בבקר והנה כולם פגרים מתים, בזה יש לדקדק בשלמא אסא ויהושפט ניחא שלא היה להם כח לענין מלחמה אך לרנן ולשבח אותו ית' למה לא היה יכול חזקיה מלך יהודה אשר היה כפי הנראה יותר ממלאך ובקשו לעשותו משיח למה לא היה יכול לשבח לווצרנו ית'. וגם אמרו שפתחה הארץ את פיה לומר שירה עבורו, כמו שכתוב מכנף הארץ [זמירות] שמענו צבי לצדיק מהו זה, וכן כתיב מכתב לחזקיה בחלותו ויחי מחליו מהו לשון מכתב אך הנה כל אשר נצטוינו אין אדם פטור מזה,

משא"כ מהו שטוב לרוחא דמילתא מה שראוי מאהבת הבורא ב"ה כמו שירה לפניו, זה צריך להיות ברור מאד ואם לאו שב ואל תעשה עדיף, והנה ידוע מי שהוא פלג גופא לא אשתכח על ידו ברכאין ואינו נקרא אדם, וידוע שחזקי' לא היה נסיב. ע"כ נתירא לומר שירה שצריך להיות תבערה גדולה ואי אפשר להיות ברור כיון שלא נסיב, אך אעפ"כ כשרצה לומר שירה על שחי' מחליו ובשביל שגמר בדעתו לישא היה כותב השבח ולא הביא לתוך הדבור אז כן נראה, וע"כ לא נעשה משיח עי"ד זה כי משיח צריך שלא יעבור אפי' מעט, והגם שהיה זה עבירה לשמה, אעפ"כ לא נעשה משיח עי"ד זה, ובקשה הארץ עליונה לומר עבורו, כלומר שהלא ודאי זוווגא עילאה עמו כיון שכוונתו לשמים, וכן י"ל כאן דכתיב אש זרה, ומהו דכתיב אשר לא צוה אותם, ודאי אם צוה אותם אינו נקרא אש זרה, על זה אמר דלא נסובו והיה אש תבערה שלהם אש זרה לאו ברור לשמים לבד כנ"ל, לזה אמר אשר לא צוה אותם, כ"א מה שמצוה ודאי צריך לעשות, כי אין אדם פטור ממנה גם מי שלא נסיב, אך הם רצו לעשות יחוד גדול בקטורת מאהבתו יתברך והיה בה אש זרה משום דלא נסיב, או משום שתויי יין נמי יש תערובות הבערה של היין, ומ"ד הורו הלכה לפני רבן הוה גאוה מעט וידוע שבא מהמדה גרועה של יסוד אש, וזה י"ל כולך יפה רעיתי ולא תאמר אמת שיפה דלמא יש בה תערובות אש זרה והתלהבות אחרות, לזה אומר ומום אין בך:

וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם כו'. מה לשון וישא את ידיו הלא בפה מברכים, הנה א"א לזכור זה עתה כראוי אעפ"כ אכתוב ואם לא יהיה כראוי החכם עיניו בראשו להסדיר הדברים עי"ד זה כראוי בעזרתו ית'. ומשל מי שיש לו תבערה גדולה מאד של הבורא ב"ה, ואי אפשר לבא עי"ד זה החפץ אל הפועל לרצונו ית'. ע"כ צריך להתפשט לעיין להטיב להעולם, ובהתפשטות הזה אפשר לסבול, והנה להטיב נקרא ידים יד ימין הוא פשוט להשפיע, ויד שמאל נמי כי צריך להטיל דין על עובדי כוכבים לצורך ישראל, והאמת גם זה נקרא חסד כי הוא לטובת ישראל ושישמחו בהנקמה וזה אל נקמות ה' פי' חסד עושה לנו בהנקמה, ע"כ כתיב ידו והקריאה ידיו. והנה המקור החסד והרצון להטיב י"ל נקרא אהרן, כי כל התורה שמותיו של הקב"ה כי אהרן הוא כהן גדול, וי"ל לשון נוטריקון אהי' רון לשון שבח, כי על הטובות שעושה לנו ית' אנו מרננים ומשבחים, וכמו שכתוב וירא העם וירונו ותרגומו ושבחו, וכשהקב"ה רוצה להוסיף טובות כתיב וישא אהרן את ידיו, לשרשם להמוחין אשר התפשטו לבחי' ידים כנ"ל, עי"ד זה ויברכם חדש תוספתא ברכות חדשות, והם הגם שאנו קוראין ידים אעפ"כ הוא רק בדרך נעלם, כי משם באים תיקון המדות ואז באים הברכות להעולמות, וזה וירד בהברכות עד למטה

ולמה זה לזה כתיב מעשות, פי' בשביל עשות החטאת והעולה כו' להמשיך שפע בני חיי ומזוני, החטאת י"ל על בני וכמו שכתוב בחטא יחמתני אמו על שא"א בלי שים תערובות גשמיות מעט כדאיתא במדרש, וכן נמי משום שאי אפשר כ"א עי"ד טהרת אשה לבעלה, וכמו תחטאני באזוב וזה החטאת והעולה, י"ל פרושה על חיי שהוא כליל שאין בו גשמיות, וגם עי"ד החיות הבא מלמעלה בא להתדבק בו ית' ולעלות מעלה מעלה, והשלמים קאי על מזוני כמו שכתוב ותרענה באחו שאין עין בריה צרה בחברתה אם יש שבע, וכן כתיב השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך:

במדרש זאת החיה אשר תאכלו, הה"ד אמרת ה' צרופה אמר רב לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את ישראל וכ"כ למה מגן הוא לכל החוסים בו, י"ל דהנה ידוע רחמנא ליבא בעי, אך לא כל אדם זוכה ללב טוב ע"כ נתנו המצות וקדשנו במצותיו ופשוט כשאנו עושים רצונו ית' אז כנסת ישראל דבוקה ומתיחדת עמו ית'. והנה כנסת ישראל נקראת זאת, כי הקב"ה נקרא זה אלי וכבר פרשנו ענין זה, ועי"ד המצות כנ"י קשור בעץ החיים הוא הקב"ה ונקרא כנ"י חיי. וזה י"ל זאת החי' נקרא חי' עי"ד עץ חיים זה בא עי"ד אשר תאכלו המצות שאתם מקיימים שבא מהתורה הנקרא לחם לחמו בלחמי, וכן י"ל משום שכתיב כה דברי כאש, וכתיב כאש אוכלת, ופי' באשר תאכלו אתם פועלים זאת החיה, על זה פי' המדרש הה"ד אמרת אלוה צרופה א"ר לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את ישראל, פי' לצרף אותם בשורש ולקשרם בו ית' ואת ישראל דייקא וד"ל וקאמר וכ"כ למה כי מה בא לו ית' מזה, לכך אמר מגן הוא כו'. פי' כי הוא ית' רוצה להטיב:

פרשת תזריע

אשה כי תזריע כו'. דהנה ידוע שכל הנבראים אינם שלימים הן הנעשי' הן היצורים והנבראים והנאצלים עד אין סוף ב"ה, כי כולם צריכים לשפעו ית'. והוא אין צריך לו כי הוא היה קודם שברא את העולם והוא אח"כ אין בו השתנות, והנה הצדיק תמיד ראוי שיתדבק בבורא ית'. ובזה פועל הרבה גם בענין להמשיך שפט, וזה י"ל אשה אם הוא מקבל כמו אשה, שתמיד רוצה לקבל עליו קדושתו ומויחל אליו ית'. ואינו נראה שהוא שלם כבר, וזה אשה כי תזריע מ"ט וגם שפע שממשיך וגם ללמד לתלמידים וזה וילדה זכר יפעול הרבה:

וכפר עליה הכהן וטהרה ממקור דמיה כו'. י"ל דהנה שורש דם נדות בא מחטא חוה שהיתה כולל' נשמת כל נשי ישראל, והנה איתא העוסק בפי' עולה כאלו הקריב עולה וכו' והנה לכפר בתורתו על אדם אחר זה צריך כהן, פי' מי שהוא מתלמידיו של אהרן אוהב

שלום ורודף שלום כו'. והתלמידים נקראים בנים בני אהרן, והנה ביולדת י"ל שכפר עלי' קרבנות שלה על זה, וזה י"ל וכפר עליה הכהן וטהרה ממקור דמי'. פי' מאשר חטאה בנפש חוה, וזה ממקור דמי' החטא עץ הדעת שהוא מקור על דמיה ממילא תהי' טהורה ע"י הכפרה וקאמר אח"כ זאת תורת היולדת, פי' בהתורה פועלים נמי זה כמו שאמרו רז"ל על זאת התורה לעולה ולמנחה כנ"ל:

פרשת מצורע

נשכח אך מה שאזכור בעזרת אל יתברך על פסוק ראשון זאת תהיה תורת המצורע כו' דהנה כתיב מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב כו'. י"ל הפי' מי האיש החפץ חיים, דהנה איתא אין למעלה מעונג ואין למטה מנגע, דהנה כתיב ועתיק יומין יתיב לבושי' כתלג חיור כו'. ויש היפך מזה לבן הארמי, בהרת לבנה, דהנה חסידות היא המדה הרצויה לפניו יתברך מאד מאד, כי לית פולחנא קמי' קודשא בריך הוא אלא רחימי, והאוהב את הבורא ב"ה זוכה לנועם. ותענוג עליון מאיר למטה, ומוסיף לו אהבתו יתברך והתלהבות גדול, והיפוך מזה הוא החסידות של שקר ופניות אחרות ורמוות וכיוצא בזה, עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וזה אין למעלה מעונג כו' וזה י"ל מי האיש הוא הצדיק או חסיד החפץ חיים הוא האמת חיים הנצחים הוא דבקותו יתברך הראוי ונועמו, (וי"ל עוד פשוט חיים הוא נחת פי' מי הצדיק שחפץ חיים הוא נחת), זה אומר אוהב ימים הוא טובות היפך מצער נקרא לילה, כמו שכתוב ידי לילה, לראות טוב. פי' שאינו רוצה לעבוד בשביל אהבת עוה"ז אדרבה רוצה להיות לו שלום בעולם ועניני עוה"ז כדי לראות טוב הוא תורה, וכן שמעתי הלצה בשם הרב הגאון הקדוש זצ"ל הרב הגדול מניקלשפורג שהיה קודם בק"ק שינאויי, לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם, פי' האכילה להיות לו כח להודות לפניו ית'. וזה לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם. לא כאלו שמתפללים כדי שיהיו יכולים לאכול אח"כ ודוק, כי כל העובדי' את ה' והם בדרך שקר ואינם באים להאמת בשביל אהבה אחרת שהוה בהם ולא היה כוונתם לשמים ב"ה או בהכרח לרצון אל יתברך, וזה י"ל זאת תהיה תורת המצורע, לשון מוצא רע שעובד את ה' ומוצא רע ולא טוב ר"ל. אני נותן לו עצה ביום טהרתו שתהיה לו הכוונה ביום שחפץ להיות לו הוא נחת ושלוה שנקרא יום בשביל טהרתו, שלא תהיה לו בלבול מעבודת שמים, והובא אל הכהן. אם תהיה כן יובא אל הכהן הוא הקב"ה החיים העקרים, וכן י"ל יובא אל מדרגת כהן שיהיה יכול להמשיך חסד אל ישראל אם כוונתו לשמים כנ"ל

כי תבואו אל ארץ כנען כו' ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם כו'. וי"ל דהנ' השורש שאדם חוזר בתשובה ורוצ' להיות עובד את ה' יתברך זה נקרא ארץ הוא השורש לכל המ"ט שנטוע ע"י זה בה עץ חיים ועושה פירות, וכנען הוא ל' תגר סוחר במו בת איש כנעני, וכן פשיט הוראת שמים שאינו זז מישראל הוא נקרא ארץ כנען, שעי"ד זה עושה סחורה עם הבורא ב"ה מעלה אליו מ"נ ומ"ט ותורה ותפלה, וממשיך ממנו ית' שפע קדושה וכל טוב וכן נמי נקרא ארץ ישראל וזה אשר נתתי לכם לאחוזה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם, דהשורש של עול מלכות שמים כשרוצה רק לעבוד את השי"ת וחוזר בתשובה הוא נקרא ארץ כנען כנ"ל, ובתוך זה יראת שמים הוא בית כי הראשון כולל הכל, וכל אחד עושה לו בית לעצמו יראת שמים לפי ענינו, והנה אם האדם הולך מחיל אל חיל בכל פעם מוצא לו חסרונות בעניני עבדות שלו, וצריך לעבוד במדרגה יותר עליונה מזה בכל פעם, וזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם ובא אשר לו הבית כו' והגיד לכהן, הוא, הצדיק של כל דור שה' אתו ברחמיו לטובת דור ודור להמשיך להם חסד ולקרבם אליו ית'. כמו (מתלמידיו של אהרן אוהב שלום כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה ותלמידים נקראים בנים, וכן פרשנו אל הכהן כו' אשר יהיה בימים ההם) כנגע נ"ל בבית, (לזה מדויק לשון והגיד הוא ספור, דברים שמספר שפלותו שמוצא לו בענין עבדות וירא‌תו וזה והגיד):

וצוה הכהן ופינו את הבית בטרם יבא הכהן לראות את הנגע, י"ל דהנה אם אדם צדיק אומר על אדם שהוא הולך בדרך שקר ר"ל, הוא מעורר חלילה בדבוריו על העבדות שלו דופי וטומאה, כי דבוריו יכולים לפעול, וכמו אל תלשן עבד אל אדוניו, ע"כ קודם שיבא הכהן אליו לראות את הנגע והנה את הבית, פי' העבדות ומ"ט שפעל בבית הנ"ל יפנה משם למעלה לרשות שלו, פי' ישוב בתשובה על כל שפלות שהיה לו בהם ויתחרט על עונותיו ראשונים שגרמו לו הנגע הנ"ל, עי"ד זה יפנה אותם משם והם מקושרים בהבורא ב"ה לרצון לפניו ית' ואינו מזיק להם מה שאומר הכהן אח"כ שהבית טמא, וזה ולא יטמא כל אשר בבית, משא"כ אח"כ אם ישוב בתשובה קשה לו כיון שירדה טומאה עליהם, (וזה י"ל נמי על מה חסה התורה כו', כי לכל מועיל טהרה נמי אח"כ כ"א על עניני גשמיות מאד וזה כלי חרס). ולפי זה אפשר לפרש כל הפרשה על הסדר, כי אם הנגע אינה כל כך גמורה ואפשר לתקנה עי"ד פשפוש במעשיו ובמדותיו שהם התבודדו' שבעת ימים הוא המדו' שהם שבע כידוע שיהיו ימים כראוי ע"ד התורה אור שנקרא יום. וראה אח"כ כו' וחלצו את האבנים אשר בהם הנגע. הם י"ל האותיות של התורה שבא לו ההתר להתנהג כן שנקראו אבנים, ועפר אחר יקח, י"ל יתנהג גם בגשמיות לפי אותה

המדה הגרוע שמצא והוא מתקן אותה, כ"א בכל מדה יש בה שבע, כי כלולים כולם משבע כמו שאי' מהספיר' עומר שבע פעמים שבע יתנהג בגשמיות בדרך אחר לתקן כראוי, ולעיל שכחנו וראה הכהן והנה הנגע בקירות הבית שקערורו'. פשוט שאינם גלוים לכל. ירקרקות או אדמדמות י"ל כי ע"פ הרוב מצוים אותם המדות רעות התפארות זה מצוי או גאוה ושנאת חנם וכעס, וזה ירקרקות הוא התפארות או אדמדמות הוא גאוה וכעס, וגם תאוות נשים מרומזות באלו כמו נורא בי' עמרם. ומראיהן שפל מן הקיר, הוא עי"ד זה אפשר לפרש כל הפרשה ונשכח, והבא אל הבית כו' והשוכב בבית כו' יכבס בגדיו צריך לשוב ולכבס בגדיו לשון בגידו' ול' לבושים חלוקי דרבנן, אם הוא עי"ד זה הבית. כיון שהבית לא טהור צריך לשוב ולטהר מה שפעל עי"ד זה, וכן השוכב הוא לשון שפלות מתדבק בו הנגע והשפלות וכן האוכל שפועל עי"ד זה יחודים, ואם נרפא הנגע, עי"ד מה שהסיר אותה המדה לבד הוא חלץ את האבנים כנ"ל ועפר אחר כו' הוא טוב, ואם לאו צריך לסתור כל הבית שאם יש לשום מדה רעה התגברות גדול מתקלקלים כל המדות עי"ד צריך לבנות בית חדש כראוי לגמרי:

פרשת אחרי

בזאת יבא אהרן אל הקדש כו'. דהנה כתיב פתחו לי שערי צדק כו' נשכח. ושורש הדבר הנזכר כי היראה שאדם חוזר בתשובה ורוצה לילך בדרך אמת. הוא התשובה תתאה נקראת צדק שרוצה אז להתנהג בצדק והוא היראה, משא"כ אם משיג מדרגת אהבה אינו חושש כ"כ לפעמים לדקדק כ"א רק הדבקות בבורא ב"ה ולפעמים נראה לבני אדם שאינו מתנהג כשורה, כי אהבה מקלקלת השורה, ע"כ אז אינה נקרא' צדק. והנה המדרגה ראשונה נקרא' זאת, על שנראה לעין מה שמתנהג כראוי ע"פ התורה, וזה י"ל בזאת יבא אהרן אל הקדש למדרגות יותר עליונות ממנה ומפ' איך תהיה התשובה הנקרא זאת, (כי התשובה עילאה באה מרוב אהבתו ית' מצטער מאד ומתמרמר על פגמו ועברו רצון אל ית'. כי משיג חסדו ואמתו וקשה לו מאד ובוש הוא מאד מלפניו מרוב השגתו ית' (שמשיג שאין סוף להשגה). וזה נקרא' מעין תשובה עילאה). וזה אומרו בפר בן בקר לחטאת. פר הוא קשה כמו מרחיקין משור תם על גבורתו וכעסו, וזה הוא שיתגבר מאד על יצרו בכח גדול ואיזהו גבור כו'. וזה בפר בן בקר. פי' שיבא לו על ידי שיבקר מעשיו שיפשפש במעשיו, וזה בן בקר לחטאת, לשון חיטוי שיוטהר עי"ד זה מעונותיו, ואיל, גם הוא י"ל לשון חוזק, לעולה, שיתגבר לעלות למעלה למעלה. וי"ל עוד לשון איל בקמץ תחת היו"ד על זריזות כי לזה צריך זריזות להתדבק אל ה' ית' וזה ואיל לעולה,

כי אין נקודות בתורה כמו שאי' בשל"ה ז"ל עי"ד זה. כתונת בד קודש ילבש כו'. י"ל על אהבה שיבא לו עי"ד זה יעשה לו חלוקא דרבנן מצד אהבה שמרומז בלבן:

עוד צדק לבשתי וילבישני, שייך לפסוק בזאת יבא אהרן אל הקדש כאשר כתבנו לעיל. וכן כאן צדק לבשתי. לבושי יראה מזה חלוקי דרבנן וילבישני מאהבה, ועוד פשוט כמו שפרשו רז"ל שיש מי שלובש מלבוש נאה ואינו הגון להלבוש אך אני לא כן אמר איוב כ"א צדק לבשתי וילבישנו הוה הצדק נאה לי, ויש לפרש בענין הפירוש הנ"ל שצדק הוא היראה י"ל כן דהנה כתיב מי יתנך כאח לי יונק כו' אמצאך בחוץ כו' גם לא יבוזו לי. הוא פשוט כי מי שיש לו דביקות גדול בהבורא ב"ה, גם בדרך ובעיר ובכל מקום הוא זוכר אותו ית'. משא"כ מי שאינו דבוק כ"א בית הכנסת ובית המדרש, יכול לזכור בהבורא ב"ה. כי האויר משם נקרא אוירא דא"י המחכים. וכתוב הן יראת ה' היא חכמה. וכן אמרו רז"ל עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות לקבוע בא"י ובחוץ להם קשה הדבקות. כי מקרי אויר ארץ העמים. וכן פרשנו ואפשר הוא בר"מ אלשיך ז"ל שמח זבולון בצאתך וישששכר באהליך, כי זבולון נקרא הדבק בהבורא ב"ה כמו וזבלנו אישי ובית זבול לך, וישששכר נקרא שאינו רק עוסק בתורה הרבה, ואיתא בזוהר כי הם נקראים דגי הים כיון שפורשין מן המים מיד מתים, כן הת"ח שאין להם דבקות אם אינם מתמידים בתורה קשה להם. משא"כ הדבקים בה' ית' בכל מקום אפילו בשוק ובדרך שאי אפשר להם לעסוק בתורה טוב להם. וזה שמח זבולון בצאתך וישששכר רק באהליך, וזה י"ל מי יתנך כאח לי וכו' אמצאך בחוץ, אפי' חוץ לארץ וחוץ לבתי כנסיות ובתי מדרשות אמצא אותך ואשקך, פי' אתדבק בך כי נשיקה היא דבקות, וי"ל עוד לשון משקה אשקה את העולמות מעם שפטך הטוב, וזה אשקך, גם לא יבוזו לי, פי' לא יעשקוני לשון ביזה, וי"ל עוד לשון בזיון כי מי שהוא דבוק בו ות' כראוי וסר ממנו חטאות נעוריו כבר אין מלעוגין עליו כלל כנ"ל צדק לבשתי וילבישנו, וזה כל שרוח הבריות נוחה הימנו כו', וודאי מי שעובד את ה' ית', הגם שמלעוגין עליו לא ינוח בשביל זה, כ"א שעדיין לא נגמר כראוי בעוד שמלעיגין עליו, הגם שגם מצדיק גמור נמצא ליצני הדור. כ"א שאין אנו מדברים רק בסתם ורוב בני אדם המכירים אותנו, וזה גם לא יבוזו לי:

ושמרתם את חקותי כו' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'. י"ל דהנה יש מי שעובד את ה' ית' לפי שכלו לבד, כמו האבות שקודם מ"ת. אך מי שעובד כן צריך בדביקות דוקא דאל"כ לא נחשב. משא"כ אם עוסק ע"פ התורה גם אם עוסק סתם הוא טוב, כי יש בה חיות כיון שהוא ע"פ התורה, וזה ושמרתם כו' אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה', כי יש בהם חיות אני ה' יש בהם וי"ל עוד אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, פי' אם

יעשה אותם האדם ויהיה חי בהם בדבקותו ית'. אני ה' פועל ממילא גם המתק' הדינין, כי אני מרומז בדין כי המראה גבורות וכעסים אומר ראו כי אני הוא וכמו שכתוב בתורה ראו עתה כי אני אני הוא. ממה שיעשה נקמות בעובדי גלולים, וזה אני ה' יהיה רחמים וגם י"ל לקשר כנסת ישראל בו ית':

בפ' אחרי סוף פ' יוה"כ פ' והיתה זאת לכם לחקת עולם כו' ויעש כאשר צוה ה' את משה, אין שייכות זה כלל לצווי עבודת יוה"כ, עכ"פ פסוק בפ"ע היה לו להיות שאהרן עשה. ועוד הוא לכאורה למותר כי ודאי אהרן עשה כאשר צוה ה', ורש"י פי' שלא לבשן לגדלותו כו', לכאורה ג"כ תמוה וכי תעלה על דעתך שאהרן יהנה בכבוד תורה או עבודה ומכ"ש להתפאר וגדלות חלילה. וזה י"ל דהנה מצינו באלישע הנביא ועתה קחו לי מנגן כו' פירשו רז"ל שנסתלקה ממנו השכינה עו"ד כעס והוצרך למנגן, והנה במשה רבינו לא מצינו כן הגם שכעס לפעמים עד שבא לכלל טעות, לא הוצרך אח"כ להתפעלות להשראות שכינה, כי זה בא מעצבות שבא עי"ד כעס שמרגיש העדר שום רוח נדיבה הראוי להיות בלב האדם מה' ית', ועי"ד כעס נראה שמסתלק ממנו ובשביל העצבות הוצרך למנגן, דאל"כ מה מועיל מנגן להשראות שכינה אלא לשמחו כי ודאי החטא של הכעס לא תמנע אותו מהשראות שכינה כי כוונתו לשמים היה וממילא בא עי"ד מה שהוא חרד על רצון הבורא ב"ה, והנה משה רבינו כתיב עליו בכל ביתי כו'. לא היה לו עצבות בשביל זאת ובלא זה היה עניו מכל האדם ולא היה חושש על עצמו כלל וכדאי' בזוהר ממנו. ע"כ לא הוצרך למנגן כי לא היה לו שום עצבות, והנה כשיש לאדם עצבות מותר לשמוח מעט עי"ד עולם הזה וכיוצא בזה, או שום מדרגה שחננו ית' כדי לבא עי"ד זה לשמחת הבורא ב"ה, ושלא ידחק רגלי השכינה בעצבות כדאי' בתקוני זוהר הגם שהוא כמו נהנה בכבוד תורה הוא המדרגה שחננו ית', הלא לש"ש כנ"ל והנה אהרן לא הוצרך לזה כלל כי לא היה לו עצבות כי היה למדרגת משה קרוב, וכדאי' מלמד ששקולים הם וכן ונחנו מה ואהרן מה הוא, וזה י"ל שלא לבשן לגדולתו פי' כנ"ל, שלא להיות לו עצבות עי"ד מיעוט האור וזה לגדולתו, גם זה לא חשב שום פעם כנ"ל. אך דקדוקים הראשונים י"ל ששייך נמי להצווי דהנה ידוע שאנו עם בני ישראל נקר' בשרשנו כנסת ישראל ששרשנו הוא חד. אך מחמת חטאים יתפרדו כל פועלי און. והנה עי"ד תשובה מאהבה נעשים עבירות כזכיות. והנה ביה"כ ראוי ללבון עונות הוא לעשות כזכיות וזה יאמר לכפר על בני ישראל כו' עי"ד זה ויעש למפרע פי' הישראל כאשר צוה ה' את משה. פי' העבירות הוה שעשה מצות ע"כ נקראים באחדות ויעש. כי אם אין עבירות אנו חד מצד השורש:

פרשת אמור

אמור אל הכהנים בני אהרן כו'. י"ל דהנה כהנים נקראים עובדי ה' יתברך. (בפרט המתפללים כראוי כי תפלות במקום קרבנות תקנום). והנה טוב וראוי לצדיקים שתהיה להם מדות של אהרן הכהנים וכמו שאיתא הוי מתלמידיו של אהרן הכהן אוהב שלום כו' אוהב את הבריות כו', והנה התלמידים נקראים בנים, וזה אמור אל הכהנים עובדי ה' יתברך שיהיו בני אהרן מתלמידיו של אהרן כנ"ל, וזה בני אהרן ואח"כ שיעשו כן ואמרת להם לנפש לא יטמא בעמיו, הגם שיאהבו את הבריות וואהבו שלום לא יכנסו כ"כ לקרב עצמם להעולם עד שיבואו לעניני גשמיות ותאוות, וזה נקרא נפש כמו נפש היפה בעל נפש מי שלהוט אחר החומריות, וזה לנפש לא וטמא בעמיו, משא"כ קודם היותם בני אהרן מתלמידיו ממילא דרך הצדיקים לפרוש עצמם מהעולם, ע"כ אמור ואמרת:

קדושים יהיו לאלהיהם כו', דהנה כתיב ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת כו'. י"ל הלשון וחללת דהנה לישראל יש שלשה מדות טובות ביישנים ורחמנין וגומלי חסדים, והנה מהמדות הללו נמשכין עוד ג' מדות טובות. ממדות גומלי חסדים דהוא מדות חסידות, גורם אהבה גדולה ודבקות גדול גורם לנצח בנגינות, וגם מעין זה גורם לפעול ניסים לישראל, כי אוהב את המלך הוא אחד עמו, כי מי שהוא אוהב דבר הוא דבוק בלבו עם האהוב, וכיון שהוא כאחד עם הבורא ית' יכול לפעול נסים, וכן אהבה גימ' אחד. וידוע כי חסד הוא אהבה ע"כ חסד לאברהם ונקרא אוהב. אברהם אוהבי. ע"כ נמשך ממדת אהבה נצח כנ"ל וממדת בושה נמשך הודאה לוודות על עונותיו שהוא בוש עליהם לפני הבורא ב"ה ולהודות ולהלל לפניו שהוא בוש על רוב טובה ומודה ומהלל לפניו ומודה על האמת שהוא בוש לכפור, וממדת רחמים נמשך השפעה למי שצריך לו והוא מדת יוסף הוא המשביר ונותן עוד שתהיה להמקבל כל צרכו הוא שתי מדות שמעשיר להמקבל והנה שבועה לשון שבעה שבשבועות אמת גורם השבע מדרגות ומדות הנ"ל מאירים ומשפיעים לכנסת ישראל, והוא שאמרו רז"ל אם יש בך כל המדות הללו אז ובשמו תשבע, כי גורם להמשיך משבעה מדות לכנסת ישראל ונגדל עי"ד זה שם שמים משא"כ השבעה לשקר חללת את שם אלקיך עושה חלול שם ה' שאינו משפיע כנ"ל. אדרבא אני ה' כי ודאי בו ית' אין פגם. וזה י"ל קדושים יהיו כו' ולא תחללו שם אלקיכם, כי הם צריכים נמי כן להמשיך כל שפט, ופשיט הוא פשוט כשיהיו קדושים לא יענשו ולא תהיה חלול השם חלילה, כי את אשי ה' לחם אלהיהם הם מקריבים, דהנה בקש משה רחמים שתשרה שכינה בישראל ונענה, ובקש רחמים שלא תשרה שכינה בעובדי כוכבים ונתן לו כן, דהנה כל ישראל יש להם הרהורי תשובה ועול מלכות

שמים, בשביל שהשכינה אתנו גם בגלות כי קבלנו עולו ית' כראוי. והנה ידוע אומות הקדמונים הטובים נקראו חסידי אומות העולם ותיכף משיגים לחסידים, לא נשמע לומר צדיק אומות העולם או טוב בהם, כ"א תיכף חסידות כי מצותם אינם כלל כגוי אשר צדקה עשה קורא תגר, רק אם הם היו מטיבים לישראל יש להם נחת בעוה"ב מעין זה, וחסידות הוא על גמילת חסדים, וכמו שאיתא בתנא דבי אליהו שאמר אליפז כן לעמלק שישראל נוחלין העוה"ז והעוה"ב, לך וחפור להם בורות שיחין ומערות ותזכה על ידן לעוה"ז ולעוה"ב והוא לא עשה כן כו'. והנה אתנו מלכות שמים אינה פוסקת מאתנו עולם היראה הוא אלקותו ית'. והנה כהנים הם שושבינים דמט' צריכים להעלות המ"נ לה' ית', וממנו שפע קדושתו לכנסת ישראל להגדיל אלקותו ית' שעמנו יתברך, והנה שמעתי בשם הרב המגיד מראוונא ז"ל ה' אלקיך אש אוכלה, כביכול נקרא אכילה אש הבוער בלבנו אליו הוא לרצון לפניו, כמו אכלתי יערי עם דבשי, וזה כי את אשי ה', האש שלנו מעלים לה' ית' וממנו לחם אלהיהם אכלו, ושפע קדושתו ית' להגדיל אלהותו שעמו הם מקריבים תמיד ע"כ והיו קידש, וי"ל והיו קודש דיש חכמה עילאה וחכמה תתאה ותרוייהו נקראים קודש וזה קדושים יהיו לאלהיהם כו' עי"ד זה והיו קודש מחכמה עילאה ישיגו נמי כמו ששמעתי בשם הרב הנ"ל שאפשר לאדם שהוא שפל בדעתו להשיג משם, הגם שלמה המע"ה אמר אחכמה והיא רחוקה ממני. ממני דייקא שהוא היה מלך והיה צריך להתנהג מעט בגבהות, כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול והחכמה מאין תמצא:

והכהן הגדול מאחיו כו', י"ל דהנה אם הולך שפע גדול ממנו ית' אלינו מעולם היותר עליון נקרא הקב"ה ית' גדול, על שבא גלויו מעולם העליון למטה, אעפ"כ למי שאינו כ"כ חשוב והוא למטה נק' כביכול גדול יותר וזה פועלים צדיקים, והנה הקב"ה נקרא כהן כידוע. וזה והכהן הגדול זה בא מאחיו מאתנו שנקראים אחי ורעי ונפעל עוד אשר יוצק על ראשו, הוא התורה כן פירשו רז"ל על ראשו כתם הוא התורה, ומעין זה אמרנו בעזרת אל ית' על ר' יהושע בן קרחה הקשו התוספות למה לקרוא אותו בשם שנראה גנאי שהיה קרח הגם אמר כן י"ל הוא בשביל ששבח אותו הוא למשל שלא תשלוט בו ע"ה אמר כל חכמי ישראל דומים לפני כקליפות השום חוץ מן הקרח הזה משא"כ כאן, וגם שם טוב לפרש למה קרא אותו כן, נראה דהנה ר' עקיבא דרש על כל קוץ וקוץ תלתלי של הלכות והנה קוץ נקרא שער י"ל ע"כ שתורה נקרא ראש והוא דרש מהקוצין הלכות עשה הוא מהשערות ראש גופה הוה קרח בלא שערות, וקוצין שהם הלכות נמי וזה הוא לשבח קרח וכן בן קרחה. והנה צדיק כשלומד תורה תיכף מוצא בהם האור והנועם קדושה

שבה, וזה אשר יוצק על ראשו הוא התורה שמן המשחה, הוא קדושתו ושפעו הקדוש אורו ית', ומלא את ידו פי' נמי פועל שמתמלא ידו להשפיע אלינו תמיד, וגם ללבוש את הבגדים שעושים מעבירות זכיות ולשון בגידות שעושה מהבגדים הם עונות לבושים חלוקי דרבנן, את ראשו לא יפרט, כו' ויראה וכן י"ל פועל שלא יבטל מלגלות סודות התורה שנקראת ראשו, ובגדיו לא יפרום (יראה) וי"ל פועל שיהיו מדותיו ופרושו לבושיו כמו וילבש את דוד מדיו, כן ראיתי כתוב לא יפרום שיהיו מדותיו הטובים שלמים אתנו כראוי וטוב:

עוד וקדשתו כי את לחם כו' י"ל דהנה ראוי וטוב שלא להטריח את הצדיק כ"כ שלא לגרום לו מניעה מקדושתו לשמים כי הוא צריך לפעול יחודים. והנה ודאי טרחות הצדיק שמטרוחם אותו הוא בשביל צרכם לזה י"ל וקדשתו את הכהן הגדול הצדיק העובד את הקב"ה (מאהבה ודאי אוהב את ישראל מאד, וגם הם אוהבים אותו מאד כי כמים פנים אל פנים כו'). לזה אומר וקדשתו לשון פרישות שיהא פרוש ממך שלא תבלבל אותו, כי את לחם אלקיך הוא מקריב, צריך שלא תהיה לו בלבול ולא תסבור שתהיה לך היזק עי"ד זה שתפרוש ממנו. לזה אומר קדוש יהיה לך שתועיל לך מה שיהיה קדוש כראוי, כי קדוש אני ה' וזה תועיל לך יש קדושה ממני, כן גם הצדיק הולך במדותיו ית', שטוב לדורו אם הוא קדוש ממשיך קדושה לדורו, וכן כל טובות שאפשר:

וספרתם לכם ממחרת השבת כו' עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה', דיש משל לזה אדם שעובד אותו ית' בחימום וכח ויש בו תערובות רע, למשל גאוה או שום פניה אחרת, לזה נקל להשיג מדרגות אך לא להעיקר דבקותו, וכמו ששמעתי משל מרבי שאמר משום אחיו ר' זושא שמניחים אותו לילך בכל השערים, כי מתלוצצים בו עד לשער שהמלך בו תוחבים ראשו בבה"כ. והנה כשרוצה יתברך מעורר רחמיו וחסדיו הגדולים ממקור התשובה העליונה עליו ונופל השפלות והוא במעלה עליונה שהשיג בלא שפלות ואח"כ אעפ"כ צריך לעיין ולתקן מדותיו ולעיין בכל פרטיהם עד יתקנם כולם ואז יהיה דבוק בו יתברך כראוי תמיד, וכן נמי צריך סיוע ממנו יתברך על השפלות והתערובות שהוריד ממנו לבער ממנו לגמרי, וכן היה ביציאת מצרים העלנו יתברך ממ"ט שערי טומאה שהשיגו כ"כ עי"ד תערובות רע ממצרים למ"ט שערי בינה, וכמו שכתוב אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך, פי' בזוהר על בינה, וכתיב חמשים פעמים בתורה, והנה היה צריך להעביר מן העולם כל התערובות רע וכל הטומאה, וזה נגמר בשביעי של פסח, וזה ממחרת השבת הוא קדושת היום ראשון של פסח שיצאנו מן הטומאה והשגנו הקדושה הנקרא שבת צריך לספור מ"ט ימים לתקן

עי"ד זה השבעה מדות בפרטיות שבע פעמים שבעה. כאשר בארתי כמה וכמה פעמים ענייניהם. והנה בפשיטות דרך משל האשה האוהבת את בעלה סופרת כמה יש לה עוד שתהיה ראויה לבעלה, והוא אם אוהב אותה ג"כ סופר מאהבה מתי תהיה אשתו עמו, כן כאן אנו סופרים מתי נתיחד עם אבינו שבשמים, כי בשבועות הקב"ה מתיחד עם כנ"י בראשונה במ"ת, וכן בכל שבועות כי הקדושה שנפעלה מתעוררת תמיד בזמנה. וכן עי"ד זכירתה ומכ"ש גם בזמנה כי אמת יש לו רגלים משא"כ סט"א שקר אין לו רגלים, ע"כ לא תקום פעמים צרה והנה הבורא יתברך ג"כ סופר כביכול. וזה מונה מספר לכוכבים, פי' מאהבתו אותנו. (וכן ידוע שהקב"ה מקיים כל התורה כולה. אך קאמר שמונה הוא אלינו כנ"ל שאנו נקראים כוכבים כידוע). והנה היה טעם על שביעי של פסח שהוא יו"ט. ומה שאין אומרים הלל גמור הלא היה הגמר של יום ראשון עיקר בו, י"ל כמו שארז"ל קריאתם זו הלולה. כן כאן השירת הים הוא כמו הלל גמור. הגם שהוא בכל יום אעפ"כ דבר [בעתו] מה טוב כי מתעורר הרוח הקודש של השירה ההיא והנה כל ספירה ומדה הנגמרת לתקן נקרא שבת. כמו שבת בראשית על שנגמרת בריאת העולם, והעיקר היה בשביל ישראל והנה החסד שלנו הוא לאהוב רק אותו ית', ולאהוב את אוהביו ולשנוא המנוע' מאהבתו ולפאר את אהבתו וכנ"ל. וכן במדת גבורה הוא שנאת רע לאהוב זה שישנא את הרע ולשנוא ההיפוך, מזה ולפאר זה המדה שנאת וכו' וכן לפאר אותו יתברך כן וכנ"ל. ובן למעלה כביכול גורם להתגלות אהבתו יתברך לנו וחסדו עמנו שיתגלה שאוהב ית' להגדיל חסדו טמנו ושונא ההופך מזה ומפאר מה כנ"ל וכן שישנא את הרשעים לגלות זאת, ויגלה שאוהב לשנוא את שונאינו ושונא ההיפך מזה וכן לכולם ולחכימא ברמיזה ותן לחכם ויחכם, וקצרתי עתם ומהרתי בכתוב בלא ישוב כ"כ, והגמר כל המדה, פי' השבעה של המדה נקרא שבת כנ"ל, וזה עד ממחרת השבת השביעית נגמר המ"ט שערי בינה בא האור ממנו יתברך משער החמשים. וזה חמשים יום והקרבתם והקרבת מנחה, פי' הוא כאלו הקריבו מנחה בזה שהוא חדשה לה'. פי' כנ"י נעשה חדשה לה' ובהירה וזהירה ודו"ק:

פרשת בהר

וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים כו'. דהנה דרשו רז"ל על סיני הר שורדה שנאה לעובדי כוכבים. שנא' עוד ראה ויתר גוים ויתר הקב"ה וכו'. והנה היצה"ר צדיקים נדמה להם כהר. י"ל וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמור. שתהיה אמירה תורה לעם בהר סיני שתהיה לו שנאה את היצה"ר לא די שילחם עמו שלא ישמע לו

כ"א אפילו שתהיה לו שנאה ביצה"ר, והנה כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה כו' מה בין האי להאי קרא וספרת לך שבע שבתות כו'. דהנה בחג המצות השגנו אורו יתברך שלא בהדרגה כלל, כי היתה השעה צריכה לכך שלא להשתקע שם כי היה חפזון שכינה שהיה הבורא ב"ה מדלג עמנו על ההרים הם התאוה ושפלות של היצה"ר שנקרא הר כנ"ל. וזה מדלג על ההרים ע"כ נקרא פסח לשון דילוג כנ"ל כמה פעמים אח"כ כתיב וישובו ויחנו כו'. ושמעתי שאח"כ צוה ית' שנראה להשיג כל המדרגו' של הדילוג ופסיחה שלא בהדרגה שהיה דילוג על ההרים נשים בהדרגה כראוי לבער כל שפלות ותהיה במעלה עליונה אח"כ כראוי ונכון כמו שהיה אח"כ בחג השבועות בקבלת תורה. וזה וספרת לך לשון ספירה ובהירות וטהרת עצמינו מכל שפלות ויצה"ר, ממחרת השבת הוא הקדושה הראשונה כנ"ל שבע שבתות תמימות תהיינה, כי כל המדות הם שבע וכל אחד כלול משבע. ובספר הראשון הארכנו בענינים האלו וכשבא הטוב והכשרת המדה מכח אל הפועל לידי גמר טוב נקרא שבת כמו שבת קודש שהוה גמר הבריאה וזה שבע שבתות תמימות שתהיה בלא גאוה שנקרא בעל מום, וזה תמימות תהיינה שלא תהיה גאוה בהם, עד ממחרת השבת השביעית הוא בינה. תספרו חמשים יום י"ל קאי על חכמה ובינה חמשים היא בינה יום חכמה. והקרבתם מנחה חדשה לה'. שפע קדושה יותר עליונה לפעול נחת רוח לפניו יתברך במדרגה יותר עליונה עי"ד שפע עולם העליון יותר. וכאן הוא כן כי תבואו אל הארץ, י"ל הוא לראות ליזהר מחומריות וארציות לשבות בה שבת למנוע עצמו מחומריות, והוא לשון שמיטה להשמט מגשמיות' וזה מה שמיטה נאמרו כללותי' ופרטו' מסיני לשון שנאה שישנא ההר היצה"ר כנ"ל. כי הוא על גשמיות צריך ליזהר מאוד שלא תמשיך אותו התאוה לידי חטא ע"כ נאמרו כללותיה ופרטיה בהר סיני. נ"ל שישנא היצה"ר בכלל ובפרט ליזהר בכל ענין הנהגת גשמיות שלא תהיה בה שום יצה"ר אף כל המצות נאמרו כללותיהן ופרטותיהן מהר סיני והנה הנ"ל בעומר הוא טל הקדושה הגדולה שמרומז בעומר והוא עלי' הפתאומיית. ואח"כ הוא הספירות הקדושות ממדרגה למדרגה. (וי"ל שמרומז בשעורים הוא על התשובה ופשפוש עונות כמו שאיתא בברכות וסר עונך וחטאתך תכופר מרומז בשעורים. ועומר הוא משעורים. זה היה כתוב בין השיטים) כי חסד הוא אהבה. ויש בה שבע בחינות לאהוב את מה שהבורא ב"ה אוהב ולשנוא המבטל אותה אהבה ולהיות תפארת לו אותה אהבה ולנצח בדבר דוקא לאהוב את הבורא ב"ה, ואת אשר הוא אוהב ולהודות לו על מה שפשע לו מאהבתו עד הנה ולהשפיע באהבתו ללמד לבריות בברי' הלשון וכיוצא בזה לבא מכח אל פועל למעשים ודבורים טובים לפניו

ית'. וכן לשנוא מה שהוא יתברך שונא. גם בזה יש שבעה בחינות א' לאהוב הדבר שהוא שראוי לשנוא אותם הבני אדם וכיוצא בזה דהיינו נמי להיות שונא זימה והוא שנים. א' לאהוב אותה שנאה שיאהוב זה שיאהוב זה לשנוא אותם ענינים שראוי' לשנוא אותם ולשנוא הגורמים אהבתם ומונעים משנאתם ולהיות תפארת לו אותה דבר לשנוא אותם ענינים. ואם ימנעו אותו מלהתנהג כן ונצחם בכל האפשר ויודה על זה. שכן ראוי ויביא חפצו באלו מכח אל הפועל הוה שני ענינים והם כלולים מכל החמשה הנ"ל. ע"כ נקראים כל שכלולים החמשה מדות. וכן הנ"ל לענין אהבה ראוי לומר כן. פי' שיאהוב לאהוב את אשר אהוב להבורא ב"ה וישנא הגורם שלא לאהוב ופשוט וישנא השלא לאהוב. ותהי' תפארת לו האהבה הל"ל. וינצח להמונעים מלאהוב כנ"ל. ויודה על האמת ויביא מכח אל הפועל בזה הם שנים כללות החמשה הקודמים. וכן הגמר באלו נקרא שבת הן בענין אהבה שבא חפצו מכח אל הפועל לאהבה את הבורא ב"ה ואת צדיקים וכיוצא וכן לבוא מכח אל הפועל השנאה לשנוא זימה וכן לשנוא המחטיאום ומכעוסין לפניו יתברך במרד הנ"ל הבאת הדבר מכח אל הפועל מקרי שבת כמו שבת בא מעשיו יתברך לגמר טוב. כן גם באלו, וכן לראות לפאר ליוצרנו ג"כ בדרך זה לאהוב הדבר לפאר ליוצרנו ית' ולשנוא שלא לפאר ושתהי' תפארת לאדם בזה לפאר להיוצר ב"ה ולנצח המונע מזה ולהודות על זה, ולראות לבא מכח אל הפועל ומעשים ודבורים מעין הענינים הנ"ל והמדות טובות הנ"ל, וכן לנצח בשירות ותשבחות לפניו יתברך ג"כ ככל הנ"ל, וכן לשוב בתשובה ולוודות לפניו, וכן פשוט להודות ולילך בדרך אמת וכן לראות לנטור ברית כראוי ג"כ בכל השבע מדות הנ"ל לאהוב הדבר לשמור ברות מאוד כו'. והם בפרט רק חמשה מדות, והבאת מכח אל הפועל הוי שנים שכלולים מכל הקודם וכן להיות לו עול מלכות שמום להיות המעשים רק טובים והדיבורים טובים ג"כ ככל הנ"ל, וזה י"ל בספירות העומר כנ"ל, וכאן הוא להשמר מגשמיות בכל המדות הרעות ליזהר. ובזה שישמור עצמו מתאוות נשים וכיוצא בזה מאהבת כבוד וגזל ויאהוב שלא לאהוב זה וישנא מלאהוב וכיוצא בזה כו' עד גמר מכח אל הפועל נקרא שבת ושמיטה שמשמט ומונע עצמו מחטאים וכן ליזהר שלא ישנא את החכמה. ולא ישנא את העניים ואת הצדקות ותוכחות ומישרים, ויאהוב שלא לשנוא וישנא המבטלים משלא לשנוא והגורמים לו לשנות את הנ"ל ותהיה תפארת לו שלא לשנוא כו'. וכן שלא להיות לו התפארות וגאוה ג"כ כ"כ הנ"ל. וכן שלא להעמוד על דבריו לנצח דוקא במה שהוא לא לרצון לפניו ית'. וכן יודה על האמת ולא להודות לע"ג ר"ל וגם אלו בכל הנ"ל, וכן שלא לפגום ברית וכן להיות מעשים טובים שלא לעבור ויאהוב שלא לעשות מעשים רעים

והרהורים רעים וחטאים וישא המעשים רעים והדיבורים רעים וחטאים וכיוצא כו'. ע"כ כאן נקראים שמטות ששומט עצמו ממה שהוא נגד רצונו ית' ונקרא שבתות כנ"ל שנים לשון אם יהיו חטאיכם כשנים ששומר עצמו מחטאים ומחמיר על עצמו מאוד להזהר מחטאים, וזה וספרת לך שבע שבתות שנים, והיו לך ימי שבע שבתות שנים, שבזה תהיה לך ימים מעולמות עליונים קדושתו ית'. עי"ד השמטות הנ"ל, וקדושתו נקרא ימים כמו תורה אור ויקרא אלקים לאור יום יהיו לך ימי תשע וארבעים שנה, כי יש מ"ט פנים טמא ומ"ט פנים טהור. ויש מ"ט שערי טומאה ומ"ט שערי בינה. עי"ד זה תהי' תשע וארבעים שנה לשון השתנות מרעה לטובה, ולמ"ט שערי בינה וטהרה וקדושה:

בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו. י"ל פשוט כי זאת נקרא מדה"ד, ויובל הוא חירות, אם מביא המ"ד לעולם היובל נשתנה ונמתק הדין בשורש עי"ד זה רואים גדולת הב' ב"ה ונתרבה כבוד שמים נעשים טוב לאבינו שבשמים, וזה בשנת היובל הזאת להיות השתנות עי"ד היובל הזאת עי"ד זה תשובו איש אל אחוזתו לשורשו:

וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה כו'. י"ל קאי על הצדיק שבכל דור שנותן לו הקב"ה עזר להמשיך שפע כמו ויוסף הוא המשביר לכל עם הארץ ויוסף נקרא צדיק כמו ששי מכין לשבת כן הצדיק נקרא ששי ממשיך להעולם. והוא משנה מרעה לטובה, וזה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית במה שהצדיק הוא מקבל שפע מלמעלה לצורך כנסת ישראל ע"כ כתיב לשון נקבה, וכן ראיתי בזוהר שקורא כן לצדיק והוא שנה שמשנה מרעה לטובה, ועשת את התבואה לשון תבואתה לראש יוסף, הוא התבואה יגרום לבא לעולמות עליונים לקדושתו ית' כראוי לשלש השנים לחב"ד:

וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים כבר כתבתי למעלה פירוש על זה ונשנית כאן בשביל דבר שנתחדש בה, דהנה כתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה. על אשר ילקטו יום יום, דהנה איתא במדרש והיה לשון שמחה, וצריך טעם על זה, דהנה חפץ חסד הוא והאציל כל העולמות כדי להטיב לברואיו, הבין בחכמתו וידע איך לתקן מדותיו להטיב, ויש בזה ששה מדות. פי' חמשה כ"א מה שמשפיע בה הוא מדה ששית כוללת החמשה הקודמים דהיינו לעשות חסד לנו ולהפחיד שונאים ולרחם עלינו ולנצח אויבינו עד שיודו אל האמת זה מביא מכח אל הפועל להשפיע ולהטיב לכנסת ישראל, והנה כשרוצה יתברך להשפיע יותר עי"ד תפלת צדיק הוא מביא במחשבתו המדות האיך לתקן ולהגדולם אלינו יותר, והנה החכמה ובינה מרומז ביו"ד ה"י והמדות בו"ה, וכבר בארתי זה כמה פעמים בטעם הראוי. והנה העלאות המדות להגדולם יותר מרומז באותיות והיה שמעלה הו"ה

בהסיבה עליונה ברצונו להטיב והסיבה י"ל נקרא כתר. כמו כתרו את בנימין לשון סיבה. וידוע בר"מ אלשיך ששמחת הבורא ב"ה פירושו השפעה כמשל האדם השמח נקרא כשפניו צהובות ניכר בחוץ מה שבלבו, כן בדרך משל כשהבורא ב"ה משפיע ניכר לנו כביכול מה שבלבו שמח וזה, י"ל והיה ביום הששי הוא הצדיק כידוע, ובפשיטות קאי בזכות התורה המרומז ביום הששי כידוע שאמרו רז"ל תנאי התנה, וי"ל על הגורם שפע כמו יוסף הצדיק הוא המשביר לכל עם הארץ מרומז במדה ששית הממשיך מכח אל הפועל המדות טובות כנ"ל, וזה והיה השמחה ביום הששי, יום של הצדיק, עי"ד זה והכינו את אשר יביאו זה הוא הכנה להביא לפניו ית' תורה ומ"ט כי אם אין קמח אין תורה והיה משנה על אשר ילקטו יום יום, דהיינו הזיווג תמידי להחיות העולמות, וזה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית שנשתנה עי"ד הצדיק מרעה לטובה, וי"ל לשון הכפול כנ"ל, והיה משנה ועשת את התבואה לבוא לבוא לפניו בתורה ומ"ט לשלש השנים להשיג חב"ד הוא שלש השנים ומה שאומר לשון נקבה הששית, י"ל כי יש שני מיני צדיקים מדרגת יוסף ומדרגת בנימין, כי יש צדיק מעלה מ"נ שמעלה תפלת ישראל ומ"ט שלהם אל הבורא ב"ה לנחת רוח (וכדרך שאמרו רז"ל רצועה היתה יוצאת מחלקו [של] יהודה לחלקו של בנימין והיה בנימין הצדיק מצטער עליה כל הימים לבולעה לפיכך זכה בנימין ונעשה אושפזיכנא לשכינה, ולכאורה אינו מובן הלפיכך. אך כנ"ל ניחא, כי עי"ד מ"ט של הצדיק שהוא בדחילו ורחימו מעלה את מ"ט של כל ישראל הנקראים יהודה, כי מצא מין את מינו, וזה רצועה יוצאה מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין והיה מצטער לבולעה בחלקו להעלות אל ה' ית'. עי"ד נעשה אושפזיכנא לשכינה) ויש צדיק נקרא יוסף הממשיך שפע מ"ד וזה וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית קאי על הצדיק המרומז בבנימין הצדיק וכנ"ל וד"ל:

אחרי נמכר גאולה תהיה לו, דהנה כל זמן שנראה לאדם שהוא הולך בדרך טוב קשה לו לשוב, ואח"כ שנתקלקל יותר טוב לו כי נעשה שפל בעיניו ויכול לשוב כראוי. וזה י"ל אחרי נמכר לסט"א ר"ל גאולה תהיה לו. אחד מאחיו יגאלנו פי' מהמדות טובות או הנהגות טובות דומות לו ית' יגאלנו ולשון מאחיו כמו מאחה אחד מאשר הוא דבוק בהן עי"ד בהבורא ב"ה יגאלנו בהם אפשר לאחוז ולהדריכו לו ית' לשוב כראוי, או דודו הבורא ב"ה בעצמו שנקרא דודו, וכמו שהראה הרב הגאון מורי מניקלשפורג שפי' רש"י על הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים פרושו הכל בידי שמים לבד חוץ מוראת שמים שהוא נמי בידי אדם אבל כ"ש שהוא בידי שמים, וגם יכול לבא עי"ד הגלגול ראשונה שהתפלל על זה או עשה מצוה גורמת לעזור לו לשוב כראוי וזה או דודו או בן דודו הוא

צדיק שהוא כבן להבורא ב"ה, או משאר בשרו מצד קרבת גופו שיש צדיק במשפחתו, או השיגה ידו ישיג יד הבורא ב"ה הוא ימינו הפשוטה לקבל שבים שמי שיכול להשיגה שנעשה כלו מוכשר לקבל אותה ונגאל:

ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו, י"ל דהנה איתא עולה טמו ואינה יורדת עמו, י"ל דהנה לפעמים הוא מגולגל מצדיק גדול ומשפחת כהנים וחסידים וגזעם ועתה בגוף זה לא, ולפעמים להיפך ועתה הוא מגזע טוב ומכהנים, וזה י"ל עולה עמו הוא הגוף הנקרא אשה שמקבל מהנשמה חיות ושכל וכל טוב אם הנשמה עליונה הימנו עולה עמו, ואם הגוף הוא גזע ושורש טוב יותר אינה יורדת עמו, וזה י"ל ושבתם איש אל אחוזתו מקום אחיזת נשמתו שהיא עיקר אחוזתו כי עיקר האדם הוא הנשמה, ואיש אל משפחתו תשובו, מי שמשפחתו הוא מצד הגוף יותר עליון איש אל משפחתו תשובו, והכל לטובה בחסד ורחמים כנ"ל:

עוד פירוש על בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו, דהנה כתיב גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון יותר מן הראשון, י"ל דהנה כתיב עד יעבור עמך כו' עד יעבור כו' אמרו רז"ל ראוי' היתה ביאה שני' כראשונה אלא שגרם החטא, יקשה ודאי לא ישונה מה שכתוב בתורה, אך האמת שלעתיד יהיה כן כמו שכתוב נמי כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, פי' מעין זה הגם שתהיה במעלה יותר אך לא פחות, והנה כתיב נחלה לישראל עבדו פרשנו כמה פעמים דהנה האדם כלול מכל העולמות, ובמה שמתדבקין בהבורא ב"ה, וכן בתורה ותפלה ומ"ט גורם עליות העולמות ומשיגים עולמות התחתונים אורות העולמות העליונים כי הם במקום אבותיהם והם עולים למעלה יותר עד אין סוף עולים, וכל שלמטה נוחלים את שורשם שהם אבותיהם, והנה הצדיק שמקדש עצמו לה' יתברך תיכף בהתחלה תורת ה' ומצות והתפלה מעלם העולמות עד אין סוף ב"ה כי גורם נחת רוח לפניו, אשה ריח ניחוח לה' נחת רוח לפניו ואם לאו צריך לתקן עצמו יותר, וזה י"ל התקן עצמך ללמוד תורה שצריך שתתקן עצמך ללמוד תורה בדחילו ורחימו יותר וקדושה יותר שתהיה תורתך יותר רצוי' לפני שאינה ירושה לך שאין הוא עדיין ירושה כנ"ל כי צריך להעלות העולמות לנחול ירושה מעולמות שלמעלה עד אין סוף כי ודאי אם נלך מחיל אל חיל תמיד לא נגמר, וכן י"ל נחלה לישראל עבדו, שאין לעובדי גלולים אחיזה באותם נחלה, כי לעולם חסדו, ישראל נקראים עולם שמתקיים עי"ד קבלת תורה וקיומה וכן י"ל צאנה וראנה בנות ציון הם כל ישראל המקבלים שפע קדושתו יתברך שחתומים בחותמו ית' חותם ברית קודש וזה ציון לשון סימן וחותם כמו הציבו לכם ציונים במלך שלמה, י"ל קאי מל הצדיק שהוא מושל ביצרו, ומושל כביכול בו ית'. שהוא

ית' גוזר והצדיק מבטלה ויש לו חירות ממלאך המות ומשעבוד גליות והוא עושה שלום ע"כ נקרא שלמה כי עושה שלום במה שמעלה מ"ט ותורה ותפלה של ישראל למעלה עד אין סוף עושה שלום מתתא לעילא ומעילא לתתא ממשיך שפע דרך כל העולמות ועושה שלום ואחדות ביניהם, ועוד אי"ה נכתוב שראוי להקרא שלום על שממשיך בני חיי ומזוני על פסוק ונתתי שלום בארץ, וי"ל שקאי על כנסת ישראל נקרא מלך על שמלכותו אתנו עול מלכות שמים שלמה שהשלום שלום לכנס"י ע"כ נקרא כנסת ישראל מלך שהשלום שלו בעטרה שעטרה לו אמו התשובה שלו, וכן י"ל קאי על עולמות עליונים, ביום חתונתו שמעלה מ"נ מתתא לעילא, וביום שמחת לבו שבא השפע מעילא מתתא מ"ד וכיוצא בזה י"ל עוד והנה ה' הוא כמו בי"ת ליו"ד, כי בתוך ה' יש יוד הוא כמו בית לה, וכן נמי בית לוי"ו, כי גם וא"ו יש בתוך ה"א ע"כ ה"א ראשונה של שם ית' נקרא בית ראשון, וה"א אחרונה בית אחרון, וזה גדול יהיה בית זה האחרון יותר מן הראשון, י"ל יהיה גדול יותר וזה מן הראשון בא שיהיה בית האחרונה ויורש ירושתו ושפעו כנ"ל בעטרה שעטרה לו אמו, וי"ל נמי יותר מן הראשון, כי אפשר נמי לבא ליו"ד של שם הוי' ב"ה, וכמו שי"ל לביתך נאוה קודש לבא לביתך לקודש עליון הוא חכמה וזה יותר מן הראשון הוא בינה כי תעלה עד החכמה וזה י"ל בשנת היובל הזאת שתהא השנות וכפול במקום יובל זאת, יובל הוא ה"א ראשונה וזאת ה"א אחרונה וי"ל פשוט בשנת לשון שינוי השתנות היובל הזאת כי זאת תעלה יותר עליונה מיובל עתה תשובו איש אל אחוזתו:

ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ, דהנה כתיב אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ, כי בכל מקום שאנו עושים רצונו ית' גורמים עליה לארץ ישראל הגם שאנו בארצות אובינו לאחוז בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה, וזה אוהב צדקה ומשפט בכל מקום חסד ה' מלאה הארץ וכן ובכל ארץ אחוזתכם שתהיה לכם אחוזה בו ית'. בזה גאולה תתנו לארץ:

פרשת בחקותי

הנה כתיב את חקותי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים כו' י"ל פרושו דהנה מזונות נקראים חוק כמו ואכלו את חקם, וכן ותקם בעוד לילה כו' וחוק לנערותיה, וזה י"ל את חקותי תשמרו, יש בה כמה פרושים. א' להיות אכילתם אכילה שלי לש"ש וכשרות דוקא, וכן ללמוד תורה לשמה שנקרא נמי לחם הוא לחמי כמו ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים שיש לו תענוג מאתנו, וכמו למשל שכתוב אכלתי יערי עם דבשי, ועוד

שמעתי אומרים נ"ל בהם הרב המגיד מראוונא מורינו רבן של בני הגולה ה' אלקיך אש אוכלה כביכול אכילה שלו מאתנו הוא אש לבער בלבנו אש אהבתו וי"ל זה נמי חקותי תשמרו ופשוט י"ל אתורה ומצות להיות בדחילו ורחימו שתזכרו שהם חקותי שתתנהגו בהם בדור"ח ותהא בהמתך לא תרביע כלאים, לא תהיה תערובת רע בגשמיות שנקרא בהמיות, שדך שורש תבואה שממנה בא לחם, י"ל קאי אתורה והשורש הוא היראה והתשובה לא תזרע כלאים לא תהיה לך בה תערובות, ובגד כלאים שעטנז י"ל נמי שלא תהיה לך בתורה גופה תערובות פניות אחרות ושקרים. כי בתורה עושים בגד לבוש חלוקא דרבנן עכ"פ לא יעלה עליך שתמשול בה לשוב על מה שתהיה. שלא כהוגן ולא תעלה עליך למשול בך אדרבה, וכן י"ל אם עי"ד התשובה שתשובו שנקראת אם, בחוקותי תלכו כו' לא מיבעי' תשמרו חקותי כנ"ל בפסוק את חקותי תשמרו כ"א תלכו בהם מחיל אל חיל ואת מצותי תשמרו הם יחודים לפעול יחודים לשון צוות', וכן להיות המצות כראוי ביראה ואהבה להיות מצותי, וגם להיות דבוק בו ית'. יש לפרש מצותי תשמרו פי' תצפו על זה תמיד. וגם ועשיתם אותם תמיד תצפו, וכמו שפי' על ובו תדבק לא כתיב תהיה דבוק כ"א תמיד תדבק בו יותר כראוי:

וי"ל עוד אם בחקותי תלכו, דהנה אי' ד' מדות בהולכי לבית המדרש, ומפרש שתים בהולכי, אך בכולם י"ל הולכי בית המדרש, ופי' הולך מחיל אל חיל מדבקות אל דבקות כנ"ל בפסוק ובו תדבק בכל פעם תשיג דביקות יותר. וזה הולך ואינו עושה כו'. עושה ואינו הולך, עושה מ"ט ואינו מדבק עצמו ג"כ טוב, הולך ועושה אין למעלה ממנו, וי"ל כאן אם בחקותי הם תורה ומ"ט תלכו מחיל אל חיל, וג"כ י"ל לשון אם על התשובה שתהיה התשובה כן, וי"ל נמי פשוט אם פי' התשובה תהיה בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה, ממילא תשיגו כל המדרגות כמו שאיתא דכולא בה, וזה תלכו תשיגו לילך מחיל אל חיל, וגם מצותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם הגשמיות בעתם בעת שיצטרכו להם, לא כתוב בעתכם, כי הלא מדבר לנוכח כ"א בעתם כי בעת העיקריות שלנו הוא דביקותו ית' כ"א בעת צרכותם של גשמיות יתן הוא ית'. ונתנה הארץ כו'. נשכח לי הפי'. והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע כו'. דהנה כתיב הנה ימים באים נאום ה'. ונגש חורש בקוצר ודורך ענבים במושך הזרע והטופו ההרים עסיס וכל הגבעות תתמוגגנה, י"ל דהנה רש"י פי ועץ הארץ יתן פריו, הם אילני סרק שעתידין לעשות פירות, וכן נמי בגמרא, והנה אילני סרק נקראים יער, וזה י"ל הנה ימים באים נאום ה' אם תראו להיות בדיבורכם נשלם ה' הוי' ב"ה, וכמו שאיתא בר"ח קול ודיבור הוא כנגד ו"ה דשם ודחילו ורחימו כנגד יו"ד ה' של שם הוי' ב"ה, והנה כתיב באלקים

אהלל דברו בה' אהלל דברו, ואח"כ באלקים אהלל דבר בה' אהלל דבר, י"ל כי בקש לילך מחיל אל חיל קודם באלקים אהלל דברו להיות התורה ותפלה שנקראים דברו הכל ביראה נקרא אלקים, ואחר כך יותר בה' אהלל דברו להיות באהבה שמרומז בה'. וי"ל להיות בדחו"ר שיוגמר הוי' ב"ה בדברו ואח"כ יותר באלקים אהלל דבר, כל דיבור שיצא מפי להיות הכל ביראת שמים. וזה באלקים אהלל דבר, כל דבר, והלל, י"ל לשון הארה כמו בהלו נרו, וכן פשוט דהוא שבח לו ית' לזכור בו תמיד, ואח"כ יותר בה' אהלל דבר, כל דבר להיות גם באהבתו בדחילו ורחימו שיושלם עי"ד כל דבר אפי' לצורך גשמיות, כל שם הוי' יושלם בקול ודיבור ודחור"ח, וזה י"ל הנה שהוא מזומן ימים באים נאום ה' ה' להיות בנאום ה' נשלם כנ"ל הן בתורה ותפלה ומה טוב גם בכל דיבור ודיבור יבואו ימים י"ל ימי קדם ופשוט רק רחמים וימי גאולה, ונגש חורש, י"ל לשון חורשה יער בקוצר יעשה פירות כמו תבואה שקוצרים אותה, וי"ל עוד דהנה מוכיח נקרא חורש כמו שכתוב הכל היום יחרוש החורש בקוצר להיות לו שלום ואהבה וריעות עם הצדיק (הממשיך שפע להעולם, שמרומז בתבואה ולחם ודורך ענבים) וי"ל עוד קוצר הוא הצדיק גדול שבאים עליו צדיקים ובעלי תשובה שחזרו בתשובה כבר והוא משדד ומתקן אותם לבא תשובתם מכח אל הפועל לרצון אל זה נקרא קוצר. כיון שהראשון נקרא חורש, וזה ונגש חורש בקוצר שתהיה שלום ואמת בארץ להיות הכוונה הכל לשמים ותהיה שלום הכל שלום, ודורך ענבים במושך הזרע הוא הצדיק הממשיך שפע דביקות, ואורו ית' להאיר להעולם, הנה הדביקות מרומז ביין המשמח אלקים שהוא כמו כן גורם התלהבות גדול להבורא ב"ה ע"כ נקרא אותו צדיק הגורם זה דורך ענבים להוציא מהם יין במושך הזרע במי שממשיך שפע כי זה הוא מדרגה יותר שמשיג האמת שזה תענוג גדול להבורא ב"ה לגרום לו במ"נ שישפיע כל טוב. וכיון שיבא שפעו הקדוש הגם שמלובש בגשמיות שממשיך בא גם התעוררות תשובה דוק ותשכח בשפע שבא עי"ד תפלת הצדיקים חוזרים נמי בתשובה, וזה מושך הזרע, והטיפו ההרים עסיס, פי' הצדיקים הדביקים בה' ית' המתרוממים ומתעלים להדבק בה' ית' יטיפו תיכף עסיס תיכף שיתרוממו וקובלו ותבא עי"ד נועם זיו עליון המתוק מדבש ונופת צופים, וזה והטיפו ההרים עסיס וכל הגבעות הם הגאום ומתגאים תמיד, וכל (ההרים) הגבעות שהם הכל התרוממות וגאות תתמוגגנהם, משא"כ הצדיקים גם שמתרוממים נכנעים מפחד אל ית' ומה שמוצאים להם חסרונות, וזה י"ל גם כאן והשיג לכם דוש את בציר כו'. כי דיש הוא יראה, שראשית חכמה יראת ה'. אם אין יראה אין חכמה, כל שחכמתו קודמת כו'. וכל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, ע"כ לחם הוא תורה בא מתבואה י"ל דהיא היראה

ממנה באו חכמה ותורה, והנה אם יש התגברות קדושה בעולם בא האדם מחיל אל חיל, מיראה לדביקותו ית' והתלהבות שמרומז ביין כנ"ל, וזה והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע, דיש מי שהוא בדביקות, ויש צדיק שהוא ממשיך דביקות לעולם וזה ובציר ישיג את זרע, שהוא זרוע קדושה לעולם, וי"ל נמי במי שמושך זרע כל שפע טוב להעולם, כי זה הוא נמי רצון אל ית' תמיד להשפיע ולהטיב עי"ד מ"נ אתערותא שלנו אם אפשר:

ואכלתם לחמכם לשובע, י"ל שתלמדו הרבה שהוא לחמכם העיקרית וישבתם לבטח בארצכם אעפ"כ תנצלו ממרה שחורה שבא עי"ד שאי אפשר לנשמה להיות בגוף עי"ד (נראה שהיה נכתב עי"ד התלהבות):

במדרש בחקותי וזכרתי את בריתי יעקב כהם אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל, אמר הקב"ה לאברהם מי בראך מי יצרך יעקב הה"ד וזכרתי את בריתי יעקב כו'. והוא תמוה, כי הנה הקב"ה האציל העולם כדי להטיב לברואיו כי חפץ חסד הוא, והנה מזה הוא שורש אברהם חסד לכל, אך אם לא הוה צמצום לא היה אפשר להתקיים הוצרך לצמצם בשביל קיום עולם, וזה שורש יצחק והנה הצמצום הוא שורש של המתקת הדינין בשורשם כי שורש הדין הוא הצמצום ראשון והוא היה בשביל החסד שנהיה יכולים לקבלו, כי אלולי הצמצום אי אפשר לסבול כן בהעלות הדין לשורשו פועלים כי להיות הדין רק תועלת ומשמש להחסד כמו הלוים נתונים לאהרן הכהן והנה עדיין לא בא הרצון להטיב מכח אל הפועל, כי החסד היה גדול מהכיל והדין הוא הצמצום הוא רק תועלת שעי"ד הצמצום יבוא הכוונה מכח אל הפועל להטיב, וזה הוא שורש יעקב הרחמים הוא ממוצע בין החסד והדין, וזה יעקב מובחר שבאבות, וזה אין אבות אלא שלשה הנ"ל הם אבות ושורש לכל העולמות, והנה עיקר הוא הרחמים הממוצע כנ"ל, כי האצלת החסד הוא כדי לבוא אל המיצוע כידוע שא"א בחסד לבד, וזה בוראך יעקב, כי עיקר החסד היה בשביל יעקב המיצוע, וזה מרומז ומבואר שמתחיל קודם יעקב, כי הוא העיקר ואף את בריתי יצחק וכן אברהם כי יעקב העיקר, ועיין במדרש ודוק היטב כי עתה בכתבי איני זוכר כראוי המדרש בע"פ, גם קצרתי מאוד, כי זה זמן רב מהשלש סעודות שחנני ה' הפירוש הנ"ל:

ובפסוק הנ"ל פירשנו וזכרתי את בריתי יעקב אם תצטרך לרחמים, וי"ל בזכות הברית שאתם מקיימים אזכור את יעקב שנטר הברית כראוי מאוד כידוע וכן כולם. כי גם יצחק היה ראש לנימולים, גם לאברהם לא ניתן הברית ודוק, וכן נמי פשוט הברית שכרתי עם יעקב להיות לכם רחמים וקיום שיתקיימו הברכות, ואף פי' אם תצטרך להפיל אף

על עובדי כוכבים יש לזה בריתי יצחק שהיה לו פחד יצחק להפיל דין אף ופחד על מי שתצטרך, ואף שלא יהיה על שום בר ישראל עי"ד זה נמי את בריתי אברהם אזכור שנתן לו חסד לאברהם הוא קצה אחרון מהדין ופחד ממילא יגרום להיות דין רק על עובדי גלולים ולא על ישראל ואעפ"י שאגון כ"כ מלוכם ואיטיב לכם, אעפ"כ והארץ אזכור להקימה וליתנה לכם כי אפשר להביא הגאולה לא עי"ד צער כלל:

ע"ד שפרשנו בטרם תחיל ילדה בטרם יבוא חבל לה והמליטה זכר, פי' בטרם תחיל כנ"י להיות הגאולה א"ת שצריך דוקא חבלי משיח כי אדרבה בטרם יבא חבל לה והמליטה זכר הוא גאולה אחרונה להיות שיר חדש דכר:

פרשת במדבר

וידבר ה' אל משה במדבר סיני כו'. י"ל בדרך מוסר, כי ניאוף נקרא מדבר לשון מופקר כמדבר על כי בהפקירא ניחא ליה, וידוע מאמרם ז"ל למה נקרא סיני שירדה שנאה לעובדי כוכבים עליו, וזה י"ל מדבר סיני, פי' שידמו ליוצרנו ששונא זימה וזה מדבר זנות, סיני לשון שנאה, באוהל, מי שיש בו אור ומאיר, וכמו שפי' רש"י ז"ל על ומשה יקח את האוהל במסכת שבת בפ' ר"ט, וזה באוהל מועד להועד אל מקום שיש אור, באחד לחודש השני, י"ל דהנה כתיב זאת עולת חודש בחדשו לחדשי השנה, י"ל דהנה ידוע אפי' יחיד ששב מוחלין לו ולכל העולם, והנה השב בתשובה נעשה כברי' חדשה, וזה זאת עולת חודש בחדשו, כי כנ"י נקרא זאת, וכבר ביארתי הטעם, וזה זאת עולת יש לה עליה, חודש עי"ד התשובה והתחדשות של האדם, והנה יש תשובה מיראה ויש עליונה יותר מאהבה וידוע כי אהבה גימ' אחד שהוא כביכול ביחד עמו ית'. וזה בחדשו אם התשובה הוא מאהבה יכול אפילו להמלות, את כנ"י, לחדשי השנה, בכל עת ששב יכול לפעול יותר פרנסה להעולמות, וכן בני חיי כמו בראש השנה אפילו אם לא נגזר כן בראש השנה והוא באמצע השנה, וזה לחדשי השנה וזה י"ל באחד להיות באחדות, לחודש השני, עם מי ששב מאהבה הוא חודש השני, כ מיראה הוא קודם מתתא לעילא, עי"ד זה בשנה השנית יכול לפעול שנה השנית אפי' באמצע השנה, לצאתם מארץ מצרים, כי גם שם הועיל תשובה, כדאיתא במדרש על וירא אלקים את בני ישראל:

וחנו בני ישראל איש טל מחנהו ואיש על דגלו לצבאותם, בקיצור כי צריך להמשיך שפע בני חיי ומזוני, וזה וחנו בני ישראל איש על מחנהו הוא חיי, כו איש י"ל קאי על הנשמה, על מחנהו הם האברים כמו שפירשנו בזה על והיה מחניך קדוש קאי על האברים, ואיש מל דגלו קאי על מזוני לשון קבוצו, כי כן פירוש דגל כי אם יש שובע ויש שלום כי אין

עין ברי' צרה בחברתה ע"ד פירוש התרגום מפ' מקץ ותרעינה באחו באחוה, וכן כתיב השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך, וכן בגמרא כידוע, לצבאותם קאי על בני שיתרבו צבאות בני ישראל:

וחנו בני ישראל איש על מחנהו כו' י"ל ציווי להמשיך לבני ישראל בני חיי ומזוני איש על מחנהו פי' על חיי. כי הנשמה נקרא איש אל הגוף, מחנהו קאי על אברי הגוף, וכמו שפי' בזוהר על והיה מחניך קדוש, וזה וחנו ימשיכו חנינה לבני ישראל להיות איש על מחנהו הנשמה בגוף הוא חיי, ואיש על דגלו לשון קבוצו, כמו שפי' רש"י ז"ל בשיר השירים על ודגלו עלי אהבה כי אם יש שפע מזוני בריוח יש אחדות כנ"ל ריש נשא, וכן איתא בחז"ל כד שלימו שערי מכדא כו'. וכן ותרעינה באחו ותרגומו ורעוין באחוה, וכן שאין עין ברי' צרה בחברתה, וזה איש על דגלו, לצבאותם קאי על בני שנתרבה צבאות בני ישראל הרבה:

במדרש והיה מספר בני ישראל כו' והיה מספר הסופר כמספר התורה כו' הה"ד והיה מספר בני ישראל איני זוכר כראוי, אך בקיצור כי ידוע אנו מעוררים בעבודתינו האור השורש, וידוע כי שקר אין לו רגלים, ע"כ לא תקום פעמים, כי כיון שנתבטל הקליפה במה שסבלנו שוב אין לה. עוד משא"כ הקדושה אמת יש לה רגלים, כי אדרבה הטוב (הטוב) הנפעל מתעורר בכל פעם וזה המועדים והשבת וכיוצא והנה בשבועות מעוררים תמיד אור התורה והטוב שנפעלו אז, וזה פירשנו הפסוק אלוה מתימן יבוא וקדוש מהר פארן סלם מה לשון יבא וכן סלה, אלא כי תמיד מתעורר הטוב ההוא וידוע כי במ"ת ראה ויתר גוים כו' וכן חירות ממלאך המות חירות משעבוד גליות, וכן אמרו רז"ל במצות שובו לכם לאהליכם כ"א נתעברה אשתו זכר, והנה ידוע הדקדוק רישא לסיפא באותו הפסוק קודם אמר מספר ואח"כ אמר ולא יספר ידוע תירוץ רז"ל, וי"ל כן בספירת עומר אנו מעוררים כמו קודם מ"ת כידוע בזוהר שהיה החשבון להשיג נ' שערי בינה, כי הוה לדכיותא וזה י"ל והיה מספר בני ישראל בספירת עומר פועל להיות כחול הים אשר לא ימד ולא יספר כמו אז במ"ת שהיה נפעל כל טוב (וי"ל לרמז בזה בני חיי ומזוני, כחול י"ל קאי על חיי כחול ארבה ימים, וגם ים פירשו כן כי אינו סובל שום דבר מת, אשר לא ימד קאי על ברכה עד בלי די, ולא יספר קאי על בנים וכנ"ל שהכל היה במ"ת), וזה י"ל המדרש והיה מספר הסופר, פי' של הספירה כמספר התורה, פי' אז שהיה הספירה לקבל התורה ודו"ק כי קצרתי:

פרשת נשא

הנה כתיב ויפקדם במדבר סיני. י"ל ע"ד שאמרו רז"ל לשון סיני שירדה שנאה לעובדי כוכבים, פארן שפרו ורבו ישראל עליה כו' במס' שבת פ' ר"ע. וזה וי"ל ה' מסיני בא מרומז בני חי ומזוני, שהשגנו עו"ד התורה, כי ירדה שנאה לעובדי כוכבים קאי על שפע מזוני ועושר שניתן לנו כמו שכתוב ראה ויתר גוים כו'. כי זה נק' שנאה כי ההיפוך כתיב ותרעינה באחו בתרגום ורעיין באחוה שאין עין ברי' צרה בחברתה ושנאה קאי שניטל עושר לישראל, וזה מסיני בא, וזרח משעיר למו, קאי על חיי שנקח מהם החרב שכתיב על חרבך תחי', הופיע מהר פארן על בני כנ"ל, וכן איתא בזוהר, וזה הוא בגשמיות, וכן לענין הרוחניות כי נקח גם ממלאכי מעלה, וזה ואתה מרבבות קודש הכל היה עי"ד התורה, וזה מימינו אש דת למו, וזה הוא תמיד כמו שפירשנו על אלוה מתימן יבוא וקדוש מהר פארן סלה, שהוא סלה כן וזה י"ל נשא את ראש בני גרשון גם הם, פי' גם כשישראל נגרשים מנחלתם, כמו גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' ונשיאת ראש הוא עושר למשפחותם הוא בנו. לבית אבותם הוא חיי, כי אבותינו חיו הרבה:

כה תברכו כו' אמור להם. לשון רבים. וקאמר יברכך וישמרך כו', הכל לשון יחיד. ובא לי כי הנה נשמות ישראל חתורות מתחת כסא הכבוד, וזה י"ל כה ר"ת כסא הכבוד, תברכו את בני ישראל, פי' עם בני ישראל, וקאמר להם בשבילם וברכך ה' וישמרך לכסא הכבוד ודו"ק, ומעין זה מצינו בברכות ישמעאל בני ברכני והוא שם שהוא בראש הכסא ודו"ק):

פרשת בהעלותך

אינו מובן דבר ואמרת לשון כפול ומשונה, וידוע באמור דרשו רז"ל להזהיר גדולים על הקטנים, וכאן אין שייך זה, וגם בשינוי, אך הנה איתא פנים אימות למקרא פנים בינונית למשנה כו' פנים שוחקות לאגדה וידוע כי אגדה הפי' הוא קבלה, וכדאיתא בזוהר אגדה הוא רזא דחכמתא וזה י"ל דבר אל אהרן. המקרא הוא בדיבור לשון קשה כידוע. כי פנים אימות למקרא. ואמרת אליו הסוד והכוונה בהדלקת הנרות הוא באמירה לשון חיבה כי בפנים שוחקות כנ"ל, ובזה יש לפרש נמי אח"כ ויעש כן אהרן כו' כאשר צוה את משה (לשון כפול). וגם בפי' רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה וזה תמוה מאוד וכי ה"א איש כאהרן ישנה אך י"ל להגיד קאי על רזא דחכמתא הסוד שלא שינה שכיון ופעל הכוונה העקרית והתעורר על ידו כן, וי"ל עוד בזה דהנה כתיב דרך שקר הסר ממני ותורתך חנני' דהנה איתא והמכשלה הזאת תחת ידך אלו ד"ת שאין אדם עומד על ד"ת אלא א"כ נכשל בה. ודאי ה' יכול לעזור לקיים ד"ת בלא הכשל קודם כ"א אין אדם עומד

על ד"ת מעצמו אח"כ נכשל בה משא"כ בעזר שמים. וזה י"ל בקש דוד דרך שקר הסר ממני שלא אכשל בה. ותורתך חנני. וכן הדריכני באמתך ולמדנו וזה י"ל להגיד שבחו של אהרן שלא שינה בשום פעם שלא נכשל בה. אעפ"כ עשה כן וק"ל:

קח את הלוים מתוך בני ישראל וטהרת אותם וגו'. היה לו לומר מבני ישראל. י"ל בדרך רמז, דהנה כתיב אל תוכח לץ פן ישנאך והוא תמוה בשביל הספק שישנאנו משום זה מניח אותו ברשעו, ומה איכפת אם שמא ישנאנו. אך דהנה אמרו רז"ל איזה אפיקורוס הזמבה ת"ח דאמר הני רבנן, ולכאורה קשה אם הוא רובו זכיות וכי עי"ד זה יהיה לו חלק לעוה"ב, ואם בלא זה הוא רשע למה לי זה, אך הנה איתא פושעי ישראל מלאים מצות כרימון וצריך טעם למה דוקא המשיל לרמון, אך הנה אמרו ר"מ רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק, כי רמון יש לו תוכו טוב, וקליפתו גרוע מחוץ. וכן נמי פושעי ישראל הפנימיות שלהם טוב הוא לאביהם שבשמים, וקליפות מחוץ. וכן המצות שלהם הם כן פנימיות הכוונה הוא לשמים ומקיף מחוץ פניות אחרות והתפארות וכיוצא בזה, אך עי"ד הכלל הצדיקים מעלים במצותם את מצות הפושעי ישראל, כי מצא מין את מינו וניעור, כי הצדיקים כוונתם רק לשמים, ע"כ אם הוא מבזה רבנן ודאי אינו אוהב את הבורא ב"ה כראוי, הגם אם יש לו רובו זכיות הלא המה כרמון תוך וקליפה, האיך אפשר לבא לעוה"ב כי המצות אינם פורחים לעילא, כי אינם בדחילו ורחימו, וצדיקים לא יעלו אותם במצותם, כיון שמבזים אותם ואין לו התקשרות בהם. ולפי הנ"ל י"ל קח את הלוים הפנימיות הדבוק בו ית' כנ"ל שתוך הוא טוב וזה הלוים לשון דביקות כמו וילוו עליך זה קח מתוך בני ישראל וטהרת אותם להיות בלא קליפות. וכה תעשה להם לטהרם כנ"ל, הזה עליהם מי חטאת, פי' החסדים של תשובה, (כי ימינו פשוטה לקבל שבים וי"ל) מים הוא ד"ת של תשובה, והעבירו תער על כל בשרם, פי' על בשריות וחומריות תעביר תרעא דתשובה כידוע תער אותיות תרע שער התשובה, עי"ד זה וכבסו בגדיהם לשון בגידה עי"ד זה והטהרו:

הנה איתא מחוץ לפרוכת העדות כו'. וכי לאורה הוא צריך והלא כל הארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר כו' זו נר מערבי שבה היה מתחיל וממנה היה מסיים, מקשים העולם מאי אומר הלא כל הארבעים שנה כו' הלא כל העולם מעבר ועתיד כל דור נהנים מאורו, ושמעתי אומרים על אהרן הכהן, וי"ל לערך זה, דהנה איתא הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין. י"ל הרוצה להחכים את העולם שידעו את הבורא ב"ה ותהיה להם יראת שמום שנקראת חכמה, כמו שכתוב הן יראת ה' הוא חכמה, ידרים ימשוך חסדים

להעולם, ממילא ישיגו את הבורא ב"ה כראוי, וכמו שעשה אהרן הכהן במה שהיה אוהב את הבריות ומקרבן להתורה כמו שאמרו רז"ל, הגם שזה לא שייך בהבורא ב"ה. אך אם הוא עי"ד תפלת צדיק ניחא. וכן פירשנו מכלכל חיים בחסד, שמשפיע מכלכל בזה חיים הוא קדושתו ית' שנקרא חיים, וזה הרוצה להחכים ידרים מי שרוצה להחכים את העולם ימשוך חסד שמרומז בדרום וע"כ א"א ע"ה שמדתו חסד לאברהם הלוך ונסוע הנגבה, וכן י"ל דהוא הפוך מן צפין תפתח הרעה על עובדי כוכבים ההיפוך הוא דרום הוא חסד והרוצה להעשיר את העולם יצפין יזהר להיות הכוונה לשמים לעולם הבא להיות עו"ד זה תועלת לעולם הצפון כמו מה רב טובך אשר צפנת ליראיך יראה להיות הכוונה לשמים. שהוא נסתר וצפון, וע"כ לא אמר להתחכם ולהתעשר, והנה תורה אור ואנו מעוררים למעלה במעשינו ודבורינו ומחשבותינו, והנה היה אפשר לומר שהכוונה היה להמשיך אהרן עליו בהמנורה אור תורה לזה אמרו וכו לאורה הוא צריך להמשיך עליו וכן על ישראל והלא כל הארבעים שנה שהלכו ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו כנ"ל מהחסד באים לתורה ועי"ד אהרן כנ"ל שהיה מקרבן לתורה, אלא עדות לישראל כו' שהשכינה שורה בישראל זו נר מערבי שהנה מי שיכול לעורר מיין נוקבין מתתא לעילא, להמשיך שפע למטה נקרא נר בשביל הנשמה שנקרא נר אלקים נשמת אדם, ומערבי שיכול לעורר מ"נ לערב ולקשר העולמות בחפצו מתתא לעילא. ובשפע שמוריד מעילא לתתא. וזה נר מערבי, וזה סימן שכינה שורה ע"כ אנו יכולין לעורר מ"נ לערב ולקשר העולמות כולם וזה הוה סימן נר מערבי שממנה הוה מתחיל ובה הוה מסיים וכן המעורר מ"ן הוא כן הוא מתחיל ובו מסתיים השפע שבא מלמעלה:

הנה שמעתי מדקדקים על מה שאמרו רז"ל עני חשוב כמת, הוה לומר עני הוא כמת כי מה חשיבות שייך במת. וי"ל דהנה אי' הרוצה לחיות ימית עצמו. שמעתי מהרב מפינסק שיחי' שפי' הרוצה לחיות לא יחשוב עניני גופו כ"א תהיה מחשבתו בהבורא ב"ה דבוקה, וזה ימית עצמו יסתלק מעצמו ממילא והוא חי, כי הוא דבוק בחי החיים בל"ז א"א לומר כי הלא כתוב וחי בהם לא שימות בהם. והנה מצינו דוד הע"ה קרא עצמו עני ואביון בשביל שהיה רק דבוק בהבורא ב"ה ולא חשב בעניני עוה"ז כ"א לעת הצורך ע"כ הוה בעיניו כאלו לא הוה לו כלום, והנה אפילו אם נגזר מיתה על האדם אם הוא מתנהג כן נפטר ממיתה דהוה כאלו מת. וזה י"ל עני חשוב אפילו עני שהוא חשוב פי' מי שהוא עני עי"ד שהוא דבוק בהבורא ב"ה, הוא ודאי חשוב, כי עבד מלך מלך. הוא כמת ונפטר ממיתה וחי בהם:

בהעלותך את הנרות כו'. דהנה כתיב בהטיבו את הנרות יקטירנה דהנה יש שלשה בחינות בני חיי ומזוני, דהנה אין טיפה יורדת מלמעלה עד שטיפיים עולות מלמטה, שמעתי מרבי שיחי' שהם אהבה ויראה. וי"ל מפני שיש באדם יצר טוב ויצר הרע באהבה נותן כח ליצר טוב ובורא מגרש היצה"ר ממנו שלא תהיה לו ולכל באי כחו שום שליטה בהתקשרות הבורא ב"ה ובשפע שממשיך האדם, כי באהבה מדבק אדם עצמו בהבורא ב"ה, והאהבה גימט' אחד. ושלא תהיה באהבה תערובות צריך יראה ומהבורא ב"ה יורד שפעו הטיב נקרא חיים, וכמו אתה מחי' את כולם כי זה שורש כל השפע כי הכל מרומז בחיים כידוע, והנה היה במקדש מנורה ושלחן ומזבח קטרת, י"ל להמשיך שורש בני חיי ומזוני, מנורה בני על כי נר אלקים נשמת אדם. כי צריך להמשיך נשמות למטה. ושלחן לחם הוא מזוני ועושר. ומזבח קטורת הוא חיי וע"כ קטורת מבטל מותנא. הגם שכולם יש בהם כל הג' בחינות, כי גם במנורה יש חיי כי מרומז בחכמה, כמו שאמרו רז"ל הרוצה להחכים ידרים וסימנך מנורה בדרום, וכתיב והחכמה תחי'. וכן מזוני וע"כ הוא בדרום שמרומז בחסד וכתיב מכלכל חיים בחסד, וכן נמי שלחן נמי חיי. כי לא יהבו מזוני למותא. ופשוט לחם גימט' מזלא, והכל כלולים בה בני חיי ומזוני וגם זיווג נקרא אכילה. וכן מזבח קטורת. כי קטורת מתעשר. גם לשון קישור על והיו לבשר אחד. אך אנו אומרים בהפרש שלהם כנ"ל. וזה י"ל ואת המנורה נוכח השלחן. כי מי שנותן צדקה הוא שלחן מזוני לעני יכולים להמשיך לו בני אפילו אם הם עקרים, וזה י"ל בהטיבו את הנרות יקטירנה דהנה פירשנו טל והעמידו תלמידים הרבה כמה פירושים. א' העמידו תלמידים הרבה תראו מאוד בתלמידים שילכו בדרך אמת. ואמת יש לו רגלים והעמדה, וזה והעמידו תלמידים הרבה, ועוד (להיות להתלמידים בנים ברא כרעי' דאבוה הוה נמי העמדה ועוד) שיתעשרו להמשיך להם עושר. וממונו של אדם מעמידין אותו על רגליו, וזה והעמידו תלמידים כי למי שאינו רוצה ללמוד יש חשש בעושר שלא להיות לבעליו לרעתו משא"כ להתלמידים וכנ"ל בלהעשיר יצפין, ועוד פי' תראו בהתלמידים שיאריכו ימים ושנים, וזה העמידה לשון עכבה שיתעכבו הרבה בעוה"ז וזה י"ל בהטיבו את הנרות, כשהוא מטיב את הנרות הם נשמות ישראל, שרואה שיהיו טובים יקטיר קטורת ג"כ להאריך ימיהם ושנותיהם לבטל מותנא כנ"ל, וכן נמי אם נפרש בהטיבו בהדלוקו הוא שפיר להיות בוערים באהבת הש"י יקטיר קטורת כנ"ל נמי, וי"ל נמי לשון קישור לקשר הדין שעליהם בשורשו ולהמתיק, כי הלא הבורא ב"ה האציל כל העולמות רק להטיב. ובשביל שידע שלא תהיה קיום לעולם כלל, כי יתבטל ברוב אורו ות' צמצם אורו והוא דין ורק בשביל טוב הגדול ורחמים פשוטים, וזה שורש הדין שהוא

רק רחמים להיות קיום העולם בזה שמעלים את הדין לשורשו הולך הדין רק על עובדי כוכבים שרוצים לאבד את העולם ופועל הדין כשורשו לצורך קיום העולם הם ישראל שהעולם עומד כו', והנה כתיב תכון תפלתו קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב, דהנה לפעמים עובדים באהבה והתלהבות גדול, ולפעמים ביראה ותשובה ופשפוש מעשיו, ויש מדרגה יותר עליונה מזה, שלא לחשוב עצמו כלל האיך שהוא כ"א בהתפשטות הגשמיות והתלהבות עצום מאוד, והנה י"ל תכון תפלתי וכו' נשכח מאד וזה י"ל בבוקר בהטיבו את הנרות הם נשמות ישראל כשמטיבם, פי' כשמשיבם במדרגת אהבה ובוקר יקטיר הקטורת שמרומז להמשיך להם חיי לבטל מותנא ולהמשיך עושר להם וכן בני כנ"ל שמרומז הכל בקטורת, וכן בין הערבים הוא העלאת מ"נ והתשובה ותפלה, שבזה מערב העולמות כנ"ל בנר מערבי שממנה מתחיל ובה היה מסיים בהעלאת מ"נ שממנה מתחיל, ולהמעוררים מ"נ בא השפע דרך כל העולמות בא השפע לאותו אדם, וזה בין הערבים יקטירנה נמי הקטורת להגן עליהם ולהמשיך להם שפע כנ"ל, וזה י"ל תכון תפלתי קטורת לפניך הן בענין בוקר כנ"ל והן בענין משאת כפי לשון משיאין משואות הוא תבערה, כפי לשון כפיפות הוא על ענין היראה ותשובה וזה מנחת ערב היא התפלה ווידוי ותשובה של הכנעה שבזה מערב כל העולמות, וי"ל מנחת ערב על שהיא מדרגה פתוחה מהראשונה נקרא ערב ועתה נשכח האיך שאמרתי כראוי אך היו בענינים הנ"ל, ומעין זה אמרתי על מה שאמרו רז"ל צדיק כפופה וצדיק פשוטה, ואפשר אמרתי נמי על נאמן פשוט ונאמן כפוף דצדיק הכל באהבה ויראה, ויש אהבה ויראה עי"ד השגת חכמתו ית' שאין לה שיעור ורוממותו בהיראה ובא שפע נועם עליון גורם התלהבות, וזה י"ל בקיצור נאמן פשוט ונאמן כפוף, על יראה כפוף, ופשוט על האהבה, ויש במדרגה שפלה ג"כ באהבה ויראה וזה) צדיק פשוט על אהבה וצדיק כפוף על יראה נקרא כפוף וזה משאת כפי כנ"ל. (וי"ל עוד כי משאת כפי קאי אלמעלה פי' תכון תפלתי קטורת לפניך. אותה תפלה שהוא משאת כפי התפשטות הכפיפות הוא כשהתפלה בהתלהבות. ועל צד השני אמר מנחת ערב. פי' גם התפלה של מנחת ערב ביראה לבד תכון ג"כ קטורת לפניך, וכן י"ל ישאו נהרות דכים, נהרות פרושו אורות הם צדיקים, ישאו דכים הכנעתם ע"י נעימות הבורא ית' שנותן) וזה י"ל בהעלותך את הנרות הם הנשמות שאתה מעלה אותם, כי נשמות נקראים נרות כנ"ל, על שכתוב נר אלקים נשמת אדם, תראה אל מול פני המנורה י"ל קאי אשלחן שהוא נוכח השלחן, וי"ל דקאי אקטורת שהוא בהטיבו את הנרות ע"כ נקרא אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות, וכתוב שבעה שהם כללות כלל ישראל הם השבע רועים כידוע, והם השבעים נפש, כי דבר שבקדושה הוא בעשרה

השבעה נמשך לשבעים נפש שורש ישראל, שאח"כ התפשטו ואמר זה לאהרן על שהוא שושבינא דמטרוניתא. כי היה אוהב את הבריות ומקרבן לתורה:

והקרבת את הלוים לפני אוהל מועד והקהלת את כל עדת בני ישראל, דהנה לוים נקראים הדבוקים בה' ית' וכן נמי דבוקים זה בזה באהבה גדולה והנה זה להתקשר תמיד באהבה וכן נמי בהבורא ית'. יש מדרגה יותר מזה בהתלהבות גדולה, והנה היראה נקראת אוהל מועד, על כי היראה מגונה מלחטא נקראת אוהל, וזה צריך האדם לפעמים כשאינו במדרגות אהבתו ית' והתלהבות כי באותו זמן בל"ז לא יחטא, כ"א בזמן שהוא בדעתו צריך יראה לפחות להגן מחטא, והנה טוב להעלות את ישראל ממדרגה אל מדרגה וזה י"ל והקרבת את הלוים הדבוקים ויש אהבה ביניהם לפני אוהל מועד, פי' למעלה מאותה מדרגה, והקהל את כל עדת בני ישראל, אותם תעלה למדרגת הלוים באהבה וקהלה ואחדות כנ"ל:

הצאן ובקר ישחט להם כו' וכן על פסוק ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר, ופסוק וכל העם רואים את הקולות כו', דהנה כתוב אלוה מתימן יבא כו' י"ל דהנה י"ל על שאמרו רז"ל הרוצה להחכים ידרים להעשיר יצפין, פי' א'. דהנה מי שרוצה שיתרבה כבוד שמים יכול להתפלל זה בגילוי, הגם שנודעים לסט"א, אי אפשר להיות קטרוג שלא תקובל התפלה כי הכל עבדיך, ומי יוכל לרצות בגלוי לא להתרבות כבוד שמים, משא"כ אם חפץ לשפע גשמיות צריך לפעמים להצפין התפלה ולהסתיר מסט"א שלא תהיה קטרוג כידוע באיוב, וכמו שפי' על מים גנובי' ימתקו, פי' מי שממשיך חסדים שנקראים מים בגניבה בהצנע כידוע לנו כמו שקבלתי ממורי ימתקו לו, וכן לחם סתרים פרשנו לשון מלחמה כמו לחם שערים וכן ה' ילחם לכם, פי' הן חסדים הן גבורות על העובדי כוכבים, דינין שנקרא לחם אם הוא סתרים יונעם, ור' אמר פשוט לחם ממש ותרי גוונא אומר, וזה י"ל הרוצה להחכים את העולם וע"כ אינו אומר הרוצה להחכים או ליחכם כ"א להחכים את העולם שידעו האמת מיראת שמים, כמו שכתוב הן יראת ה' הוא חכמה ידרים יכול להמשיך בגלוי כמו דרום שזורחת השמש בו תמיד בכל יום, משא"כ צפון רק בלילה זורחת ובהצפון ונסתר, וכמו שכתוב סובב אל צפון פי' בלילה, וזה להעשיר מי שרוצה להעשיר יצפין תפלתו כנ"ל, עוד י"ל פשוט נמי דהנה איתא אם אין קמח אין תורה, והנה לצורך תורה יכול להמשיך גם פרנסה בגלוי, וזה י"ל פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך. עיני לשון עיני המים, פי' המשכתו שפע ממקור ממקום אחיזת נפשו ומים פירושו חסד, וזה פלגי מים ירדו עיני על לא שמרו תורתך, פי' אפילו על אותם שלא שמרו תורתך. כי כן דרך חסד אפילו לאינם הגונים, ועוד י"ל על פי' בשביל

כמו אי הוה כתיב על אשר לא שמרו. פי' המשכתי חסדים על אשר לא שמרו תורתך בשביל שלא היה להם קמח כנ"ל וזה י"ל הרוצה להחכים את העולם ידרים. פי' ימשיך חסד שמרומז בדרום. להעשיר את העולם עי"ד זה יצפין וקשר את העולם בעולם הצפון כ"א אם אין קמח כנ"ל, ולפ"ז י"ל ג"כ כאן אלוה מתימן יבא, עי"ד תימן הוא דרום אם ממשיכין לישראל יבא אלהותו ית' כנ"ל. וכן פרשנו בפ' ראה את הברכה אשר תשמעו, פי' הברכה הוא לפניכם שעי"ד זה תשמעו כנ"ל, והקללה אם לא תשמעו כו' תועיל מה שאני נותן אותה לפניכם להיות להסירה מכם להיות הקללה ללכת אחרי כו', פי' לאותם שדרכם לכת אחרי אלקים אחרים הם העובדי כוכבים, וכמו שכתוב שפוך חמתך על הגוים כו':

עוד י"ל אלוה מתימן יבא כו', דהנה איתא ראה ויתר גוים וכו'. וכן כתיב וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן כידוע בזוהר נמי כו' יעו"ש, ומדוע לא כתיב כ"א ושעיר, אך מפני שאיתא שורש כל העובדי כוכבים הם זה משמאל וזה מימין ונחלקום לה' מימין ולה' משמאל וכולם נכללים בהם. והנה בכל יום הוא כאלו קבלנו בסיני, וכן כשלומדום תמיד הוא כן נמשך ונלקח מהם שפעם לישראל, וזה אלוה מתימן יבוא תמיד וקדוש מהר פארן סלה, הוא כן סלה, כסה שמים הודו, י"ל כנ"ל, אם מכסה הרחמים שממשיך שנקרא שמים, הודו, פועל הודו ות', כי שמים פירשנו כמה פעמים הרחמים כידוע, וכן נמי יש בו מום, ושי"ן גימ' ברחמו"ם כמו רחמים נוטה לחסד יותר כן נמי מאש אין כאן כ"א השי"ן שגימט' ברחמים במלואה, ומים יש הכל כי חסד הוא העיקר, וכן ברחמים הוא כן, כי ר"ת גימט' יצחק מדה"ד רק בגימט' ומים יש בה כראוי בפירוש וזה כסא שמים פועל הודו, ומשא"כ אם בגלוי יכול לפעמים חלילה להיות קטרוג אבל יותר מדרגה הוא אם אפשר להמשיך בגלוי ושלא תהא קטרוג. וזה פירשנו בעזרת אל יתברך הכ' האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה, שלא אצטרך לשפתי מרמה להיות מקובל תמיד תפלתי. והנה טוב וראוי לשוב בתשובה קודם הלימוד להיות לרצון לפניו ית' איני זוכר כראוי:

בפסוק ויהי בנסוע הארון, וכן הסוף הפסוק כשנסע הת"ח התפלל משה שלא תהי' כן. כי הנה גם השכינה נוסעת עמו התפלל קומה ה' מוטב שישב הצדיק במקומו שלא תהיה גרם להשכינה הטלטול, כי כן פרשנו טלטולא דגברא קשה מדאתתא על אשה יראת ה' ואם חלילה נגזר גלות, הלא כתוב ואתן אדם תחתיך אל תקרא אדם וכו' וזה ויפוצו אויביך כו' ע"ש, מי שיצטרך לכבוד שמים, וזה י"ל מטלטלין נר חדש מי שנעשה צדיק מימים לא כביר, וזה נר כמו נר שדולק למעלה כן הוא מדבק עצמו למעלה להבורא ית' בתורה ומצות שהם כאש, כמו שכתוב הלא כה דברי כאש, אבל לא ישן, רש"א אין הדבר

תלוי בחדש וישן, וזה אומר כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר הדולק בשבת גם אם הוא חדש שיש לו התלהבות בשבת:

פרשת שלח

פסוק ראשון. דהנה י"ל מה זה שלח לך הלא אינו שולח אליו, ודרז"ל ידוע ועוד אני נותן, לשון הוה ה"ל נתתי או אתן. ועוד למה כופל כל נשיא בהם, ועוד קודם אומר שלח יחיד ואח"כ תשלחו לשון רבים, ולמי אומר תשלחו הלא למשה מדבר, וי"ל דהנה איתא כנ"ל בר"א רצה לעורר הציבור אמר אשה אחת ילדה ששים רבוא למה דוקא בזה, י"ל דהנה איתא דור הולך ודור בא. הדור שהולך הוא הדור שבא קאי על ניצוץ משה שמאיר בששים רבוא ת"ח בכל דור. והנה היו מתנמנמין ורוצה להמשיך עליהם מניצוץ משה לעוררם לרצונו יתברך כידוע וזה י"ל כאן שלח לך לשורשך ומעין מדרגתך עניו מאוד, וזה שלח לך אנשים תביאם למדריגה זו שלא יחזיקו עצמם לאנשים חשובים וצדיקים שתשלח זה מהם, ומפרש לא על אותם שהם בגשמיות, וזה אומר ויתורו את הארץ כנען קאי על הקדושה עליונה ארץ החיים נקרא כנען לשון תגר וסוחר, עי"ד מ"ט והתורה ותפלה קונה הקדושה העליונה, וזה אשר אני נותן לבני לישראל, דבאמת אלולי הקב"ה עוזרו כו', ע"כ כתיב נותן לשון מתנה ומפרש איש אחד שהוא רק באחדות למעה אבותיו שמתנהג מעין דרכי אבות הן לאהוב את הבורא ב"ה לפחד ממנו וללכת באמת כל א' לפי שורשו, וזה אומרם רז"ל צריך האדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשה האבות, ועי"ד זה אתה והם תשלחו התעוררת תשובה להעולם, כי תהיו יכולים לפעול נסים ונפלאות, כי הקב"ה את דכא ותקרבו את העולם לה' ויהי' כל נשיא בהם כל העולם ירומו לה' בהם: **ויעלו** בנגב ויבא עד חברון. י"ל כי פירשנו הרוצה להחכים ידרים, פי' ימשיך חסדים להעולם עו"ד זה יחכים את העולם לו יתברך, ודרום מרומז בחסד וזה ויעלו בנגב בשביל שהמשיך להם חסד היה להם עלי' וי"ל ידרים, דהנה הקב"ה חפץ חסד הוא וסיבה של הברואת העולם, גם סיבות האצילות כדי להטיב, והנה בשביל שהיה השפע גדול ולא היה אפשר להיות קיום והיה פגם חלילה הוצרך כביכול לצמצם ולהלביש החסד הגדול, ואריך בחכמתו בדרך שיהיה קיום ולא ביטול חלילה, והנה חסדו נקרא יד על שהוא מילוי רחמיו ית' והוי' במילוי ועצמותו יש י"ד אותיות הגם שיש י"ד החזקה להפחיד עובדי כוכבים הוא ג"כ חסד לנו וסתם יד הוא חסד כי למעלה אין שום דין כלל, וזה י"ל הרוצה להחכים את העולם ידרים ימשיך מחכמה עילאה, וזה יד רום כנ"ל וד"ל. והגם שאי אפשר להשיג העולם כך כך ע"כ בא אהבתו ית' בלב בניו, עי"ד שהצדיק הוא בעיניו

כאין משיג החכמה הנמצא מאין, והנה דרום נקרא ימין כידוע בדרז"ל, והנה ימין הוא העיקר לאדם ושמאל נקראת יד כהה. וידוע לית פולחנא קמי' קב"ה אלא רחימו, וע"כ נקרא ימין, וזה י"ל ויעלו בנגב עי"ד ויבא הצדיק עד חברון הוא לחכמה עליונה, שבא מאין הוא עולם האחדות מאוד עולם הסמוכים לו בנגב בעולם האהבה, ושם אחימן כו'. פירשנו קאי על בני חיי ומזוני, וכבר פירשנו זה ע"כ קצרתי:

ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם. י"ל בקיצור כי שורש טעם האצלת העולמות כדי להטיב לישראל, ואם היה רוצה יתברך להשפיע תיכף בלי צמצום לא היה אפשר להבראות והיה הכל א' ולא היה החפץ להטיב בא אל הפועל, ע"כ הוצרך לצמצם, וזה שורש כל הגבורות ועיקר החפץ שורש אברהם, והצמצום שורש יצחק ע"כ בא החפץ מכח אל הפועל, וזה שורש יעקב ע"כ אמרו רז"ל אין האבות אלא שלשה שהם אבות לכל, וזה להעלות הדין אל שורשו שהוא צורך החסד להטיב לישראל שהם עיקר הבריאה בראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית בזה גורם שגם למטה הדין יהיה תחת החסד וטפל אליו, וזה הוא שורש שפע עושר, וכמו שכתוב מצפון זהב יאתה ושלחן בצפון והטעם הוא משום שהעיקר הוא להתדבק בו ית', זה הוא העיקר, אך טוב לזה להתעשר להיות פרנסה בריוח יכול יותר להשלים רצונו בשמחה, והוא דמי להשורש להטיב והצמצום טפל אליו, כן זה ע"כ תלוי בצפון כמו יד שמאל שאינה העיקר כ"א לסייע לימין, וזה אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם כי נעלה את הדין שורש עם הארץ לשורשו הוא הצמצום הראשון ולגרום להיות הדין גם למטה טפל להחסד ויבוא משורש זה פרנסה, ותועלת להעיקר להשלים רצונו ית' בשמחה ודוק' כי קצרתי מאוד והדברים עתיקים:

פרשת קרח

ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר ה' ביד משה לו, אינו מובן פי' הפשוט כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו. וכן בראש הפרשה ויקח קרח מה לקח. הנ"ל הנה כתיב אשרי אדם עוז לו בך מסילות בלבבם, י"ל דהנה איתא אמר אביי האי ת"ח דמרחמין לי' בני מאתי' לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא, שמעתי פי' ואני מוסיף מעט, דהנה יש דקדוק מרחמין ליה ולא קאמר רחמין ליה, וכן מילי דשמיא מיותר. אך הנה הצדיק הדבוק בו ית' ראוי כשלומד תורה או דברי שבחים לו ית' או תפלה, ראוי להשיג תוכף אורו ית', כן כתיב תורה אור ראוי לבא אור, וכל מה שמשיג האדם מדרגה יותר עליונה ראוי לבא לו אור גדול יותר בתורתו, וכן י"ל כי טל אורות טלך, לשון

התרוממות כל מה שאתה מתרומם ראוי להרומם האורות לבא לאדם בכל פעם אור יותר עליון וגדול, וזה כל העוסק בטל תורה טל תורה מחייהו' העוסק בהתרוממות התורה בא לו חיות, כן בכל פעם חיות עליון יותר, וזה י"ל כנותן בים דרך, בים החכמה נותן הקב"ה דרך ישכון אורו ית' ובמים עזים נתיבה, י"ל דעי"ד שהצדיק מביא אורו ית' למטה בא התגברות קדושה, גם ללבות הרשעים בא התעוררות תשובה והתגברות ליצה"ט. והנה אשר הם חפצים בהצדקם אז טוב להם, ולאשר חפצים להרשיע הוא מבלבל אותם מרשעתם עי"ד היצה"ר מסית אותם לקום על הצדיק לבלבל אותו כדי שלא תהי' להם מניעה מהתגברות היצה"ר אך השי"ת עם הצדיק ואינו מניחו לבלבל אותו, וכן פרשנו על ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כי אתך אני נאום ה' להצילך, ולשון ונלחמו אינו מובן הוה לי' למכתב ונלחמו עמך ולא ונלחמו אליך, ולפי הנ"ל ניחא כי קאי על התעוררות היצ"ט שנותן לו הצדיק, וע"כ יש בלב הרשע מלחמה בין השני יצרים מה שלא היה כן כבר, כי היה לו התגברות היצה"ר ע"כ יעמדו על הצדיק, וזה ונלחמו עי"ד זה אליך אעפ"כ ולא יוכלו לך כו', וזה י"ל הנותן בים דרך כו', בים החכמה והתורה נותן דרך ישכון אור עי"ד זה, ובמים עזים נתיבה, פי' במים עזים הם הרשעים שיש להם סט"א בלבם כן הבנתי מזוהר, וכן י"ל אשרי אדם עוז לו בך. פי' התורה שלו הנקרא עוז לו בך. עי"ד זה מסילות בלבבם באותם שיש להם שני לבבות, יש מסילות אצלם שנותן בלבם התעוררות תשובה, והנה משה רבינו ע"ה היה עניו מאד הביא התגברות קדושה מעין זה ענוה, בא גם ללב קרח כן והוא לא חפץ בזה כי הי' חושב ביחוסו שהוא בן יצהר כו', וזה ויקח קרח לקח אור מעין הלקח טוב נתתי לכם. וכן דתן ואבירם כו' עי"ד זה ויקומו לפני משה לעורר עליו כנ"ל. וא"כ כשנעשה בו המשפט נפתח השער להכניע את הרשעים וכיוצא בזה, ע"ז אומר ולא יהיה כקרח וכעדתו אפי' כאשר דבר ה' ביד משה לו, פי' אפי' אם הצדיק הוא גדול עד כאשר דבר ה' ביד משה לו הוא אצלו, פי' הוא מקיים ואותו צדיק גורם מאד התעוררות, אעפ"כ לא יקומו עליו כי לא יהיה כקרח וכעדתו, וכן שמעתי על האי דמרחמין לי' בני מאתיה הם השפלים, משום דלא מוכח להו במילי דשמיא שהוא עובד את הבורא ב"ה אינו מכניס בליבם הרהור תשובה ותוכחה, והנה ע"כ הרשעים הגמורים היודעים את הצדיק בפנימיותם, אינם שונאים את הצדיק. כ"א שבחו אינם יכולים לספר ולאהוב אותו, וזה מרחמין ליה:

פרשת חקת

זאת חקת התורה, דהנה ידוע כי זאת מרומז ביראה כי מצד היראה אין אדם חוטא כי הוא מתירא והוא שב ואל תעשה ועדיין אינו עיקר, כי כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו ולקילוסו זה הוא מצד האהבה מצד היראה אדם מקיים שס"ה ל"ת, והוא שב ואל תעשה נקרת נוקבא וכמו שאמרו רז"ל אסתר קרקע עולם היתה, ע"כ נקרא זאת נוקבא, וזה נקרא אהבה כי מקיים מ"ע עי"ד נקרא דכר, ואם אין יראה אין חכמה, וזה י"ל זאת חקת התורה עי"ד היראה בא אל התורה:

על כן יאמר בספר מלחמות ה' כו' עד ומבמות הגיא אשר בשדה מואב כו'. במדרש יש אז ישיר ישראל, אמרו ישראל לפני הקב"ה עליך לעשות לנו נסים ונפלאות ועלינו להודות ולקלס לפניך שנאמר לס' הישועה על עמך ברכתך סלה והנה פרשנו על ויצחק בא מבוא באר לחי רואי כו'. דהנה לפעמים אדם נכשל בשום חטא ר"ל כדי שיכנע ויזהר יותר, וזה אין אדם עומד על ד"ת אא"כ נכשל בה, אך ודאי הבורא כל ב"ה יכול להושיע לבא אל התורה לא ע"י חטא, וזה י"ל בקש דוד המלך ע"ה דרך שקר הסר ממני ותורתך חנני וכן הדריכני באמתך ולמדנו. וי"ל אם עוסק אדם בתורה תמיד אשר מכשרתו להיות צדיק חסיד ישר נאמן ניצל מחטא ויכול להיות טוב, והוא דוקא תורה שבע"פ כי הוא עיקר פירוש התורה והנה חטא נקרא יציאה מרשות היחיד, והטוב נקרא ביאה אל הקדושה רשות היחיד יחידו של עולם וזה ויצחק בא מבוא, פי' לא עי"ד יציאה כנ"ל עי"ד מה מפרש באר לחי רואי. פי' שעסק בתורה שבע"פ הנקרא באר כמו באר את התורה הזאת, לחי רואי, פי' שראה ועיין וחשב החי שבה והנותנה פי' שלמד לשמה ובדו"ר, וי"ל כאן ע"כ יאמר בספר מלחמות ה'. הוא תורה שבע"פ צריכים לעסוק משום, מה שנא' לקמן וזה את והב בסופה, עי"ד זה יכול להשיג האהבה מהוראה שהיא סוף המדרגות מלמעלה, ואת הנחלים ארנן, פי' גם בחכמה ובינה יכול להשיג מרומז בארנן, כי כן איתא בכתבים, ויש לפרש כי אלף מרומז בחכמה ובינה, כי כתיב אאלפך חכמה וכן אלף בינה וזה אלף רנן:

עי"ד זה יכול להמשיך נסים ונפלאות לטובת ישראל, עד להיות על מה לרנן ולשבח אותו ית' זה הכל עי"ד תורה שבע"פ ואשד הנחלים עי"ד זה ימשיך להעולם בני חיי ומזוני, אשד הנחלים, אשר נטה לשבת ער הוא בני, כי אי אפשר בלא נדנוד יצה"ר כדאיתא במדרש שאמר דוד גם על ישי אביו. וזה לשבת ער, לשון שונא היצה"ר גם בהיפוכו הוא רע ר"ל, וידוע כי שבת מרומז על פרי' ורביה לשבת יצרה, וי"ל עוד לשבת כמו להשבית, וכמו שכתוב רהב הם שבת כן פירושו, פי' להשבית אויב וזה לשבת ער ונשען, קאי על

חיו כמו שפי' אם יקום והתהלך בחוץ על משענתו פירשו רז"ל על בוריו וכחו, וכן כאן ונשען לגבול מואב, כי על הגבול צריכים להיות גבורים וזה לגבול מואב לשון מאב כי מחכמה בא זה כי החכמה תחיה בעליה, וכן ידוע החכמה נקרא אב על כי כולם בחכמה עשית כידוע בשם הפרדס, ומאן דיהיב חיו יהיב מזוני, (וי"ל ונשען מרומז מזוני כמו שכתוב כל משען לחם ומשען מים, לגבול, קאי על חיו וגבורה כנ"ל) ומשם בארה היא הבאר כו'. י"ל דהנה שמעתי בשם הרב ר' משה בר"נ מלאדמר פתחו לי שערי צדק כו' זה השער לה'. קאמר זה ואינו מראה לו היכן הוא, וזה משמע מראה באצבע, ופי' זה קאי אלמעלה פתחו לי קאמר זה הוא השער לה'. לומר תמוך פתחו לו שערי צדק, וכן י"ל כאן ומשם בארה, פי' עי"ד שממשיך לישראל י"ל תועלת לעבודת שמים לקדושתו, כי אם אין קמח אין תורה וכן חיי וכו'. וזה ומשם בארה להקדושה ויראה הוא באר מים חיים. כו עי"ד היראה משיגים האהבה וזה מים חיים, וזה בארה פי' לבאר כידוע תיבה שצריכה למד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה, הוא הבאר, פי' בארה לומר תמיד פתחו לי לרצות תמיד להשיג את הבאר הוא הבאר כנ"ל בפסוק זה השער, וקאמר אשר אמר ה' למשה אסוף את העם כידוע. כי נקרא כנסת ישראל, אז ישיר ישראל, כתיב לשון להבא ע"כ פירשו נמי כן לשון להבא ולשון הוה, כי בהוה שייך לפעמים לשון עבר ולשון להבא, וזה עליך לעשות לנו נסים ועלינו לקלס ולשבח ובשביל שכאן לא כתיב בפירוש כ"א עלינו לקלס ישיר ישראל, ולא עליך לעשות נסים, ע"כ מביא הפסוק לה' הישועה יש בו שניהם:

באר חפרוה שרים כו'. פרשנו השפע מים חיים פותחין הצדיקים הנקראים שרים כמו שפירשו רז"ל, ע"כ יאמרו יאמרו המושלים ביצרם וכתיב בהם מושלים, כי עיד"ז, מושלים על מדה"ד של מעלה שורש היצה"ר, וזה חפרוה שרים כרוה נדיבי העם, פי' קונים מהם המחזיקים לומדי תורה, וזה כרוה שכן בכרכי הים קורין למכירה כירה, כמו אשר כריתי לי ביעקב אבינו ודו"ק וזה במחוקק, פי' השרים חופרים במחוקק בזכות משה שנתנה תורה על ידו, והם קונים במשענות' שהם תומכי תורה, וממדבר מתנה, אם ביתו כמדבר מנוקה מגזל ועריות, כמו שפירשו רז"ל נחלי אל ית'. ומנחליאל במות: פי' אם משיג קדושתו ית' נראה שהוא ית' הוא גבוה מאדם מלהשיג, ומבמות הגי אשר בשדה מואב, פי' עי"ד זה הוא נעשה עניו משיג ניצוץ משה רבינו ע"ה הקבור בגי אשר בשדה מואב כי משה ע"ה הי' עניו:

פרשת בלק

אל מוציאו ממצרים כו', כי לא נחש י"ל הסמיכות דהנה פרשנו הפסוק שהביא בגמרא שאמר ר' חנינא אין עוד מלבדו כתיב, מדוע הביא דוקא זה הפסוק הלא יש כמה פסוקים כוותי' כי ה' הוא האלקים אין עוד וכן שמע ישראל כו'. אך הנה ראש הפסוק אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, י"ל דהנה מצוה לספר ביציאת מצרים כל ימי חיינו וכן שירת הים בכל יום וצריך טעם על זה, אך משום דאיתא בזוהר כי בסיפור נסים מתעוררים עוד נסים, וכן פרשנו בפר' וארא ולמען תספר באזני בנך כו' וידעתם כי אני ה'. היה לו לכתוב וידעו ויהיה קאי אבנך ובן בנך, אך י"ל הפירוש ע"י הסיפור תעורר עוד נסים, כי אורייתא וקב"ה כולא חד, וקב"ה צמצם אורו באותיות התורה והוא לשין אות לו יתּ'. ובאותיות של הנסים הוא מפתח לנסים וגאולות ותשועות, כי אמת יש לו רגלים לילך ולבא עוד תמיד השער והתשועה ההוא, משא"כ שקר אין לו רגלים ע"כ לא תקום פעמים צרה, וכן נמי משום שהרג את הנקבה וכו' שלא יעשו פירו' שלא יטשטשו עלמא, וידוע שפירשו על הסט"א ע"כ כיון שפעלו שום פעם כבר בטלו ונטל כוחם מניצוץ הקדושה, ולא תקום פעמים צרה משא"כ האמת והקדושה הוא מקור נבוע שאין לו סוף, וזה עי"ד הסיפור גם אתם וידעתם כי אני ה'. כי תעוררו בזה נסים מחדש כיציאת מצרים והנה ידוע שעיקר הכח של מצרים היה בכושיף שקשרו את ישראל שלא יצאו משם לעולם כידוע בזוהר. והקב"ה התיר כל הקשרים שלהם ובלבל כולם והוציאנו משם ביד חזקה כו', וזה הוא שער לבטל כל מיני כשוף שלא ישלוט בישראל כלל עוד, וזה אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, כי שורש הכשוף הוא משם אלקים ע"כ הביא זה הפסוק, וזה אל מוציאם ממצרים כו' כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כו' וק"ל:

שם הפסוק שני כוותי' אל מוציאם ממצרים כו' יאכל גוים צריו כו'. י"ל נמי כן כי נפתח השער לגאולה ולהכניע העובדי כוכבים, וזה יאכל גוים צריו ועצמותיהם יגרם, פי' יוציא מעובדי גלולים הניצוצות לשון עצם השמים, וחציו ימחץ. לשון חלוקי פי' הפירוד שבהם יפריד על ידי שיגרם הניצוץ מהם, וזה הוא בזמן השלוה, כרע שכב, פי' אפי' בזמן הגלות אעפ"כ כארי וכלביא כי מלכותו בכל משלה, מי יקימנו אח"כ יהיה הגאולה מעולם הנקרא מי הוא התשובה הבא מבינה, כמו שכתוב ולבבו יבין ושב ורפא לו, ובינה נקרא מי גימט' נ' שערי בינה, וי"ל עוד כי כולם בחכמה עשית, וא"כ החכמה היא ראש להיות הכל מרומז ביו"ד של הוי' ב"ה, ואיתא הבן בחכמה וחכם בבינה כי חכם מבין מדעתו, ע"כ הבינה מקבל מחכמה, וידוע כי מקבל בדלת מרומז כי הוא עני בזה שאין לו ודל

הוא, וידוע כי שם הוא קדושה עליונה ואין דבר שבקדושה פחות מעשרה מרומז במ"ם ויו"ד דחכמה הוא מי, וזה מי יקימנו ואז מברכיך ברוך בהגאולה, ואוריך ארור כי קודם יהיה הגאולה והתשועה לישראל ולמברכיהם, ואח"כ ידונו את כל המצערים אותנו, וזה אוריך ארוך:

מי לא ייראך מלך כו'. י"ל בעזרתו ית' הכל דהנה יש מי שמתאוה חמוד ליראתו ית'. ויש שהוא ביראתו ית' ומתאו' לאהבתו ית'. והנה זה הוא מושל בכל בעזרתו ית'. וכן אמר דוד המע"ה אם תחנה עלי מחנה לא ייירא לבי כו' בזאת אני בוטח, קאמר בזאת ואיני יודע במה אך קאי אלמעלה שאמר לא ייירא לבי שמי שיש לו יראתו ית' אינו מתירא משום דבר שבעולם, וזה בזאת אני בוטח במה שלא ייירא לבי משום מחנה, כי זה בא מפני שיש לו יראת שמים, בזאת אני בוטח שאנצל מכל מלחמה, וזאת קאי איראה דהנה שורש יראת שמים משם אדני שהוא ית' אדון הכל בא יראה ממנו ית'. וזה הוא מלכות שמים שהוא אדון על הכל ומושל בכל, ומי שהוא ירא שמים דבוק באותו השם והוא אדון על הכל, וזה מי לא ייראך, פי' שאינו לזה מצפה שיוראך כי הוא ירא כ"א מצפה שיאהבך, הוא מלך הגוים כי לך יאתה, זה שימשול הצדיק ומפרש האיך הוא בא לזה ע"ד היראה. וקאמר כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך, פי' שרשם הוא ממקום שראוי עליו לומר אין כמוך פי' מעולם הפירוד שראוי לומר עליו אין כמוך והוא תחת מלכות שמים ע"כ הדבוק במלכות שמים ואדנותו ית' מושל על כולם ודו"ק:

במדרש ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו פרדס שיש לו שומר אין אדם יכול להזיקו ישן לו אדם יכול להזיקו משא"כ אלו הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, בעזרתו ית' פרשנו האיך מרומז זה בהפסוק הזה, דהנה כתיב וזל מום מדליו, י"ל דאיתא בני חיי ומזוני לא בזכותא תליא אלא במזלא, וידוע בהזוהר כי קאי אמזל עליון שהתורה תלוי בו, כמו שאמרו רז"ל הכל תלוי במזל אפי' ס"ת שבהיכל ודאי לא קאי על המזלות תחתונים, כי הכל נברא ע"ד התורה, והנה יש חסד עולם כמו שכתוב ובחסד עולם רחמתיך, ויש חסד תמידי כמו שכתוב וחסדי מאתך לא ימוש, כי רצונו ית' להטיב תמיד ומצפה לזה כביכול (שנטיבו המעשים להטיב לה בחסד עולם, וממשיך מרצון זה לחסד עולם), וזה הרצון להטיב מקרי נוצר חסד שנוצר ומצפה לעשות חסד, ואי משום חטאים מנקה לשבים, וזה נקרא מזל שמאותו מקור ורצון, ואותיות צנור שמרומז הכל בנוצר חסד נוזל תמיד שפע הצריך לקיום עולם הוא בנו חיי ומזוני אע"פ שאינם כדאי, וזה לא בזכותא תליא אלא במזלא ומי שיכול להמשיך משם ימשוך על הכל השם, וזה הוא בעל תשובה השב תמיד, כי מנקה לשבים ומשפיע חסד מנוצר וצנור ומקור החסד, וכן עתים מסוגלים

כמו שבת מנחה ובסעודה שלישית (וכן נמי בכל סעודה) וכן עי"ד צדקה וכיוצא בו, וכן שמעתי משם הרב איש האלקים מוה' דוב בער מראוונא שנוצר חסד מרומז וקאי טל המקור למשל הטבע להטיב) והנה איתא חזרו וקבלו בימי מרדכי קיומו מה שקבלו כבר, וזה היה מאהבת הנס, וזה י"ל וזל מים ימשיך חסדים התלוים ממזל וזה יזל מים מדליו מפני דליו כדי שעי"ז יהי' עליה לו ית' מאהבת הנס לשון הדלה עלי' את הגפן וזה י"ל כוונת המדרש דהנה המזל הנ"ל נקרא עינא פקיחא דלא ניים ונטור תדירא, דהנה הקב"ה חפץ חסד הוא ובאור פנו מלך חיים, וכל הנ"ל נקראים חיים כמו שפירשנו במקום אחר, כמו חי חי יודוך כמוני אב לבנים וכיוצא בזה והנה השגחתו ת' הוא השפעה כי חפץ חסד הוא, וההיפוך נקרא כביכול הסתר פנים, (והנה מחסד עולם יש ג"כ מדה"ד נקרא כביכול שינה) משא"כ במקור החסד נקרא עינא פקיחא דלא ניים ותמיד משגיח ומשפוט, וזה נוצר חסד נוצר ומצפה לעשות חסד, (ומי שיודע יכול להמשיך משם), וכן עי"ד אחדות נמשך משם, כי אחד גימט' י"ג מכילין דרחמי מרומז בהנ"ל כידוע, וכן לכל ישראל הנקרא עם אחד), ונבא לכוונת המדרש שפי' הלשון תרועת מלך בו כיון שאמר ה' אלקיו עמו, ומפרש לשון רצון ורעותא, וזה אומר הנה לא ינום ולא יישן עינא פקיחא הוא תרועת מלך רצון המלך להטיב הוא נוצר חסד שנוצר ומצפה לעשות חסד ודוק:
עוד פירשנו על ותרועת מלך בו, כמו דאיתא פלגי מים לב מלך ביד ה' כו'. וזה ותרועת מלך רצון מלך בו תלוי כי בידו הוא:

פרשת פנחס

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן כו'. הנה כתיב הנה עון ה' אל יראיו למיחלים לחסדו להציל ממות נפשם כו'. י"ל דהנה שעובד את הבורא ב"ה ביראה ויש באהבה, והנה מן היראה בא לאדם אהבה, כן שמעתי מאת הרב רבינו ר' בער ז"ל, ומשה עלה אל האלקים ויקרא אליו ה'. האלקים הוא יראה כידוע, וה' הוא אהבה, וזה עלה אל האלקים מעצמו אל היראה ויקרא אליו ה' בא לו עזר להשיג אהבה, וזה י"ל הנה עין ה' אל כו'. לשון עין המים שנובע מעין מן ה' הוי' ב"ה הוא שורש האהבה, ע"כ ב"ס אהבה גימט' כ"ו כמנין הוי' ב"ה, וזה העין הוא ליראיו כנ"ל והוא דוקא למיחלים לחסדו כי יש טפשים שאינם רוצים לסור מיראה כי האהבה הוא לפעמים אינו מדקדק דוקא בחומרות וכיוצא בזה, וכמו שאיתא באבות פרק שני ר' יוסי שקראוהו חסיד אמר כל מעשיך יהיו לש"ש, ור"ש ב"נ שקראוהו ירא חטא אמר הוי זהיר בק"ש ותפלה כו'. ולכאורה זה חסידות יותר מאשר אמר ר' יוסי הכהן אך האמת אינו כן כי חסידות אהבה והוא בכל הנפש אפי'

נוטל את הנפש ממש כנ"ל ואינו חושש דוקא בק"ש ותפלה, פי' אם מזדמן לו לאחר הזמן בשביל אהבת הבורא ב"ה והוא עוסק בדבקותו או בשבחים, או אם נ"ל שיפעול לפניו יתברך נחת רוח יותר אם לא יקרא ק"ש ותפלה, הגם שיצה"ר מוכיחו אינו חושש על שום עונש בשביל אהבת הבורא לפעול רצונו יותר, ובאמת רחמנא ליבא בעי וגדולה עבירה לשמה, וזה כל מעשיך יהיו לשם שמים, וכן אמרו רז"ל במסכת קדושין סבר כאידך דשמואל וא"כ הוא חסידות כראוי והנה מי שאינו רוצה להתלמד ולזוז מיראת חטא כלל אי אפשר לו לבא לאהבה, ע"כ אמר הנה עין ה' פי' האהבה כנ"ל, אל יראיו למיחלים לחסדו הוא אהבה, וקאמר אח"כ להציל ממות נפשם כו'. כי הנה יש מי שהוא במדרגה עליונה יותר שבא לזה מהאהבה שלא לחוש במעשיו כ"כ כ"א להיות כמו אב לכל לראות טובות ישראל ולהתפלל בעדם וזה בא מדביקותו יתברך מתנהג במדותיו ורצונו להטיב לבד, כי יש בו רצון יוצרו ודעת קונו יש בו להשפיע ולהטיב, וזה להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב הוא בני חיי ומזוני, כמו שפרשנו כמה פעמים בעזרת אל ב"ה, וזה בא מאהבה כנ"ל. והנה כהן הוא העובד מאהבה, ובאברהם אבינו נאמר אתה כהן לעולם הוא גם להיות לו אהבה להעולם כנ"ל הוא מדרגה הבא אחר האהבה כנ"ל הוא כהן גדול, ע"כ הכהן הגדול התפלל על ישראל וידה את עונותם, אך אעפ"כ צריך ג"כ לוודות קודם עון עצמו והשייכים אליו לעיין שלא יחטא הוא והנלוים אליו, הגם שהוא במדרגה יותר עליונה מזה שאינו חושש על עצמו, וזה אף ע"פ שבא אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, ושלא תהיה כמשל החוזה בכוכבים שאינו רואה שתחתיו בור עמוק והוא מביט לשמים לכוכבים ונופל באחת הפחתים ר"ל, וזה פנחס בן אלעזר הוה קודם מדרגת כהן הדיוט אהבה לבד. וכמו שאיתא זהירות מביאה לידי זריזות וזהירות הוא יראה כנ"ל שאמר ר"ש הוי זהיר בק"ש כו'. והוא הוה ירא חטא ופשוט כי באהבה אינו חושש כ"א העיקר בלבו להבורא ב"ה, וזה מביא לידו זריזות הוא אהבה כי מהוראה באים לאהבה כנ"ל, ואיתא כהנים זריזים הם, וזה בן אלעזר עתה הוא בן אהרן הכהן מדרגת כהן גדול, בשביל שהשיב את חמתי מעל בני ישראל על הרשעים כזבי כי היא היתה העיקר כוונתו כ"א על ידו נמשך ממילא שנהרג זמרי, וע"כ כתיב בזמרי אשר הוכה את המדינית ובכזבו לא כתיב שהוכתה עם זמרי כי הוא היתה העקרית, ואגב לא היה אפשר לו להנצל, ובזה עורר להמתיק הדינין והוא שיהיו הדינין רק על עובדי כוכבים ובזה הם מתוקים לנו, וע"כ כתיב אח"כ צרור את המדינים והכיתם אותם. כי מה שהיה תלוי הדין חלילה על ישראל השיב על המדינים, וזה י"ל אם התחלת במצוה גמור שהוא התחיל זה בכח. גמר בפועל במלחמת המדינים:

והנה מעין זה פירשנו על ברכי נפשי את ה' כו'. דהנה פרשנו על הללי נפשי את ה' אהללה ה' בחיי כו' כשאדם במדרגה קטנה ע"כ צריך להיות צדיקים חשובים בעיניו, ע"ד זה זוכה להיות לו גם הוא בעצמו חיות להיות צדיק כראוי, וכמו שכתוב ויאמינו בה' ובמשה עבדו, פי' האמינו שהוא עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל כו'. ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, וכן פרשנו בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה:

טעם פינחס ביו"ד ובוארא כתיב בלא יו"ד, דהנה כתיב ויקח רמח בידו למה לי למיכתב במה דקר אותם, י"ל דהנה איתא הקורא ק"ש על מטתו כאלו אוחז חרב של שתי פיות בידו. פי' ע"כ המזיקים פורשין ממנו, (וכן איתא מאן דמבעית יקרא ק"ש משמע דמועיל תמיד) ע"כ י"ל דפנחס נתירא מהרהור כשנכנס להם ע"כ קרא ק"ש כי י"ל טעם שמועיל הק"ש שיש בו רמ"ח תיבות כמנין אבריו של אדם, ממילא מרומז בה אבר קטן שיש באדם, וכן מקום המוח שמשם הזרע בא ע"כ ניצול וכאלו אחז חרב של שתי פיות, וכן קרא הוא ג"כ ק"ש שינצל, וזה ויקח רמח בידו הרמ"ח תיבות הנ"ל, ע"כ נטר הטיפה מרומז ביו"ד שנתוסף בשמו, לכן אמור וכו':

במדרש תשמרו להקריב לי במועדו, זה שאמר הכתוב צדיק אוכל לשובע נפשו זה אליעזר הגמאיני נא כדי גמיאה, בטן רשעים תחסר זה עשו שנאמר הלעיטני נא, והוא תמוה ונעלם לכאורה ובעזרת אל ית'. דהנה איתא פתח במזבח וסיים בשלחן לומר בזמן שבהמ"ק קיים מזבח מכפר עליו עכשיו שולחנו של אדם מכפר עליו, ובמה (י"ל אם לומר תורה על השלחן או נותן לעני אך שלחנו משמע זה לבד מכפר, י"ל אם משבר תאוותו וממעט באכילתו, ע"ד שאמרו רז"ל על זובח תודה יכבדנני, כל הזובח יצרו כאלו כבדו כו' נ"ל נמי כנ"ל וע"כ הוא מכפר עליו כי נקרא זבח זובח תודה, וזה י"ל כוונת המדרש תשמרו להקריב לי במועדו, זמני הוא לעולם כמו על פני שפי' בכל מקום, וקשה והאיך נקריב. לזה קאמר זה שאמר הכתוב צדיק אוכל לשובע נפשו, וזה הוא קרבן ומכפר, והאיך פי' מ"ט ע"כ זה אליעזר כדי גמיאה לבד, וע"כ מסיים ובטן רשעים תחסר זה עשו כו' שהוא אוכל יותר מן הצורך, וא"כ מי שאוכל צרכו נמי אינו רשע, ע"כ מי שממעט הוי צדיק ומכפר עליו וק"ל:

פרשת מטות

בקיצור כי איני זוכר כראוי הכל, הנה המשפיעים ראוים להיות אשר כבר בחרו בחיים ואינם חפצים רק בהאמת וטוב, וזה וידבר משה אל ראשי המטות לשון מטה לכף זכות

הבחירה נקרא מטה ואשר מושלים בעזרת אל הבחירה נקראים ראשי המטות, להם ראוי לבני ישראל לאמר דברי תורה יראת שמים ומוסר, וכן נמי גם להיפך כו'. מי הם ראשי המטות אשר דרכם לבני ישראל נאמר המזכים רבים אין חטא בא על ידיהם, ע"כ הם ראשי המטות כנ"ל:

זה הדבר כו' איש כי ידור נדר כו'. י"ל לשון כפול ידור נדר או השבע שבועה, יאמר איש כי ידור או ישבע וכן לאסר איסר וכן נמי לא יחל דברו ככל היוצא מפיו יעשה לשון כפול, ובקיצור דאיתא בספר חסידים הדרך להנצל מיצה"ר הוא להיות תמיד בתשובה, כי הנה תשובה קדמה לעולם ומגין מעניני עולם, וכן נמי מעבירות שהם מהעולם, וזה יאמר דהנה היראה נקרא דירה כידוע אמרו רז"ל חבל דלית לי' דרתא כו'. וזה איש כי ידור, פי' ירצה להיות דר בהעיקר דהיינו היראה עצה היא נדר פי' נ' דר ידור תמיד בהתשובה הבא מבינה, כמו שכתוב ולבבו יבין ושב. ויש נ' שערי בינה ואם יעשה כן, וכן או השבע שבועה פי' יישר מדותיו והם שבע כידוע והכל אחדות, משא"כ אם מדותיו רעים אינו אחד, כי יש לו הרבה אהבות נחלקים כמו ממון ותאוות וכבוד, וכן שנאות וכיוצא בזה, משא"כ במדות טוב הכל הוא רק אהבת הטוב והאמת הוא אהבת הבורא ב"ה ועושה רצינו וכיוצא, וזה ג"כ בא מבינה ותשובה, כי עי"ד בינה יש לו דעת כדאיתא אם אין בינה אין דעת. והמדות נקראים דעות בהרמב"ם ז"ל ובספר חסידים, וזה או השבע שבועה ג"כ בא מנ' דר, ושבועה לשון שבעה כי גם עי"ד שבועות אמת מתקנים שבע המדות. אם יש בו כל המדות הללו ואם לאו אסור לישבע אפי' באמת, והנה נשבע הוא במלך עצמו, ונודר הוא בחיי המלך כי הנה המדות טובות הם שורש להטיב שיעשה הרי נקרא מלך, כי עי"ד הוא מושל ביצרו, ומתשובה מתקן המדות נקרא חיי המלך, וזה לאסור איסר על נפשו, פי' עי"ד זה מקשר עולם האחדות גמור בנפשו, וזה לאסור פי' לקשר איסר עולם האחדות והמקושרות של נפשו אם הוא בר הכי יזהר, לא יחל דברו, לא יהיו דברו חולין או פגומים, כי כל היוצא [מפיו] יעשה יקוים כמו ותגזר אומר ויקם לך, ע"כ ישמור פיו ולשון שלו שלא יגרו' רק טוב:

בהנ"ל ברבינו הקדוש אמר גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי ולא נהנתי אפי' באצבע קטנה שלי, ואינו מובן. נראה בעזר משדי שאי' האצבעות מרומזים בספירות ע"כ אסור לארמא יתהו למגנא כי מקלקלים מעשרה של מנין כו'. והנה צריך ליזהר מלהנות בכבוד תורה, והנה נקל יותר לאדם צדיק שלא יקפיד על גנותו, אך בשבחו כמשבחים אותו דברי אמת קשה יותר שלא לבא מעט גבהות והנאה בכבוד תורה, וזה י"ל וזה [ולא] נהנתי אפי' באצבע קטנה שלי הוא הדבור עי"ד דברי תורה שלי לא נהנתי מהם:

ויעש משה ואלעזר הכהן כאשר צוה ה' את משה, י"ל בשלמא ויעש משה ניחא אבל מה אשמעינן שעשה אלעזר כאשר צוה לקבל המכס מהם, וי"ל דהנה פירשנו על מה שאמרו רז"ל הרוצה ליהנות יהנה כאלישע והרוצה שלא להנות אל יהנה כשמואל הרמתי, א"כ לא יאמרו כלל כיון שמותר להתנהג כמו שרוצים ועוד בשלמא להנות ניחא שאשמעינן שמותר משא"כ שלא להנות ודאי שמותר ואם אי אפשר לו בלא זה ודאי אסור לו שלא להנות כידוע, אך נראה דהנה כוונת אלישע היה כדי שתעשה מצוה על ידו בהנאתו והוה כאלו הוא מעשה לזה וראי' לזה גבי נעמן שעדיין היה אז עכו"ם וחסד לאומים חטאת לא רצה ליהנות, וזה אמרם הרוצה ליהנות יהנה כאלישע להיות כוונתו כאלישע ובעכו"ם לא יהנה) ולפי זה ה"א שצריך דוקא ליהנות ע"כ קאמר אעפ"כ אם ירצה שלא ליהנות מותר כשמואל הרמתי ודוקא אם הוא כשמואל שאין צריך כ"כ, וזה י"ל כאן הגם שאלעזר קבל מהם אשמעינן שכוונתו היה כאשר צוה ה' את משה שיקוים רצונו ית' לא להנאתו, וכמו שמשה ודאי היתה זאת כוונתו כי לא קבל הוא מזה:

איש כי ידור נדר כו'. דהנה יש מדרגה אדם שמרגיש שנפשו לא מטוהרה ואינו יכול להתתקן להיות ברור כראוי אפשר מפני שחטא חטאות נעורים והחטיא אחרים וכיוצא, תקנתו הוא להיות כל ימיו בתשובה ממילא מעשיו הטובים מקושרים בעולם התשובה שאין שם שום שטן ופגע רע, ויש צדיק שמתקן מעשיו והנה תקנת מעשיו תלוים במדותיו, אם מתקנם הם שבע מדותיו א' להיות אהבתו רק לה' ולאשר הוא יתברך אוהב, וגם שלא לשנוא כ"א מה שהוא יתברך שונא וגם שלא להיות לו התפארות כ"א לפאר ליוצרנו ולצדיקיו הגדולים, ושלא לרצות לנצח את חבירו דוקא שיהיה מנוצח כ"א לה' ינצח דוקא לעשות רצונו וירגיז יצה"ט על יצה"ר, ויודה על האמת, ויתודה לה' על חטאותיו, ולא יתענג כ"א לה'. ולא ירצה שררה וכבוד, ויהיה עליו עול מלכות שמים ויראתו, ממילא יהיה צדיק, וזה י"ל כאן איש כי ידור נדר, כי ידוע התשובה הוא מבינה כמו שכתוב ובלבבו יבין ושב, וידוע כי יש נ' שערי בינה כי כולם בחכמה עשית, והוא שורש להוית העולמות וראש להיות הוא יו"ד מרומז ברמז כי לחכימא ברמיזא, ועי"ד החכמה מתבונן נמצא כי בינה מקבל מחכמה, כי עי"ד חכמתו מבין ויודע האיך לתקן מדותיו ולהתנהג במעשיו ודבוריו, וידוע כי המקבל נקרא דלת לשון עני ודל, וכשמקבל מחכמה היו"ד נעשה ה"א והוא רעין דלא מתפרשין, כמו שאי' הבן בחכמה וחכם בבינה יו"ד פעמים ה' הוא נ' שערי בינה, וזה איש כי ידור נ' דר והוא להיות כל ימיו בתשובה, או השבע שבועה לשון שבעה שמתקן השבע מדות כנ"ל, לאסור אסר על נפשו, פי' לקשר נפשו בעולמות עליונים עולם הדבקות והאחדות, וזה לאסור איסר על נפשו, לא

יחל דברו, פי' אותו צדיק ישמור דבריו שלא יהיו חולין כי ככל היוצא מפיו יעשה, ע"כ ישמור דבריו:

פרשת דברים

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל, י"ל בדרך מוסר תוכחה השייך לכל ישראל לכל אחד מה שצריך לו להתנהג, כי לא כל אדם יש לו ענין אחד שצריך להתנהג לאחד ולהרבה כיוצא בו ראוי להתנהג, בעבר הירדן. הוא תשובה כנ"ל כמה פעמים כי תשובה מבינה, כמו שכתוב ובלבבו יבין ושב, ויש נ' שערי בינה ומשם הוא התפשטות כי מתשובה בא אהבה, כמו שפרשנו ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר, לשון אבה לשון רצון כי מתשובה בא אהבה ע"כ מי שאינו יכול להשיג אהבה כראוי ישוב בתשובה וימשוך לו אהבה, כי אברהם הוא שם של אהבה, כי כל התורה שמותיו של הקב"ה, גם אברהם הוא שם המפתח של אהבה וכמו שכתוב אברהם אוהבו, וזה ואקח את אביכם, להיות רצונכם את אברהם אהבת הבורא ב"ה, מעבר הנהר, הוא התשובה כי בחכמתו הבין ויודע לבוא הויות הכל מכח אל הפועל, והדעת הנמשך מהבינה הוא נהר התפשטות כנ"ל, וכמו שכתוב נמי ובדעת חדרים ימלאו, והבינה נקרא עבר הנהר, וי"ל נמי לשון נהורא כי מהתשובה בא בריאת עולם וראשון של הבריאה הוא אור, וכן עבר הירד"נ כי יש מי שא"א לו לתקן מעשיו לגמרי מפני שאין גופו מזוכך או מצד שחטא והחטיא וכיוצא בזה תקנתו הוא להיות כל ימיו בתשובה, והוא במעלה עליונה שהוא קודם לעולם, ואין שם שטן ופגע רע ממילא כל ענייניו לרצון לפניו יתברך, וזה בעבר הירדן, ויש מי שצריך לו להיות במדבר כמו שאמרו רז"ל על בביתו במדבר אצל יואב שהיה ביתו מנוקה מגזל ועריות כמדבר, וכן לאדם יש שצריך להזהר מגזל ועריות, ובערבה, יש מי שצריך לו שלא להתנהג בגדלות, וכמו שאמרו רז"ל הוי קבל וקיים, וזה בערבה לשון ערבה כל שמחה לשון ערב שיהיה קבל, מול סוף, יש מי שצריך לו לעיון בעבירות שאדם דש בעקביו, וזה לשון מול סוף סוף המדרגות שימול אותם ממנו, וכן י"ל יש מי שצריך לו לשורר ולשבח לפניו ית' כמו בים סוף וזה מול סוף, וכן יש בין פארן ותופל צריך לו להתנהג במדה ממוצעת שלא ירצה להשיג מדרגה יותר ולא פחות מזה, כי פארן הוא גריעות לשון פרא אדם, ותופל לשון דביקות. וכן י"ל מעון זה להיפוך, ולבן יש מי שצריך להמשיך מחילות עונות ללבן עונותיהם של ישראל ולהתפלל על זה כל עת, וחצירות, יש שצריך לו תוכחה להיות נזהר להיות בחצרות ה' להתפלל בביה"כ ובביהמ"ד ללמוד, ודי זהב, יש מי שמוסר שלו הוא להיות לו די זהב ולא ייגע

עוד להעשיר, וכן י"ל יש מי שצריך להמשיך להעולם שפע עושר, וזה ודי זהב ודוק הטיב כל הנ"ל:

במדרש אלה הדברים. אמר הקב"ה הואיל וקבלו תוכחותיך לך ברכם וזה שכתוב ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם כו' ומנין שכל המוכיח צריך לברך שנאמר ולמוכיחים יונעם. ועליהם תבא ברכת טוב לפי שבעוה"ז מתברכים ע"י שליח ולע"ל הקב"ה בעצמו יברך אותנו כו'. י"ל פשוט דהנה דברים לשון קשית, והלא מצינו שאמר בהם בראש הסדרה תוכף ברכה, ע"כ אמר שזה נמי מכח הדברים בא שאמר לו יתברך לברכם מפני שקבלו התוכחה, וכיון שמיירי בהפסוק ה' אלקי אבותיכם מפרש גם סוף הפסוק מה לשון ויברך אתכם כאשר דבר לכם, והפירוש רז"ל ידוע, אך י"ל המדרש רוצה לפרש לפי"ז כי הוא צווי לקמן לדורות כל המוכיח צריך לברך, וזה ויברך כאשר דבר לכם, אם האדם מדבר קשות ותוכחה צריך לברך, על זה הפירוש מביא ראיה ממקום שמבואר יותר, אך לכאורה משמע פשיטות הפסוק שקאי על ה' הנזכר, ע"כ מסיים שגם פשוט אמת ויהיה כן לע"ל שיברך הוא ית' אותנו כאשר דבר לנו דבר קודם קשות, וזה שמחנו כימות ענותנו:

ה' אלהיכם הדבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, לשון היום אינו מובן ועור הלא רואה כמה הם היום, ועוד הלא לא הוה כן. וגם לשון הרבה אתכם אם הוה מדבר על ישראל הוה ניחא שהם רבים, משא"כ עתה שמדבר לנוכח לא ניחא לכאורה הלשון הרבה אתכם משמע אותם הם רבים יותר מהם ודו"ק אך פרשנו כי אמרו רז"ל אשה אחת ילדה ששים רבוא וזה מרע"ה ששקול כששים רבוא וכן שמעתי פי' על הגמרא שפירשו על הפסוק והיה מספר בני ישראל אשר לא ימד ולא יספר, ופירשו כאן שעושין רצונו של מקום כו' ומקשים אם חזרו בתשובה נעשים תיכף עושין רצונו של מקום כידוע והאיך אפשר שברגע לא יהיה להם מנין אשר היה להם קודם זו הרגע מנין, אך פרשנו שעי"ד זה כל א' שקיל כהרבה וממילא אין להם מספר, וכן כאן ה' אלקיכם [הרבה] אתכם שהם הנראים הם רבים מהם. כי הם שקולים כהרבה אילו היו בסתם. כי אז היו באמת צדיקים גדולים והנכם היום, כי פרשנו הפסוק כי הוא אלקינו ואנחנו עם מרעיתו היום אם בקולו תשמעו, הגם שקודם חטאו אם תקבלו היום תהיו כן עם מרעיתו והוא ות' אלקינו, וכן גם כאן י"ל כן והנכם היום ככוכבי השמים לרוב, (ומה מתוק המדרש שאמר כן בשביל שקבלו ממנו מוסר ניחא מאד לשון היום), ולפי זה נמי ניחא ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך כו'. פירשו רז"ל זו משלי, ולכאורה אינו מובן למה צריכים לשלו מועט אם יש הרבה הבטחה, אך להנ"ל ניחא כי הראשון קאי על

צדקותם היותם שקולים הרבה כנ"ל, וזה זו משלי מעין שלי שאני שקול כששים רבוא, משא"כ לענין רבוי הכמות יברך כאשר דבר לכם אינכם צריכים לברכותי, ובפשיטות י"ל זה כי ברכותיו היו הגם שלא יהיו כדאי לקבל הברכות שהובטחו, כי הובטחו על תנאי יועיל ברכותיו, וזה לשון אלקי אבותיכם הגם שלא יהיה ראוי להקרא אלקיכם כ"א אלקי אבותיכם, אך ראשון נראה יותר כי תמיד נקרא יתברך אלקי ישראל, וגם הבטחות האבות הי' בסתם לא בתנאי, ומה שאמר אלקי אבותיכם מפני שרצה לומר אח"כ לענין ברכות הכמות יברך כאשר דבר לכם, וזה הוא להאבות ע"כ הזכיר אלקי אבותיכם ודו"ק:

פרשת ואתחנן

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר, מעין זה י"ל הפסוק ואני בה' אצפה אוחילה לאלקי ישעי ישמעני אלקי, דהנה שמעתי מהרב ר' זושע שיחי' על מה שאמרו רז"ל בעקבות משיחא יראי חטא ימאסו אמר הוא שיהיה אז עיקר לעבוד אותו יתברך מאהבה ומדרגת יראת חטא ימאסו, וי"ל שהתפלל משה על זה ואתחנן אל ה' בעת ההוא, קאי על עקבות משיחא, לאמר שיהיה העבדות מאהבה, וזה לאמר הוא אהבה כמו את ה' האמרת היום לשון חטיבה, והנה אני פרושו יראה כמו אדם גבור אמר אני הוא, וכן אני ה' דעו מי גוזר עליכם, כן פירש רש"י, וזה ואני בה' אצפה לי צפוי למזבח, כמו על כל פשעים תכסה אהבה, פי' אני את היראה בה' הוא האהבה אצפה אכסה, ואז כשיהיה כן אוחילה לאלקי ישעי הוא מקום הגאולה, ישמעני אלקי, פי' וקבצנו כמו וישמע שאול כי זה הוא בעקבות משיחא ויהיה הגאולה:

פרשת עקב

כתיב הורני ה' דרך חוקיך ואצרנה עקב דהנה עיקר העבדות הוא אם הולך בה האדם מחיל אל חיל, והנה כשעובד האדם את ה' בדחילו ורחימו כי בזה הוא העיקר כל מה שמתקרב אליו ית' בא לו יראתו יותר טהורה, וכן מתוסף יראה ואהבה עליונה יותר נ"ל שהראשון לא היה לו יראה ואהבה כראוי. וכן בכל עת כ"א בסוף העבדות שאינו אחרי' יותר אינו מוצא לה חסרון וזה הוא אם הולך בדרך אמת, משא"כ אם בל"ז יש בו בעבדות חסרונות וזה י"ל התפלל דוד המע"ה הורני ה' דרך חוקיך להיות שלך, פי' כראוי לך, ואצרנה עקב פי' בעקב להיות לי נראה שאני נוצר אותם כנ"ל, וזה י"ל והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, אז ושמרתם ועשיתם אותם, אם הוא כן אתם שומרים ועושים אותם כנ"ל וק"ל:

ברוך תהיה מכל העמים כו'. לכאורה תמוה ואינו מובן מה לנו בברכות העמים אותנו, הלא טוב שהוא ית' יברך אותנו עי"ד צדיקיו וכהניו ובעצמו ודאי טוב שמלאך רע יענה אמן, אבל מה ענין הברכה, נ"ל דהנה לע"ל וכן בזמן הבית, היה לנו עיקר השפע, והתמצית הלך לאומות וכן לע"ל, ע"כ הם יברכו אותנו להיות לנו יותר כדי לבוא להם התמצית יותר וזה ברוך תהיה מכל העמים:

במדרש לא יהיה בך עקר ועקרה, שלא תהא תפלתך עקרה כי תהיה עושה פירות, י"ל דמדקדק לשון לא יהיה בך היה לו לכתוב לא יהא בניך או בתוכך עקר, ע"כ פירשו רז"ל על התפלה שהיא עי"ד אותיות כ"ב אתוון, ולא יהיה בך פי' הכ"ב אותיות שלך:

עוד והיה עקב תשמעון כו'. דהנה איתא בברכות שמ"ד ראה את חבירו שמח. והקשה הא כתיב בכל עצב יהיה מותר והשיב תפלין קא מנחנא, ויש בו שני פירושים אחד פי' רש"י הלא יש בו עול מלכותו ית'. וי"ל עוד פו' כי מצוה צריך להיות בשמחה, וגם הוא משמח כמו דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב והנה אי' אין השכינה שורה כ"א מתוך שמחה של מצוה, דכתיב והיה כמנגן המנגן כו' ומה שמחה של מצוה היה שם, פי' רש"י ז"ל כיון שעשה זאת בשביל השראת שכינה הוה שמחה של מצוה, ע"כ מי שרוצה תמיד השראת שכינה יראה להיות בשמחה, וזה י"ל והיה לשון שמחה כדאיתא ברז"ל למה עקב פי' בשביל תשמעון את המשפטים האלה, כי עי"ד השראת שכינה יש עזר וסיוע (וכן איתא בזוהר בעצבות חלילה וחס דוחק רגלי שכינה בגלותא), וקאמר עי"ד זה תהי' באמת סיוע ושמרתם ועשיתם אותם:

כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון כו' י"ל דהנה מצינו גדולה עבירה לשמה, אך לא מצינו זאת כ"א במי שעבד אותו יתברך מאהבה כמו אלי' בהר הכרמל, ראיתי פי' שעשה זאת מדעתו מאהבתו יתברך ע"כ הוצרך להתפלל דאי עי"ד צותו ית' לא היה צריך לתפלה על אש וכן כיוצא בזה, כי יש מדרגה שעובד אותו ית' האדם מאהבה כמו א"א ע"ה וכן כולם קודם מ"ת, הגם שידע התורה ודאי רק עי"ד הפנימיות גם השיגו הפשוט וזה בא מדביקותו יתברך, וזה י"ל מה שהתחיל בלשון יחיד וסיים בלשון רבי') כי זה הוא ביחידי סגולה שה' ית' מושיט את ישראל על ידיהם, וזה י"ל כל המצוה אשר אנכי מצוך היום, אנכי הוא הדביקות כי אני פרושו לשון יראה, כמו גבור שאומר אני הוא והכ' קאי על כתרו ישועה הוא יראת הרוממות מהדר גאונו וזה אנכי. וזה כל המצוה אשר אנכי מצוך את הצדיק העובד מאהבה, (וזה היום כי לפי הזמן הצריך) תשמרון לעשון תצייתון את הצדיק ותמשך לכם תשועה על ידו. וזה למען

תחיון ומאן דיהיב חיי יהיב מזוני, ורבותם הוא בנו עי"ד זה יכלו הנשמות שבגוף ואז ובאתם וירשתם את הארץ

פרשת ראה

ונתן לך רחמים ורחמך והרבך, קשה ורחמך ניחא מדה כנגד מדה, והרבך איך שייך לזה, י"ל דהנה מאן דרחים רבנן כו' פי' רש"י נותנין לו בנין רבנן שואהוב אותם, וכן כאן ונתן לך רחמים עי"ד זה ורחמך והרבך להיות לך רחמים יותר כי רחם האב על בנים:

פרשת שופטים

שופטים ושוטרים כו'. דהנה כתיב מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים, דהנה הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, דהנה איתא בשלשים ושתים נתיבות פליאות חכמה, נשכח באורך ימים אך מה שאני זוכר אכתוב דהנה איתא בתחלה עלה במחשבה לבראות העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים, וזה הוא ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים, והנה ל"ב פעמים כתיב אלקים במעשה בראשית והם שורש כל הדינין, הגם [נ' שצ"ל בהעלם] רחמים עדין, והנה איתא והלכת בדרכיו, מה הוא רחום אף אתה רחום ומה הוא חנון אף אתה תהא חנון כו'. אלה הם דרכיו, והנה בשורשם שעדיין הם בהעלם נקראים נתיבות, והנה אחר ששיתף מדת הרחמים יש ל"ב הויות, כי בודאי אין השתנות כי הכל היה ביחד שעלה במחשבה לבראות במדה"ד וראה כו'. והנה הרחמים נקראים נתיבות כנ"ל, (וזה י"ל בל"ב נתיבות פליאות כו' שהם מופלאים ונעלמים בתורה כי לא נכתב ביחד הויות עם האלקים כ"א ל"ב אלקים לבד), והנה יש ים של שלמה וזה הוא ים החכמה, כי שלמה נקרא הקב"ה בבינה שלום על כי חכמה ובינה הם רעין דלא מתפרשין, כי עי"ד חכמה מבין מה שצריך, וזה שלמה שהשלום שלו וזה נמי ים החכמה כי ים גימט' נו"ן שערי בינה, (והנה שם עדין הוא חסד כ"א מתערין, ע"כ נקרא ים בשביל המים חסד אך הם מלוחים,) ובחכמה נמי יש שירש הדינין בהעלם גדול בל"ב אלקים ונמתקין בל"ב הויות והם הנתיבות כנ"ל וזה י"ל הנותן בים דרך הוא דרכיו ית' הם הרחמים כנ"ל, כי יש התפשטות מעט ונקרא דרך רחבה, ובמים עזים הוא חכמה, כי שם יש חסד יותר ע"כ נקרא מים, אך על שורש הדינין בהעלם נקרא עזים, וזה ובמים עזים נתיבה הוא הרחמים וכתיב ל' נקיבה נתיבה כי נגד עולמות שלמעלה הוא בינה [נ' שצ"ל נוקבא] כידוע הגם שנגד למטה הוא שורש הכל עלמא דדכורא, וזה הוא המזל הכולל כל הי"ג מכילין דרחמי, וזה נקרא התחלת הכל הוא אהיה שעדיין אין הוי'

כ"א כלומר אהיה שיבוא לידי הוי' ונקרא ית' בהוי' בעולמות שלמטה בא יותר. לידי הוי' והתגלות נגד שלמעלה וזה י"ל מלפניך משפטי יצא, אנו מבקשים מהבורא ית' כמו שאנו קורים אותו ית' תמיד בשמו הגדול הוי' ב"ה, ופי' מלפניך הוא בשם אהיה הגם שהכל אחד. אך שם עדיין נמתקין כל הדינין בשורשם כנ"ל, וזה עיניך תחזינה מישרים הוא לפנים משורת הדין, או כפירוש השערי אורה על עיניך תחזינה מישרים, והנה איתא אין מזל לישראל כתבנו כמה פעמים קאי על שם אהיה נקרא אין שעדיין נעלם מאד והוא אין לא בא לידי הוי'. וזה מזל לישראל משא"כ להעובדי גלולים, וכן שמעתי מהרב המגיד מראוונא על ברית כרותה שאינן חוזרות ריקם קאי על מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות, ואני שמעתי ולא אבין אז, ואפשר שבמילה זוכים לי"ג מכילין דרחמים שאינן חוזרות ריקם למקום ריק הוא הערלה, וזה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות, והנה י"ל שע"כ יש לנו י"ב שבטים וכשנחשוב לוי ואפרים ומנשה יש י"ג כנגד הי"ג מכילין דרחמי. וזה י"ל שופטים ושוטרים תתן לך, שי' השופטים ושוטרים לדון אותך תתן לך להנאתך ולטובתך, בכל שעריך, שי' בעולם שהם הכל שעריך ולא לעובדי כוכבים חלק בהם כנ"ל, וזה לשבטיך שהם י"ג כנ"ל ושפטו את העם משפט צדק, לפנים משורת הדין, ולפי השערי אורה י"ל שצדק הוא דין, י"ל כן דהנה פרשנו צדק צדק תרדוף, כמו שפי' במדרש השופט כל הארץ לא יעשה משפט, תמיה המתקיימת מי שהוא שופט כל הארץ צריך שלא יעשה משפט כ"א לפנים משורת הדין, והנה צדק הוא כפירושו. אך קשה מאוד שיעשה כן הבו'. כ"א הגם שדינו הוא בצדק חלילה לדון כן כ"א לפנים משורת הדין, וזה צדק צדק תרדוף שתראה שלא לדון בצדק, וזה משפט צדק לשפוט את הצדק, פי' לשפוט על זה שלא להיות בצדק כנ"ל, וכמו שאיתא בברכות וכי לא אשא פנים לישראל שהם מדקדקים עד כזית כו' וכיוצא בזה שאפשר לבקש זכות לעשות עם ישראל לפנים משורת הדין. אם המשפט הוא בעולם הרחמים הפשוטים כנ"ל, ואח"כ איני זוכר עוד:

פי' על פסוק אהבת צדק ותשנא רשע כו'. דהנה איתא אין בן דוד בא עד שיכלו שופטים ושוטרים הרעים שמישראל, י"ל דהנה כתיב שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך אשר ה' אלקיך נותן לך לשבטיך כו'. י"ל דהנה על פי מה שפרשנו ואיתא למעלה בפ' משפטים על חוקיו ומשפטיו לישראל, חוקי' הם עי"ד היראה עושה לו האדם חוק מה לעשות ולא יותר, וכן חק הוא בלא טעם כמו שהוא היראה לבד, משא"כ באהבה יש לו טעם לעבדות באהבתו, ובמה שמשיג רוממו' אל וגודל חסדו וטובו ראוי לעשות רצונו, וזה המשפט נותן להתנהג כן, וזה לישראל ולא לעובדי כוכבים, הגם אם נמצא אצלם

טוב הוא רק ביראה, וכן באיוב כתיב ירא אלקים וזה י"ל בקש רחמים שלא תשרה שכינה בעובדי כוכבים כי השראת שכינה הוא האהבה, וזה י"ל אוה למושב לו מי שהוא מתאוה לה' ית' הוא האהבה זה הוא למושב לו ית' מרכבה להיות השכינה שורה עליו, וזה י"ל שופטים ושוטרים הוא האהבה והיראה כידוע ומובן, בכל שעריך, אפי' אם אתה במדרגות גדולות עליונות. אשר ה' אלהיך נותן לך לשבטיך כמו שבט שמתפשטין כמה וכמה ענפים כן תעיין בכל מקום שאתה להיות לך האהבה ויראה שלך כראוי, שלא תלך מן הצד באיזה ענף שמתפשט משם לחוץ אך הגם שתשפוט את עצמך כראוי ותדקדק על עצמך, את העולם תדין לכף זכות, וזה ושפטו את העם משפט צדק, וזה י"ל ואשיבה שופטיך כבראשונה כו'. להיות האהבה שלך ברורה כראשונה קודם שבאת לעולם ודאי היית אוהב אותו ית' כראוי. כמו כל העולמות ששים ושמחים לעשות רצון קוניהם, ואח"כ יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה, פי', אח"כ כשהשופטיך יתקנו מעשיהם. כי גם פשיט נמי י"ל על צדיקים קאי, אח"כ יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה, פי' אח"כ כשיהיו טובים יחזיק את כלל ישראל לטובים, משא"כ קודם שמתקנו' מעשיהם הוא כקל להחזיק לטובים מפני קלות העבירות בעיניו, וזה אח"כ יקרא לך עיר הצדק, וזה י"ל אין בן דוד בא עד שיכלו שופטים ושוטרים הרעים שבישראל י"ל פירוש ישראל הם הצדיקים שלא תהיה להם אהבה ויראה שאינם ברורים, כ"א תהיה אהבתם ויראתם טהורים וברורים לה' ית'. בלי שום תערובת אהבה ויראה אחרת אפילו נדנוד מזה שום סיג, נזכרתי נ"ל שגם כן למעלה אמרתי כן שופטים ושוטרים כו' בכל שעריך, אפי' כשתהיה במדרגה עליונה תראה לבדוק את השופטים והשוטרים הם האהבה ויראה תבדוק, לשבטיך, לענפים המתפשטים לאהבות אחרות או יראות אחרות, שלא תאמין בעצמך ובדבקותך שהוא טהור בלי סיג אעפ"כ ושפטו את העם כו' כנ"ל, וזה ואשיבה שופטיך כו'. שיהיו ברורים אח"כ יקרא לך כו'. כי יהיה ענוים שילכו באמת ויזכו כמשה רבינו ע"ה שהיה עניו מכל האדם והחזיק אותם טובים בעיניו, וזה שיכלו שופטים ושוטרים הרעים שבישראל שתהיה אהבתם ויראתם של ישראל הם ההולכים במדרגות ברורים וטובים ולא רעים, ועוד י"ל שלא ידונו לכף חוב הישראל את העולם, כי אם מה שידעו בודאי, וזה י"ל אהבת צדק ותשנא רשע. כמו שדרשו רז"ל אהבת לצדק את בריותי לא להרשיע אותם, ופי' לדון לכף זכות ולא לכף חוב, ע"כ משחך אלקים אלקיך לשון גדולה כמו שפי' התרגום למשחה. וכן בגמרא למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים, וזה משחך מגדילך אלקים שיהיה אלקיך מייחד שמו עליך, ובמה דברים אמורים שהוא

חשיב מאד הדן לכף זכות שתהיה שמן ששון מחבריך כנ"ל אעפ"כ אתה דן לכף זכות הוא חשיב:

פרשת תבוא

השקיפה ממעון קדשך כו'. יש לדקדק הלשון כפול ממעון קדשך מן השמים וכן הכל, לכאורה מיותר כי למה לו המראה מקום. על ההשקפה יכתוב סתם השקיפה וברך כו'. וכן את עמך את ישראל הוא כפול, וכן דרשת רז"ל כאשר נשבעת לאבותינו כו' כדי שתתן טעם בפירות אינו מובן לכאורה, ובתוך זה יתפרש המדרש רבה על יפתח ה' לך את אוצרו הטוב כו'. הטל אינו בא אלא בזכותך כמו שכתוב ויתן לך האלקים מטל השמים וכן השלום וכן המטר כמו שכתוב כאן יפתח ה' לך כו'. ונתפרש בעזרתו ית' דהנה פרשנו על הפסוק כי ברך אברכך אחת לאב ואחת לבן והרבה ארבה אחת לאב ואחת לבן, לכאורה גם זה אינו מובן דהכל א' הוא ודאי רק לברך ישראל, כי מה בצע לברך את ישמעאל כו' או את עמלק ובני קטורה ודאי כ"א על ישראל, ומה אחת לאב ולבן ואפשר לומר פשוט שלא יקטרג מדת הדין, ע"כ צריך כפול גם לבן הוא ע"פ שורש יצחק אבינו ע"ה מדת פחד, ופרשנו עוד בדרך משל דהנה עיקר הכנה לאדם לעשות רצונו ית' הוא כשמתקן מדותיו, וכדאי' בס' שערי קדושה יבוא ממילא לעשות מעשים טובים, וכשאדם מצא לו חסרונות צריך לראות לתקן ולהגדיל מדותיו יותר, והנה כשאדם רוצה להיות טוב אז בחכמתו מבין ויודע האיך לעשות לו מדות טובות, דהיינו לאהוב את הבו' ב"ה ואת אוהביו ולשנוא את פועלי און ולהיות שונא זמה, וליזהר מהתפארות כ"א לפאר ליוצרנו ית' ולנצח לפניו בשירות ותשבחות ולהודות לו ית'. ולהיות מודה ועוזב ולהיות נוטר ברית כראוי עי"ד זה פועל רצונו ית' ועושה מעשים טובים, וכשאדם שעדיין אינו מתוקן כי יש לו עצבות או עצלות או מכשולות אז מתבונן במדותיו לתקנם, ומבין בחכמתו האיך להגדיל ולתקן מדותיו בשכל טוב לבא מהם המעשים טובים כראוי ונכון, והנה החכמה ובינה נקרא אב ואם, כי עי"ד נולד המדות טובות והמעשים טובים, כן מבשרי אחזה אלוה להטיב לנו, והבטיח ית' להטיב ולתקן בכל פעם המדות והם הרחמים, כי כולל המדות הם האהבה והשנאה, כי למשל האדם אם אינו אוהב כ"א מה שניחא לפניו ית'. ואינו שונא כ"א מה שראוי לשנוא ממילא נמשך שמפאר ליוצרנו, וכן שאר המדות והאהבה ושנאה הוא שורש להשאר ע"כ למעלה נק' שמים ופי' רש"י בפ' בראשית אש ומים, וידוע אש הוא גבורה מים חסד, והוא להראות לנו אהבה ולעשות לנו חסדים ולהפיל דין ופחד על הרשעים, והעיקר הוא החסד כי גם הדין על עובדי

כוכבים הוא בשביל אהבתינו להיות לנו הנאה, ע"כ בשמים הוא תיבת מים מרומז בחסד התפשטות ושיש ממנו הרבה בעולם יש בה כולה ומאש אין בו כ"א השי"ן וגם שי"ן גימ' ברחמים, וכן רחמים נמי יש בו מים, ור"ת גימט' יצחק מרומז בו הדין רק בגימ' ולא בפירוש, והנה כתיב ושמים לא זכו בעיניו, כי כביכול נראה לו ית' שעדיין הרחמים אינם גמורים ומגדיל אותה בחכמתו מבין ומתקנם ומגדיל' וזה אחת לאב ואחת לבן, וכבר כתבתי זאת במקום אחר ע"כ קצרתי כאן בזה ונחזור לענינינו שמים לא זכו בעיניו ע"כ במלאכיו ישים תהלה, כי אם בא מהאתערותא דתתא הוא בשפע יותר וזה אשה כו תזריע וילדה זכר, והנה צדיקים נקראים מלאכים כמו וישלח מלאך ויוציאנו ממצרים, וכן באהרן כי מלאך ה' צבאות הוא, וזה במלאכיו ישים תהלה אור כמו עטישותיו תהל אור, וכן לא יהלו אורם משים בצדוקיו אור גדול להיות להם כח לעורר מ"ן, וכן עי"ד זה הם שפלים בעיניהם כו משיגים אורו יתברך והאיך ראוי לעבדו כמו פשיטות הפי' של תהלה עי"ד הפירוש ראשון יש בו השני ודו"ק, והנה החכמה נקרא קודש לשון פרישות שהוא מופרש מהשגת בני אדם, כמו שאמר שלמה המע"ה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, מכ"ש שאר ב"א ע"כ נקרא קודש, וכמו שפירשו קדושים תהיו פרושים תהיו והבין בחכמה עי"ד החכמה מבין מה לעשות, ויש בהבונה מהחכמה ע"כ נקרא בינה מעין החכמה, וזה השקיפה ממעון קדשך מן השמים כנ"ל, להגדיל בכל עת השמים מחכמה ובינה כנ"ל, עי"ד"ז תשתוע כל שפע ומרומז בבני חיי ומזוני, וזה וברך את עמך הוא בני שיתרבו עמך, את ישראל קאי על חיי, וכמו שפרשנו מעל ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת, כי עי"ד שבת בא כל השפע ובתוכם בני חיי ומזוני שהוא בנינו של עולם, וזה ויולד נח ג' בנים, וכן י"ל פשוט נח על הצדיק שממשיך מלמעלה, את שם הוא חיי, כי שמעתי מהרב המגיד שיחי' לאי"ט השם הוא לבוש להחיות, ע"כ במה שמתפללים על שם פב"פ לרפואה ממשיכין באותיות של רפואה הוא המפתח לרפואה, כי כל התורה שמותיו של הקב"ה והם האותיות ממשיכין לו חיות להשם הוא הלבוש של החיות, וזה את שם הוא חיי, את חם הוא בני שא"א בלא חימום, ואת יפת הוא מזוני שהבריות נראות יפות, והנה החיות להכלל מרומז בזה וברך את ישראל שם של הכלל ואת האדמה כו' הוא מזוני, כאשר נשבעת לאבותינו, לכאורה ודאי יקיים השבועה ע"כ אמרו ליתן טעם בפירות ויש לומר עוד דקאמר השקיפה ממעון קדשך כנ"ל, וא"כ קאי השקיפה על שלמעלה ממקום הטעמים ישקיף עלות כל עלות וזה ליתן טעם בפירות:

אבנים שלימות תבנה את מזבח ה' אלהיך. פי' אם תרצה להיות תפלותיך ותורתך כראוי תראה לזבוח יצרך. ובמה להתגבר עליו אפילו בהיתר ליזהר ממותרות. עי"ד זה אבנים

שלימות תבנה הוא האותיות כידוע מספר יצירה, וזה את מזבח ה' אלקיך בזבוח יצרך לשם ה' אלקיך:

השמטה לפרשת ויקהל

שם **קחו** מאתכם תרומה כו' כמו שאיתא בבעל הטורים ונתנו גם למפרע ונתנו כי כל הנותן לדבר מצוה נתן לו ג"כ ואין חסר לו כלל וזה קחו עי"ד מאתכם תרומה לה' ואפשר ראיתי זה בספר:

מלכים **כתיב** ותרב חכמת שלמה כו' שמעתי מהרב המגיד מראוונא ז"ל דקדוק הלא כתיב אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממנו, וכאן כתיב ותרב חכמת שלמה (יותר ממשה, הלא משה נקרא חכם). ותירוץ ידוע מה שאמרו בזוהר על חכמה עלאה וחכמה תתאה, והוא תירץ שהנה איתא בא"א ע"ה שעבד לחמה ובלילה ללבנה ואח"כ השיג הבורא ב"ה כראוי, והוא תמוה על חכם וקדוש שכמותו לעבוד להשמש (והלא איך אפשר להבורא הכל ב"ה חי החיים להיות נראה בגוף) אך שמהכל יכול אדם ליקח לו השגה להבורא ב"ה ולהוסיף לו חכמתו לרצון אל מכל ברואיו ומתחילה לקח לו מהשמש חכמה להבורא ב"ה, והשיג על ידה מחכמת אל ואח"כ מירח, ואח"כ הבין על בוריו מהבורא ב"ה שאין לחכמתו סוף ותכלית, וזה י"ל ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם. שנתרבה חכמת שלמה מכל החכמות מחכמת בני קדם לקח לו חכמה לחכמת הבורא ב"ה ומחכמת מצרים ומכל הצדיקים, אך לחכמה העיקרית לא השיג כ"כ. וזה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, כי החכמה מאין תמצא ולמלך אי אפשר לו להתנהג כן. כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, וזה ממני היא רחוקה, משא"כ לאדם אחר יכול להשיג גם חכמה עליונה עד כאן דבורו ז"ל, וי"ל דהנה יוסף הצדיק נקרא כלכל. ו"ל דהנה הצדיק מביא למעלה צרכי ישראל ותפילותיו ותשוקותיו וצרכי כל העולם, והנה במיין נוקבין שמתתא לעילא שמעלה תשוקת כנסת ישראל לה' ית' עושה כללות מתתא לעילא כללות א', ומה שממשיך מעילא לתתא השפע עושה כללות שני מעילא לתתא הקב"ה וכנסת ישראל, וזה כלכל, וכן שלמה י"ל כן. שמשתוקק לה' ית' תמיד עושה שלום בכל הה' פרצופין, הן מתתא לעילא, והן מעילא לתתא, וזה ותרב חכמת שלמה, במה שהשתוקק ומצפה לה' על חכמה ג"כ נתרבה חכמתו מהכל, וכן נמי מצינו ששאל מאת ה' ית' חכמה בחלום, ומה שאמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממנו, פי' אמרתי אחכמה בעצמי בלא ייחל לה' והיא רחוקה ממני כ"א מה' ית' היא קרובה לי:

ישעי' **כתיב** החרשים שמעו והעורים הביטו לראות, י"ל מי שהוא עושה עצמו חרש מלשמוע דברי נבול פה וכיוצא בזה יזכה לשמוע טובה, והעורים שאינם מסתכלים מעניני עבירות הביטו לראות הם אפי' גבוה מהראי', כמו הבטה מלמעלה למטה:
מי העיר ממזרח צדק יקראוהו לרגלו יתן לפניו גוים כו' דהנה כתיב וזרחה לכם יראי שמי שמש כו', דהנה כתיב ליראה את השם הנכבד והנורא הזה כו'. ועוד כתיב טוב שם משמן טוב, ושורש הדבר מי שרוצה ומתאוה להיות להבורא ב"ה שם טוב בעולם שיתרבה כבוד שמים שתהיה אך טוב לישראל. וכן י"ל מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן כו' פי' מה טוב ומה נעים שבת להיות לצדיקים שנקראים אחים ורעים לו ית' שתהיה ישיבה ובכללה כל טוב. והנה בני חיי ומזוני ג"כ נכללים בלשון שבת, בני כמו לא תוהו בראה לשבת וצירה, חיי שבת לשון עכבה שיתעכבו הרבה בעוה"ז שיחיו ולא ימותו, ומזוני נמי שיהיו מיושבים ארץ מיושבת, וזה שבת אחים גם יחד, שתהיה אחדות בין צדיקים שלא תהיה קטגוריא בין ת"ח, ולא תהיה האחדות עי"ד יסורין או עניות יהיו נכנעים ושפלים בעיניהם שיכירו מעלות אחד על עצמו ותהיה ביניהם אהבה וריעות כ"א שתהי' שבת אחים נחת והרחב לב. גם יחד אחדות, וזה טוב ונעים כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן כו', דהנה כתיב יברכך ה', ולא ה' יברכך, אך הנה הבורא ב"ה אין תמונה ודמיון לא באות ולא בקוצי כלל וקודם שנברא עולם היה הוא ושמו לבד הכל באחדות ונעלם, ועתה האציל ב"ה את שמו והכל אחדות אחד, גם עתה דרך שמו הגדול עובר השפע מאתו ית' מהעלם להקוצי של יו"ד ובתוך היו"ד ומהיוד לה' ראשונה וממנה לויו ומויו לה"א האחרונה לעולמות של מטה, וזה י"ל יברכך ה', וזה י"ל דהנה הראש נקרא הקוצי של יוד. והיוד נקרא חכמה. כי כולם בחכמה עשית, והיא שורש לכל הנבראים בעשרה מאמרות, ע"כ יוד כלול עשרה, וזה זקן זה קנה חכמה, וזה כשמן הטוב על הראש הוא הקוצי של יו"ד יורד על הזקן היו"ד זקן אהרן הוא הה"א ראשונה, כמו וחכם בבינה, והיא זקן אהרן חכמה ומוחין של אהרן מרומז על הוא"ו של הוי' ב"ה שיורד לה"א אחרונה משם ע"פ מדותיו הי"ג מדותיו. או כפי המדה שצריך להשפיע לעולם, הטוב מרומז בשפע האור שלו ית' שבשמן מאיר וקאי על שמן משחת קודש, פי' כשמן הטוב, כי אין טוב אלא תורה אור זה ודאי נחת רוח לפניו כן הוא טוב ונעים שבת אחים כו' כנ"ל שתהיה אך טוב לישראל בפרט לצדיקים, וכמו שאמרנו תהלה לכל חסידיו עי"ד זה לבני ישראל עם קרובו וזה טוב שם משמן טוב, כי זה הוא שם אם טוב לישראל בפרט לצדיקים יש לו ית' כביכול שם טוב בעולם והוא יותר טוב משמן טוב (הגם שכתיב כשמן הטוב משמע ששניהם שקולים, הלא כתיב

נמי כטל חרמון כו', וכן שמן טוב פשוט משמע משא"כ כשמן הטוב על הראש כו', יותר משמע אפשר), וזה וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפי', כמו פי' האור של בני חיי ומזוני. שמש הוא על בני צדקה על חיי ומרפא בכנפי' הכנף שלה הסוף הוא מרפא, כי חיי הוא העיקר מסוף השפעה של חיי הוא רפואה, וזה י"ל מי העיר ממזרח, עי"ד הזריחה שמשפיע כל שפע הנכלל בבני חיי ומזוני כנ"ל בפסוק וזרחה לכם כו'. העיר עי"ד זה התשובה שנקראת מי. וכן נמי י"ל עי"ד שהעיר מי התשובה בא השפע ממזרח כנ"ל, צדק יקראהו לרגלו המה"ד שנקרא צדק יקראהו לרגלו. פי' שמושל על מדה"ד, ומה עושה הלא אין חוזר ריקם, אומר לזה יתן לפניו גוים לפני מדה"ד יתן גוים. כמו שכתוב ואתן אדם תחתיך ומלכים ירד, פי' יעשה שלא יוכלו לקצוף על ישראל שתחת ממשלתם, ירדפם יעבור שלום, הגם שירדפם לא יקום לנגדו לקטרג עליו כ"א יעבור שלום אפי' אורח ברגליו לא בא אפילו שם יעבור בשלום:

ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן, וי"ל דהנה עולם האין נק' יום ההוא הנעלם משם נמתקין כל הדינין כי כל התחדשות הוא יש מאין עושה. כמו בריאה חדשה יש מאין ולשם אין קטרוג יכול לבא, וזה לא בזכותא אלא במזלא, ומשם באים בני חיי ומזוני וזה ביום ההוא יחי' איש עגלת בקר ושתי צאן קאי על חיי, עגלת על חיי הגוף הבהמית. בקר לשון ביקור חולים, וי"ל שבזה מרומז נמי חיי נפש, כי עי"ד חיי נפש שבא אורו ית' ותבערה לו ית' חוזר בתשובה שלימה מאהבה עושה מעבירות זכיות, וזה יחי' איש עגלת בקר מרומז בעבירות, כי עבירה ראשונה שורש הכל עגל כתבנית שור. וזה יחי' עגלת בקר יביא מהמות לחיים, כי עונות יעשו זכיות, וגם שתי צאן, פי' שהנה הצאן נקראים עשתרות שמעשרות את בעליהן, וכן נמי פשוט הישראל קרוים צאן כמו שכתוב ואתן צאני כו' וזה שתי צאן קאי על מזוני בכלל עושר, וגם בני להרבות הצאן אדם:

מי תכן את רוח ה' ואיש עצתו יודיענו י"ל פשוט התשובה שהקב"ה חפץ שישובו נקראת מי כידוע, תכן את רוח ה', שישרה רוח קדושה עלינו להיות כח להמשיך התגברות קדושה והרהור תשובה וגם עוד פועל ואיש עצתו יודיענו שנעשה אדם הרוצה בכבוד שמים איש כמו וחזקת והיית לאיש, עצתו יודיענו. שיודיע להקב"ה כדינו לעצתו, כמו הצדיקים גוזרים והקב"ה בטובו הגדול מקיים, כמו שנותנים עצות, שאומרים כן ראוי לזה עושר לזה חיים יותר ולזה שיוכנע וכיוצא בזה, וי"ל עוד מי נקרא הכנעת שונאים, כמו שכתוב מי הוא זה ואיזה הוא כו' וזה מי בשביל הכנעת עובדי כוכבים. תוכן את רוח ה' כנ"ל, (כמו שכתוב אל נקמות ה' אל נקמות הופיע):

שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות, י"ל דיש צדיקים שרואים שלא תהיה שום דין על ישראל כלל, לזה אומר שמרו משפט שלא תבא דין כ"א על עובדי גלולים, ואם תראו לא כן ועשו צדקה לבטל הדין, כמו שכתוב והיה מעשה הצדקה שלום כו', כי עי"ד זה שתשמרו משפט קרובה ישועתי לבוא שיעורר מ"נ בשורשונו להיות הישועה ובהצדקה מעוררו' שיעשה הקב"ה עמנו ג"כ צדקה ויצילנו הגם אם אין אנו כדאי' וזה וצדקתי להגלות, עוד כתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד, י"ל ג"כ בדרך הזה אם הוא רודף הדינין, עי"ד צדקה וחסד, צדקה י"ל שמנדר צדקה. וגם מעורר חסד אבות חסד אל ימצא חיים כיון שהוא עושה רצונו ית' הוא מוצא חיים נצחיים כדי שתהיה לו כח לפעול יותר רצונו ית' בזה וגם לפעול צדקה, כי נותן לו הבורא ית' עושר וכבוד. וי"ל ימצא חיים צדקה וכבוד קאי על ג' הדברים התלוים במזל בני חיי ומזוני, והנה כתבנו נ"ל כמה פעמים בשם הרב המגיד על אין מזל לישראל מעולם הנעלם שהוא אין משם מזל לישראל הם בני חיי ומזוני שאינם תלוים בזכותא כ"א במזלא כנ"ל, כי גם אם ע"פ זכות אינם כדאי אפשר להמשיכם לישראל מעולם האין הוא המזל (ע"כ לשון מציאות כמו מציאה בחנם). וכמו החכמה מאין תמצא, יש מאין, ולעיל נ"ל אפשר כתבתי שג' התלוים במזל מרומזים בחכמה ובינה ודעת, וזה והחכמה מאין תמצא כנ"ל, וזה י"ל שהקב"ה נותן כח להצדיק להמשיך ממזל בנו חיי ומזוני נמי, וזה ימצא חיים הוא פשוט צדקה הוא מזוני, פי' עושר שיהיה יכול לעשות צדקה, וכבוד הוא בני, ונא' לו ראי' כתוב בן יכבד אב ופשוט שמצוה לכבד אותו הם בנים (ותלמודים נמי):

אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי. י"ל דהנה יש צדיקים שמייחלים לה' ית' ובאים לטהר בכל לבבם ונפשם ומאודם ואעפ"כ נזדמן להם שלפעמים נזדמן להם חטאים הוא כדי שישובו בתשובה שלימה ויבקשו מחילה באמת ויעוררו האור של המחילת עונות למטה, וגם משם יש להמשיך בני חיי ומזוני, שהם שורש כל השפע הצרוך לנו. דוק ותשכח כי הכל נכלל בזה, כי פרושם הוא לענין נפש ולגוף כאשר כתבנו כבר בעזרת אל ית'. והנה מחל עונות בלא וי"ו של מוחל הוא אותיות לחם הוא גימט' מזלא, וזה י"ל אשכול פרושו איש שהכל שלו כידוע שאמרו רז"ל כן. וזה אשכול הכופר שרוצה וצריך כפרה שיכפר לו הבורא גורם דודי לי בכרמו עין גדי. פי' הוא לטובתי, שעי"ד זה הוא בכרמו כמו בכרם לוקח האדם יין כן הוא למשל בכרמו עין הוא מעין השפע, כמו אל עין המים, וכן עין הקורא. וזה עין גדי הוא מזל העליון שאין הרשעים אחוזים שם כלל,

ואין מאיר להם כלל כי אדרבה כשמתגלה מתפחדים הם ונכנעים ע"כ נקרא גדי מזל שלו, וגד לשון מזלו כמו גד גדי וסנוק לא, והיותר נשכח ולא נזכר כראוי:

השמים כסאי והארץ הדום רגלי כו' וי"ל דהנה צריך אדם צדיק להמשיך כל מיני שפעות הן לנפש קדושתו ית' והרהורי תשובה, והן יראה ואהבה ושכל טוב, וכן עניני גשמיות בני חיי ומזוני לנפש ולגוף. והצדיק העושה כן הקב"ה עמו כי הוא דבוק בו ית', עי"ד שדבק במדותיו ועוד כדי שתהיה לו כח יותר להמשיך שפע ה' מאתו ויש לו כח לפעול רצונו ית' להשפיע, וזה י"ל השמים מי שממשיך שפע רוחני שמרומז בשמים הוא כסאי והארץ מי שיש לו השכל להמשיך גם שפע גשמי, הדום רגלי ממשיך השכינה יותר למטה ועוד י"ל השמים כי צריך האדם להשיג מרוממות אל ית' תמיד, לעיין שוב שפלותו ולפשפש במעשיו, וכמו שפי' בשמים ממעל, בשמים עניני רוחניות תעיין כדי שתהיה ממעל לעלות מעלה מעלה, ועל הארץ הוא שפלות עצמו יעיין שבא מן הארץ מתחת שלא תהיה לך גאוה להיות בעצמו (כמו אסקופה הנדרסת) שפל בדעתו, וזה י"ל השמים לעיין רוממות אל ית' כסאי, עי"ד זה והארץ כנ"ל שפלות עצמו שמעיין הדום רגלי, איזה בית אשר תבנו לי כו'. פי' תהיה קדושתו ית' אצל הצדיק כ"כ בגילוי שאומר ית' איזה בית אשר תבנו לי כו'. (ונ"ל עתה עוד איזה בית כו'. כי הבא ליטהר מסייעין לו, לזה אומר תזכו יותר להבין ולהשיג רוממותו שתשיגו איזה בית אשר תבנו לי, שתשיג שאי אפשר לבנות לו בית שהכל כבודי, כמו שאמר שלמה המע"ה הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך ואף כי הבית, תשיגו גם אתם בעצמכם מרוממותי כן, ובענין שפלותכם שאתם מתבוננים ג"כ תשיגו יותר, לזה אומר ואיזה מקום מנוחתי שיש לו ממנו מנוחה ועונג לפעול נחת רוח לו ית' כ"א בחסדו מקבל הכל):

ומה יענו מלאכי גוי כי ה' יסד ציון ובה יחסו עניי עמו. כי הנה פירשנו פסוק עושה מלאכיו רוחות כו' דהצדיק צריך לעבוד את הקב"ה בשני ענינים אחד להתדבק בו יתברך ללמוד תורה לשמה ושאר עבודת הבורא ב"ה ולשוב על מה שצריך, וגם להמשיך שפע לעולם לראות שלא תהיה שום דין על בניו ית', ובענין זה נקראים הצדיקים מלאכים לשון שליחות שעושה שליחותו ית' להטיב לברואיו כמו שמצינו בנביאים ומכהן גדול שהיה לו לבקש רחמים על דורו, וגם נקראים מלאך ה' צבאות, כי עי"ד זה פועלים נסים ונפלאות, כי ה' אתם כי חפץ חסד הוא ורואים העולם גדולתו ית' ומתקרבים. אליו ונתרבה צבאותיו ית'. וזה מלאך ה' צבאות ומשם באים נסים ונפלאות ומנצח את הרשעים ועי"ד יודו לה' חסדו ובנידון מה שעושה רצונו ית' בינו לבין קונו נקרא משרתו ית', וזה עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט, וזה י"ל ומה יענו מלאכי גוי. פי' גוי

קדוש, כי ה' יסד ציון לשון בנה אצלו ציון, פי' מיוסד לשום אותות, ובה יחסו עניי עמו אפילו אשר הם עניים בדעת נעשים טובים עי"ד זאת:

ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר דהנה פרשנו הרוצה להחכים ידרים ולהעשיר יצפין. ולא קאמר הרוצה ליחכם או להתחכם, ולא קאמר הרוצה להתעשר או ליעשר, אלא הכוונה הרוצה להחכים את העולם להיות להם יראה היא חכמה, וכן להעשיר את העולם שלא להיות עניות המעביר על דעת הקב"ה, וזה י"ל דהנה השי"ת חפץ חסד הוא, ורוצה בתשובתן של רשעים, וזה ה' חפץ למען צדקו, שעושה צדקות עם כל בשר ע"כ חפץ להיות הצדיק יגדיל תורה הוא להחכים, וגם יאדיר להעשיר את העולם כדי שיטיב ית' לברואיו:

והי' ביום ההוא יסור סובלו מעל שכמך ועול מעל צוארך וחובל עול מפני שמן, י"ל דהנה כתיב והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה כו'. דהנה כתיב כי בו ירבו ימיך כו' ובא בימים כמו ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד, כן יראה נקרא ערב והאהבה בוקר הכל יום אחד, כן בכל עת שיש לאדם אהבה ויראה מתעבד יום, וזה בי ירבו ימיך ובא בימים, ויש מדרגה יותר עליונה מזה, שבא האדם להתפשטות הגשמיות, ואינו אז במדרגת יראה או אהבה כ"א בהתפשטות מסתמא יש בו תרווייהו ביחד אהבה ויראה כ"א שאינו ניכר בו. (וגם שבא עי"ד תשובה עליונה למדרגת אין ומחכמה שמשיג שהוא כאין) שהוא מדרגת אין. וזה יום אחד הוא יודע לה' לבד, כי זה לא אתידע האהבה ויראה הנקרא יום וזה לא יום ולא לילה כ"א לה' הוא נודע עי"ד זה לעת ערב, קרוב בזמן הגאולה יהיה אור לישראל, והנה זה נק' יום ההוא לשון נסתר, כי לא נודע עי"ד זה שנשיג האין זה אפשר לבא עי"ד תשובה כנ"ל ועי"ד חכמה, עי"ד זה יסיר סובלו מעל שכמך לשון שכם אחד על אחיך. פי' החלק ה' עמו יסור מזה המניעה והסבלות טורח משא היצה"ר. וגם יסור עלו מעל צוארך הוא הבית הבה"מ וחובל עול מפני שמן, פי' וחובל עול פי' לעלות מעולם היראה הוא עול מלכות שמים כ"א נשיג לחכמה המרומז בשמן, וכמו שכתוב ומלאה הארץ דעה את ה':

בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו י"ל דהנה יש מדרגה שמשיג האדם מרוממותו ית' וגם חסרונותיו נודעים לו, ואינו מחזיק עצמו לטוב, ויש מדרגה פתוחה הימנו, שמחזיק עצמו לטוב כי אינו משיג כ"כ, והגם שזה אינו טוב אעפ"כ אם הוא אוהב את הצדיק הנ"ל יש לו עוה"ב, ויש ג"כ מדרגה גרוע שתורתו ותפלותיו הם מן השפה ולחוץ גם זה יכול לבוא לחעה"ב אם יש לו שלום עם צדיקים ומקובל עבדות שלו ותורתו, כי הצדיקים מעלים אותי, כי מצא מין את מינו וניער. כי

תורת ותפלת צדיקים הם מעלים גם את של זה, אם יש לו שלום עם הצדיקים וכן פרשנו על ועמך כולם צדיקים, אם הם כללות אחד, ע"כ המבזה רבנן הגם שיש לו תורה ומ"ט משמע שאין לו חלק עה"ב כיון שהוא מבזה את הצדיקים ודאי אין לו אהבה לו ית', ומ"ט שלו אינם כראוי כ"א מהשפה ולחוץ, ואי לא הוה מבזה הת"ח היו מעלים את שלו כנ"ל משא"כ אם מבזה אותם כנ"ל, וכן איתא תורתו של דואג אינו אלא מהשפה ולחוץ, אעפ"כ היה בא לחיי עה"ב, אי לא הוה חולק על דוד המע"ה, וזה י"ל בורא ניב שפתים שלום, פי' גם אם הניב הוא התורה ותפלה מהשפה ולחוץ לבד הקב"ה בורא אותם כמו בריאה חדשה להיות טוב אם יש לו שלום עם הראוים לשלום דהיינו צדיקים, כי אין שלום אמר ה' לרשעים. שלום לרחוק, למי שנראה לו שהוא רחוק כנ"ל המדרגה עליונה, ולקרוב שנראה לו שהוא קרוב, אמר ה' ורפאתיו, אם יש לו שלום, כי קאי אראש המקרא וכנ"ל, וזה י"ל לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום, פי' לכן למי שהוא צדיק בעיניו כמו כן בנות צלפחד דוברות, פי' למי שהוא כן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום אם יהי' לו שלום עמך, (פי' הגם שאתה תעלה את תורתו ומצותיו הנקרא ברית בתורתך ובמצותיך. אעפ"כ תחזיר לו וכנ"ל ודו"ק):

קומי אורי כי בא אורך. י"ל דהנה פרשנו על אם תרצה ליחנק הותלה באילן גדול, כי בתיקון המידות בא מעשים טובים והנה אדם שבא לו עוד תאוות אפילו לדידי' יש חשש שלא יבא עי"ד זה לחטא. ואפשר אם יניח זה עבירה זו גורמת עבירה עד חו"ש אפשר לבא לא"א שהוא בחנק והתקנה לזה לזכור שאינו רוצה כ"א לפעול רצונו יתברך, ויזכור כי זה הוא תאוה גרוע ומאוסה ובטבע האהבה ראוי לאהוב אותו ית' כי הוא שורש כל האהבות, והנראה תענוג של התאוה הוא משורש החסד יש ניצוץ בזה מוטב לאהוב אותו ית' שורש הכל, וזה טוב ומועיל להחפץ החסד והאמת ולמבין ידוע והמדה הרצון לעשות רצונו ית' הוא שורש של תיקון המדות ומ"ט כי מהמדות בא מ"ט נקרא אילן קטן ומהרצון שחפץ להיות טוב בא שמבין בחכמתו וידע להישיר מדותיו להיות טוב נמצא הרצון טוב כולל הכל נקרא אילן גדול וארוך, וזה קומי אורי כי בא אורך לשון אריכות עי"ד זה תאיר לעולם, וכן תעלה נצוצות, כי אורי הוא פרושו לקוט וכבוד ה' עליך זרח:

הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה. דהנה קודם הכל צריך האדם לראות שלא יחטא שלא לימשך אחר הגשמיות שלא יבא עי"ד זה לחטא ויהיה הכל בדבקות וזה יעקב י' עקב להיות בעקב הם הגשמיות יו"ד בהם הוא צמצום והקדושה נקרא יו"ד, כי אין דבר שבקדושה פחות מיו"ד, וי"ל נמי ללמוד בהתמדה, כמו שכתוב ויעקב איש תם יושב אוהלים, ואח"כ יראה להתדבק בו ית'. ולעיין ולהתבונן

בגדלותו ית' ובטובותיו ורוממותו ונוסף על זה להמשיך שפע להעולם. וזה י"ל הבאים פי' הבאים אל רשות היחיד, הוא הקדושה הנקרא ביאה, ישרש יעקב צריך להיות נשרש יעקב כנ"ל, אח"כ יציץ ופרח ישראל כנ"ל. ישראל הוא הדבקות, ואח"כ ומלאו פני תבל תנובה, וזה ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה, שיהיו נקראים באים ולא יוצאים יעקב כנ"ל ובניו הנמשכים ממנו דהיינו ישראל ולהמשיך שפע כנ"ל:

ירמי' **כסא** כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו. דהנה כתיב יד על כס יה, ידוע מאמר רז"ל נשבע הקב"ה שלא יהיה השם שלם והכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק, והנה ודאי אם היה רוצה הבורא להביא את הגאולה עי"ד צער היה עושה זה כבר, כי הוא יודע הסוף אם אי אפשר בלא זה למה האריך הגלות, אך הוא רוצה שעי"ד אריכות יבא הגאולה לא עי"ד צער, ואי משום הנשמות שבגוף ג"כ הי' אפשר שנפרה ונרבה מאוד, וכמו שפי' האריז"ל על פסוק הקטן יהיה לאלף כו' כידוע. והנה אם תהי' הגאולה לא עי"ד דוחק ולא עי"ד מלך קשה כהמן הוא כבוד שמים כי ודאי חלילה אין כבודו להיות לבניו שום צער חלילה, והגם שאמרו רז"ל יעמיד מלך קשה כהמן י"ל שאמרו כן שלא ליואש מן הרחמים על שאמרו קודם אין הדבר תלוי אלא בתשובה, אמרו כן כיון שתלוי בתחתונים. דלמא לא ישובו. ע"כ אמרו יעמיד מלך קשה כדי שיקוים אח"כ כל הבטחות והנחמות. שאי אפשר שלא יקיימו, כי הם דברי אלקים חיים, ודבריו אשר יצא מפיו שלא ישוב ריקם כו'. אך הנראה ברור שראה ב"ה שתהיה הגאולה לא עי"ד צער, כ"א שישובו כראוי, ע"כ האריך את הקץ אם היה מוכרח למלך קשה, הלא ידע ית', ולמה האריך הגלות הלא חפץ חסד הוא, והנה איתא בזוהר בזכות התפלה תהי' הגאולה, וזה י"ל כסא כבוד להיות הכסא שלם. כבוד לא עי"ד צער לנו וגם יהי' מרום מראשון, כי תהי' יותר במעלה מאשר היה קודם מלחמת עמלק כי הלא תהי' שעבוד גליות עיקר ויציאת מצרים טפל, וזה יהיה עי"ד מקום הוא קדושתו ית' הנקרא מקום מקדשנו, שאנו עושים הוא מקדש מעט מקום תפלה:

זכריה **ביום** ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד, דהנה צריך האדם לראות להמתיק כל הדינין, וזה הוא רצונו ית', וזה יכול לפעול בצדקה, וכמו שכתוב וחטאך לשין חסרון בצדקה פרוק, וכן והיה מעשה הצדקה שלום הוא פשוט, וי"ל נמי לשון שלימות. שגורם שלימות בשם הרחמים, והויו שבשלום על שגורם נמי שפע טוב נוסף על הרחמים ושלם, והנה הצדקה עולה מעלה לעולם הנסתר, כי היא במקום מזוני לעני שהוא ממזלא, וזה י"ל ביום ההוא, יום הוא מצוה ותורה שנקרא אור יום ומכ"ש צדקה ונקרא יום ההוא על עולם המזל, שעד שם ויותר עולה ומעוררת, וזה ביום ההוא יהיה ה' אחד לשון שלם כמו

והיה המשכן אחד שפרושו שלם, וכן נמי פשוט אחד כי גורם שפע מהמקור ליו"ד של שמו ית' ומיו"ד לה"א וממנה לוי"ו ומוו"ו לה"א על כל ישראל וזה ה' אחד ושמו אחד להיות נמי מתגדל שמו הגדול בעולם עליון בטובו הגדול:

ונחל ה' את יהודה חלקו על אדמת הקודש ובחר עוד בירושלים, י"ל לפי הנ"ל דהרוצה להחכים ידרים כו', ונחל ה' את יהודה. פי' את הצדיק ינחיל ה' חלקו הם כנסת ישראל, ומפרש האיך ועי"ד מה ואומר על אדמת הקודש שימשיך להם הצדיק שפע גשמי ודאי מה שנמשך מלמעלה קדושה יש בו, וזה על אדמת הקודש, ואת כמו עם, ובחר עוד פי' אם בחר הצדיק, עוד תוספות הוא עושר צריך לראות בירושלים פי' ביראה שלם להיות לש"ש לבד כנ"ל בלהעשיר יצפין:

תהלים **הנותן** שלג כצמר כו' דהנה איתא דוד בקש רחמים והורידן לארץ זאת אש וברד שלג כו'. והנה כתיב ומגז כבשי יתחמם כן י"ל שבח על זה הנותן שלג כצמר למטה, והנה מה התועלת שבאים למטה כדי שיהיו התחתונים יכולים ליקח אותם בכל עת שיצטרך כמו שכתוב והארץ נתן לבני אדם, ודאי כל ענינו ארץ, כמו שפי' על הפירות שאמרו כאן לאחר ברכה, וזה הנותן שלג כצמר, ליהנות מהם בני אדם כפור כאפר יפזר, הפקר לאדם כמו אפר, וכן י"ל מבטן מי יצא הקרח. כי מי נקרא הצדיק כמו שנקרא זה שפרשנו כמה פעמים משום שחשוב וספון בכל העולמות ותפלותיו בוקע הרקיעים וגם הוא גוזר גזירה ומתקיימת והוא יכול לבטל גזירת המקום ברוך הוא, וכולם שואלים עליו מי הוא ועונים זה הוא ע"כ נקרא מי וכן זה, וזה מבטן מי הוא הצדיק יצא הקרח כשהצדיק חפץ שיהיה קרח בעולם, כי הוא טוב להתגבר כל בני עולם, י"ל על שהוא מרוח צפון נקראת גבורה, וע"כ שמעתי שרוח צפון מרפא, כדאיתא שלא נשבה להם רוח צפונית לא מלו, והנה איתא רצון יראיו יעשה קאי על הכל אפי' לעשות נסים ונפלאות כ"א כאן אפילו שלא בא הדבר אל רצון יראיו כ"א שנראה וחושב כן שהיה טוב אם יהיה וקרח וזה מבטן מי שעדיין הוא בתוך הצדיק לא המחשבה מכח אל פועל שירצה כן יצא הקרח כי משום זה הורודן למטה להיות נתן לבני אדם:

כי בחר ה' בציון כו', י"ל כפי שזוכר אנו עתה, דהנה לשמור שלא לפגום ברית הוא כלל גדול כאלו קיים כל התורה ומועיל לקיים כל התורה ע"כ אמר האי דעדופנא כו' דנסיבנא בשיתסר כו'. וזה י"ל כי בחר ה' בציון הוא ברית מילה לשון רושם. כמו הציבי לך ציונים. ובנה אצלו ציון. פי' על חותם ברית קודש שלא לפגום. אוה למושב לו. פי' להעמיד תולדות כמו לא תוהו בראה לשבת יצרה. המותר נשכח:

עיני ה' אל צדיקים, י"ל פשוט הקב"ה נותן השגחתו אל צדיקים שמשגיח תמיד בצרכם, ומה שאירע להם לפעמים שום צער שמבקשים רחמים הוא ואזניו אל שועתם כי מתאוה לתפילתן, ואפשר לא אמרתי זאת בש"ק, ועוד י"ל עיני ה' אל צדיקים, שמשגיח עליהם להטיב להם ולהציל אותם ולעשות רצונם אעפ"כ ואזניו אל שועתם שאיתא בר"מ אלשיך ששמע פי' על תאות לבו נתת לו אעפ"כ וארשת שפתיו בל מנעת סלה, כמו מי שאוהב את האדם והוא צריך לו הגם שמבין חפצו ורוצה מאוד ליתן לו מניח אותו לשאול ממנו כי ערבים עליו דבריו ודאי אינו מניח אותו בצער בשביל זה, וכן להיפך במי שאינו חביבים דבריו עליו נותן לו תיכף כדי שלא יאמר לו, ולפעמים אינו נותן גם שמבקש (חסר ב' תיבות) פניו כ"א לפעמים הוא ויש לחלק וזה י"ל עיני ה' כו' כנ"ל, ועוד י"ל ה' ית' נותן להצדיקים עינים טובים ראיות רוחניות שישיגו רחמיו ולהיפוך חלילה כדי לבקש רחמים על הדור, וזה ואזניו אל שועתם עי"ד הצדיקים אל שועת ישראל, וכמו שפירשנו רצון יראיו יעשה ועי"ד זה את שועתם של העולם ישמע ה' ית' ויושיעם, כי הצדיק נמי יש לו מדותיו ית' חפץ חסד אינו יכול לראות צער ישראל ומבקש רחמים על הדור, ועוד י"ל עיני לשון עין המים לשון מעינות של ה' אל צדיקים שיהיו יכולים להמשיך כל שפע להעולם ועי"ד זה ואת שועתם ישמע ויושיעם:

יגמלני ה' כצדקי כו' לכאורה תמוה לומר כן ואיתא בגמרא ברכות ודוד מי קרא לנפשו חסיד כו' וכאן אומר כן ולא מקשה, וכן עוד כי שמרתי דרכי ה' כו' כי כל משפטיו לנגדי כו' עד עם חסיד תתחסד כו' אינו מובן כלל, ונראה האמת בעזר משדי כמו ששמעתי בשם הרב המגיד מזלאטשוב שיחי' לאוי"ט, טוב עשית עם עבדך ה' כדבריך, פי' הוא יצ"ו, אתה עשית טוב עמי, כי לולי הקב"ה עזרו לא יכול לו, ה' פי' בשביל שאתה ה' רחמן. כדבריך אתה גומל עמי כאלו היה רק דבריך שאתה ציוונו ואני בעצמי עשיתי הכל, וזה י"ל וגמלני ה' כצדקי כאילו היה צדקי לבד בלא עזרך כבור ודי כו'. ובאמת אתה היית עוזר לי כי שמרתי דרכי ה' ולא רשעתי זה הכל היה מאלקי, כי כל משפטיו לנגדי היו מתנגדים לי, אפי' משפטים שיש בהם טעם, וחקותיו לא אסיר ממני אפילו שהם בלא טעם ודאי היה עזרתו ית'. ואהיה תמים עמו פי' עמו הוה מה שאהיה תמים בעזרתו וישב ה' לי כצדקי כאלו הוה צדקי כבור ידי עם חסיד תתחסד, אתה עושה חסידות עמו פי' בעזרתך הוא, וכן עם גבר תמים כו'. ועם עקש נמי י"ל כן. כמו שכתוב משגיא לגוים הוה זה נמי מעין השירה, כי עי"ד זה הוה יכול להם לנצח מלחמות:

שמחו בה' וגילו צדיקים כו'. י"ל קאי על בנו חיי ומזוני (כי כתיב ה' זכרנו יברך) שמעתי אומרים יברך ה' הוא בני. כי איש ואשה יו"ד ה"א ביניהם ובן ובת שצריך לכל אדם

מישראל להיות לו הם מרומז בוא"ו ה"א הגם אם יש לאדם הרבה בנים ובנות הכל נכלל בו"ה. וזה שמחו בה' וגילו להיות השם הוי' שלם להיות לכם בנים. ושיהיו צדיקים. וכמו שכתוב גיל יגיל אבי צדיק וזה שמחו הוא פשוט על בנים שיוגמר בכם שם הוי' ב"ה כנ"ל, וזה בה' וגילו צדיקים תהיה לכם נוסף על שמחה גילה שיהיו צדיקים. ועוד י"ל וגילו לבד קאי על זה שיהיו צדיקים וכמו שכתוב גיל יגיל אבי צדיק, וזה שמחו בה' וגילו. ומי פועל זה צדיקים, ואך הראשון יותר מדויק בהלשון. והרנינו כל ישרי לב. כי עדיין לא כתיב רק בני. ועתה אומר גם בחיי. וזה והרנינו תמשיכו חיי. וכמו שכתוב במזמור ק"ז ברפואה ישלח דברו וירפאם כו'. יודו לה' חסדו כו'. ואמר אח"כ ויזבחו זבחי תודה ויספרו מעשיו ברנה. וזה י"ל והרנינו להמשיך ומי יפעל כל ישרי לב שיש להם לב טוב ורוצים בטובת ישראל וגם ממילא הוא נמי מזוני. כי מאן דיהיב חיי יהיב מזוני. ועוד י"ל תפעילו נקמה בעובדי כוכבים. וזה ג"כ הוא רנה כמו שאיתא באבוד רשעים רנה וזה והרניני. עוד י"ל דכתיב מזמור לתודה כו'. דהנה החוזר בתשובה ומתודה כתיב ומודה ועוזב ירוחם לשון רחים רבנן. כי הקב"ה אוהב אותו ממילא בא לו ג"כ אהבה לו ית' כי הקב"ה משמחו כי הוא רופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם, וזה מזמור לתודה למי שהוא מתודה בא רוח הקודש לזמר מזמור לפניו. וקאמר הריעו לה' כל הארץ. פי' נשבר את עובדי כוכבים שהם כל הארץ שאינם יודעים כ"א ארציות. משא"כ ישראל ריקנות שבנו מלאים מצות. שהם שמיומוות שמן השמים דבר עמנו ה' ית'. וזה הריעו לה' פי' בשביל כבוד ה'. וכמו שכתוב ויריעו כל בני אלקים. ופי' בזוהר לשון שבירה, וכן תרועם בשבט ברזל, עבדו את ה' בשמחה. פי' על מזמור לתודה שבא לו דבקות לזמר בואו לפניו ברננה. בשמחה ורנה של אבוד רשעים כו'. וזה י"ל שמחו בה' וגילו צדיקים הם השבים בתשובה. כמו שאי' המקדש את האשה ע"מ שהוא צדיק גמור אפילו הוא רשע גמור חוששין לקדושיו כנ"ל. עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה. י"ל פי' תראו נקמות בשונאים תהיה לכם גיל מהרעדה שתראו על העובדי כוכבים:

הנה איתא ב' דיעות אם ענוה עדיפא מכלהו. כמו שכתוב עקב ענוה יראת ה'. וכתוב יען משח ה' אותי לבשר ענוים לבשר חסידים לא כתיב כ"א לבשר ענוה. ופעם איתא במשנה של ר' פנחס בן יאיר קדושה מביא לידי ענוה. וענוה מביאה לידי יראת חטא. י"ל דבאמת הוא כמו סוף מעשה במחשבה תחלה. כי האדם הרוצה לעבוד את ה' יתברך הוא בראשונה יראת חטא שרוצה להתנהג כרצונו ית' שלא יחטא לפניו. וזה הוא העיקר אצלי. כי ע"כ שב בתשובה שלימה ורוצה לגשת אל הקודש ומתחרט על העבר ובוש מאוד על שהכעיס את הבורא ב"ה. כי בחושבו בו ית' ממילא בא לו בושה מלפניו ות'

והכנעה וענוה ואח"כ ממנה בא להוראה. והיראה מתלבשת בענוה. כי אם הו' קודם לענוה מתנהג ביראה הוה בלא ענוה ואין כן ראוי ע"כ בא כן. ואח"כ משיג יותר ענוה מרוממות אל שמשיג בהתקרבו אליו בכל פעם יותר. ומשיג יותר גודל הפגם של עונותיו ומתמרמר יותר עונות, ונעשה נכנע ושפל בעיניו יותר ויותר וגומר בדעתו ומתנהג ביראת ה' יותר ומלובש בענוה השניה הנ"ל. והנה עוד חוזר חלילה הכל במעלה עליונה יותר בכל פעם. והנה בענוה הוא סימן על יראה כי עי"ד יראת ה' בא לו הכנעה וענוה כנ"ל. וכן אינו חוטא בענוה משא"כ יש עניו לפנים לבד להיות לו גם אותה מעלה שנראה לו שיש לו כל המעלות ורוצה שתהיה לו גם אותה מעלה שישבחו אותו על זה. ויחזיקו אותו לעניו. בזה אין בו סימן יראה. וזה י"ל ר' יהודה היה נותן בהם סימנים. כי ר' יהודה הוא היראה ואהבה. כי מיראה בא אהבה ומעורר עליו אהבה וב"פ אהבה גימט' כ"ו כמנין הוי' ב"ה שביהודה. והד' קאי על היראה שמביאה לאהבה כי הוא השער לה'. ושער הוא דלת מרומזה בד'. וכן י"ל שעי"ד היראה חוזר בתשובה ומתודה לשון הודאה. היה נותן סימנים בהענוות הנ"ל שהם באמת ולא לפניות אחרות כו'. ומה שאמר דצ"ך נמי י"ל כי יכול מי שמתנהג כן לפעול נקמות בעובדי כוכבים. והנה היראה הוא עיקר מחשבתו. ועי"ד זה נזדמן לו הכנעה וענוה בסימנים של היראה, ואח"כ היראה מתלבשת בענוה. וענוה קודם לה הוה כמו אם אחותה הגדולה ד"ל. והיראה עקרת הבית כי עיקר מגמתו קודם וזה מה שעשתה יראה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסולותה. כי בלא התלבשות ענוה אין היראה כראוי. והענוה היא עטרה לראשה. והוא עקב לה. כי כבר היה לו הוא קודם וזה י"ל ר' שמעון אומר שלשה כתרים הם כתר תורה כתר כהונה היא י"ל חסידות. וכתר מלכות פשוט המתגבר על יצרו ומושל בו ממילא י"ל חירות כנ"ל, וכתר שם טוב עולה על גביהן היא ענוה. כי הבורח מן הכבוד הכבוד רודף אחריו הוא ענוה זוכה לשם טוב עולה על גביהן שיתלבשו בה להיות עטרה לעטרם. כי מיראה בא לכתר תורה וכהונה ומלכות:

גשם נדבות תניף אלקי' כו'. דהנה נקרא גבורות גשמים. וכמו שאמר חד מ"ד אי לאו דצריכי לעלמא הוה מבטל להו ואם צריכים לרחמים כשהבורא חפץ מעלה את הדינין לשרשם וממילא נמתקין כי בשורשם הם נאצלו רק לתועלת להחסדים שנהי' יכולים לקבל אותם הי' הצימצום. וזה שורש הדינין ושם הם רק לטובה. וכשמעלים אותם עד שם ממילא נמתקין ואינו אומר נבטלון כ"א נמתקין שלא מיבעיא שאין דבר רע כלל כ"א אדרבה הוא טוב. או שהדין בא על הרשעים ונחזה נקם. ולפעמים נעשה מהדין פרנסה שהוא משורש הדין, כי כמו שהדין הוא לצורך שנהיה יכולים לקבל החסדים

הי' הצימצום והעיקר הוא החסדים שחפץ חסד הוא. כן פרנסה ועושר הוא צורך עבודת שמים והעיקר הוא עבודת הבורא ב"ה. וזה י"ל גשם נדבות הוא גשמי רצון ברכה ונדבה. זה בא עי"ד תניף אלקים מעלה את הדין לשורשו כנ"ל. עי"ד זה נחלתך ונלאה אתה כוננת נחלתך הארץ מתברכת וכן מה שהוא נלאה עי"ד הדין נתקן ונמתק:

בים דרכך כו'. דהנה ידוע דרכי ה' הוא לגמול חסד ולהטיב. אך ההטבה הוא לאשר לא ימשך רעה עי"ד זה. דהיינו לישראל משא"כ לעובדי כוכבים אינו כן. דא"כ הי' נמשך רעה לעיקר הכל חלילה. וכן פרשנו הפסיק וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם. פי' חנותי לאשר אחון בזה. וכן אשר ארחם בהרחמים רחמתי משא"כ אם לעובדי גלולים לא הוה החנינה חנינה ולא הרחמים רחמנות כי היה נמשך ממנה צער להעיקר. והנה בקריעת ים סוף היה נתגלה דרכי השם יתברך. וכן בכל דור אשר עומדים על ישראל הקב"ה מצילנו מידם, ניכר דרכיו ית'. אך לא כ"כ בפומבי כמו בקריעת ים סוף. ע"כ לא נקרא דרכיו כ"א שביל כמו שביל קטן מדרך. וזה בים דרכך ושבילך במים רבים הם הרשעים. כמו שכתוב מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. וקאמר ועקבותיך לא נודעו. דאיתא בחז"ל כי את רגלים רצת וילאוך ואיך תתחרה את הסוסים פרז"ל אותו פסוק על נ"נ ואמרו ואם אשלם לאבות השכר שרצו לפני כסוסים כו'. וזה יאמר אעפ"כ שאתה עושה לנו נסים עקבותיך העקבות שלך שרצו האבות לפניך בעקבותיהם לא נודעו עדיין כי לא נשתלמו עדיין:

במדרש זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. א"ר אבין לא ידענו במה לשמוח אם ביום ואם בהקב"ה בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בך בך בהקב"ה בך בישועתך בתורתך ביראתך. א"ר יצחק בך בכ"ב אותיות. דהנה כתיב ושמחת בחגך אתה וביתך כו' והלוי אשר בקרבך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך. דהנה כשאדם חוטא קודם תשובה יש לו סילוק שכינה אז והנה השכינה שרוי' על אדם עי"ד שמחה של מצוה כידוע או עו"ד הכנעה עי"ד זה ה' אתו וזה קשה או בא גאות כדאיתא בזוהר מתגאה עלי' דבר נש או אם רוצה לזכור ולהיות שפל בעיניו בא לו עצבות. וזה י"ל ושמחת בחגך לשון לחגא וכן יחוגו וינועו. פי' תראה שתשמח בלב נשבר שלך וי"ל עוד פשוט ושמחת בחגך. אם תהיה לך לב נשבר. אזי ישמחך ה' אותך ואת ביתך ואשר לך וכמו שכתוב הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם. ובמה מרפא אותם מעצבותם. כי נותן שמחה בלבם ע"כ אמר והלוי לא תעזבנו. כשתבא לך שמחה תראה שלא תעזוב מאת הדביקות בהבורא ב"ה הנקרא לוי לשון ילוה אישי כי אין לו חלק ונחלה עמך. פי' בהגשמיות ע"כ צריך ליזהר בה ולזכור בה. וזה י"ל נגילה ונשמחה בך בהקב"ה להיות בדביקותו יתברך. ומפרש

האיך וקאמר בישועתו. פי' בהשמחה יזכור תשועת ה' לנו וישמח בזה עי"ד זה ימשוך לו השמחה. וכן בתורתו ישמח בהתורה שנותן לנו יתברך חמודה גנוזה שלו שעשועיו. וכן ביראתו המציל מלחטוא לפניו ישמח וימשיך עי"ד זה השמחה בדבוקותו יתברך (ור"י אמר בכ"ב אותיות י"ל יראה לימודו ותפלותיו יהיו בשמחה עי"ד מקושר בו יתברך בשמחה ודוק):

משלי **שמים** לרום וארץ לעומק ולב מלכים אין חקר י"ל כן על הפסוק ואכלתם ישן נושן כו' וכן על הפסוק ונתתי שלום בארץ כו'. דהנה איתא לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא שלום כו' ועל הפסוק ואכלתם דאיתא ר' ישמעאל אומר הוי קל לראש ונוח לתשחורת והוי מקבל את כל האדם בשמחה, דהנה כתיב עטרה (נראה שחסר ומתחיל ענין אחר) **לזכרון** לית פולחנא קמי קוב"ה אלא רחימו. וכתיב עבדו את ה' בשמחה. וכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. ידוע פי' האריז"ל יותר בשמחה ובטוב לבב מרוב כל וכן איתא בישעי' הנביא שזכה לנבאות יותר נחמות מכל הנביאים. איתא בתד"א על שעבד את ה' יתברך בשמחה גדולה יע"ש. כן נ"ל איתא שם. גם האר"י ז"ל גילה למיודעו שזכה לכל האי להתגלות על ידו כ"כ סתרי צפוני תורה הקדושה בשביל שהיה שמח מאד בעשיית המצוה והנה הדבר המעורר לזה כל הנ"ל ולבטל המונע מזה לאשר מתנהג ביראת שמים ומתירא מכל חטא ליכנס מזה אל עולם אהבה גדולה לו ית' ולבטל המניעות והעצבות בא הפסוק ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. ידוע הפירוש אפי' הוא נוטל את נפשך. שמעתי אפי' נוטל נפשך ממש לא תמוש מאהבתו ית'. הנה להנצל מעצבות מעניני עוה"ז יזכור שצריך לאהוב בכל לבבו ונפשו מאוד וזה יותר מכל צער בשביל אהבתו יתברך אין למוש מאהבתו יתברך ודאי ואהוב את הבורא יתברך שמו בשביל יראת חטא הלא צריך לאהוב אפי' הוא נוטל את נפשו. כי לא תהיה הכוונה בשביל פרס או יראת עונש ובודאי אין מעכב מרצון אל ית' אם שב לבד. וכן ומודה ועוזב ירוחם יבא למדרגת אהבה לו ית' וזה ירוחם לשון מאן דרחים רבנן ויעיין מה שכתבתי בזה בספר ראשון. והנה הקב"ה אוהב אמת ואיתא במדרש שמואל אמר חטאנו לך איתא אמר כלום אתה מעניש אל לא מודים חטאנו דכתיב הנני נשפט בם על אמרם לא חטאתי. ע"כ אם צריך יתחרט ויגמור בדעתו שלא לחטא ולא מעכב מלגרום נחת רוח לו יתברך. וטוב פעמים לזכור שפלותו למזכרת עון. כמו שכתוב וחטאתי נגדי תמיד וידוע שתמיד גם מיום אל יום פעם א' או בכל שבוע. אך בדרך כלל טוב וראוי לזכור השפלות בכל עת שטוב להכנע. הנה בעת שנותן הבורא ב"ה הקדושה לאדם להשיג האמת ידוע החסרונות כידוע לי

והכל בדרך כלל. ומכל אדם בדרך כלל כשהבנתי ונודע לי וגמרתי בדעתי להיות לי למזכרת שלא לצורך לחשוב בכל עת וזמן הגם שכמה פעמים היה כה שכחתי ואמרתי לא הזכרנו אל יתברך כמה וכמה פעמים נודע לי עד שנודע לו גם אם יעזור לו ית' על הכל אפי' בנסים ובנפלאות ובלי חטא כלל ועיקר ובמדרגות עליונות מאוד. כן הבנתי וגמרתי בדעתי בבירור הפסד נזדמן לי הרבה פעמים כשטעיתי באמת ונודע לי בעזר משדי בניסיו ונפלאות שמדריך את השפלים באמת הזכרני שפלותי. והסיר את המסך המבדיל וגמרתי לי כמה פ' למזכיר עון שלא לטעות מהאמת ובכל שעם נזכרתי מכ"פ גרעון משאר שהייתי יכול להבין בכל עת. וקודם א"ד ו' ג"כ הבנתי מהרה מד' דברים וענינים נכונים בודאי מהכל ועוד שני פעמים נ"ל ודאי אז ומפחותים יותר. ומשאר נ' יותר. (חסר כאן איזה שורות מכי"ק מחמת שלא יכולנו להעתיקם) וכל רגע שאינם חושבים את הבורא ב"ה וב"ש עוברים במ"א וי"ר וזכ"ו ובו תדבק ואל תפנו אל מדעתכם וכל כיוצא בזה בביטול ברכת הנהנין בכוונה אך על הכל מה דהוה הוה והלאה יעבור מה לעשות רצונו הטוב בשמחה ולאהוב מוכיחים מאוד ומלמנוע מלשנוא לכבוד הבורא ב"ה שהוא אוהב שלום ואהבה וריעות. ולדבר לכבודו יתברך כדי להיות האהבתו יתב' בשמחה אפי' אם נוטל את נפשך. ורחמנא ליבא בעי וטוב מעט בכוונה כו'. ולכבד אשתו לכבודו יתברך ולדון לכף זכות מאוד ולא לפרוש אולת כ"א לעשות בדעת וטוב פת חריבה ושלוה בה כו' בלא עצבות ולמעט באכילה מעט לכבודו ית'. וליחד שמו ית' בהציור א' הוי' ב"ה ולחשוב המ"נ בכל הארבע מ' ובשמחה ולהתפלל ולשבח אותו יתברך בפה מלא וחשק רב ומלה בסלע משחוקא בתרין. וגם בשבחי' להיות מלא ברכות ה' יתברך הברכה באסמיו. וזה הוא טוב לכבוד ית'. ורחמנא ליבא בעי. ולישן מתוך שמחה ולקום לכבודו. גם אינו ניזוק כי יכול לישן המעט יותר בבת אחת כידוע וטוב לראש ובכל עת אוהב הרע. ולא יחשוב מה אוכל למחר ואח"כ אפי' אכילה רוחניות ומי יודע מה יולד יום בעוד חי לעשות רצונו יתברך הטוב. וזה י"ל אהללה ה' בחיי אזמרה לאלקי בעודי. ולהיות חזק בדעת שלא ליפחד מאדם. ושלא לחנוף כ"א לכבד כראוי ולאהוב כרצונו יתברך. ושלא לבטוח בשום אדם וליזהר מלגלות מה שאין חיוב מלגלות. כי הולך רכיל מגלה סוד ה'. וקרוב ונראה שבא גאוה ונהנה מכבוד תורה. וגם שלא תהיה מניעה מלגלות לי יותר. כדאיתא בספר חסידים. מם שבהמה רואה יותר מאדם. כי אינה יכולה לגלות. וגם שלא תשלט ע"ה ומלה בסלע כו' וכל ערום יעשה בדעת כו'. וללמוד הרבה שהוא רצונו ית' אך טוב מעט בכוונה כו'. כמו שאיתא בתועלת א' בלימוד תורה לשמה משמח את המקום. ותועלת לאהבה שהיא הגדולה לפניו ית'

ולמעט בתחינות ולמעט בהפצרות תפלה ושלא להתעצל בהתפלה כי הקב"ה עונה בכל זמן. ובהצנע כל מה דאפשר כמו שפירשנו על מים גנובים ימתקו כו'. ולהתישב בזריזות קודם המצוה ולימוד תורה כדאיתא בספר הגהות י"נ בפרט קודם האמירה לפני צבור. ושלא לרצות דוקא לומר ולהיות השתוות שלא לחשוב האיך מחזיקים אותי, ומה לו בהם וגם לפני הבורא ב"ה ית' מה הוא חשוב כ"א שבטובו מקבל. ויש לו קורת רוח בחסדו וברחמיו הגדולים וכתיב יערב עליו שיחי. פי' לשון בקשה שיערב לפניו אנכי אשמח בה' מה אני ומה חיי. ושלא להקפיד על שום דבר אפילו על מניעה ממצוה. כי הכל הוא מה' ית'. ונח איש צדיק כל נייחא מצד הקדושה. ומי שאכל שום אל יחזור ויאכל שום. וזה י"ל שבולם פיו בשעת מריבה אם כעס כבר. וזה יותר נחת רוח. כי הוא קשה מאוד יותר לשתוק בתחילה ולפום צערא אגרא. אך ודאי טוב וראוי. וצריך ליזהר קודם שלא תהיה אחטא ואשוב. ושלא יחטא שעה אחת. ולאו דוקא שעה אפי' רגע. ושתהי' קשה בעיניו שום צער לשום נפש (ישראל והנביא אפי' צער של אומות נצטער) אפילו מהשונאים המדברים עתק כ"א לשתוק כמו שכתוב דום לה' שלא תהי' חלול השם. וכמו שאיתא כ"א שלא לשמוח בצערם. ושלא להסתכל בעבירות במחשבתו אפילו בשלו כ"א להתחרט בדרך כלל כנ"ל על משנה לא יכנס לבורסקי יעויין שם מי שצריך. לזכרון טובות כללית. עוד כמו ששמעתי בשם הרב ר' משה בר נחמן ז"ל שלא יתירא האדם ממחשבות זרות ר"ל כי כתיב אנכי ה' אלקיך המוציאך מארץ מצרים שהיה מלא גלולים וטומאות והיו רוצים להחטיאנו ר"ל שהיו מכניסים ללב בני ישראל מינות ודאי לשבט לוי לא היו יכולים כלל כי ה' אתם והיה עונה להם תמיד וידעו והשיגו אותו באמת כידוע ועונה. הכל לרצון בעלמא תמיד וליתר העם מה עשה הקב"ה בניסים ונפלאות שעשה עמם והוציאם ממ"ט שערי טומאה שהיה בהם והכניסם למ"ט שערי קדושה. והשיגו וידעו הכל עד שהשיגו רוח הקודש ושרו הכל שירה אחת וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל כידוע. גם במצרים כמו שפי' הרב ר' משה אלשיך ז"ל על המכות מצרים. והנה אעפ"כ כשהיה מסך מבדיל בביאת עמלק גרם להם אפיקורסות. כי שורשו בסט"א היה מסך על דלות עמי הארץ. וכמו שפי' ר' משה אלשיך על ויהי ידיו אמונה עד בא השמש שהעמיד ג"כ את החמה לא הצריכו לאמונה של ידיו שהיה כאשר ירים משה כו'. כי היתה השמש שהעמיד אמונה על מלכותו בכל משלה ומי יאמר לו מה תעשה בכל מקום. עד אחר נפלו ואי אפשר ליפול עד שיפול השר כ"א לא לגמרי עד ביאת הגואל. כי לא היו ישראל מטוהרים כ"כ לגמרי להיות בסור מרע ועשה טוב כראוי לגמרי שיתוקן כל החטא של אדם הראשון וחטא עגל, והנה איתא בא חבקוק

והעמידן על אחת והוא וצדיק באמונתו יחי' ופירשנו שיאמין האדם גם בהצדיק כמו בנביא אמת כדאי' בהרמב"ם ז"ל. וכן לחכמי כל דור זה כולל כל התורה והאמונה אפי' אם נראה חטא אך לא עבודת גלולים ר"ל כדאית' בהרמב"ם יעו"ש. ואם הי' שאול מאמין כ"כ בשמואל הנביא הי' נאבד כל עמלק כי היה די האמונה הראוי לגמרי. ואפשר היה הגאולה בא. אך ודאי גם זה היה חטא הדור. וכדאיתא בשל"ה על כיוצא בזה שהקשה מה שאמרו רז"ל ראוי שתשרה שכינה אלא שאין הדור ראוי וקשה הוא מה חטא למה יגרע מדרגה שלו ידוע מה שתירץ. וכן י"ל גבי שאול המלך כן דאל"כ למה נענש. ואפשר עוד לתרץ קושית של"ה דכוונה ראוי שתשרה שכינה כמשה רבינו לטובת ישראל אם היה כדאי הדור היה הוא ראוי ליתן לו הגדולה לטובת הדור יותר מאחר בהדור וכמו שאי' במשה רבינו ע"ה לך רד כלום נתתי לך גדולה כו'. אבל בודאי לפי מדרגתו אין מי יגרום שום גרעון לו כלל והנה אחר עמלק השיגו הכל יותר טוב מבראשונה עד שקבלנו התורה הקדושה וראינו הכל כל הנשמות ג"כ כידוע. ובכל עת הקב"ה נותן התורה כמו שאנו אומרים בברכות התורה נותן התורה. כמו שאי' בשל"ה כידוע תמיד אפילו רזין גדולים שלא כדרך הטבע נותן הקב"ה בעת הראוי. ויש אדם שבכל עת משיג בעזרת אל ב"ה. ועונה לכל הצדיקים ומציל אותנו בגלות משא"כ לעובדי כוכבים אוכלים ושותים אתם. והנה הזכרני ית' כמה פעמים בלי מספר אפשר גם ביג"ש ובאג"ש ובמג"ש כמה פעמים ברורים ובס"ו שדי כמה פעמים ברורים ובשאר זמן זמנים טובא בלי פקפוק כלל ובשעת הכתיבה ועל הכל כברורים בכל ענין כראוי על הכל בחסדו הגדול ודאי אפי' בשוחד אין יכול לומר על חייב גמור זכאי. אך ורק אי אפשר למצא זכות וטעות קל במה שאין סובל כל כך החוב והזכות. ולא לשנות מהנראה ונרגש בבירור ועוד הלא בא מהבורא ב"ה הזכרות הידוע במתוקות שהזכיר בהשפעתו שכל עליון והנ"ל אינו כ"א כשמתישב ומעיין נ"ל כן ובשונא גמור מה שנראה וניכר טוב אי אפשר לומר רע מכ"ש הידוע בבירור מכ"ש הנראה ונרגש ובכמה ענינים בודאי (כאן היה כתוב תיבה אחת ולא ידענו להעתיקו) בלי שום פקפוק. והנה גם לכל אדם רק העצה להתפלל אל ה' ית' על הכל והוא עונה ומזכיר האמת בלי שום ספק כלל, וכבר הבטיח על זה הוא יתברך במה שאמר וראית עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלקיך הוציאך מארץ מצרים ממלא גילולים כנ"ל בפירוש ר' משה בר"נ ז"ל והקב"ה מלא רחמים בפרט אונס והוא מקרב נדחים וימינו פשוטה לקבל שבים. עוד נזכרתי בבירור יותר ואמת יש לו רגלים כנ"ל וכמה וכמה ענינים. והנסים והנפלאות רק ממנו ית' בלא להט וכשוף והראיה בטוב והמתוקות. וכבר אח"כ נודע עוד שאין צריך יותר כלל וברור. וכל מכבר ברור כולם ולא

היה שום ספק. ואין בא עוד ואין עוד ודי גם חששא בעלמא לא הים כלל בענין אחת ע"כ מחוק כי אפשר כבר אפי' נכלל אפי' ומהשבחים ומכל עניות המחשבות על הכל בעניים הנ"ל. תמיד ג"כ. עוד אח"כ פעמים ברורים פסוקות ופשוטות ואחרון חביב עוד גם שהיה כמה וכמה פעמים על כל נכון. ועוד חדש טוב מן המובחר ומתוק מאד וגם קודש מתוק מאד. והנה טיב למי שצריך לידע שאם יש שום נדנוד עצבות אין להרהר ולעיין בשום ענין. ולא לחשוב לתרץ שום הרהור ולא להוסיף אפי'. וזה נודע מקודם וידוע לכל כי בעצבות אין השכל מיושב משא"כ כשדעתו של אדם מיושב' עליו. וזה ידוע לכל. וכן נמי איתא בשם האר"י ז"ל. וע"כ יש אמורא נ"ל שלא רצה אפילו להורות ביום שלא אכל בשרא דתורא שהוא לא היה דעתו מיושבת בלא זה. וכן פירשנו הפסיק ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כו' בפרשת ויגש. כי הנה התירוץ מגולה לכל שהי' ממנו ית' שימכרו אותו ונוטל בחירתם בשביל קיום עולם בפרט לכל העיקר יעקב ובניו ויח"ל. כ"א אם ומצבו יהיו חלילה מבולבלים ולא ישיגו אפילו מה שנודע לכל. וזה ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם ממילא כי למחי' כו'. ובלא זה כמה וכמה פעמים הרבה בא מחשבות וחששות שבודאי אין בהם שום חשש ממש. או להיות עולה על הדעת אפילו בענין עוה"ז. ובענין אשר היה לפני באותו העת וכיוצא בזה. ואפשר גם הוא איסור לעיין כמו שכתוב אל תפנו אל האלילים אל תפנו אל מדעתכם ודאי הקב"ה עוזר גם באותו זמן ומזכור שלא יעלה על הדעת שום חשש בעלמא בשום ענין, כי הקב"ה מושל בכל ומלכותו בכל משלה. וכביכול בא למצרים בגילוי יותר להוציא ישראל משם אפי' כן אין להטריח כ"א להמתין כי האמונה לבדה נמי די עד אח"כ ולייחל אליו ית' טוב יותר בלא עיון כנ"ל כמו שכתבתי. והוא ית' מלא רחמים ומקרב את עמו ועוזר מכל הצרות כ"א את הגוים הרשעים משגיא אותם ומאבדם. ע"כ עוד אח"ז בתלוא' נשלם וגמר הכל. שבכל עת זכרי לא הייתי צריך כלל ונשלם כבר בעזרת משדי ובלא עיון כאן נוסף כמה וכמה פעמים וא' אני זוכר עתה בזמן ד"ת כהסיני, וכן עוד כמה וכן בזמן גף וגף וגפום על הכל בדרך כלל גמור. וכן כמה פעמים שאח"כ נשכח והי' נראה כלא ידעתים ואח"כ נודעים הרבה בלי שום עוד. וכן אח"כ אותו זמן ידעתי על הכל בבירורים אחר כל החששות רחוקות מאד בירורים בכל אופן וצד בלי שום נדנוד עוד. ואח"כ מעט קט נשכח כשלא היה הדעת צלולה ובשביל חטא של אל תפנו כלל. ואח"כ חזרתי והזכרנו הש"י ברחמיו כראוי וכן כמה וכמה פעמים שלא נזכר הזמן וסימנים עליהם ואח"כ עוד בסי' בשן כמו ה' מבשן אשיב. וכן אח"כ בשביל השכחה כנ"ל. עוד בזמן לשן ואשן ובזמן בשן כבר נגמר כראוי מאד מאד בכל הענין שאי אפשר כלל לחשש אולי צריך יותר ונזכרתי אח"כ

והועיל אפילו בעתים שפלות ר"ל, וכן נוסף עי"ד שכחה שהזכרני מחדש ענין בזמן בית ג"כ כראוי מאד מאד שלא צריך עוד כלל וכלל באיזה שום נדנוד ענין וגמרתי בדעתי נוסף טל זה אחר זמן בשן בלשן שלא לחשוב כן כלל. כי אסור הוא ובחפאום אמרתי שלא לחשוב ואפשר הוא כנדר כ"א אפי' בעת שפל ר"ל לסמוך על סתם אמו' ולא לרצות לזכור לסתור הטרדא כלל והגם שנראה שבא אח"כ להיות חשש על הסתירה אין לחשוש כלל, כי כבר עברו בענין זה כמה וכמה פעמים הרבה ונודע אח"כ האמת בשאר ענינים. ובענינים האלו ג"כ נזכרתי שהוא נכון בלי שום נדנוד פקפוק כלל. ובשעות הידועים עיינתי כי אז הזהרנו ית' והסיר המסך המבדיל כראוי ואע"פ שכחתי וחשבתי לסתום ועזרנו ה' בזמן עשב ובשבה כ"פ ונגמר בסוף, וגם בזמן א"ש והרבה הזמן בכל עת מענין חדש טוב שהעיר אל ית' ב"ה, במה אקדם ה' אכף לאלקי מרום אפילו אם בעד זה לבד שעזרני ברוב טובו וחסדו הגדול עלי פעמים הרבה מאד. ובכל עת כמעט ענין חדש דוקא וכנזכר לי גם עתה נוסף על שבאה במתיקות כמה ענינים הרבה אחרות כמו בשן וביב נזכר לי עתה בדרך כלל שהם ענינים אחרים, וכן עוד נזכר לי עתה שהיו ענינים אחרים ברורים גמורים ואין עוד צריך והיה אחר חששת על המתיקות של ענינים וגם המתיקות הוא טוב ונרגש ולא שמחה לבד (חסר) וזה הוא נועם ועונג משפע שבא ממנו ית' ב"ה לעולם (חסר) והיה על הכל בכלל ובפרט כמה וכמה פעמים. והנה בלא הנ"ל על מה שנתישבתי כבר אין להרהר כלל. כי נזכר לי שבאותו זמן נפתח לי שערי חכמה ועיינתי כראוי. ולא היה אפשר להיות שום חשש עוד ע"ז כלל ואח"כ נסתם הגם שזכרתי מעין זה ולא כראוי באותה זמן, ע"כ אח"כ איו אפשר לחשוב מזה, אך בלא זה היה כמה וכמה פעמים הרבה מינים ממינים שונים, והכל טוב וראוי וידועים בגילוי גמור מאד מאד. ובא וראה הפלאי הבורא ית' וגודל טובו וחסדו הגדול, (מכאן עד סוף המאמר היה בגליון כיה"ק) והנה גמר בדעת אחר שהזכרנו ית' הכל נכון מאד בלי עוד יכולת לחשש להיות שום בלבול מחשבה וזה היה בסימן בשן וזה בעיון רב עד מאד. וכן נ"ל בסי' לשן ואש"ן וכמה פעמים שאח"כ נשכח אם יש עצבות או אם לא נושעו הבוטחים בו רוצים לבא שאין בהם שום ענין, ולפעמים הרב"פ נשכח מקודם ובשביל החטא נמי שכתוב ולא תתורו כו' ואל תפנו, ובשעת שהזכיר והשכיל ית' נותן שכל ופותח שערי חכמה בחסדו וטובו כגדול ואח"כ לא נזכר ולפעמים נזכר מעט גם אח"כ אך לא על כמה כמו בשעת מעשה לפעמים כמה ענינים ומובן וידוע ונזכר כראוי וכמו בשעת מ"ת שראו ואח"כ נשכח מהם מה שראו בעין וחטאו בעגל אפילו ושאר חטאים גדולים, וע"כ מצוה לזכור מ"ת והעמדת הר סיני וגם אשר הקצפת כי הי' אז מסך מבדיל, וגם שבשעת מעשה היה

שלא כדרך הטבע נמי לפעמים ולפעמים למעלה משכל הפשוט, אך לפעמים נשכח הידוע בשכל אנושי הוא משוך מסך או עצבות או בשביל שלא נענו הבוטחים, זה ידוע כמה וכמה ופעמים בלי מספר אשר הזכרני בהרבה ענינים וזכרונות שונות ונפלאות ודוקא באו חדשים אז יניח לו והנה בסימן ביב וכן אח"כ נ"ל כמה פעמים הכל יודעים בפשיטות כי הקב"ה עוזר כן וכן הרבה פעמים מאד מאד רק בשכל פשוט אפילו לא היה צריך שכל רק הזכיר הבורא ב"ה הידוע וזה הכל בשכל, ענין בענינים שונים מאד מאד הרבה והרבה פעמים, ואח"כ היה נשכח כאלו לא בא על זה, ולפעמים היה נראה נזכר אך לא כראוי. על כן לא הועיל עד הזכיר ה' ית' זה ולפעמים חדשים. והנה בסימן בש"ש כראוי וידוע מאד, וגם אח"כ בלש ויוש"ש הרבה פעמים ידועים וגם אח"כ והנה בתחלה היה בא רק לזכור הברור בבירור, והיה כמו הילך ואורח ואיש עד שבא ר"ל בלב ר"ל ואח"כ הזכרנו ית' הרבה פעמים בידועים שונים כל פעם הנה היה בלבו (חסר) והנה בל"ש הזכרני שאין צריך עוד כלל וכלל ונוסף על זה שאסור ובל"ז בש"ק ובזמן תפלה ודביקות אין להתבלבל אפילו אם מוכיח שיש ספק וטוב לידע ברורים אין לשמוע כלל וכלל בעתים הללו ידחה זה עד זמן פנוי בחול:

ברכות **איתא** הבא לטהר מסייעין לו הבא לטמא פותחין לו, יש לפרש גם לפ"ז אמת יש לו רגלים. ע"כ מסייעין לו מהאמת שיש להאמת רגלים לבא אל האדם לסייע, ושקר אין לו רגלים, ע"כ אין מסייעין לו משקר רק פותחין שילך לשם אם ירצה ואין להם כח לבא אל האדם איני זוכר ע"ע עוד:

עוד נזכרתי על האיש מקדש בו ובשלוחו האשה מתקדשת בה ובשלוחה האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו, י"ל דהנה אי' בלויתן ובת זוגו (סרס) (נ"ל צינן) את הזכר והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים לעתיד לבא, וגבי בהמות איתא נ"ל סרס את הזכר וצנן את הנקבה אפשר בלשון אחר איתא בשם האר"י ז"ל דקאי על הסט"א ושלא יעשו פירות ולעתיד לבא יהיו הצדיקים מנצוצי טהרה ועל שלא חטאו, וזה שקר אין לו רגלים לשון זיווג כמו דרוסת איש את, וכן לך ורחץ רגליך באורי' החתי דקאי על שמש המטה ואמת יש לו רגלים וכו'. כ"א דגי' הם במעלה עליונה היה צריך יותר שלא תהיה להם כח מפני (שורשם כנגד מקום עליון) זכותם יותר. וזה דפרוצי מפני מעלתם יותר. והנה י"ל הזכר והנקבה כי צריך אדם להיות זריז לקיים המצות ולהזהר מלעבור על ל"ת, וכן רוצים לפעול ההיפוך וכן נמי בעבירות, י"ל העבירה הוא כמו דכר לעשות חטא חלילה והביטול מ"ע ר"ל הוא כמו נוקבא שאינה עושה ושניהם אין להם תולדות ולא רגלים להלוך, כי כל הפרושים והפשוטה אמת, והנה קדושה נקרא קדושה אמיתית וגם

לשין ניאוף כי שורש הקדושה הוא פרישות, וזה פרישות מזה והקדושה עוד פירושה מלהשיגה על גמרה כי אין לו סוף, והנה הניאוף נקרא קדש פרש מה' יתברך מגילוי שכינתו כי שונא זימה והקדושה קודש מוסיף וא"ו מרומז על השפעה שבה כי וי"ו מרומז שנמשך שפע מהמקור, (וכן נמי בחולה לבד קאי על שורשו בהקדושה עליונה, כי חולם הוא יו"ד, וכן י"ל בהניקוד שגיל שהוא מסגל בהמצות, וגם לשון סגולה מכל העמים, וכן קדוש הוא בוי"ו נ"ל, וקדש י"ל פי' הניקוד קמץ שצריך לקמוץ הגשמיות, וגם הם מקומצים ואין להם רגלים כנ"ל, וכן צירי לשון וצרת הכסף שהוא מצוררים במקומם ואינם יכולים להלך למי שאינו לוקחם בידיו, אבל קדוש בהצמצום מגשמיות בא להשפעה שפע קדוש, וכן בו יתברך קדוש י"ל כן מעולם העליון הנעלם וקמץ הכהן משם בא השפע מרומז בוי"ו, וכן בחולם התפשטות העשר ספירות, וזה י"ל גם בהזוהר על מתחלה וגוי קדוש אח"כ עם קדוש אח"כ ואנשי קודש אח"כ יותר קודש ישראל לה' דו"ק, וזה י"ל האיש מקדש את ישראל, והאיש קאי על איש הידוע הקב"ה איש מלחמה (הוא בעל המלחמה של היצה"ר, כי לולא הקב"ה עוזרו לא יכול לו וכן גם בענין מלחמתה של תורה כי נותן התורה תמיד) מקדש את עמו ישראל בוי"ו הוא קדושה אליו יתברך, ובשלוח ששולח מאתנו כל שפלות וגרם חטא ר"ל, וכן האשה מתקדשת כנ"י מתקדש אליו בהאתערותא דלתתא, בה פי' במה שענינה הוא קדושה להתדבק בהבורא ית'. ובשלוחה ממנה כל חטא וגרם חטא ר"ל. כי בא גם מעולם העליון כי ימינו פשוטה לקבל שבים, וכשבא מלמטה בא אח"כ יותר טוב מעולם העליון, וכן נמי אם לא בא התעוררות מלמטה בענין מה, וכמו שאנו מחלים פניו השיבנו אליך ונשובה, והוא ית' אמר שובו אלי ואשובה אליכם, כי חפץ חסד הוא, וזה טוב יותר שנשוב אנחנו מלמטה קודם כו' כי אשה כי תזריע וילדה זכר ואנו מתפללים כן תן לנו התעוררות שנשוב אליך וזה השיבנו, ונ"ל כן שמעתי בשם הרב מניקלשפורג, וכן האיש מקדש את בתו כשהיא נערה הוא לאותם בני אדם שצריכים ללמוד מחכמים ולקבל מאת הצדיקים, כי עדיין אינם כדאי שיהיו נחשבים לקבל מאת הבורא ב"ה לבד בלא הצדיק, וזה מקדש את בתו התעוררות וקדושה לקדש את בתו כשהוא לשון מנוער מן המצות ולקדש להצדיק בו ובשלוחו כנ"ל במקדש בו ובשלוחו:

שבת **איתא** פורפת על האבן כו', דהנה יש צדיק שמוכיח להעול' תמיד כדי שיוחזרו בתשובה, ויש שאינו מתנהג כן אלא שתמיד משתוקק שתהי' אך טוב לישראל ולומד יראת אלקים לברי לבב והכל הוא אחד כי הכל הוא כבוד שמים וזה יותר טוב כי ממילא במה שממשיך שפע להאדם ונפשו יודעת מאוד שורש של השפע עי"ד איזה גרם בא

לו ממילא יש לו התקשרות בהצדיק ממילא לו הקדושה ויראת שמים וכשמקרב עצמו להצדיק מוכיח אח"כ, כי אז דבריו נשמעים לו, כמו שאיתא במרע"ה לא הוכיח עד שהנחילם. ארץ סיחון ועוג, וכן נמי בפשיטות כי בהשפע שבא מלמעלה קדושה יש בה גורם להמקבלים קדושתו ית' דוק ותשכח, ועוד שבהשפע שממשיך הצדיק יש בה רצונו לכבוד שמים, נותן השי"ת בדרך שיתרבה כבודו, כי רצון יראיו יעשה, נותן בדרך שישיג האדם שהוא מאתו ית', ולא בדרך הטבע, ממילא משיגים נסיו ונפלאותיו וחסדיו ית' ממילא מתקרבים הלבבות לו ית'. והנה שורש השפע הם בני חיי ומזוני, וזה י"ל פורפת פי' מדבקים את האדם לו יתברך, הגם שהוא לכאורה עי"ד אהבה שהיא תלויה בדבר הוה כמו לפרוף. אך האמת אינו כן כנ"ל, ומפרש על אבן כו', פי' עי"ד דברים אלו הם אבן הוא שפע בני, כמו שכתוב רועה אבן ישראל פרשו אב ובן. אגוז מרומז על חיי, כמו אגוז יש בה קליפה קלה מגין על הפרי, כן נמי שיהיה הגוף חזק ובריא לרצון הבורא ב"ה להיות ביחד גוף ונפש שלא יתפרד, כמו שהפרי הוא בתוך קליפת האגוז, ומטבע הם מזוני שהוא עושר כו', כי עי"ד זה בא עיקר הדביקות בהבורא ב"ה ג"כ כנ"ל. ובלבד שלא תפרוף לכתחלה בשבת הוא הדבוקות הראוי כי אח"כ יבא גם לזה:

איתא במתניתין מטלטלין נר חדש אבל לא ושן כו' רש"א כו'' ידוע שכתיב נר ה' נשמת אדם. והנה איתא טלטולא דגברא קשה מדאתתא, פירשנו גברא נקרא הצדיק איזהו גבור הכובש את יצרו. ועוד טעמים, אתתא נקרא עם הארץ שאינו חושש כ"א לעניני ארציות, גם אם הוא למדן אינו נקרא ת"ח. כ"א אם הוא משמש צדיקים שהם חכמים באמת, כמו שכתוב הן יראת ה' הוא חכמה, למי ששומע להם נקרא תלמיד חכם, והנה עם הארץ נקרא אשה נוקבא ומקבל רוצה הכל לקבל עניני הגוף. משא"כ הצדיק כמו שמקבל אור מאת הבורא ב"ה וכן מאת הרב כן נמי נותן תענוג להבורא ית' אינו נקרא אתתא. וזה י"ל שאיתא בסוף מגילה אמרו מוטב תגלגל המטפחת ולא תגלגל הס"ת נמי יש לפרש כן ס"ת נקרא החכם באמת ומטפחת נקרא יתר העם שראוי' שישמשו לו, מוטב יבואו אליו להחזיקו לתורה. ולא יסע ויטלטל עצמו הוא אליהם, וזה י"ל טלטולא דגברא קשה מדאתתא, ובספר ראשון נ"ל שכתבתי עוד פרושים על זה:

איתא במשנה הקוטע יוצא בקב שלו ור' יוסי אוסר, הנה איתא עוד בש"א מקב חלה וב"ה אומר מקביים כו', דהנה כתיב שפת אמת תכון לעד. איתא הפירוש תכון לעד לעתיד לבא, משא"כ עדיין שקר בעולם שולט, והנה איתא אמת יש לו רגלים שקר אין לו רגלים, ע"כ איתא בעקבא דמשיחא שיתוקנו העקבים להיות קיום גמור שתהיה רק אמת בעולם, והנה אם יש נסים לנו טובים מזמרים שירות ותשבחות ונוצחים בנגינות

ומודים לו ית' בהלל והודאה, וזה הוא נצח והוד, והנה כתיב גם נצח ישראל לא ישקר, כי הנה הקב"ה מנצח השונאים ואינו מנוח לכלות כי מלכותו בכל משלה, אך אינו בגילוי תמיד לגמרי עד שיודו ויהללו לו כולם, וזה הוד נהפך למשחית משא"כ בגאולה שתהיה במהרה בימינו יודו לו כל אפסי ארץ יודוך עמים כולם. והנה חלה י"ל על הגאולה לשון חלם וגם ילדה ציון וכן פשוט. כי בחלה מתוקן חטא חוה, כמו שאיתא בשרה שתיקנה היא ברכה בעיסתה, ואם תתוקן בכלל תהיה ממילא הגאולה, וכשתהיה הגאולה בימינו מהרה תתוקן גם חטאה, וזה י"ל ב"ש אומרים מקב לשון קב הקיטע אם יתוקנו רק רגל אחד מרומז על האמת חלה תהי' הגאולה, וב"ה אומרים מקבום אפי' אם תהיה קביים יהיה חסר השני רגלים ותהיה בשניהם קבים, וח"א לא כדברי זה כו' אלא מקב ומחצה יתקנו מעט מחצה רגל א' יכול להיות הגאולה עי"ד זה, משהגדילו המדות הם הי"ג מדות של רחמים אם הגדילו שממשיכין מהם למטה פועלים גם בזה שמתגלים הרחמים גדולים עלינו ומתגבר הקדושה שתהיה הגאולה, אמרו חמשת רבעים קמח הוא שממשיך מזונות לעולם באותו אור שממשיך יכול לפעול הגאולה כמו שכתוב וצדיק באמונתו יחיה פרשנו שמאמין בהקב"ה שנקרא צדיק ה' כו'. ומה שמוציא בלשון צדיק שצריך להאמין גם בהצדיק שמושיע הבורא ב"ה על ידו. וכן כתיב ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר לשון לעולם הבא ג"כ. והנה עוה"ז נברא בה"א וזה חמשת הוא הה"א קמח קאי על מזוני. אם ממשיך מזוני לעוה"ז ג"כ יכול לפעול שתהיה הגאולה, ורבעים קאי על שם הוי' ב"ה ארבע אותיות כמו שנקרא רשות היחיד על רחבו ארבעה על אותיו' הוי' ב"ה וגבהו י' אותיות של המילוי וזה רבעים שהכל כולל של הקדושה קמח חייבים בחלה שתהיה הגאולה, ר' יוסי אומר חמשת רבעים קמח ועוד, להיות בה גם הרצון לכבוד שמים גורם כבוד שמים, ולפי זה י"ל ג"כ כאן הקיטע יוצא מהגלות מקב שלו ור' יוסי אוסר כו' שצריך גם הכוונה לשמים:

עירובין **מי** שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה יש לו אלפים אמה לכל רוח אם הוא בתוך התחום כאילו לא יצא. י"ל דהנה כתיב רצון יראיו יעשה פי' הקב"ה נותן ליראיו הרצון שלו עי"ד זה את שועתם של העולם ישמע ויושיעם, וקודם פרשנו קרוב ה' לכל קוראיו והאמת שקודם יקראו ואתה עונה כידוע ולכל אשר יקראוהו לשון עתיד באמת פי' הגם שנראה רק שקרוב ה' לכל קוראיו אחר שיקראוהו האמת הוא שהוא קרוב לכל אשר יקראוהו אח"כ רצון יראיו יעשה. דהנה הקב"ה ברא כל העולם רק להיטיב לברואיו נותן ליראיו ג"כ הרצון שלו עושה להם שירצו להיות טוב לישראל עי"ד זה ואת שועתם ישמע ויושיעם לישראל, וכן י"ל הנה עון ה' אל יראיו למיחלים לחסדו הקב"ה

רואה ועינו מצפה אל יראיו ומייחל ומצפה להם שיהיו נמי מוחלים לחסדו למה כן ואומר להציל ממות נפשם של ישראל עי"ד יראיו שיתפללו אליו עליהם, וזה הוא על בני כי מי שיש לו בנים אינו חשוב כמת והנה גם לחיי העולם הבא אינו בא כראוי וזה להציל ממות נפשם, שתהי' להם בנים ויוצלו נפשם ממות, ולחיותם הוא חיי, ברעב הוא מזוני, ובשביל באחד כלול גם השני כי מאן דיהיב חיי יהיב מזוני, וכן נמי להיפך לאו יהבו מזוני למיתא כידוע. ע"כ כלול כאחד להחיותם ברעב, וכן י"ל רוצה ה' את יראיו שיהיו מיחלים לחסדו שיהיו עם המיחלים לחסדו, וזה רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו, והנה העיקר הוא להיות האדם בדביקות הבורא ב"ה תמיד ולהיות עולה מחיל אל חיל להדבק בו יתברך ולהשיג סודות תורתו ושל שמותיו יתברך, והנה מה שהוא עוסק בטובת ישראל הוא לו נחשבים כיוצא כי הקדושה הוא רשות היחיד כידוע, וזה י"ל שמחים בצאתם המאורות שברא אלקינו וששים בבואם כי הצדיקים בטוחים בו יתברך ידריך אותם באמת כי הוא מסייע לבאים לטהר. ע"כ גם אם מזדמן להם בטול תורה ודביקות הראוי' שמחים בזה, גם עוסקים במדרגה קטנה, וזה שמחים בצאתם וששים בבואם, והנה כשהצדיקים עוסקים בטובת העולם כוונתם לשמים שלא תהיה להם צער שלא תהיה למעלה צער וכיוצא בזה, ע"כ אין מבטל אותם מדבקותו יתברך אח"כ עכ"פ. והנה בהתעסקותם לטובת ישראל גורמים הארת החסד של הרצון עליון בעולם כיון שהם במקום הרצון כנ"ל רצון יראיו יעשה שעושה ליראיו הרצון שלו סתם הוא נוצר חסד אותיות רצון, וגם כפירושו נוצר לשון שומר ומצפה לעשות חסד, וזה נוצר חסד לאלפים ידוע שאמרו רז"ל שמדה טובה מרובה כו' אחת לחמש מהפסוק לאלפים, והנה העוסק בטובת ישראל גורם הארת החסד עליון בעולם מכ"ש עליו והשייכים לו. וזה י"ל מי שיצא ברשות, פי' שיצא מהדבקות גדול שלו לטובת ישראל, וזה ברשות, וי"ל לשון רשות וממשלה שצדיק מושל בגזירתו ית' ואמרו לו כבר נעשה אעפ"כ יש לו אלפים אמה הוא החסד לאלפים הנ"ל ואמה פי', דהנה כתיב לך זרוע עם גבורה ופעם איתא כי ימינך וזרועך משמע שזרוע הוא שמאל אך זרוע הוא סתם לשון יד וכשכתוב אצל ימין נראה שהוא גבורה וכן להיפוך. וזה הוא אלפים אמה לשון ותשלח את אמתה לשון זרוע כי ניכר משמעותה, ולכל רוח לשון רצון כמו אל אשר יהיה הרוח ללכת, ואם הוא בתוך התחום אותיות חותם הוא האמת חותמו של הקב"ה, ופשוטו נמי אם הוא בתוך תחום ביתו הוא הקדושה כאלו לא יצא:

סוכה **אם** אני כאן הכל כאן, אני נקרא הבורא ב"ה כמו שכת' ראו עתה כי אני אני הוא. וכן שמעתי בשם הרב המגיד מראוונא, אני נקרא אני ואין מי יכול לומר על עצמו אני

כי הכל אין, והנשמה ניצוץ ממנו ות' ובלעדו אין לה כח כלל, וזה אם אני כאן הכל כאן שהוא שורש הכל, ואם אין אני כאן מי כאן צריך לשוב לפניו ית'. ותשובה נקראת מו כידוע:

בבא בתרא **עשרה** דברים קשים נבראו הר כמה קשה, י"ל קאי ברמז על היצה"ר שנקרא הר. ברזל מחתכו הוא התורה, כמו שאי' בראתי יצה"ר בראתי תורה תבלין, וכן איתא ברזל בברזל יחד אלו ת"ח הלומדים ביחד כו'. י"ל הכל ובדרך כלל מונה אחד עשר וקאמר עשרה, אך הנה בעשרה מאמרות נברא העולם ועשרת הדברות נתנו לנו מפי הגבורה, י"ל דהנה איתא בתחלה עלה ברצונו ית' לבראו במדת הדין ראה כו'. והנה סוף מעשה תחלת המחשבה וסוף מעשה הוא ה' דהששי תנאי התנה ית' אם יקבלו ישראל את התורה מוטב וכל התורה נכלל בעשרת הדברות, כי רצונו לשמוע מהקב"ה ביחוד. והוא ית' ידע שלא תהיה אפשר לקבל מה עשה לעשות רצונינו גם בפרט בזה כחפצנו כלל הכל באותם הדברות, וזה היה בדרך כלל ואחר כך פרט ית' וכלל הכל בשני דברות אנכי ולא יהיה לך והכל נכלל בא'. כי אנכי קאי אחכמה כי כולם בחכמה אתכלילן, ואי תימא אנכי פירשו אבינה כן הוא י"ל כ"א שהוא מחכמה דרך הבינה אמר אנכי, וגם יש בינה מחכמה וחכמה מבינה והכל נכלל בא' ברצונו ית' לעשות רצונו הטוב ואנכי ולא יהיה לך הוא אהבתו ויראתו הטהורים, והנה דברות לשון קשה כי דבור הוא קשה והוא מפי הגבורה, וע"כ ראה ויתר גוים כו', וכדי שיומתקו כל הדינין בלימוד התורה והוא סוף המעשה הששי כנ"ל, תחלת המחשבה בראות במדת הדין מפי הגבורה, ואח"כ הי' במאמרות לשון אמירה רכה, ולשון התקשרות קדושתו עמנו לשון עשה בה מאמר, והנה אי' לקחת מתנות באדם. (י"ל להיות קיום לאדם הוא הקטורת שמסר לו מ"ה יש לרמז נמי בזה), ואיתא שאף מ"ה מסר לו רז הקטורת והנה יש י"א סמני הקטורת והם רק עשרה. כ"א החלבנה הוא אחד עשר ונתערב עמהם בזה עושה התקשרות כל העולמות ונוטל חיות של הסט"א עי"ד החלבנה שהיא מעורבת עם הבשמים ונתבלה בתוכם וכשלוקחים חיות של הקליפות ממילא נשארים פגרים ולא ירעו ולא ישחיתו כלל, והנה בצדקה ג"כ יכולים לפעול זה, ע"כ כתיב והיה מעשה הצדקה שלום והתקשרות כל העולמות (וקטורת נמי לשון התקשרות), וע"כ גומר וצדקה תציל ממות שהוא כמו שמערב החלבנה, בין בשמים ועושה אותה טוב כן צדקה הוא חיות כמו שכתוב כן צדקה לחיים עושה ממות חיים וצדקה מרומז נמי בתורה שנקראת צדקה אילנא דחיי מעורר הדביקות והמאמרות נמתקין כל הדינין ועוד נשכח מזה:

השמטות

לפ' תשא **ופסוק** שבת וינפש, פירשנו בעזרת השי"ת, כי שמעתי מדקדק הרב האיש האלקים קדוש ר' ישראל בעה"ש למה אנו אומרים זה בתחלת השבת שבת וינפש, כדרש הגמרא וי אבדה נפש די לזה בשעתה במוצאי שבת, וידוע מה שתירץ הוא ז"ל להוסיף לנו אהבה ושמחה משבת קודש בזכרנו כי אחרי כן תפסוק הנשמה יתירה הגדולה של שבת כאשר הארוך במשל ומליצה, ואנו פירשנו, דהנה יש לדקדק עוד מה לשון אבדה היה לומר נאבדה הנפש, וכן בזוהר על פסוק אחר, אך הנה אנו אומרים בבהמ"ז ברצה והחליצנו וברצונך הניח לנו כו' שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו הפשוט הוא שאנו מתפללים שלא תהא לנו שום צרה ר"ל בשבת קידש, וי"ל עוד שאנו מתפללין שלא תהא לנו שום צרה ויגון ואנחה בשום פעם אפילו בחול, וזה ביום מנוחתנו, פי' בהשבת תעזור כן בזכות השבת וזה הניח לנו כו' שלא תהיה שום צרה כו' ביום מנוחתנו, וזה י"ל ביום הניח ד' לך מעצבך ומרגזך כו'. פי' ביום הניח בזכות השבת שהוא יום הניח, ה' לך, י"ל יש לך ה' הוי' הוא הרחמים שתושע מעצבך ומרגזך ומעבודה הקשה, כי ודאי עבדות השי"ת הוא טוב, אך שלא תהא עבודה קשה, ולפי זה י"ל כיון ששבת פי' שקיים השבת וי אבדה נפש, פי' הנפש אבדה את הוי, שאין לנפש עוד שום וי כלל:

מלכים א' **עוד** וה' נתן חכמה לשלמה כו'. פי' להצדיק שעושה שלום והתקשרות העולמות מעילא לתתא מעלה המ"נ מכנסת ישראל להקב"ה, וממשיך שפע מ"ד מהקב"ה לכנס"ו. וזה שלמה נותן לו הבורא ב"ה חכמה, ויהי שלום בין חירם הוא השונא כמו איש חרמי בשעת חרום שנו, ובין שלמה הוא הצדיק, וכמו שכתוב ברצות ה' דרכי איש כו'. ועוד פרשנו על פסוק זה פשוט ברצות ה' דרכי איש, פי' מי שדרכו הוא ברצות ה' לרצות ה' תמיד על עונותיו גם אויביו ישלים אתו, עוד י"ל דהנה איתא כל שחבירו נענש על ידו כו'. משום לא יגורך רע שטוב ה' ויש צדיקים שמתפללים שלא יענשו שונאיו על ידו. הגם שאין צריך לכך, כי נראה מה שאמר נענש על ידו הוא שהוא מעניש אותו בכוונה ולא אם הבורא ב"ה נוקם או בני אדם מכ"ש אם הוא ברבים אסור למחול אעפ"כ מתירא הצדיק אולי הוא בצערו מקטרג על חבירו על שחטא נגדו ואולי מדבר יותר מן הצורך עליו, ובל"ז קטרוג הוא מדה גרוע. וגם הנעלבים ואינם עולבים הוא טוב. ע"כ מבקשים שלא יענשו חביריהם על ידיהם, והנה לא יענשו גם הם עי"ד חביריהם ממילא נמי, כי היתכן בשביל שאני זכר הפסדתי, וזה י"ל ברצות ה' דרכי איש פי' שהוא דרכו ורצונו לבקש שלא יענש חבירו על ידו שהוא כמו רצון ה' ית' גם אויביו ישלים אתו שלא יענש גם הוא על ידיהם, ועוד י"ל כפי מה שפרשנו עשה רצונו כרצונך כדי

שיעשה רצונך כרצונו בטל כו', כי הנה רצון יראיו יעשה וזה אומר עשה שתהיה רצונך כרצונו, פי' שירצה כמו שאתה רוצה פי' שתהיה יראיו שיעשה הוא רצונך, וזה עשה שתהיה רצונו כרצונך כדי שתעשה רצונך כרצונו שיתן לך תשוקה כמו שהוא רוצה כדי כשיעשה רצונך תהיה כרצונו ית'. בטל רצונך כו' כדי שיבטל רצון אחרים כו'. לכאורה קשה הלא גם רצונו ית' מבטל מפני רצון הצדיק, וי"ל שאומר לשון נקי', אך האמת הוא גם הגם שהצדיק מבטל גזרתו ית' אין זה בטול רצונו ית' כי זה הוא רצונו ית' שיבוטל גזרתו, וכמו שאמר למשה רבינו ע"ה הניחה לי כו' רמז לו לבקש רחמים:

יחזקאל **כתיב** ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. י"ל דהנה יש שלשה מדרגות בישראל יש שהם רק מצפים להבורא ב"ה שיתן להם פרנסתם וחיותם וכל צרכם, וגם זה לבד הוא טיב ובאים לחיי העולם הבא אם לא יעכבו בחטאים כמו שכתוב וצדיק באמונתו יחי', כמו שפירשתי יעוין בספר ראשון. כי כן איתא בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחי', ויש מדרגה למעלה מזה שעושים מעשים טובים להבורא ב"ה בלא עמקות בהם כ"א פשוט, ויש מי שכוונותיו לשמים וחושב בהבורא ב"ה תמיד ומיישר מדותיו והוא מרכבה לקדושתו ית', וזה י"ל ואתן צאני המדרגה הראשונה צאן מרעיתו כביכול מרעין אותי שגורמים לי נחת רוח שאמרתי ונעשה רצוני ותענוג נקרא אכילה כמו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו, אך הוא בלא מחשבה ושכל ע"כ נקראים צאן לשון בהמות, אדם אתם קאי על המדרגה שלישית כנ"ל המרכבה לקדושתו ית', כמו שכתוב דמות כמראה אדם עליו כו'. אדם מרכבה לו ית':

וכן י"ל הפסוק רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף כו'. רועה ישראל קאי אהמדרגה ראשונה אתה רועה אותן. נוהג כצאן יוסף הם העושים מצות שמצוה גוררת מצוה, וזה יוסף, שכל מצוה גורמת לו להוסיף וזה נוהג כצאן יוסף שנוהג כצאן בלא שכל ובלא מחשבה כראוי. יושב הכרובים קאי על מדרגה שלישית המרכבה לו ית' וזה יושב הכרובים פרושו כרביא שהם כילדים שיש להבורא ב"ה שעשועים מהם והוא יושב עליהם כביכול הופיע לכל אחד שפעו כראוי:

חבקוק **שבועות** מטות אומר סלה, י"ל בקיצור עי"ד שבועות תמיד נתעורר הרחמים של מ"ת ראה ויתר גוים ירדה שנאה לעובדי כוכבים ולישראל חירות וסגולה, וזה שבועות מטות להכותם ואומר לשון האמרת היום לשון חיבה אלינו זה הוא סלה:

תהלים **חטאות** נעורי ופשעי אל תזכור כחסדך זכר לי כו' דהנה על העברות שקודם עשרים שנה אין אדם נענש עליהם בב"ד שלמעלה. והנה נקראים חטאות נעורים הגם שהם לפעמים במזיד כי הטעם שאינו נענש כי הדעת אינה שלימה עדיין באדם. ע"כ

נקרא חטאת, והנה מהם גורם לאדם אח"כ עונות ופשעים כיון שטעם טעם חטאים והורגל בהם, אך אם בהשורשם אינו נענש יש לומר זכות גם על הפשעים שבאים מהם, וזה י"ל חטאות נעורי ופשעי אל תזכור כחסדך זכר לי אתה. פי' תזכורני אותם שאתבייש מלפניך בעבורם ואהיה נכנע ודעתי שפלה עלי. וזה אתה לבד שלא תהי' שום קטרוג למען טובך ה'. וכן כתיב עוד טוב וישר ה' ע"כ יורה חטאים בדרך למי שהולך בדרך יורה לו החטאים שיהיה נכנע לפניו:

יראת ה' טהורה עומדת לעד. דהנה כתיב עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט כו'. דהנה כתיב עין ה' אל יראיו למיחלים לחסדו. י"ל עון ה' מצפה אל יראיו לאותו מדרגה שיהיו מוחלים לחסדו הקב"ה משגיח אל יראיו שיהיו מוחלים לחסדו למה כן אמר להציל ממות נפשם כו'. שיושיע להעולם עי"ד היראיו כי רצון יראיו יעשם כו' ויושיעם להעולם עי"ד יראיו. עוד י"ל פשוט עין ה' אל יראיו ב' פירושים א' פשוט שמשגיח עליהם בדרך משל וכן לשון עין המים שפתוח להם מקור השפע בשביל המיחלים לחסדו להציל כו'. וכן י"ל עוד שהקב"ה ניתן להם ראי' רוחניות להשיג מה שיהיו אם יהי' טוב שישיגו וידעו שאז עת רצון לפעול הרבה רצון אל ב"ה וכן פשוט לשמח אותם ולבשרם בשורות טובות, ואם חלילה מעותד להיות שלא טוב מראה ליראיו לבטל גזרה רעה, וזה הוא לא לאשר הם יראיו לבד כ"א אשר הם ג"כ מוחלים לחסדו להמשיך חסדים ושתהי' אך טוב לישראל אלקי'. וזה להציל כו' כי צריך צדיק שני הנהגות א' לראות רצון אל ושלא תהי' שום דין על בר ישראל, כי אפילו יחיד המצטער כו' עמו אנכי כו' בכל צרתם כו' כידוע, וכן פרשנו מה שאמר משה הראני את כבודך כו' פרשנו שכלל בזה להשיג כה שנקרא כבוד ה' והשיב לו הוא ית' אני אעביר כל טובי כו' וחנותי את אשר אחון כו'. פי' זה הוא כבודי להחן ולרחם, אך דוקא אשר אחון וארחם שתהי' חנינה ורחמנות משא"כ חלילה להרשעים המאבדום את העולם אינו נותן להם חנינה ורחמים, כי זה לא הוה חנינה ורחמים אדרבא, ע"כ נקרא גם בעל הרחמים, וזה הוא נמי במה שפרשנו בפ' תשא ממולח טהור קודש יע"ש, וזה אל יראיו למיחלים לחסדו. וכן י"ל יראת ה' טהורה פשוט טהורה בלי סיג, עומדת, עוד נראה אם היא טהורה שטובל עצמו בעת שצריך לו עומדת לעד הגם שבטלו לטבילה הלא סיימו והזהיר בה מאריכין ימיו ושנותיו, ופירשנו לעיל שהוא שהעבדות שלו שנקרא ימים כי תורה אור וכתיב ויקרא אלהים לאור יום משיג בעבדות בהבורא ב"ה מעולמות יותר עליונים וזה מאריכין ימיו ושנותיו הוא פשיט, וזה יראת ה' טהורה עומדת עומדת לעד כי יכול להיות לו אחוזה מעולמות עליונים שאין שם רע, עוד י"ל לפי הנ"ל דהנה גם הקב"ה יש לו יראה ומה הוא שלא יקלקלו מעשיהם

ויגרמו חלילה רעות וצער כמו האב שירא ודואג שלא יפול בנו ושלא תהיה לו שום צער, והנה הצדיק צריך להיות לו אותה יראה וגם פשוט לטהר נפשו כנ"ל בממולח טהור קודש לתקן מעשיו, וזה יראת ה' מי שיש לו היראת ה' כנ"ל, וגם יראת טהורה שתהיה נפשו טהורה עומדת לעד, הירא ה' והטהורה עומדת לעד להעולם שנקרא עד גורם עומדת קיום והעמדה כי יכול להשפיע להם הכל, י"ל מרומז בבני חיי ומזוני שהכל נקרא קיום עולם בפשוט. ועוד בני נקרא ברא כרעא דאבוה יש לו קיום על רגליו וכרעיו, חיי ודאי היא עמידה גם לשון עכבה להתעכב הרבה בזה העולם כמי ועומד לדין עמים וכן ואנכי עמדתי בהר, ועוד נמצא, ומזוני בא מעושר ממונו של אדם מעמידין אותו על רגליו, וזה י"ל עושה מלאכיו רוחות כי הצדיקים במה שממשיכין טובות להעולם נקראים מלאכים שלוחים של ה' יתברך להעולם להטיב להם וכמו המלאך הגואל אותי מכל רע כו'. וזה עושה מלאכיו רוחות שנותן להם רוח קדושה לפעול כן כמו שפרשנו ושב רוחו יזלו מים ימשיכו חסדים, משרתיו באותה בחינה שהם משרתיו עושה רצונו שתהי' להם דחילו ורחימו כראוי שיהיו ראוים לשרתו שיתקנו עצמם ונפשם, אש לוהט נותן בהם אש לוהט למרר בבכי' על עונותם חרדים על דבריו מאד עי"ד זה יסד ארץ על מכוני' לענין עוה"ז וגם בל תמוט עולם ועד לעוה"ב, כי ממשיכין במפ' שפע קדושתו ית' וזה אפי' בגלוי כנ"ל באותו שבת, ומעין זה וה' הולך לפניהם בעמוד ענן יומם הוא הצדיק שממשיך חסד להעולם, וזה מרומז בעמוד ענן עמוד הוא הצדיק יסוד עולם, ענן להמשיך מום חסד, וזה יומם בעת הטוב לו, ולילה בעת שאינו ברור כל כך. בעמוד אש הוא עמוד יסוד עולם באש הבוער בלבו לשוב בתשובה שלימה ולמרר בתשובה ולהיות חרד מאד על המצות ולהיישיר ולתקן מעשיו, וזה ללכת יומם ולילה לילך מחיל אל חיל כו' לפני העם הם הצדיקים:

עוד בשה"ש שני שדיך כשני עפרים כו'. דהנה אי' במדרש שני לוחות כנגד שמים וארץ והיום ולילה חתן וכלה ושני שושבינים. י"ל דהנה (נשכח) עוד י"ל דהנה האדם מחויב להיות לו בן ובת ואם יותר הכל נכלל באחד בן ובת, והנה פרשו על ברכת שדים ברכתא דאבא ואמא על שהזרע יורה כחץ פירש רש"י ז"ל, והנה האדם צריך לגדל בניו לרצון יוצרנו, וזה שני שדיך כשני עפרים תאמי צבי'. פי' תראה להיותם אחדות פי' שיהיו דבוקים בו ית' ממילא הם הכל אחדות א' ואמר תאמי צבי' שיהיו זריזים לרצון אל ב"ה רצים כצבי לרצון אל:

קהלת **טובים** השנים מן האחד, פירשנו אם שני צדיקים הם ביחד שרוצים האמת נעשו טובים מן האחד היחיד כי הוא עמם, וכמו שאי' שנים שיושבין ויש ביניהם ד"ת שכינה

שרויה ביניהם, וע"כ כתיב הא' בה' הידוע משא"כ אח"כ כתיב ולא' איך יחם נראה שלא כתוב ולהא' בה' הידוע, וכן אח"כ ואיל' אחד כו' [ואילו האחד כו' ואין שנו להקימו] בלא ה"א הידוע:

כי אלקים בשמים ואתה בארץ על כן יהיו דבריך מעטים, לכאורה קשה אדרבא ראוי לומר הלא הקב"ה בכל מקום מעורר יראה יותר להתבייש ממנו שהוא לפנינו והגם שעל פשוטי הדברים לא קשה מה שאמר האלקים בשמים הלא מלא כל הארץ, וכן כתיב את השמים והארץ אני מלא, כי כאן הכוונה. על גילוי שכינתו הוא בשמים אך לענין להתבייש מפניו ולהיות דבריך מעטים אינו טעם שהאלקים בשמים אדרבא ראוי לכתוב כי גם לפניך הוא אלקים כנ"ל, וי"ל דהנה כתיב ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה, וכן אשה כי תזריע וילדה זכר, צריך התפרותא דלתתא ורצוצו ית' שנמתיק הדינין וזה ידע שמי יקראני ואענהו, והנה אלהים מרומז בדין ושמים נקרא הרחמים, וכן מרומז בשם שמים כי מים הוא חסד ומדין שנקרא אש יש בו רק השין וגם הוא גימ' ברחמים אלהים במילוי יו"ד, וזה כי אלהים בשמים אם אתה מעלה הדין לשורשו למעלה ותמתיק אותו בשמים הוא הרחמים ואתה בארץ, פי' תמשיך חסד הנקרא אתה כי לשון נוכח מרומז בחסד כמו לאב אנו קוראין לשון אתה לנוכח ולא כמו שמדברין לאדם אחר שמדברין לשון נסתר, וזה כי אתה אבינו וזה ואתה בארץ, פירוש כשתמשוך ותעלה אלהים תמתיק בשמים ותמשוך החסד למטה תרויח עי"ד זה, ע"כ יהיו דבריך הדין שעליך המרומז בדיבור לשון קשה מועטים יהי' הדין שעליך מועט כמו בגלות הגם שאי אפשר להיות הגאולה עד עת קץ אעפ"כ יהי' די מה שאנו בגלות ולא והי' שום דין יותר, וזה יהיו דבריך מעמים:

סליק ספר זכרון זאת על התורה: בעזרת האל נאזר בגבורה: